Leto LXVII — Poštnina plačana v gotovini — V Ljubljani, v soboto, dne 3. junija 1939 — Štev. 125 a — Cena 2 din

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

SLOVENEC

Ljubljanska številka

Upravništvo: 49-01, 49-02, 49-03, 49-04, 49-05 — Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate; Sarajevo štv. 7563, Zagreb štv. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva ulica štev. 6.

Naši ljubljanski številki na pot

V vrsti naših prilog, ki smo jih posvetili največjim kulturnim in gospodarskim središčem naše države, pošiljamo danes med široki krog naših bralcev številko, ki je posvečena Ljubljani, središču države na severu in našem središču. Kakor zagrebško in belgrajsko, smo tudi to številko izdali ob velesejmu, da smo tako sodelavci na poti naroda do njegovega napredka in da se tako v besedi in sliki ter z velesejmskimi paviljoni predstavimo sebi in svetu.

Stari Grki so imeli na vhodu svojega najbolj zagonetnega svetišča v Delfih napis, ki je izražal geslo njihove modrosti: Gnothi s'avton — Spoznavaj samega sebe! Stari Grki so izumrli, to njihovo geslo pa ni izgubilo veljave. Spoznavaj samega sebe — iz spoznanja se rodi zamisel sredstva in ljubezen, ljubezen pa da moč in sladi bridkost dela in olajšuje čakanje uspeha.

Ko so stari Grki nehali hoditi v Delfi in jim je njihovo geslo ušlo izpred oči, pred katerimi se je meglilo novih pojavov in dogodkov, je začela ugašati njihova neranljivost. Po njihovem geslu pa so začeli živeti in rasti drugi narodi, ki so stopili na svetovni oder. Saj vidimo, kako malo nekateri narodi store, da bi spoznali svet, kako veliko pa jim je za to, da spoznajo samega sebe, da zlasti mladina pozna vsa razdobja njihove zgodovine, ki ji že tudi kaže pota bodočnosti. Čudimo se Francozom, Angležem, Amerikancem, kako morejo živeti s tako pičlim zemljepisnim znanjem — mi, ki vsaj v glavnih obrisih poznamo tako rekoč ves svet. Ker starega dobrega ne smemo opustiti, novega pa ne zamuditi, pač ne bo bolj smotrnega in koristnega, če k temu našemu svetovnemu obzorju pridružimo še čim globlje spoznavanje samega sebe. Saj si pred zgodovino ne bomo mogli očitati, da smo v ukaželjnosti sebe prezrli, toda »gnothi s'avton« — spoznavaj samega sebe! Nikdar nisi dovolj globoko proniknil v lastni svet, nikdar nisi dovolj prežet navdušenja in ljubezni do lastnih vrednot in lepot, zlasti če ti neprestano lebdi pred očmi toliko lepot in vrednot iz velikega sveta.

Dogodki najnovejše dobe so nas sami napotili, da smo stopili pred ogledalo in smo se videli: kako važni smo, kako dragocena je vsaka ped naše zemlje in vsak zlog naše besede. Kot sam svoj narod, ki je v tem klinu polja in dolin med Alpami ustvaril lasten jezik in lastno kulturo in vse to v stoletjih ohranil in izpopolnil, in kot sestavni del države, ki sega daleč doli na jug in na katero smo navezani z najglobljimi čustvi, stojimo tu kot nekaka izjema v Evropi. V tem velikem ogledalu zgodovine smo tudi videli, kako trdno so narodi povezani na svoja središča in so se jim v zadnjem času še bolj približali. Pariz je za Francoza vse na svetu, v Pariz priti in si ga ogledati — to mu je hrepenenje, dokler se mu ne izpolni. Italijanu je Rim največičastnejše, kar svet premore, Španec hrepeni po Madridu, Madžar ne pozabi Budimpešte — vsak narod, ki je zbran v strnjenem krogu, ima svoje središče, kamor se zlasti v dneh prejzkušnje ozro vsi.

Tudi Slovenci imamo tako središče, ki nam ni ustanovljeno, ki nam ni predpisano, ki je zrastlo z nami in je bilo vedno naše — belo Ljubljano. Tu se stekajo vse žile in živčevje našega narodnega telesa, Ljubljana nas predstavlja pred svetom in izpričuje, da še smo. Da bi to središče, njegovo preteklost in njegov sedanji pomen spoznali, vzljubili in ga vedeli ceniti, smo izdali to številko, ki je njej posvečena — ne zaradi središča samega, ampak zaradi kroga, da bi bil še bolj strnjen in v ogledalu zgodovine vreden enega imena: narod! Vemo, da opis ni popoln, da ima Ljubljana še veliko več, kot pa morejo obseči omenjene vrstice. Tolažijo pa nas besede »goriškega slavčka«: »Kdor prebere te, spozna ji glavo in srce!«

Tako smo pred bralce — ki jih ima naš list več kot karkoli, kar je v slovenščini pisanega — postavili podobo treh naših središč, treh najglasnejših prič naše države. Ne kot da bi bilo geslo »spoznavaj samega sebe« s tem izpolnjeno, ampak kot izraz zavesti, da so tudi znotraj naših meja vrednote, v katere se velja poglobiti in kot naš sklep, ki naj nas vse vodi pri bodočem narodnovzgojnem delu, zlasti ljudsko-prosvetnem. Spoznavati samega sebe, Belgrad, Zagreb in Ljubljano, spoznavati Srbe, Hrvate in Slovence, ki jih ta mesta pomenijo — to se pravi, spoznavati Jugoslavijo. Jugoslavija pa je nam vsem, Srbom, Hrvatom in Slovencem — in zunanjemu svetu — mlada in nova, dvajset let je za državo komaj »Dobro jutro!« zato je toliko bolj potrebno, da spoznamo lastna tla, da bomo mogli korenine pognati v globine. In kakor smo Slovence seznanili z Belgradom in Zagrebom, tako bomo z današnjo številko vsaj v glavnih potezah seznanili Hrvate in Srbe z Ljubljano.

Istočasno, ko mi predstavljamo naši domovini Ljubljano, pa velesejem kaže proizvode naše gospodarske delavnosti, naše pridnosti, vztrajnosti in ročnosti. Velesejem je plod in izpričevalo naše žilavosti, zato ob tej priliki izražamo najglobljo željo, da bi čimprej dobil dokaz stalne ustanove v stalnih, zidanih prostorih, ki naj bi stopili na mesto dosedanjih, lesenih. Šele pozidan velesejem bo zares dokaz, da bo trajno nam in mednarodnim obiskovalcem kazal, kaj premoremo; tako bo v nas budil ponos, gojil podjetnost in omiljeval strah pred gospodarskimi žrtvami, v tujcih pa bo vzbujal zanimanje za nas in poživljal kupčijo. Vsi, ki si bodo letošnji velesejem ogledali, bodo odšli s prepričanjem, da smo tudi zidanega vredni!

Inserente, katerih oglase nismo mogli objaviti, prosimo, da nam oproste, ker se je to zgodilo le zaradi nepričakovanih tehničnih zaprek.

Dunajska vrem. napoved: Zjutraj megleno, čez dan jasno in toplo.

Zagrebška vremenska napoved. Nestalno, pričakovati je zboljšanja vremena.

Mogočna vojaška parada v Berlinu

Mimohod pred knezom Pavlom je trajal poldrugo uro

Prej se je knez namestnik poklonil spominu padlih vojakov

Ljubljana, 2. junija.

Obisk kneza namestnika Pavla in kneginje Olge v Nemčiji, kjer sta gosta voditelja Nemčije in kanclerja Hitlerja ter s tem tudi gosta vsega nemškega naroda, je eno velikih političnih dejstev zadnjega časa. Visoki gostitelj je temu hotel dati tudi takoj največji poudarek, ko je dnevni red bivanja svojih gostov iz Jugoslavije tako uredil, da je osem dni trajajoči obisk kneza namestnika Pavla in njegove soproge dosegel svoj vrhunec že takoj prvi dan. Že v četrtek zvečer namreč, nekaj ur po njunem prihodu v prestolnico Nemčije, ju je povabil k sebi na slavnostno večerjo, da bi imel priložnost pred vsem svetom takoj in nedvomno obrazložiti odnošaje med obema sosednima in prijateljskima državama. Brez dvoma je hotel z žarko lučjo posvetiti med brbljajoče nepoklicance, ki so zadnje tedne imeli tolikanj povedati in prerokovati o razvoju odnošajev med Nemčijo in Jugoslavijo, ter jim povedati resnico v obraz tako, da so ga slišali vsi njegovi nemški sorojaki, katerih neoporečen voditelj je, vsi državljani Jugoslavije, katerih najvišji predstavnik je njegov spoštovani gost, kakor tudi vsa Evropa, ki se je zadnje čase morda naslajala, morda tresla ob raznih izmišljenih načrtih. Hotel pa je tudi dati takoj prvi dan priložnost izvrševalcu vladarske oblasti v Jugoslaviji, da tudi on pred vsem svetom, pred svojimi državljani, pred nemškim narodom in pred Evropo svobodno izpove politično miselnost svoje ponosne domovine.

Napitnici, ki sta jih izrekla voditelj Nemčije in kancler Hitler kot gostitelj ter jugoslovanski kneznamestnik kot gost, sta takoj prvi dan obiska prinesli popolno jasnost v medsebojne odnošaje obeh sosednih in prijateljskih držav ter bosta šli v zgodovino kot dokazni listini, ki sta v usodnem razvojnem trenutku Evrope zabili globoke temelje za trajni mir v tem predelu naše celine.

Nemški kancler je v svoji zdravici rabil besede najvišjega spoštovanja do Jugoslavije in njenega prebivalstva ter nepreklicno jasno izpovedal svojo vero, da bodo zaupanja polni odnošaji med odeba državama, »ki sta postali sosedi in sta dobili skupne meje, postavljene za vedno, zagotovili trajen mir med obema državama in zasidrali tudi mir na naši vznemirjeni celini.«

Jugoslovanski knez namestnik je svojemu gostitelju odgovoril v imenu Jugoslavije, da v polnem obsegu vrača spoštovanje do Nemčije in do nemškega naroda, s katerim ima Jugoslavija »že leta končnoveljavno določene odnošaje« ter dal izraza svojemu veselju nad »slovesnimi zagotovili, da Velika Nemčija želi ohraniti in okrepiti prijateljsko sodelovanje z Jugoslavijo in je pripravljena ozirati se na njeno svobodo, neodvisnost in tudi na meje, ki nas vežejo v trajnem sosedstvu.«

S temi besedami je bil jugoslovanski obisk v Berlinu postavljen na pravo mesto. V Berlinu ni bilo nobenih komplotov, nobenih spletk, nobenih ponižanj in nobenih diktatov. V Berlinu sta si segla v roke dva predstavnika narodov-sosedov in sta si jasno povedala, kakor je to navada med možatimi, da hočeta v medsebojnem spoštovanju narodne svobode in nedotakljivosti državne zemlje živeti v miru, delati v miru, a tudi iskreno sodelovati, da se mir ohrani in okrepi v obojestransko korist, a tudi v korist vse Evrope.

Jugoslovanske in nemške zastave plapolajo po berlinskih ulicah

Pred spomenikom padlim vojakom

Berlin, 2. junija. AA. DNB. Ob 9.30 je danes knez namestnik **Pavle** ob navzočnosti mnogoštevilnih državnikov, vodilnih strankarskih in vojaških osebnosti položil venec na spomenik v svetovni vojni padlim vojakom. Zatem je bila prirejena vojaška parada, ki je trajala dve uri.

Zjutraj na vse zgodaj so se začele na določenih krajih zbirati čete, ki so v natančno določenem času prispele z vseh strani mesta v središče. To so bili oddelki pehote, artilerije in motoriziranih čet. Zbralo se je nekaj sto tovornih avtomobilov in drugih motornih vozil s težkimi strojnicami in topovi vseh kalibrov ter tanki.

Že ob 6 zjutraj, torej nad 4 ure pred začetkom parade, so se začele zbirati velike množice ljudstva okoli vladne palače na Wilhelmstrasse, ter okoli Charlotenburga, da bi mogle od blizu videti in pozdraviti Hitlerja in njegova visoka gosta.

Mimohod berlinske posadke pred knezom in Hitlerjem

Knez namestnik Pavle se je odpeljal z dvorca Bellevue k spomeniku v svetovni vojni padlim vojakom v spremstvu armijskega generala **v. Bocka,** poveljnika prvega armadnega zbora. Pred spomenikom je bil postrojen častni bataljon. Knez namestnik je obšel ta častni bataljon, nato pa je odšel v notranjost stavbe, kjer je položil velik lovorjev venec, okrašen z jugoslovanskim trakom. Nato je častni bataljon defiliral pred knezom Pavlom, ob katerem je bil zraven armijskega generala **v. Bocka** tudi divizirski general **Seifert.** Na trgu je bila zbrana ogromna množica ljudstva, ki je tedaj, ko je knez polagal venec na spomenik, bila razkritih glav ter je pozdravljala z nemškim pozdravom. Za časa mimohoda vojske je priredila navdušene manifestacije knezu Pavlu. Knez namestnik je nato odšel na svoje mesto na častni tribuni, s katere je opazoval veliko vojaško parado, prirejeno njemu na čast. Nekaj pred 10. se je pripeljala iz dvorca Bellevue k častni tribuni tudi Nj. kr. Vis. kneginja Olga v spremstvu ge. Göringove, zunanjega ministra **Cincar-Markoviča,** ministra dvora Milana **Antiča** ter šefa protokola **v. Dermberga.**

Velika parada se je začela s poročilom poveljnika tretjega armadnega zbora artiljerijskega generala **Haseja,** ki je tudi poveljeval vsej paradi. General Hase je dal poročilo knezu Pavlu in Hitlerju, da je vse pripravljeno za mimohod čet. Po tem poročilu sta knez Pavle in Hitler zavzela mesti na veliki tribuni pred visoko tehnično šolo. Njun prihod je množica ljudstva pozdravila z dolgotrajnimi manifestacijami.

Obe tribuni, severna in južna, sta bili polni najodličnejših gostov. Na njih je bil diplomatski zbor, generali, admirali, najvišji častniki, najvišji funkcionarji strankinih, vojaških in državnih oblasti. Mimohod je gledala tudi ogromna množica ljudstva.

Na čelu vojaške parade so bili letalci. Vojaška letala, bombniki in končno lovska letala so letela zelo nizko v smeri od vzhoda proti zahodu. Vodja Nemčije kancler Hitler in knez Pavle sta stoje opazovala prihod čet in jim na ta način od svoje strani izkazala čast in priznanje. Na čelu sprevoda je korakala **godba,** ki se je postavila pod tribuno pri častni loži. Za njo je prišla **pehota,** ki jî je ljudstvo priredilo navdušene manifestacije. Za pehoto so korakali **mornarji** s svojo zastavo. Prihod vsakega oddelka z zastavo je ljudstvo pozdravilo s tem, da je vstalo, se odkrilo ali dvignilo roko v pozdrav. Za mornarico so se vrstila **letala,** za njimi **letalci s padali,** ki bi se v primeru vojne spustili za hrbet sovražniku. Te oddelke je občinstvo posebno prisrčno pozdravilo. Sledili so vojaški oddelki **za obrambo proti letalskim napadom, protiletalski motorizirani oddelki,** avtomobili in lafete s topovi. Po krajšem presledku je prikorakal **stražarski polk berlinske garnizije,** ki nosi ime »Velika Nemčija«. Nato so prišli na vrsto **strojniški oddelki** za obrambo proti letalcem, za njimi **lahki vozovi s konjsko vprego** vsak z dvema strojnicama. Za njimi so se vrstili **oddelki metalcev granat,** nato pa okropni avtomobili s težko artiljerijo, po štirje v vrsti. Sledili so polki pehote, med njimi sloviti pol »General Göring«. Za pehoto so spet korakali strojniški oddelki, metalci min in granat, nato pa konjenica z godbo na čelu. Opaziti je bilo odlično izurjenost konj, ki so stopali čisto po taktu godbe. Za konjenico je šla artiljerija s svojo godbo, dalje oddelki kolesarjev, oklopnih avtomobilov, oklopnih metalcev min in motoriziranega topništva, dalje oddelki za vzdrževanje prometa in poročevalske službe, za njimi pa težki tanki.

Ko so prišli mimo tanki, so se morale ljudske množice nekoliko umakniti, kakor so to določali prej izdani predpisi, da bi se na ta način preprečila kaka nesreča. Ulice, po katerih so korakale čete, so prej na poseben način pripravili za to svečanost. Po tleh so posuli pesek, da motoriziranim oddelkom ne bi polzelo. Veliki vojaški avtomobili so peljali pontone in drugo gradivo za postavljanje mostov. Avtomobili so vlekli tudi motorne čolne, ki so bili postavljeni na posebna ležišča. V takšnem motornem čolnu more stati 20 do 25 ljudi. Za motornimi čolni so korakali spet oddelki poročevalske službe z premičnimi radijskimi postajami, nato tanki, opremljeni tudi s posebnimi antenami. Sledili so bojni tanki. V vsakem je bila posadka 2 mož, oboroženih s topovi. Za vsem tem so se vrstili spet ogromni vojaški avtomobili, ki služijo za prevažanje čet z bojišča na bojišče. Na koncu sprevoda pa so bili najtežji tanki, za njimi pa lahki izvidniški oddelki, ki so zaključili veličasten sprevod, ki je trajal poldrugo uro.

‚Pot k miru - spet odprta'

Papež o svojih prizadevanjih za mir

Vatikansko mesto, 2. junija. b. Danes slavi Vatikan god sv. očeta papeža **Pija XII.** Papež je dopoldne sprejel kardinale, ki so mu prišli čestitat. Pri tej priliki je imel sv. oče **krajši govor,** v katerem se je zadržal pri sedanjem mednarodnem položaju ter poudaril, da se še vedno trudi in deluje na to, da se ohrani mir.

Papež Pij XII. je v svojem govoru poudaril težave, skozi katere mora iti ves svet, težke krize, nezaupanje, bojazni in strah pred novo svetovno vojno. Poudaril je, da takšno stanje lahko dovede do katastrofe in je treba radi tega iskati izhoda iz tega mučnega položaja, da bi narodi lahko šli na delo za splošno blagostanje. On bo ostal zvest svoji nalogi, ki jo ima pred svetom, da se človeštvu za vsako ceno ohrani mir in mu omogoči mirno delo in napredek. Poudaril je, da mora zmagati razum in da se težka kriza lahko reši s pravičnostjo, ki jo je treba postaviti pred silo. Le na ta način se bo človeštvo oddahnilo in šlo mimo sedanjih tegob, ki lahko dovedejo do najstrašnejših posledic, če ne bo zmagal razum.

Omenil je svoje delovanje ter dejal, da je pretekli mesec storil korake prav tedaj, ko je kazalo, da ni več rešitve pred novo katastrofo. Smatral je potrebno, da pošlje nekaterim glavnim državnikom svoje mneje o svetovnem položaju ter jim napovedal pot, po kateri bi se lahko odstranila vojna nevarnost. Državnikom velesil je orisal svojo skrb in bojazen in razvoj v bodočnosti, ako bodo šli po sedanji poti. Opozoril jih je na vse težke posledice in izrazil željo, da se sedanja kriza čim prej odstrani. Opozoril jih je zlasti na dejstvo, da bo prišlo do strašnega prelivanja krvi in uničevanja človeštva, kar ni potrebno, če se ubere pravilna pot k mednarodni pomiritvi.

Nato je sv. oče nadaljeval: **Na naše prizadevanje smo od teh državnikov dobili jamstvo dobre volje, da bodo ohranili mir, ki ga želi tako mnogo narodov. Razen tega smo prejeli tudi druge informacije o stališču in mnenju drugih uglednih državnikov, na katere se nismo obrnili. Na temelju teh pojasnil se je naše upanje v mir okrepilo, ker smo iz odgovorov videli, da se vodilni državniki zavedajo odgovornosti pred Bogom in pred narodi in da bodo storili vse, da preprečijo najtežje in najstrašnejše. Naše delovanje za mir je vplivalo na posamezne vlade, ki skušajo odstraniti ovire, katere obstojajo med posameznimi državami, tako da obstoja nada, da gremo spet proti miru.**

Govor sv. očeta je povzročil v tukajšnjih političnih in diplomatskih krogih veliko zanimanje, ker iz njega vidijo, da je papež dobil od posameznih državnikov, na katere se je obrnil, jamstva, da bodo storili vse, da ohranijo mir. Kakšno je to jamstvo, ni mogoče zvedeti, iz vatikanskih krogov pa prihajajo poročila, da so ta jamstva takšne narave, da se sv. oče lahko vedno sklicuje nanje in dokaže pred svetom, kdo bo kriv, če pride do katastrofe.

† Matej Tomazin

Včeraj proti večeru je umrl v Mojstrani g. Matej Tomazin, kar je presenetilo vse njegove mnogoštevilne prijatelje in znance, dasi so vedeli, da se je že nekaj časa zdravil od velikih naporov v tem bajnem kotu naše Gorenjske. — Rajnik se je rodil 23. septembra 1891 v Naklem, v mašnika pa je bil posvečen 8. junija 1917. Najprej je kaplanoval v Sv. Križu pri Kostanjevici. Potem je prišel v Cerklje ob Krki, kjer je bil celih 14 let. Tu je pokazal svoje velike zmožnosti na organizacijskem polju. Bil je tudi oblastni poslanec in se je z neumorno vnemo ter vztrajnostjo zavzemal za svoje volivce. Preganjan od diktatorskega režima, se je podal v Dobrlo ves na Koroškem za dušnega pastirja. Ko se je ustanovila slovenska JRZ, pa je bil postavljen za njenega tajnika. Za to mesto, ki zahteva neprestanega dela v vseh podrobnostih in polnega žrtvovanja lastne osebnosti tujim potrebam in težavam ter seveda velikega organizatoričnega talenta, je bil rajni kakor ustvarjen. Ta neumorna briga pa je zrahljala njegovo zdravje in zdaj ga je Večni odpoklical iz zemskega življenja in prizadevanja. Bodi mu trajen spomin na torišču, kjer je z vsemi silami svoje duše deloval za javni blagor, v nebesih pa neminljivo plačilo!

Za DAME ELEGANTNE PLAŠČE OBLEKE KOSTUME
Za GOSPODE površnike obleke balonske plašče
nudi F. LUKIČ
LJUBLJANA — TROMOSTOVJE

Pogajanja s Sovjetsko Rusijo

V Parizu upajo, da bo sporazum le dosežen

London, 2. junija. AA. Reuter. Iz Moskve poročajo, da je angleški veleposlanik Seeds obiskal snoči pomočnika komisarja za zunanje zadeve Potjomkina ter ostal z njim pol ure v razgovoru. Obisk ni v zvezi z govorom Molotova, pač pa je v zvezi z angleško-francoskimi predlogi za ustanovitev skupne mednarodne politične fronte. Seeds je imel včeraj sestanek tudi s francoskim veleposlanikom. Uradni odgovor sovjetske vlade na angleško-francoske predloge še ni bil predan, toda v tukajšnjih krogih smatrajo, da bo odgovor podoben govoru Molotova. Z drugimi besedami, odgovor ne bo odklonilen, niti ne bo odobril angleško-francoskih predlogov. Včerajšnji govor Molotova so listi objavili brez komentarjev.

Pariz, 2. junija. AA. Havas: Preden bo francoska vlada zavzela končno stališče glede pomislekov, ki jih je postavila sovjetska vlada v zvezi s francosko-angleškem predlogu o trojnem sporazumu, bo počakala uraden odgovor moskovske vlade. Govor Molotova se ne smatra kot odgovor sovjetske vlade, dasi vsebuje vsebino pomislekov sovjetske vlade. **Pogajanja se bodo nadaljevala šele potem, ko bosta francoska in angleška vlada dobili diplomatskim potom pripombe ruske vlade. Toda v končni uspeh teh pogajanj ne dvomijo.** Francoski diplomatski krogi vidijo v govoru Molotova željo Sovjetske Rusije, da bi bile vse njene meje zajamčene, medtem ko Francija in Anglija zahtevata od Sovjetske Rusije zaradi njenega zamiljepisnega položaja samo neposredno pomoč. V istih krogih ne smatrajo, da bi sovjetska vlada, ki ji je mnogo ležeče na uspehu pogajanj, želela s svojo nepopustljivostjo onemogočiti sporazuma, ki je v načelu že dosežen. Na drugi strani se omenja, da pomisleki sovjetske vlade, ki so znani na osnovi govora Molotova, ne zanikajo jedra sporazuma. Smatrajo torej, da ne bo težko najti zadovoljivega izhoda. Vprašanje jamstev za baltiške države bo brez dvoma malo hujše, ker morajo ne samo te države, ki so neposredno zainteresirane, stopiti v pogajanja, temveč tudi države, ki so, kakor na primer Poljska, posredno zainteresirane na tem vprašanju.

Moskva, 2. junija. c. Danes popoldne ob 17 sta odšla v Kreml francoski veleposlanik Naggiar in angleški veleposlanik Seeds. Oba sta prišla istočasno v sovjetsko vladno palačo.

Povabil ju je Molotov in med sestankom jima je izročil sovjetski odgovor na zadnje angleške in francoske predloge.

Rusija — 170 milijonov prebivalcev

Berlin, 2. junija. AA. DNB poroča iz Moskve, da je po podatkih državne statistike v Sovjetski uniji na osnovi letošnjega štetja 170,467.186 prebivalcev. To pomeni napram številu prebivalstva iz leta 1926 zvišanje za 15.9%.

Anglija-Turčija

Ankara, 2. jun. AA. Reuter: Posebna turška vojaška delegacija je odpotovala v London. Na čelu delegacije se nahaja načelnik turškega generalnega štaba maršal Kjafim-Čakmak. Delegacija bo v Angliji naročila vojni material in imela posvete o vojaškem sodelovanju v primeru vojne.

Pariz, 2. junija. c. Prihodnji teden pride v London načelnik francoskega generalnega štaba general Gamelin in bo ostal v Angliji več dni. Istočasno bo v Londonu poveljnik tretje turške armade general Orbajis. Prav verjetno je, da bo ob tej priliki padla tudi važna odločitev o vojaški pogodbi med Francijo in Turčijo, ki bo enaka pogodbi med Anglijo in Turčijo.

Pohod fašistov v Pragi

Praga, 2. junija. AA. DNB. Češki fašisti so priredili snoči na Vaclavskem trgu velike demonstracije. Češke oblasti so odredile, da se zaprejo vsa pota v Prago, da se prepreči priliv fašističnih formacij. Državni organi so prisilili fašiste, ki so potovali v Prago, da istopijo iz vlakov. Snočnje demonstracije so se začele ob 20 ter so bile posebno bučne pred židovskimi trgovinami in kavarnami v starem delu mesta. Policija je takoj energično intervenirala ter aretirala večje število fašistov. Med 21. in 22 so demonstracije postale še močnejše. Na Vaclavskem trgu se je nabralo okoli 5000 oseb, toda policijskim organom se je posrečilo preprečiti povorkam demonstrantov oditi z Vaclavskega trga. Češka policija je aretirala vse fašistične voditelje. Po 22 so se demonstracije polegle, ko je 10 članov nemških policijskih čet pozvalo demonstrante, naj se razidejo.

Drobne novice

Kodanj, 2. junija. AA. DNB: Danski parlament je s 115 proti 3 komunističnim glasovom sprejel predlog o sklenitvi nenapadalnega pakta med Nemčijo in Gdansko.

Rim, 2. junija. AA. Poroka spoletskega vojvode z grško princeso Ireno bo v soboto, 1. julija v prisotnosti številnih predstavnikov evropskih dvorov in šefov držav v baziliki Santa Croce v Firenci.

London, 2. junija. AA. DNB: Žene v velikem številu želijo služiti kot prostovoljke pri letalstvu. Od sredine maja je bilo formiranih osem novih edinic po 67 žen. Poleg tega se je prijavilo še 5000 žen.

Mladinski tabor v MARIBORU

V DNEH OD 29. JUN. DO 2. JUL. 1939

Ob priliki mladinskega tabora v Mariboru, dne 29. in 30. junija, 1. in 2. julija t. l. bodo tudi stanovski dnevi za učitelje, dijake, izobražence, kmete, obrtnike in delavce.

V soboto, dne 1. julija bo popoldne v dvorani Ljudske univerze, Slomškov trg 17, *stanovski dan za obrtnike* ter rokodelce naše severne meje vse lavantinske škofije. Na njem bodo obrtniki in rokodelci iz naših mest in podeželja manifestirali na zunaj pred očmi sveta za svojo stanovsko vzajemnost, za svoje stanovske vzore in svoje pravice.

Na obrtniškem zborovanju bodo izbrani govorniki pokazali starodavno in slavno preteklost rokodelskega in obrtniškega stanu, njegove zasluge za človeštvo, lepoto rokodelske stanovske omike, običaje in navade rokodelskega stanu, njegovo povezanost z Bogom in Cerkvijo, ljubezen in požrtvovalnost za rokodelsko družino ter tudi gospodarsko borbo za obstanek v naših dneh. Posebno bodo govorniki pokazali, kako se naj rokodelski in obrtniški stan gmotno ter gospodarsko dvigne iz sedanjega težkega položaja.

Obrtniki, pridite v obilnem številu ter s svojo udeležbo pokažite solidarnost obrtniškega stanu, pa tudi skupnost s slovensko mladino, ki se bo ta čas zbrala na svojem velikem taboru!

Spored govorov bo sledeč:

1. Dobre obrtniške družine — podlaga obrtniškega blagostanja. (Govori g. Fr. Žebot, podžupan mesta Maribora.)
2. Kako obnoviti rokodelsko stanovsko omiko? (Govori g. Fink, ravnatelj meščanske šole.)
3. Življenjska skupnost mojstra, pomočnika in vajenca. (Govori g. P. Laura, S. J.)
4. Bodočnost in pomen obrti v modernem gospodarstvu. (Govori g. dr. Gosar, vseučiliški profesor.)

Nesreča angleške podmornice

Posadko bodo rešili

London, 2. junija. AA. Reuter: Snoči je (kot je »Slovenec« poročal v drugi izdaji) vladala velika zaskrbljenost glede usode angleške podmornice »Thetis«, ki se je spustila pri Birkenheadu pod površino ter se ni več pojavila. Podmornica, ki je najmodernejše delo, je zapustila ladjedelnico ob 10 dopoldne. Na kraj, kjer se je ob 13.30 spustila pod površino, so poslane vse ladje, ki so se nahajale v bližini tega kraja.

Poveljništvo mornarice objavlja v uradnem obvestilu, da še ni prevzelo podmornice »Thetis«. Podmornica se je na potu v liverpoolsko luko spustila pod površino ter se ni več vrnila na površje. *V podmornici se nahaja 5 častnikov, 40 mornarjev ter 30 strokovnjakov ladjedelnice, v kateri je bila podmornica zgrajena.* Na kraj nesreče je bilo poslanih več rušilcev, en nosilec min in ena križarka, da najdejo podmornico.

Po obvestilu ladjedelnice v Birkenheadu se je posrečilo davi določiti mesto, kjer se nahaja podmornica »Thetis«. Po brzojavnih poročilih z reševalnih ladij se nahaja podmornica 25 milj od Liverpoola v globini 4—5 m. Reševalni ladji »Salvor« in »Widgeland« sta že začeli z reševalnimi deli. Kisika je v podmornici dovolj do 1 ponoči od sobote in nedelje. O vzrokih katastrofe ni še ničesar znano. Smatra se, da je podmornica udarila ob morsko dno, tako da so se pokvarile vse električne inštalacije. Današnji angleški tisk se obširno bavi s katastrofo, ter naglaša, da Anglija nima potapljaškega zvona, kakor so ga uporabljali o priliki nesreče podmornice »Squalus«.

Po poročilu admiralitete ob 9.30 leži podmornica »Thetis« na dnu morja 14 milj oddaljena od svetilnega stolpa »Great Ormshead« v liverpoolskem zalivu. Zadnji del podmornice štrli iz vode.

Kapetan torpedovke »Brasen«, ki je iskala podmornico »Thetis«, sporoča, da je posadka podmornice »Thetis« živa in zdrava.

TEL. 21-24 Kino Matica PREDSTAVE ob 16, 19, 21 h
PREMIERA smehapolne komedije.
POTEPUŠČEK
V tem filmu nastopita poslednjič priljubljena SZÖKE SZAKAL in OTTO WALLBURG. Pevski fenomen mali MIRCA poje arije iz raznih oper v več jezikih.

KINO SLOGA, Tel. 27-30
Danes ob 16., 19., 21. uri.
Nemški dialog!
Harry Piel v napetem pustolovnem filmu. Hilde Weissner, Ursula Grabley in Willi Schur. — Produkcija: Terrafilm, Berlin.
Njegov najtežji slučaj
(Der unmögliche Herr Pitt)

Predavanje varšavskega profesorja dr. Golombeka

Ljubljana, 2. junija.

Včeraj je prišel iz Zagreba v Ljubljano profesor varšavske univerze dr. Golombek, ki je imel ob 6 popoldne predavanje na univerzi o Slowackem, zvečer ob 7 pa pod okriljem Društva prijateljev poljskega naroda predavanje v Delavski zbornici o Poljski in Poljakih. Nocoj ob 6 je imel na univerzi predavanje o poljskem modernizmu. — Iz Belgrada pa je prišel trgovinski ataše poljskega poslaništva gosp. Roman Chorobski, ki je v spremstvu g. Stanka Florjančiča obiskal vse važnejše ljubljanske trgovske ustanove.

Hotel Slon odprt

Ljubljana, 2. junija.

Danes popoldne so si zastopniki oblasti in časnikarji ogledali pravkar dograjeni hotel »Slon«, ki predstavlja velik napredek hotelske industrije in bo v prid domačinom in tujcem ter v ponos našemu mestu. Ogleda so se udeležili za bansko upravo načelnik dr. Ratej, za Zvezo za tujski promet ravnatelj dr. Žižek, za Gostilničarsko zadrugo podpredsednik g. Černe in zastopnik mestne občine. Ogled je ugotovil, da hotel v vsakem oziru ustreza vsem zahtevam po komfortu in udobnosti gostov. Natančnejši opis nove stavbe še priobčimo.

FOX
FOX-kvalitetni proizvodi:
terpentin krema za čevlje, masti in gumitran za dež in blato, parketna pasta, medene muholovke kupuje vsakdo, ki varčuje.
Industrijalci! Zahtevajte vzorce in ponudbe: Voski in olja za pogonsko jermenje.
MARIBOR, Tržaška cesta 96

Nemško letalo v Rogatcu

Maribor, 2. junija.

Danes proti večeru je pristalo v Rogatcu pri Rogaški Slatini nemško jadralno letalo. Tamkajšnje oblasti so takoj obvestile vojaško poveljstvo. Podrobnosti o letalcu še niso znane.

Mati kranjskih dijakov
Marička Tiringer - umrla

Kranj, 2. junija.

V starosti 76 let je v Kranju mirno v Gospodu zaspala na prvi petek meseca junija gdč. Marička Tiringer. Pokojnica je bila vzorna katoliška žena, ki je vse svoje življenje posvetila le vzgoji dijakov. Za dijake je skrbela s pravo materinsko ljubeznijo. Vzgojila je lepo število odličnih katoliških izobražencev, med njimi mnogo dobrih duhovnikov. Kako se je žrtvovala za dijake, spričuje dejstvo, da se je od dijakov naučila tekom let vse njihove vede ter tako postala ne samo oskrbnica, ampak tudi učiteljica dijakov. Zato ni čudno, da so se je vsi, ki so bili deležni njenega oskrbovanja in dobrote, hvaležno spominjali. Pogreb blage pokojnice bo v soboto 3. junija ob 4 popoldne iz hiše žalosti Jenkova ulica 9 Naj v miru počiva! Žalujočim naše iskreno sožalje.

Smrtna kosa

† Na Jesenicah je umrl v 50. letu starosti g. Anton Miheve, železničar v pokoju. — Pogreb bo v nedeljo ob 4 popoldne na farno pokopališče.

Dunaj, 2. junija. AA. DNB: »Völkischer Beobachter« poroča, da so Ludvigga Eduarda, bivšega načelnika tiskovnega oddelka zveznega kanclerstva in bivšega predsednika avstrijske časnikarske zbornice zaprli in izročili sodišču. Ludvigg je obtožen zaradi podkupovanja. V zvezi s to afero so prijeli tudi bivšega avstrijskega finančnega ministra Drakslerja.

OPOZORILO!
Vsaka gospodinja, katera hoče dobro in sveže maslo imet, mora „VITAMIN“ - čajno maslo vzet!
Dobi se v vseh trgovinah in mlekarnah. Glavna zaloga JANEZ MENART : LJUBLJANA, Sv. Petra cesta 35.

✝

V globoki žalosti naznanjamo, da je Vsemogočni poklical danes k sebi našo ljubljeno, dobro mamo, gospo

Apolonijo Pirš
roj. Ježek

previdena s tolažili svete vere.

K večnemu počitku jih spremimo v nedeljo, dne 4. junija ob 15. uri od doma žalosti, Šiškeska cesta 22, na pokopališče v Dravljah.

Ljubljana, Zg. Šiška, dne 2. junija 1939.

Žalujoči: Karel, Rudolf, Alojzij, sinovi; Angelca, hčerka. Milan Burič, zet; Milica in Lucija, sinahi; vnuki in vnukinje ter ostalo sorodstvo.

✝

V globoki žalosti sporočamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je naša nadvse ljubljena mati, stara mati, gospa

Marija Schwarz-Vasle
roj. Urankar

hotelirka in posestnica v Šoštanju

v četrtek, dne 1. junija ob pol 6 popoldne po kratki, a težki bolezni, mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb nepozabne pokojnice bo v soboto 3. junija ob pol 5 popoldne izpred hiše žalosti na farno pokopališče.

Pokojnico priporočamo v blag spomin!

V Šoštanju, dne 1. junija 1939.

Mici, Hedvika, Cilka in Slavica, hčerke; Zdravko, sin. Destovnik Jože, Virbnik Franc, Szabo Štefan in Mešič Rudolf, zetje. Mici Vasle, sinaha. — Karli, Joži, Zdravko, Rudi in Marjan, vnuki.

Kaj je Italija storila za Španijo

Zanimiva razodetja ministra grofa Ciana

V včerajšnji številki našega lista smo objavili poročilo, ki ga je prinesla »Kölnische Zeitung« o vlogi nemške dobrovoljske divizije »Condor« v španski državljanski vojni. Danes objavljamo v povzetku poročilo o delovanju italijanskih prostovoljskih legij, ki ga je napisal sam italijanski zunanji minister Ciano v junijski številki revije »Gerarchia«.

Grof Ciano začenja z uporom maroških španskih čet dne 17. julija 1936, ki ga je organiziral general Franco zoper špansko republikansko vlado. S tem je junaški general v zadnjem hipu prehitel komunistični udar, ki je bil sklenjen na kongresu Kominterne leta 1936 v sporazumu s špansko republikansko vlado, oziroma s predsednikom republike Azano, da bi se nacionalni elementi, ki so bili v večini, iztrebili z ognjem in mečem po vzorcu ruske oktoberske revolucije. Italiji je bilo tozadevno rovarjenje sovjetskih agentov dobro znano, kakor ji je bilo iz diplomatskih virov znan namen tega početja: da bi se boljševizem vgnezdil v obromčju Sredozemskega morja in tu strmoglavil obstoječi red ter zažgal vso Evropo. Na tem je komunistična internacionala delala dobri dve leti in Italija spričo tega ni mogla ostati ravnodušna. To tem manj — pravi Ciano —, ker je komunistična internacionala dobila podporo tako imenovanih demokratičnih držav, ki so se nadejale, da bodo od zmage komunizma v Španiji najbolj prizadete fašistične države. Vojska v Španiji je bila vojska dveh miselnosti in političnih sistemov v Evropi.

Italijanska letala prenašajo čete iz Maroka v Španijo

Že prve dni začenjajoče se borbe med nacionalno in rdečo Španijo je začela republikanski vladi in vojski dotekati obilna pomoč iz tujine, predvsem v orožju in letalih, ki so se dovažala v Španijo iz Francije. S tem je bila maloštevilna letalska sila republikanske Španije znatno okrepljena, tako da je bila zlasti tudi zaradi dostavljanja kisika v brezprimerni premoči nad nacionalno. Ko se je izvedelo, da je 25. julija odšlo iz Marseilla v Španijo 25 letal, je italijanska vlada dovolila več novim italijanskim zasebnim letalom ter pilotom, da odletijo v Maroko na pomoč Francovi maroški armadi, tako imenovanemu »Tercio«. Franco je bil namreč v Tetuanu zbral maroške sile, da jih prepelje na španska tla, je pa bil oviran po španskem republikanskem vojnem brodovju, ki je prežalo v gibraltarski ožini na njegove transporte, da jih potopi. Sila pa je bila velika, ker je republikanska vlada zadušila nacionalni upor tako v Madridu kakor v Barceloni. Dne 5. in 6. avgusta je italijanska letalska eskadra napadla republikansko vojno brodovje in ga prisilila k naglemu begu, tako da se je mogel prvi transport narodne armade, ki je štel 5000 mož s topništvom, izkrcati v Algesirasu.

Prva italijanska prostovoljna brigada

Od tega dne se je mogel »Tercio« neprestano prevažati na španska tla, zavarovan od velikega letalskega brodovja, ki je prisililo republikanske vojne ladje, da so se morale ves čas skrivati v Cartageni in ostalih pristaniščih zapadne španske obale. Po zaslugi italijanskih letal, ki so poleg nemških vodila, urila in izpopolnjevala špansko narodno letalstvo, je narodna armada v zraku ves čas državljanske vojne prevladovala v zraku. Italijanska letala so ves čas vojne preletela 135.265 ur, izvršila 5318 bombardementov in imela z nasprotnikom 266 bitk v zraku. Strmoglavila so na tla 943 sovražnih letal, dočim je bilo na njihovi strani razbitih samo 88 aparatov, padlo pa je mrtvih 85 italijanskih letalcev.

Medtem pa je dobivala republikanska armada iz tujine čedalje več pomoči ne samo v orožju, ampak tudi v ljudeh; kmalu se je nabralo v Španiji cel kup prostovoljnih divizij z vsega sveta. Italija je spričo tega sklenila, da hitro odpošlje v Španijo prostovoljske legije, da se upostavi ravnotežje sil. 22. decembra 1936, tri mesece potem, ko so se bili pojavili na španskih tleh inozemski prostovoljski oddelki, se je v Cadixu izkrcal prvi oddelek italijanskih legionarjev, ki je štel 3000 mož, kmalu za njim še drugi, tako da je narastla italijanska prostovoljska legija na 6000 mož. Ta legija je pod poveljstvom načelnika italijanske vojaške misije, generala Roatta, zavzela mesto Malago in tako zagotovila narodnim silam močno točko opore na vzhodni obali. Medtem pa so se italijanski prostovoljski oddelki, ki so kmalu drug za drugim prihajali nanovo, namnožili na 4 divizije.

Velika madridska bitka

Ciano opisuje potem znamenito borbo za Madrid spomladi leta 1937, v kateri je bila Francova armada sicer odbita, je pa rdeče silno utrudila in oslabila. Italjani so imeli v njej važno vlogo, okrepljeni iz domovine po tankih, strojnopuškinih motoriziranih oddelkih, protitančnih topovih in ognjemetih. Sovražnik je bil v madridskem sektorju zbral vse svoje najboljše sile, vreme pa je bilo skrajno neugodno, mrzlo, megleno in mokro: letala so bila zlasti ovirana po zamočvirjenih tleh. Bitka je trajala od 11. do 23. marca in ima ime po kraju Guadalajara; italijanskim prostovoljcem je prizadela izgubo 3000 mrtvih in ranjenih, sovražniku pa še več. Narodna armada sicer ni dosegla svojega cilja, da bi zavzela Madrid, je pa ostala v širokem krogu okoli madridske province in je prisilila generala Miajo, da je ostal tri mesece popolnoma pri miru.

Severozahodni kot

Nato opisuje minister Ciano zavzetje baskiških pokrajin, ki je bilo za celo vojno odločilnega pomena ter je dala generalu Francu strategično in taktično premoč in izbiro ofenzive. Tudi tega pohoda so se udeležile vse štiri prostovoljske italijanske divizije skupaj z novimi prostovoljskimi italijanskimi formacijami, ki so prišle z domovine. Poveljstvo te vojne sile je prevzel sedaj general Hektor Bastico. Bilbao je bil zavzet 19. junija in zasedba galiških provinc je bila prekinjena samo po protinapadu rdečih pri Brunete z južnega madridskega sektorja. Napad je bil odbit, nakar je zavzela narodna armada najvažnejše severno pristanišče Španije Santander. Potem, ko je bil zavzet še Gijon, je severna fronta izginila in vrhovni poveljnik Franco je imel absolutno premoč, tako da je bila sedaj njegova zmaga zasigurana. Tudi na težkem goratem severnem ozemlju je italijansko prostovoljsko letalstvo izvrstno rešilo svojo nalogo in domnevanje, da letalstvo nima tako učinkovite vloge in moči, kakor se navadno misli, je popolnoma zmotno, kar je jasno dokazala španska vojna, v kateri se ima narodna armada ravno letalstvu zahvaliti za velik del svojega uspeha.

Odločitev v Kataloniji

Franco je sedaj Katalonijo ločil od ostale rdeče Španije, republikansko poveljstvo pa je storilo ogromen napor, da je svojo vojsko v Kataloniji reorganiziralo in se zavarovalo s tremi mogočnimi obrambnimi črtami, o katerih je inozemstvo sodilo, da jih sploh ni mogoče zavzeti. Sedaj so rdeči dobivali ogromno vojnega materiala iz vse Evrope, kakor tudi velike množice človeškega materiala, ki se je šel bojevat zoper fašizem. Ciano opisuje operacije na vzhodni obali Španije, ki so itak znane. Rdeče vrhovno poveljstvo je storilo veliko napako, da je vrglo svoje sile čez Ebro na Teruel in potem na Gandeso, kjer so se rdeče inozemske divizije zaradi neprestanih napadov in protinapadov strašno oslabile. Tudi v teh borbah je italijansko in nemško letalstvo, kakor tudi topništvo izvršilo nalogo ogromne in odločilne važnosti, ko je omogočalo napadalnim četam potolči oslabljenega in prestrašenega sovražnika. Ko so bili rdeči zagnani nazaj čez Ebro, je zbral general Franco 300.000 mož za končni napad. Prostovoljske italijanske čete pa, ki so za generalom Bastico dobile za poveljnika generala Bertija, so se po vrnitvi 10.000 mož v domovino na novo organizirale in dobile za poveljnika generala Gambara, ki je ostal do konca. Te čete so sodelovale pri razbitju trojnega obrambnega pasa, s katerim so rdečim obdali Katalonijo. Toda general Franco je v štirih tednih v obliki klešč ves ta obrambni sistem strl in italijanske prostovoljne legije so se odlikovale v tem odločilnem napadu s svojo naglico, po bliskovitih napadih in popolnem izrabljanju doseženega uspeha. Dne 25. marca je Franco razbil zadnji rdeči poizkus ofenzive z madridske strani in po zavzetju Toleda, Aranjueza, Guadalajare in Alicante premagal rdečo vojsko tudi v osrednjem madridskem sektorju.

3327 mrtvih, 11.227 ranjenih

Izgube italijanske prostovoljske legije, ki se je bojevala popolnoma po vojnem načrtu in načinu italijanske redne armade, so bile v državljanski vojni v Španiji 3327 mrtvih in 11.227 ranjenih, ki so prelili svojo kri za zmago narodne zapadne kulturne misli proti boljševizmu. Sodelovanje italijanskih in nemških bojevnikov s španskimi pa je za večne čase zavezalo sveto in nerazdružljivo zvezo med temi tremi narodi.

Ciano ne omenja mogočne letalske in pomorske baze na otoku Malorci, ki so jo organizirali Italijani, kakor tudi ne napadov neznanih podmornic na nešpanske trgovske ladje, ki jih je inozemstvo pripisovalo italijanski vojni sili.

100 letni Belokranjec umrl

V četrtek, dne 25. maja se je preselil v boljše življenje Janez Belič iz Črnomlja. Izpolnil je 100 let in 2 meseca — rojen je bil 25. marca 1839 v Črnomlju.

Dne 25. marca t. l. je še ves mladosten in poln humorja v krogu svoje rodovine, prijateljev in meščanov slovesno obhajal svoj stoletni jubilej. Pred enim mesecem je bil še v Ljubljani in obiskal škofa dr. Rožmana. Želel si je samo še videti kralja Petra II. Govoril je vedno, da bo vložil prošnjo za brezplačno vožnjo v Belgrad, da bo še enkrat videl našega mladega kralja. Štiri dni pred smrtjo je še sodeloval pri zasaditvi prve lopate pri gradnji železnice Črnomelj-Vrbovsko. Rekel je: **»Jaz moram pozdraviti našega g. Korošca!«** in je šel na postajo k sprejemu. Ko so prihajali odličniki, je pazil, kje bo zagledal voditelja slovenskega naroda. Ker g. dr. Korošca ni bilo, je ves žalosten rekel: »Ni ga našega Korošca!« In je odšel domov. Belič je bil originalen Belokranjec, dober katoličan in zvest pristaš bivše SLS, pozneje pa v taboru slovenskega naroda. Pri decemberskih volitvah je še oddal svoj glas za dr. Korošca.

Sorodnikom naše sožalje, njegovi blagi duši pa želimo, da uživa mir pri svojem Zveličarju.

...zobovje kot s 30 leti!

Zares, trdni zobje v starosti so pol zdravja! Zaradi tega je posebno važno, da čimprej poskrbite za odstranitev zobnega kamna, ker on preti z razmajanjem in izpadom zob!

Zjutraj, zlasti pa zvečer

Uporabljajte zato vedno Sargov Kalodont! Ta izvrstna zobna pasta, z učinkovitim sulforicin oleatom, razkroji polagoma, vendar zanesljivo, zobni kamen in prepreči njegovo ponovno tvorjenje. Samo tedaj, če so zobje brez zobnega kamna, bodo ostali vedno trdni in zdravi!

SARGOV KALODONT

Proti zobnemu kamnu

V nedeljo dne 4. junija v Ljubljano

Na I. slovenski delavski tabor!

Govorijo najvišji predstavniki vlade in voditelj Slovencev dr. A. Korošec

Spored

1. Ob 6 fanfare na Gradu in budnica po mestu.
2. Od 6—8 zbiranje udeležencev v veliki dvorani in na dvorišču Delavske zbornice.
3. Ob 8 odhod v cerkev sv. Jožefa.
4. Ob 8.30 sv. maša s kratkim nagovorom in blagoslov 10 praporov.
5. Po blagoslovitvi praporov ureditev sprevoda in sprevod po Poljanski cesti preko Krekovega trga mimo škofijskega dvorca čez trimostovje mimo častnih gostov na balkonu Uniona do konca Miklošičeve ceste, kjer se sprevod obrne po isti cesti in gre v unionsko dvorano.

Sprevod

1. Fanfare.
2. Državna zastava in dve zastavi ZZD.
3. Častna četa delavstva v predpisanih enotnih oblekah.
4. Godba Krekovega prosvetnega doma z Jesenic.
5. Delavstvo radovljiškega okraja:
   a) simbol kovinarjev z dvema zastavama,
   b) kovinarji: plavžarji, kovači, profesionisti, žebljarji, narodne noše, kovinarji v enotnih oblekah, ostalo delavstvo radovljiškega okraja.
6. Godba Jugorasa iz Kragujevca.
7. Gostje, člani Jugorasa iz drugih banovin.
8. Prapor centrale ZZD.
9. Predsedstvo ZZD in osebje centralne pisarne.
10. Nameščenske skupine ZZD.
11. Rudarji v uniformah (Trbovlje).
12. Rudarji v enotnih oblekah in ostali rudarji.
13. Viničarji, simbolična skupina.
14. Delavstvo kamniškega okraja: a) kovinarji (Kamnik), b) tekstilci (Jarše), c) mizarji (Duplica), č) narodne noše, dečve, ostalo delavstvo iz okraja Kamnik.
15. Godba Tržič.
16. Delavstvo iz Tržiča po strokah in skupinah: tekstilna, usnjarska, kovaška itd., dečve, enotne obleke, narodne noše.
17. Delavstvo iz Kranja in okolice po strokah in simboličnih skupinah: tekstilci, poljarji, opekarji, enotne noše, dečve, ostalo delavstvo iz okraja Kranj.
18. Godba Vevče.
19. Papirničarji Vevče.
20. Tekstilci Grosuplje.
21. Tekstilci Škofja Loka.
22. Papirničarji Sladki vrh.
23. Tobačno delavstvo.
24. Zdraviliški delavci Novo Celje.
25. Celje tekstilci, nato ostalo delavstvo.
26. Godba Vič-Glince.
27. Maribor po strokah in skupinah.
28. Stavbinci Ljubljana.

Zborovanje

Sprevod krene v veliko dvorano Uniona, kjer se začne ob 10 manifestacijsko zborovanje s sledečim dnevnim redom:

1. Pozdrav častnih gostov.
2. Državna himna in himna ZZD.
3. Začetek in pozdravi.
4. Pozdrav g. bana dr. Marka Natlačena.
5. Kratek nagovor zastopnika ZZD (Langus Jože).
6. Govor ministra dr. Kreka.
7. Govor slovenskega narodnega voditelja gosp. dr. Korošca.
8. Govor predsednika vlade Dr. Cvetkoviča.
9. Zaključek zborovanja s slovensko narodno himno.

Potek zborovanja prenaša ljubljanska radio postaja. Za množice v Ljubljani, ki ne bodo mogle v dvorano, pa so postavljene na Miklošičevi cesti ojačevalne naprave. Tako bodo zborovanju lahko vsi prisostvovali, ki v dvorano ne bodo mogli.

* * *

Udeležencem prvega slovenskega delavskega tabora je v skupinah dovoljena znižana vstopnina 3 din na osebo za velesejem. Voditelji skupin zberejo od posetnikov velesejma legitimacije, ki smo jih razposlali za četrtinsko voznino in za vso skupino hkrati kupijo skupno vstopnico za velesejem.

— Proti trdi stolici in zlati žili, združeni z navalom krci, utripanjem srca in glavobolom je naravna »Franz-Josefova« grenka voda že od davnine preizkušeno domače sredstvo. Prava »Franz-Josefova« voda milo učinkuje in sigurno otvarja, a vrhu tega tudi v zastarelih slučajih ne odreče.

Ogl. reg. S. br. 30474/38

BREGAR & KREK

LJUBLJANA, Miklošičeva c. 19

Palača Vzajemne zavarovalnice — Telefon štev. 36-75

Dobavljamo izvanredno fino **pšenično moko** vseh številk iz priznano najboljših banaških mlinov:

Industrija, Stari Bečej — Velika Kikinda — Svoboda, Bajmok itd.

Pridite! Prepričajte se!

Poleg moke dobite stalno tudi pšenico in koruzo

ZABRET IVAN
TOVARNA OPEKE :: LESNA INDUSTRIJA
BOBOVK pri Kranju Pisarna Kranj

Drobne novice

Koledar

Sobota, 3. junija: Kvatre: Klotilda, devica; Pavla, devica.
Nedelja, 4. junija: 1. pobinkoštna nedelja. Presv. Trojica, Frančišek, spoznavalec; Krivin, škof, mučenec.

Osebne novice

— **Promocija.** Na bogoslovni fakulteti ljubljanske univerze je bil včeraj promoviran za doktorja bogoslovja g. Stanko **Žakelj**, C. M. Iskreno čestitamo!

= **Promoviran je bil na zagrebški univerzi** za doktorja vsega zdravilstva gosp. Stanko Živec iz Ljubljane. Čestitamo!

Kadar veješ, vozíš, ni prašuješ – misli na Grosuplje!

— **Novi odbor Akademske zveze.** Na zadnjem rednem občnem zboru Akademske zveze, v kateri so včlanjena vsa akademska katoliška društva slovenske univerze, t. j. Cirilsko društvo, Danica, Kladivo, Savica, Straža, Veda in Zarja, je bil dne 26. maja t. l. izvoljen naslednji odbor: predsednik Sojer Franc, cand. iur., podpredsednik Seljak Vojko, stud. theol., tajnik Kraner Martin, stud. iur., blagajnik Poženel Janez, stud. iur., knjižničarka Jazbec Frida, stud. phil. Nadzorni odbor: Cerjak Ivo, stud. iur., Halik Tone, cand. iur., Draganič Renata, stud. iur. Razsodišče: Pavlovčič Roman, cand. phil., Simčič Drago, cand. iur., Marinšek Vinko, cand. iur.

BOGATAJ IVAN
koncesijonirano električno podjetje
LJUBLJANA, Kongresni trg 19
Poleg nunske cerkve

— **Blagoslovitev Jakličevega doma v Dobrepoljah** bo dne 18. junija ob 2 popoldne ob vsakem vremenu. Spored: 1. Ob 2 pete litanije z ljudskim petjem; 2. ob pol 3 govor in blagoslovitev doma, potem akademija v novem domu in prosta zabava. Vabljeni vsi!

— **Pri zaprtju,** motnjah v prebavi vzemite zjutraj še na prazen želodec en kozarec naravne »Franz-Josef« grenčice.

— **Proslava 20 letnice bitke pri Črni.** Na dan 28. maja dopoldne je položil bivši komandant 2. bataljona tedanjega ljubljanskega pešpolka podpolkovnik v p. Josip Jaklič v Črni na grobovih padlih junakov njegovega bataljona na dan 28. maja 1919 bogato okrašen lovorjev venec v državnih barvah z napisom: »Večna slava junakom Črne, 28. V. 1919 — 28. V. 1939, bivši komandant 2. bataljona. — Tudi v Podpeci in Sv. Heleni so bile velike svečanosti na grobovih padlih junakov po zaslugi šolskih oblasti. Posebno je treba omeniti odbor v Črni pod vodstvom župana, kateri je grobove prenovil in obdal z novim betonskim okvirom. Omeniti moramo kovinasti vrč in visoki obelisk, ki nosi na vrhu žaro, katera je gorela na dan 28. in 29. maja kot znak hvaležnosti in pietete padlim junakom. — O osvoboditvi Črne po bivšem ljubljanskem pešpolku bo v prihodnjih dneh izšel daljši spominski opis.

— **Sporočilo vojnim prostovoljcem.** V včerajšnjem poročilu vojnim prostovoljcem se je vtihotapila pomota. Objavili smo, da je končni rok za vlaganje prošenj za obveznice 9. julij, **namesto 9. junij.** Zaradi tega opozarjamo ponovno vse bivše vojne prostovoljce in njihove pravne naslednike, da je zadnji rok za vlaganje prošenj za obveznice namesto zemljišča 9. junij t. l. in da se ta rok ne bo v nobenem primeru več podaljšal, zaradi česar bi vsak prostovoljec izgubil 50.000 dinarjev, če ne bi do navedenega dne vložil prošnje za obveznice. Pravico do obveznic imajo samo tisti prostovoljci, ki so dobili nova prostovoljska potrdila, izdana pred 9. decembrom 1938. Rok za vlaganje prošenj poteče 9. junija. (AA).

— **Dekanat juridične fakultete v Ljubljani obvešča, da se pravnozgodovinski državni izpiti v** junijskem terminu prično v ponedeljek dne 5. t. m. ob 9 dopoldne. Podrobnejši razpored je nabit na dekanatski deski v univerzitetni avli. Pravtam je objavljen tudi razpored pravosodnih državnih izpitov za čas od 6. junija dalje.

— **Sprejem v salezijanski dijaški konvikt na Rakovniku v Ljubljani.** Zavod sprejema telesno zdrave in moralno nepokvarjene dijake, ki obiskujejos rednje šole v Ljubljani. Ponavljavcev in takih, ki bi bili iz kakega drugega zavoda izključeni, ne sprejema. Celoletna oskrbovalnina znaša din 4000.—, ki se lahko odplačuje tudi v 10 mesečnih obrokih, a vedno naprej. Zavod sprejema tudi plačila v živilih. Posebni stroški za šolske in druge potrebščine se zaračunajo po dejanskih izdatkih. Hrana je preprosta, a tečna in zdrava. V zavodu je podružnica ljubljanske Glasbene Matice in je tako marljivim dijakom dana možnost, da se uče igranja na gosli, klavir, harmonij, orgle in harmoniko. Na željo pošlje zavod podroben prospekt.

Kvalitetni motorji
NSU, PUCH, BIANCHI
Ign. Vok, Ljubljana

Zdravo zobovje, zdrava prebava, s Čik bonbonom še duša je zdrava.

— **Tudi za junijsko pobožnost** bodo zelo prav prišle pesmi, ki jih je izdal dr. Gržinčič v zbirki »Kristusu Kralju« za mednarodni kongres Kristusa Kralja. Partitura stane din 15.— in se naroča v Salezijanskem zavodu na Rakovniku v Ljubljani 8.

— **Strokovna popravila preprog** na ljubljanskem velesejmu prevzema Sarajevska tkalnica preprog.

— **Gradbeni material na Ljubljanskem velesejmu.** V zadnjih letih smo videli na Ljubljanskem velesejmu razstavljene tudi izdelke iz umetnega kamna domače proizvodnje. Letos pa se nam predstavlja naša renomirana tovarna umetnega kamna »ALPEKO« še v večjem obsegu. Kakor po izdelavi, tako tudi po kakovosti prednjačijo ti izdelki sličnim inozemskim proizvodom. Takih izdelkov na tržišču gradbenega materiala prej nismo videli. Vsi izdelki so precizno izdelani in v barvah ter strukturah tako nedosegljivi, da je izbira lahka vsakemu še tako razvajenemu kupovalcu. Plošče, kakršne razstavlja ta tvornica, so primerne tako za zunanjo, kakor tudi notranjo oblogo ter je z uporabo tega materiala podana možnost, da se da lahko vsem zgradbam skrajno higieničen in arhitektonsko učinkovit izgled. Prav posebno pažnjo pa zasluži v tem paviljonu rastavljen plastičen mozaik iz marmornih kock, izdelan po starem rimljanskem načinu. Precizno in harmonično izdelan mozaik predstavlja po lastnem osnutku izdelanega in v naravni velikosti upodobljenega Nj. Vel. kralja Petra II. v uniformi letalskega generala ter dvorno damo cesarice Feodore, posneto po originalnem mozaiku iz VI. stoletja, ki se nahaja v baziliki v Raveni v Italiji. S temi deli je naše domače slovensko podjetje doprineslo dokaz, da ima smisel za staro rimljansko-bizantinsko umetnost, da pa tudi sodobno v vsakem oziru dohaja.

— **Poletje je tu in mnogo dela vas čaka.** Vzlic temu pa ne smete pozabiti na Srce Jezusovo, ki mu je mesec junij posebno posvečen. Vzemite zvečer v roke drobno knjižico z naslovom »Vrtnice«. Za vsak dan najdete v njej kratko branje, ki bo kot blagodejna rosa vplivalo na vašo dušo. — Knjižica na 32 straneh stane samo 1 dinar in se naroča na Rakovniku v Ljubljani.

Po državi

* **Sava pri Zagrebu** je dosegla 3 metre nad normalo, tako da Zagrebu ni grozila nobena nevarnost.

* **Hrvatsko planinsko društvo** je imelo svoj občni zbor dne 31. maja. Društvo je preteklo leto imelo 8000 članov ter 47 podružnic in 41 planinskih koč. Za novega predsednika je bil izvoljen zagrebški odvetnik in hrvatski poslanec dr. Josip Torbar.

* **Hrvatsko kmečko lovsko društvo** so ustanovili kmetje v Belovaru. Društvo ima svoj delokrog v mestu in okolici Belovara. Doslej ima društvo 42 članov. Član pa more postati le tisti hrvatski kmet, ki je član Gospodarske sloge.

* **O končani stavki v tovarni vagonov v Brodu** hrvatski listi obširno poročajo ter naglašajo velik uspeh, ki so ga delavci dosegli s svojo hrvatsko delavsko organizacijo.

Kvalitetni šivalni stroji
za dom, obrt in industrijo
Ign. Vok, Ljubljana

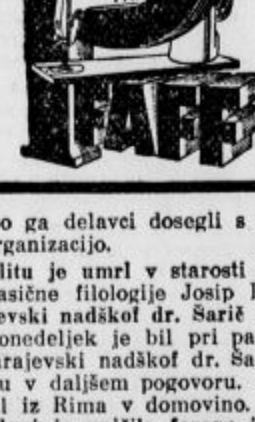

* **V Splitu je umrl v starosti 68 let** ondotni profesor klasične filologije Josip Barač.

* **Sarajevski nadškof dr. Šarič pri papežu.** Na binkoštni ponedeljek je bil pri papežu sprejet v avdijenci sarajevski nadškof dr. Šarič, ki je ostal pri sv. očetu v daljšem pogovoru. Zadnjega maja je odpotoval iz Rima v domovino.

* **Povodenj je uničila fazane in zajce,** kakor poročajo iz hrvatske Moslavine. Tudi živina, ki se je pasla na pašnikih, je komaj ušla vodi. Kmetje so jo komaj polovili in rešili. Žival je bila vsa izmučena, blatna in ranjena.

* **Že 50 let ni bilo meseca maja toliko dežja,** kakor so dognali v Splitu, kjer imajo spravljene podatke od leta 1897.

* **Strela je zažgala hišo kmetu Bolta Šogariču** v djurijevačkem okraju blizu Belovara. Hiša je do tal pogorela, med tem ko so se ljudje srečno rešili. Bilo je to dne 31. maja, ko se je tam okoli razbesnela velikanska nevihta z nalivom, gromom in strelo.

* **80 letna starka živela teden dni v blatu.** V Osijeku so našli v neki jami 80 letno starko Marijo Čepčik, ki je tamkaj že 8 dni živela, vsa v blatu. Spravili so jo začasno v ubožnico, potem pa bodo dognali, kje so njeni otroci, katerih dolžnost je skrbeti za svojo mater.

Dobrepoljske igrače na ljubljanskem velesejmu

Kakor lansko leto, tako ima tudi letos na ljubljanskem velesejmu razstavljeno krasno kolekcijo modernih igrač v lesu in blagu, poleg tega pa tudi lepo zbirko vezenin na žametu, naša že renomirana zadruga »Razvoj« iz Dobrépolj.

Po komaj enoletnem obstoju si je pridobila s svojimi izdelki tak sloves, da že večina trgovcev in kupcev zahteva igrače izključno od zadruge »Razvoj«, ki ima igrače označene z zlato zaščitno znamko in jamči za njeno kvaliteto. Ni to mogoče napravila hrupna reklama, ampak kvaliteta blaga sama. Zadruga je skromna s svojo reklamo in uporablja ogromne zneske, ki so potrebni za reklamo, rajši v namen solidnega izdelka. Drži se gesla: »Dobro blago se samo hvali«. In temu geslu je omenjena zadruga tudi zvesta.

Vsi izdelki zadruge »Razvoj« so tako ljubki, da ni mogoče mimo njih ne da bi si jih človek podrobneje ogledal. Ta pestrost barv, presenetljivo enostavne poteze, bogata dekoracija in precizna izdelava vseh izdelkov to so odlike dobrépoljskih igrač, ki so, če ne boljše po kvaliteti materijala, pa vsaj enakovredni dragim inozemskim izdelkom. Od najmanjšega do največjega komada, vse je z enako skrbjo, solidno in precizno izdelano.

Ti konjički, razni psički, mačke, labodi, kokoši, razni vlaki in avtomobili, vse, prav vse, je bolj podobno dekorativnemu izdelku, kot pa igračka za naše malčke. Vse je pa tako poceni, da tudi najrevnejši lahko razveseli z njimi svojega malčka.

Poleg že omenjenih vrlin, imajo pa dobrépoljske igračke tudi vzgojni pomen. Čemu zastrupljati nežna srca z raznimi bojnimi igračami, kot: tanki, topovi in drugo militaristično navlako, ki vzgaja surove značaje. Če hočeš razveseliti svojega otroka, mu kupi igračko, da mu s tem oplemenitiš tudi srce in ga vzgojiš v ljubezni do bližnjega.

Pa ne samo igračke, tudi razne vezenine in pa minijaturne jugoslovanske narodne noše izdeluje ta edinstvena zadruga v Dobrépoljah. Tudi ti izdelki nimajo primere z drugimi. V vezeninah so sami izbrani vzorci, prvovrstno blago in gosti vbodi, kar pri vseh tovrstnih izdelkih drugje pogrešamo.

Kvalitetna kolesa
PUCH, Phänomen, Bianchi
Ign. Vok, Ljubljana

Poglavje zase, so pa miniaturne narodne noše, kjer je vsak komad skoraj umetniško delo. Taka mala Slovenka z avbico, izdelano točno po originalni avbi, je nekaj nenadkriljivega. Ali Srbkinja z bogato vezenino in to vse ročno delo, pa Dalmatinka in Hrvatica; cel etnografski muzej je tu zbran v miniaturi. Takih izdelkov nam lahko zavidajo tudi drugi narodi, ki se štejejo za bolj kulturne. Ponos vsakega zavednega Jugoslovana bi moral biti, imeti par takih krasnih vzorcev narodne noše v svojem stanovanju, postavljene bodisi v vitrini ali viseče na steni ter jih pokazati svojim znancem, posebno pa inozemcem.

Še posebej pa naj opozorim naše avtomobiliste na male avto-lutke, ki so pripravljene nalašč v ta namen in tudi v vseh mogočih domačih nošah. Vsak slovenski avtomobilist naj si čimprej nabavi tak slovenski parček, saj je izbira bogata. Na razpolago je gorenjska, ljubljanska, škofjeloška, vipavska in še nebroj drugih slovenskih narodnih noš, pa tudi iz ostalih krajev države. Pokažimo tujcu, da smo tudi mi ponosni na naše narodne svetinje in znamo ceniti naše narodne noše.

Pred par tedni je dobila zadruga »Razvoj« od neke amerikanske tvrdke naročilo za vzorce naših narodnih noš. Tako naročilo je jako laskavo za zadrugo, pa tudi mi ne smemo mimo vsega. Obiskovalce velesejma opozarjamo zato, da si sigurno ogledajo izdelke zadruge »Razvoj« iz Dobrépolj na pokriti zunanji strani »F« paviljona, da se tudi oni seznanijo z njenimi izdelki.

Ako potrebujete
portretno fotografijo, povečane slike, reprodukcije, diapozitive, fotomontaže, se z zaupanjem lahko obrnete na **naš foto zavod**
FRANJO MAVEC, Ljubljana, Miklošičeva c. 6.
Prvovrstne fotoamaterske izdelave. Na zalogi vedno svež foto materijal vseh svetovnih znamk.

Ljubljana, 3. junija

Gledališče

Drama. Začetek ob 20. **Sobota,** 3. junija: »Utopljenca«. Izven. Znižane cene. — Nedelja, 4. junija: »Trideset sekund ljubezni«. Izven. Znižane cene. Od 14 din navzdol.

Opera. Začetek ob 20. **Sobota,** 3. junija: »Lucia di Lammemoor«. Red B. Gostovanje Christy Solarija in Alde Noilijeve. — Nedelja, 4. junija: »Vse za šalo«. Znižane cene od 30 din navzdol. — Ponedeljek, 5. junija: Zaprto.

Radio Ljubljana

Sobota, 3. junija: 10 Prenos otvoritve ljublj. velesejma (koncert vojaške godbe) — 12 Za zabavo vam igramo, a naslove ne izdamo — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.20 Za zabavo vam igramo, a naslove ne izdamo — 14 Napovedi — 17 Otroška ura: a) Selma Lagerlöff: Kako je Niels Holgerson popotoval z divjimi gosmi. Povest v nadaljevanjih. b) Gašperček, lutkovna igrica — 17.50 Pregled sporeda — 18 Za denlopust igra Radijski orkester — 18.40 Glasba v službi naroda (g. dr. Drago Cvetko) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Prenos otvoritve protituber. tedna iz magistratne dvorane. Govorita dr. J. Bohinjec in ban dr. M. Natlačen — 19.50 Nikola Cvejič poje narodne (plošče) — 20 O zunanji politiki (g. dr. Al. Kuhar) — 20.30 Vesel živalski krog: Dvojčki sonce nam vrtijo, čudne se stvari godijo. Kdor hoče, naj posluša zdaj! Pisan večer, ki ga izvajajo člani rad. igral. družine, sodelujeta Jožek in Ježek — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Za dober konec, igra Radijski orkester.

Če kupujete kolo,
motor ali šivalni stroj,
kupite samo
prvovrstne, kvalitetne
proizvode svetovnih
znamk
Ign. Vok, Ljubljana

Drugi programi

Sobota, 3. junija: **Belgrad:** 20.30 Koncert velikega BO — **Zagreb:** 20.15 Prenos iz Švice — **Bratislava:** 12.10 Poročila v srbohrvaščini — **Praga:** 19.40 Brno — **Sofija:** 21 Zabavna glasba — **Varšava:** 21 Prenos — **Berlin:** 22.30 München — **Dunaj:** 20.15 Vesele alpske dežele — **Frankfurt:** 19.30 Gledališče v filmu in radiu — **Pariz:** 22.10 Arije — **Stuttgart:** 20.15 Koncert RO in solistov.

Prireditve in zabave

Osrednji odbor »Bran-i-bora« v Ljubljani poziva svoje člane, da se udeležijo koncerta »Večera narodne umetnosti«, ki ga bo v ponedeljek, dne 5. junija t. l. ob 8 zvečer priredil Akademski Narodno-obrambni svet. Udeležite se ga v čim večjem številu in pokažite, da nam je narodno-obrambno delo največja dolžnost.

Sestanki

Zadruga Učiteljska samopomoč v Ljubljani ima letno skupščino (občni zbor) v nedeljo, 4. junija 1939 ob 9 v II. mestni deški ljudski šoli na Cojzovem grabnu v Ljubljani. Zadružniki, vdeležite se ga v polnem številu!

Zdravnik
dr. Josip Petrič
ordinira vsak delavnik ob pol 4. do pol 6. ure pop.
v Ljubljani, Florijanska ulica št. 26.

Kino

Kino Vič predvaja danes ob pol 9 zvečer detektivski film »Charlie Chan v cirkusu«. Dodatki običajni.

Lekarne

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Svetega Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20 in mr. Murmayer, Sv. Petra cesta 78.

TELEFON 39-43
Nova knjigoveznica
KARTONAŽNA IN GALANTERIJSKA DELAVNICA
LJUBLJANA - GOSPOSVETSKA C. 13
SE PRIPOROČA ZA VEZAVO VSAKOVRSTNIH KNJIG, BROŠUR, POSLOVNIH KNJIG ITD. IZDELUJEMO VSE VRSTE KOLEDARJE, RAZLIČNE ETUIJE ZA JEDILNO ORODJE TER VSA V STROKO SPADAJOČA DELA • SKRBNA IZVRŠITEV • CENE SOLIDNE

Pozdravljeni vsi
ob prihodu v Ljubljano na velesejem!

Dr. Juro Adlešič, ljubljanski župan.

Pozdravljen ljubljanski velesejem, ki naj dostojno prikaže Ljubljano kot gospodarsko in prosvetno središče našega naroda.

Odkrita in iskrena je moja želja, trdna in krepka je volja nas vseh, naj bo Ljubljana taka, da bo v njej vsak rojak in vsak tujec čutil utrip srca Slovenije.

Táko mora biti glavno mesto Slovenije, da vsakomur zaneti navdušenje za središče naroda — táka bodi Ljubljana, da se vsakdo vrne na svoj dom obogaten in z ljubeznijo privezan na njo. Vsem naj bo Ljubljana ljuba, od vseh občudovana in vsem hrepenenje!

Táko moramo napraviti Ljubljano,
da se bo vsakdo poslavljal od nje obdarovan,
da bo vsak doma živel ob misli na njo,
da bo vsakogar zopet kmalu privabila nazaj.
Uredimo Ljubljano, da bo vir narodne zavesti in ponosa!

Spet je na nočnem nebu razlit beli žar Ljubljanskega gradu: blesteča krona Slovenije plava med iskricami zvezd nad Ljubljano. Okrasimo naš Grad, da bo krona Slovenije zažarela v soncu: ponosna in mogočna bela slovenska Akropola!

Župan mesta Ljubljane: dr. J. Adlešič.

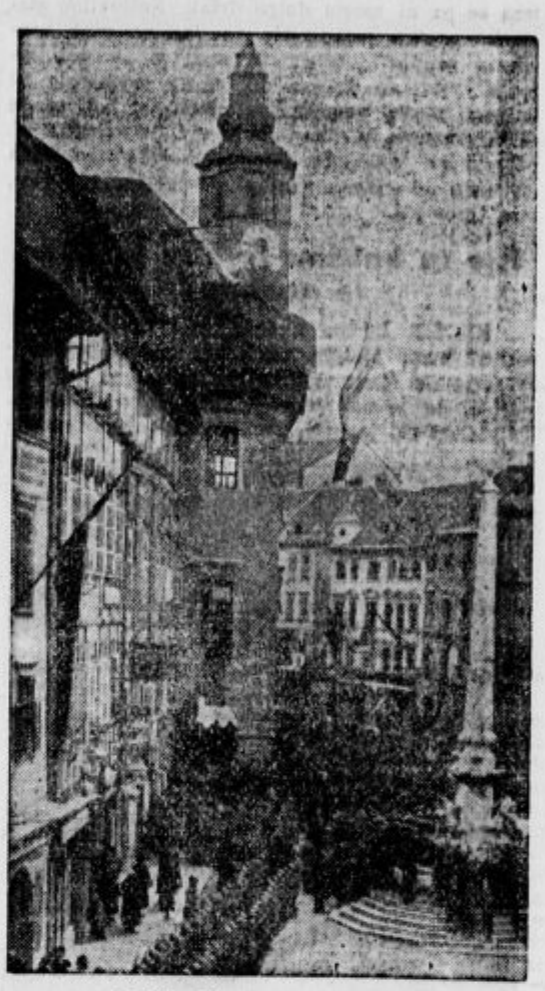

Ljubljanski mestni magistrat.

Dr. Milan Dular, ravnatelj velesejma in belgijski konzul.

Ljubljanski sejem
za naše gospodarstvo in kulturo

Ob razsulu avstro-ogrske monarhije leta 1918 smo bili Slovenci v gospodarsko političnem pogledu popolnoma nepripravljeni na nove razmere. Kakor je bila naša trgovina pod Avstrijo skoraj povsem le lokalnega pomena, tako so se nudile po prevratu v zedineni Jugoslaviji popolnoma nove perspektive za razvoj naše trgovine z ostalimi deli nove, svobodne države. Že takrat je bilo zaznati, da se bo industrijska delavnost v naši ožji domovini znatno dvignila in da bo omogočen napredek in razvoj našega obrtništva. Vendar pa smo živeli

tedaj v popolni desorientaciji v pogledu produkcije, potrebah konsumenta izven naših ožjih meja in možnosti prodaje našega blaga. Tedaj, to je v najbolj nejasnih, vendar konjunkturno najpovoljnejših časih je nujna potreba spočela misel, organizirati ustanovo, ki naj odpomore trgovski neorientiranosti in pripomore do prijateljskih trgovskih zvez z do sedaj nepoznanimi trgovci v nepoznanih krajih in z konsumenti nepoznanih zahtev.

Skromni početki

Ta institucija je Ljubljanski velesejem. Leta 1920 se je združila skupina dalečvidnih, nesebičnih in požrtvovalnih mož iz vseh panog gospodarstva in zastopnikov gospodarskih ustanov. Iz skromnih začetkov se je razvila doma in v svetu priznana mednarodna ustanova, naš velesejem, ki uspešno deluje že 19. leto in je v tem času priredil nič manj kot 47 vzorčnih velesejmov in specijelnih razstav pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja. Ob rojstvu je bilo treba mnogo idealizma; osnovna glavnica za prireditev velesejma je znašala le 152.000 dinarjev, treba pa je bilo vzeti v roke dva in pol milijona dinarjev. Takrat so preskrbeli prvi poborniki, velesejmski odborniki, potrebni kredit, zastavili plug v ledino in izorali. Delo je narekoval stanovski idealizem in solidarnost ter neodoljiva potreba.

Ljubljanski velesejem se je afirmiral ne samo z uspešnim in nesebičnim delom gospodarstvenikov, marveč tudi zato, ker stoji v srcu produktivno najorganiziranejšega dela naše države. Ne da se tajiti, da je Slovenija zmožna življenja le, če je primerno razvita njena industrija, obrt in trgovina in če se nam nudi možnost prodaje naših izdelkov v druge predele države. Moč in uspeh naše produkcije ter solidnost naše trgovine pa je treba ob vsaki priliki podčrtati in vsaj vsako leto nazorno prikazati. In kje lažje kot na Ljubljanskem velesejmu. Že samo ta moment, če izvzamemo vsak kupčijski efekt na velesejmu, je dovolj močan za eksistenčno upravičenost velesejma.

„Visoka šola za narod"

Tri leta je vzdrževala in prirejala velesejmska uprava samo velesejme vzorčnega značaja za industrijo in obrt. Potem pa, to je leta 1924, so jo izučile izkušnje, zavestna potreba in živo prepričanje, da mora po splahnelih inflacijskih vodah poiskati čim tesnejšo zvezo s kmetijstvom in drugimi gospodarskimi panogami ter našo kulturo. Od tega leta naprej imamo v Ljubljani vsako leto po dve glavni razstavni prireditvi, pomladi vzorčni velesejem in septembra kulturno in gospodarsko razstavo pod geslom »Ljubljana v jeseni«, ki objema specialne gospodarske panoge in kulturno delavnost. Ogromno razstavnega gradiva se je že pripravilo in prikazalo na teh razstavah, gradivo velike vrednosti, ki se pozneje s pridom uporablja na naših šolah do našega najvišjega znanstvenega zavoda, univerze. Ni ničeva trditev uglednega profesorja naše univerze, ki je rekel, da je Ljubljanski velesejem najuspešnejša visoka šola za narod. Za prireditev teh razstav je Ljubljanski velesejem znal združiti stotine pridnih delavcev, znanstvenikov, gospodarstvenikov in kulturnih delavcev. — Krog sodelavcev in prijateljev se od leta do leta veča, velesejem je postal gospodarska in kulturna lastnina vsega naroda.

Ljubljanski velesejem je praznoval svojo desetletnico v času najhujše krize in denarne depresije. Prešel je preko tega in z zaupanjem zremo v boljšo bodočnost, saj je bilo težkih preizkušenj za trgovino, industrijo in obrt že več kot dovolj. Enako je bil takrat preizkušen tudi velesejem, saj je on ono zrcalo, ki nazorno prikazuje stanje našega gospodarstva.

Razne panoge naše industrije in zlasti obrti so se razvile do današnje zavidljive višine zlasti s pomočjo velesejmov. V plemenitem tekmovanju po boljšem, popolnejšem so rastli naši industrijci in obrtniki v svoji kvalitetni produkciji.

Ljubljanski velesejem združuje na svojem prostoru vsako leto dvakrat desettisoče, omogoči sklenitev in utrditev poznanstev in prijateljstev, veže s trgovskimi vezmi naš sever z jugom in vzhod z zahodom.

19 vzorčnih velesejmov

Ta ustanova je priredila v 19 letih svojega obstoja 19 vzorčnih velesejmov industrijskega, obrtniškega in trgovskega značaja. Kot posebne razstave je treba omeniti razstave pohištva, ki se redno prirejajo od leta 1926 naprej, obrtniški razstavi v letih 1933 in 1934, našo malo obrt, ki raz-

(Nadaljevanje na naslednji strani spodaj.)

Fran Bonač, predsednik Ljubljanskega velesejma:

LJUBLJANSKI VELESEJEM
in njegov pomen za Slovenijo in posebej za Ljubljano

Veliko se je že pisalo o postanku Ljubljanskega velesejma in vsega tega ne bi rad ponavljal. Eno je gotovo, da se je Ljubljanski velesejem rodil iz žive življenjske potrebe. Ne smemo pozabiti, kakšne so bile razmere v naši trgovini v prvih povojnih letih, potem ko smo se zedinili z brati Hrvati in Srbi v novo državno skupnost ter se takorekoč čez noč znašli v lastni nacionalni državi, v naši mili Jugoslaviji. Razumljivo je, da je vladala takrat v našem gospodarstvu in posebej še v naši trgovini velika desorientacija. Z novimi državnimi mejami smo dobili tudi nov gospodarski prostor. Razne prejšnje trgovske zveze so prenehale in iskati je bilo treba novih virov za nakup in novih trgov za prodajo. Na hitro roko se je bilo treba preusmeriti v pravcu proti vzhodu in jugovzhodu. Ugotoviti je bilo treba, kakšno blago za naše potrebe najdemo v drugih delih naše domovine in za kakšno blago bomo našli tam odjemalce. Da bi služil temu namenu, se je ustanovil Ljubljanski velesejem.

Ako pogledamo nazaj ter motrimo uspeh vseh dosedanjih naših pomladanskih in jesenskih velesejemskih prireditev, ki jih štejemo letos že 35, lahko z mirno vestjo trdimo, da je Ljubljanski velesejem v celoti dosegel svoj namen.

Poleg svojega že omenjenega prvotnega namena pospeševanja trgovskih zvez pa je Ljubljanski velesejem vršil še druge važne naloge. Saj je nudil tisočem in tisočem obiskovalcev velesejma iz raznih delov države

priliko, da si ob ugodnih pogojih ogledajo našo lepo slovensko prestolnico, da si ogledajo naravne krasote naše lepe slovenske zemlje. Te možnosti so se mnogoštevilni obiskovalci Ljubljanskega velesejma iz daljnjih delov države tudi v veliki meri posluževali. Naj opozorim samo na številne izlete raznih društev in organizacij širom naše domovine, ki smo jih imeli čast pozdraviti na velesejemskem prostoru. V živem in lepem spominu nam je še obisk velike skupine srbskih kmetov iz Šumadije, ki so posetili Ljubljanski velesejem v svojih lepih narodnih nošah.

Tako vrši Ljubljanski velesejem tudi važno turistično propagandno nalogo in posreduje trajno zvezo med Slovenijo in ostalimi pokrajinami naše države. Pri vsem tem pa se ne smejo prezreti materialne gmotne koristi, ki jih ima Ljubljana v zvezi s prihodom množic posetnikov iz podeželja ter raznih delov države na Ljubljanski velesejem.

Veliko se je že govorilo o tem, da se je Ljubljanski velesejem preživel, toda sijajen uspeh vsake naše prireditve jasno kaže, da malodušneži, ki tako govorijo, nimajo prav.

Ljubljanski velesejem nam je slejkoprej potreben, v njem se zrcalijo močne in neusahljive življenjske sile našega gospodarstva.

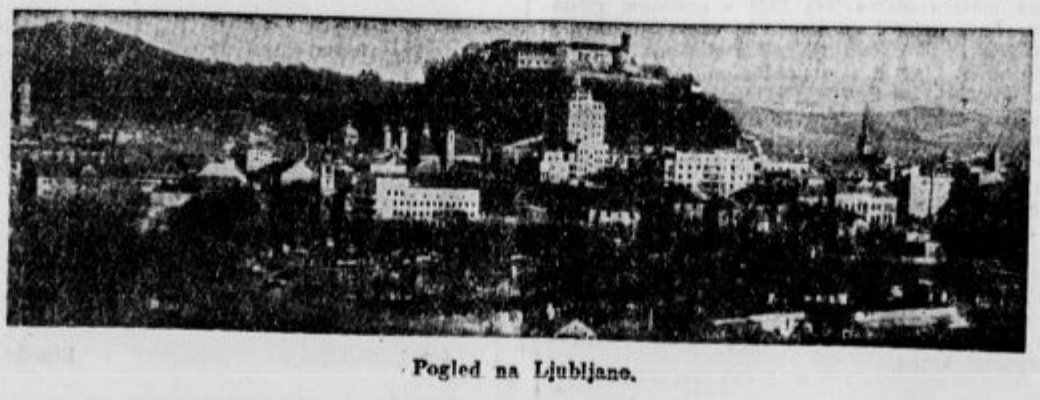

Pogled na Ljubljano.

Dr. Rajko Ložar:

Rimsko mesto Emona

Na tleh današnje Ljubljane je stalo v rimski dobi utrjeno mesto Emona. Že zgodaj so naši zgodovinopisci prišli na to, da pri antičnih avtorjih (Pliniju in drugih) kakor tudi v antičnih zemljevidih (Tabula Perutingeriana) navedeno mesto Emona ne more ležati nikjer drugje, kakor na tleh današnje Ljubljane. Edino nekdanji kustos ljubljanskega deželnega muzeja, Alfonz Müllner, je iskal Emono na Igu, na mesto današnje Ljubljane pa je prestavil rimsko naselbino problematičnega imena, Aquilino. Ta Müllnerjeva teza se pa ni mogla dolgo držati. Nešteviline starinske najdbe, prihajajoče na dan na vseh koncih in krajih Ljubljane že pred in za Müllnerjevih časov, so dokazovale, da se je morala tu nahajati mestu podobna naselbina. Še bolj pa se je ta domneva utrdila, ko je v l. 1909—1912 W. Schmid na zemljišču nemškega viteškega reda na Mirju jel odkrivati ostanke emonskih hiš, cest, ulic, trgov itd.

Kje in kakšna je bila in kako je nastala?

Kje leži Emona v današnjem mestnem teritoriju? Vsak Ljubljančan pozna znameniti »rimski zid« na Mirju, čeprav večina izmed njih ne veruje, da je na njem še kaj pristno rimskega. Ta rimski zid je južna fronta nekdanjega rimske-

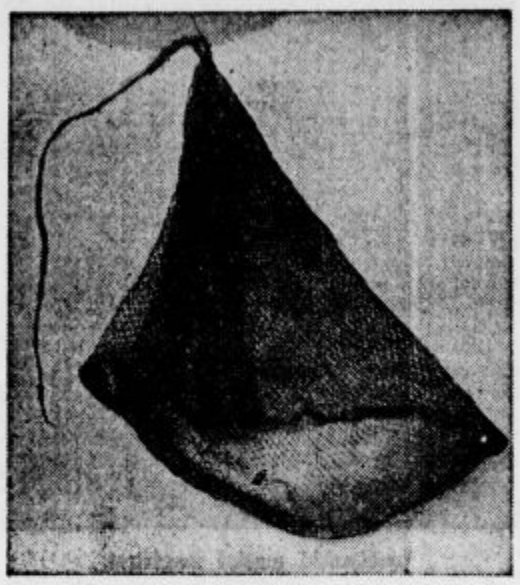

Lasna mrežica Rimljanke iz Emone.

ga mestnega ozidja in sega na vzhodu do Emonske ceste, na zapadu pa približno do Groharjeve ulice, kjer se končuje s stolpom. Vzhodna fronta je potekala približno od kapelice na Emonski cesti proti severu (hiša poleg kapelice je zgrajena na rimskem zidu in se je imenovala »na trticic«; fortezza — utrdba), prekoračila je Emonsko cz. Cojzovo cesto ter teče po vrtu Križevniškega reda potem pod Vegovo ulico (natančno pod ostanki zidu Knežjega dvorca, v globini kake 3 m pod nivojem) do Kongresnega trga v bližini Univerze. Tu se je zid zopet obrnil proti zapadu, tvoreč severno fronto. Potekal je približno pod današnjo Wurzbachovo hišo v Gradišču, nato pa v isti smeri proti današnji Bleiweisovi cesti; ozidje nunskega zidu v Nunski ulici stoji na fundamentih rimskega zidu. Nekoliko pred Bleiweisovo cesto se je zid zaokrenil proti jugu, tvoreč zapadno fronto. Njena linija leži vzporedno z Bleiweisovo cesto, teče po vrtovih za bansko palačo, Trgovsko akademijo, skozi klet hiše Hrovatin na Cesti 29. oktobra, nato pa po zapadnem robu Ulice rimske legije; tam vidno današnje vrtno ozidje stoji v celoti na fundamentih rimskega zidu.

S tem ozidjem je v glavnenm očrtan obseg rimskega mesta Emone. Kako je bilo to mesto veliko, si lahko predstavljamo na podlagi številk: severna in južna fronta sta bili dolgi po 435.50 m (1470 rimskih čevljev), vzhodna in zahodna fronta pa po 523.60 m (1768 rimskih čevljev).

Izmed današnjih mestnih delov spadata v obseg rimske Emone Gradišče in Mirje. V obeh teh dveh besedah se skriva prava tradicija, kajti beseda mirje naznačuje kraj z ostanki ozidja, beseda gradišče pa to, da so stari Slovani na ondotnem mestu našli razvaline starejših gradu podobnih naprav. Ker so gradišča ponavadi na vzvišenih položajih, bo kdo rekel, da v tem primeru to ne drži. Toda drži: kajti ozemlje Gradišča je najvišje ležeča točka osrednjega dela Ljubljane, ki obvladuje vso dolino Ljubljanice in Gradaščice; v rimski dobi, ko okolica še ni bila zazidana, je moral imeti s tega mesta vsakdo najboljši pregled celotne okolice.

Ta rimska Emona je bila po najnovejših raziskavanjih (B. Saria) ustanovljena verjetno kot taborišče legije, in sicer XV. legije, za časa vlade cesarja Augusta. V literaturi se omenjajo nekatere opeke z žigi te legije, toda opeke same so se izgubile. Mere obzidja ustrezajo obsegu taborišča, potrebnega za kvartir ene legije. Ko je legija mesto zapustila, se je v zasilnih vojaških barakah razvila sčasoma civilna naselbina, po mnenju W. Schmida sestoječa izvečine iz odsluženih vojakov ali veteranov XV. legije. Za časa Tiberija je ta mlada naselbina postala kolonija, to je, dobila je pravice, ki so mesto ožje pritegnile v sestav rimsko-italske upravne in politične organizacije; imenovana je bila Colonia Julia Emona. Mesto je potem doživljalo vesele in žalostne čase tja do Atilovega pohoda v Italijo (452 po Kr.), ko je bilo verjetno porušeno.

Mestna podoba Emone

Oglejmo si nekoliko zunanjo ali mestno podobo Emone. Ozidje mesta je bilo opremljeno z obrambnimi stolpi, deloma četverokotnimi deloma okroglimi. Teh stolpov je bilo po Schmidu 22. Zgoraj so imeli najbrž lesene nadgradnje in pa mostovže za stražo. Pred zidom je bil na zunanjih straneh jarek, napolnjen z vodo, da je sovražniku oteževal dohod k ozidju. V ozidju so bila vrata: predvsem v vsaki glavni fronti po ena glavna vrata, skozi katera je vodila glavna deželna cesta dotične smeri iz mesta. Skozi zapadna vrata je šla cesta v Aquileio in Trst, skozi severna (v današnjem Gradišču pri Nunski šoli) cesta v Celeio in Poetovio, vodeča pri Črnučah čez Savo, skozi vzhodna vrata cesta v Siscio, vodeča na današnjem Bregu čez Ljubljanico. Južna fronta takih vrat ni imela, kajti tu se je najbrž v neposredni bližini ozidja razprostiralo barsko močvirje. Razen glavnih vrat je bilo v ozidju še mnogo manjših vrat za mestne ceste in ulice same, da je bil meščanom pristop v okolico olajšan. Ali polagoma, ko so postajali časi bolj in bolj nemirni, so mnogo teh vrat zazidali ter tako povečali obrambno sposobnost mesta.

Mesto samo je sestojalo iz tako imenovanih insul (insula — otok), hišnih kompleksov v obliki četverokotnih oddelkov. Te insule so obsegale ali po eno hišo, ki je bila v tem primeru sorazmerno velika, ali pa več hiš manjšega obsega. Schmid misli, da je bilo v Emoni 46 takih hišnih otokov. Obsegi teh insul so kaj različni; za primer naj navedemo hišo XVI., ki je merila približno 46x50 metrov. S pravokotno obliko hiš je bila podana že tudi pravokotna mreža cest in narobe. Tudi v Emoni so imeli ceste speljane po splošnem rimskem vzorcu na osnovi cardo-decumanus cest (cardo maximus — glavna cesta v smeri sever-jug, decumanus maximus — glavna cesta v smeri vzhod-zahod). Vzporedno s temi glavnimi cestami so potekale male oziroma ožje ceste in ulice v istih smereh. Ta način pravokotnega cestnega omrežja kakor tudi insularne razdelitve hiš so Rimljani prevzeli od grških helenističnih arhitektov in ga najprej uveljavili v svojih legijskih taboriščih, odtod je pa prešel tudi v civilno urbanistiko. Toda mi si vsega tega ne smemo predstavljati pretirano — šablonsko; tudi tu so bile možne spremembe, inačice in druge oblike, kajti rimska mesta niso nastajala na risalni deski, temveč iz živih potreb. Cestna mreža sama je bila opremljena z dobre kanalizacijo, ki je vodila v strugo Ljubljanice.

Stekleno posodje iz stare rimske Emone

Koliko in kakšno Emono poznamo?

Doslej je znana približno polovica Emonske naselbine, namreč njen južni del, ki se nahaja v glavnenm na Mirju. Ni nam pa znana v isti meri severna polovica mestne notranjščine, ležeča v Gradišču, in ker domnevamo nekje v tem okolišu tudi mestni trg ali forum, je tudi forum začasno še neznan, skupno s templom glavnega mestnega božanstva, z mestno hišo, s tržnico, baziliko in podobnimi mestnimi poslopji. Ali gotovo se je marsikaj nahajalo tudi zunaj mestnega obzidja, extra muros. Razne prezidave v času srednjeveške Ljubljane so vzrok, da je naše znanje v tem pogledu pomanjkljivo.

Hišna insula je obsegala ali eno samo hišo ali pa več hiš Emonska hiša se je po pričevanju Schmidovega izkopavanja v nekaterih insulah držala tipa pompejanske hiše s peristilom, to je dvorišča s stebriščem, ki je nekako središče vse zgradbe. Drugod pa že v starejšem času najdemo mnogostanovanjske insule oziroma hiše. Pravih analogij med Emono in Pompei pa ni. Kar se stanovanjskega vprašanja tiče, ga lahko označimo tako, da v starejši dobi sorazmerno prevladujejo v hišah dvorišča, to je neizrabljen prostor. V kesnejših stoletjih so večino dvorišč adaptirali v stanovanja oziroma v prostore, prvotno velika stanovanja so pa razdelili v več stanovanj.

V umetniškem ali arhitektonskem oziru v Emoni ni čudežev, je pa tudi treba podčrtati dejstvo, da se ni nič storilo, da bi dobili primer hiše, kakor je vsaj približno bil. Hiše so bile opremljene z dobro izvedeno kanalizacijo. Vodo so dobivali Emončani večidel iz vodnjakov, ki so se nahajali ali na dvoriščih ali na cestah, deloma pa iz vodovoda. Prostori, potrebni za gospodinjstvo, so obsegali kuhinje, jedilnice in shrambe; v stanovanjskih prostorih imamo predvsem spalnice, dnevne sobe in kopalnice. V najstarejši dobi Emona ne pozna segrevanja prostorov z vročim zrakom; šele v 3. in 4. stol. so večino stanovanjskih prostorov in kopalnic opremili z rimsko centralno kurjavo. Tla stanovanjskih prostorov kažejo često mozaik, stene pa ali oblogo boljšega kamna ali slikarije V nekaterih hišah so se nahajale delavnice ter izrecni gospodarski prostori. Naravno tudi ni manjkalo hišnih kapelic.

Gospodarsko in socialno strukturo Emone določajo trije stanovi: obrtnik, trgovec in kmetovalec. V Emoni so imeli več kovačev, steklarja, zlatarja, barvarja, slaščičarja, peka, lončarja in še razne druge obrtnike. Omenjajo se v napisih tudi stanovska zastopstva posameznih obrtnih panog (collegium navicularіorum — brodarji itd.). Tudi trgovski stan je bil zastopan. Mnogo boljših predmetov, ki so jih dali emonski grobovi, so očividen import iz tujih dežel, znamenje, da so trgovske zveze s tujino cvetele. Trgovina se je razen kopne poti posluževala zlasti vodne in Ljubljanica je tu imela važno vlogo. Kmetijstvo v Emoni je bilo po vsej priliki na stopnji vrtnarskega ali domačega obdelovanja zemlje in nemara obstoji tradicija med njim pa med krakovskimi in trnovskimi vrtnarji.

Duhovna kultura stare Emone nam je deloma znana. Verstvo je bilo zastopano predvsem z oficielnimi rimskimi božanstvi, tako imenovanimi kapitolinskimi bogovi, ali ker ne poznamo foruma, tud o njih ne vemo nič podrobnejšega. Poleg njih pa so Emonci častili še tudi druga božanstva, med katerimi nahajamo zlasti nekatera avtohtona, domača božanstva (Aequorna, Adsalluta itd.), katerih češčenje in imena segajo v predrimske čase Umetnost je tudi imela kos svojega zatočišča v Emoni, čeprav se njeni izdelki ne dado primerjati s klasično rimskimi. Znana je bronasta statua mladega Rimljana v togi ali marmorna

Bronast kip Rimljana iz stare Emone.

portretna glava Rimljana. Bogato je cvetela tudi umetna obrt, predvsem lončarstvo, steklarstvo, zlatarstvo in okrasna obrt. Stenske slikarije spadajo prav tako sem, enako pa tudi tedanje kamnoseštvo. Spomeniki, ki nam to ponazarjajo, pa izvirajo povečini iz emonskih grobov in ne iz emonskih hiš. Za zabavo so skrbela v rimskih mestih gledališča; ali je obstojalo tudi v Emoni, ne vemo.

Doberšen del verskega življenja starih je v zvezi s kultom umrlih. Svoje ranjke so Emonci po zgledu italskih in rimskih mest pokopavali ob glavnih cestah, vodečih iz mesta. Rimske grobove iz Emone so našli predvsem ob Dunajski cesti, počenši od kavarne Zvezda na Kongresnem trgu do cerkve sv. Krištofa, dalje na Karlovški in Dolenski cesti ter končno ob Tržaški cesti. V prvih dneh stoletjih po Kr. so mrliče sežigali, a že proti koncu 2. stol po Kr. se je razširila navada pokopavanja mrličev. Zato so mala kamnita koritca, ki so jih bili dotlej uporabljali, nadomestili z velikimi kamnitimi krstami, sarkofagi. Mrličem so dajali v grob najrazličnejše predmete, kot denar, posodje od najfinejše do najslabše vrste, bronasto, lončeno in stekleno, okras, orožje itd. O materialni kulturi starih Emoncev se poučimo prav iz ostaline, ki nam jo nudijo leto za letom na dan prihajajoči grobovi.

Prebivalstvo stare Emone

Kar se prebivalstva stare Emone tiče, ne smemo misliti, da je bil to vseskozi novo doseljen romansko-italski življelj. Jedro je bilo predrimsko, počasi pa se je ta življelj romaniziral ne le v imenih, temveč tudi v navadah in mišljenju. Ime mesta samo ni rimskega izvora, temveč pripada po vsej priliki enemu izmed ilirsko-traških jezikovno-etnoloških kompleksov. Istotako je nespametno mišljenje, da nas rimska Emona nič ne more zanimati, ker je pač rimska. Emona je bila po svojem prebivalstvu v veliki meri avtohtona in se nas ravno tako tiče kakor kaka druga doba naše zgodovine in predzgodovine.

*

Ljubljana ima v Emoni častitljivo predhodnico. Vendar se pa tega premalo zavedamo. Ne bo več dolgo, ko bo gradbena delavnost na Mirju uničila še poslednje ostanke stare Emone. In dočim bi v vsakem drugem mestu to pravočasno preprečili s tem, da bi zidanje na takem svetu prepovedali in starine konservirali, pa bomo o Emoni kmalu čitali samo še iz knjig in spisov. Kar niso tedaj napravile številne vojne vihre, ogenj in Atila, ki jih je Emona videla na svojih tleh, to bo napravila moderna Ljubljana.

(Nadaljevanje s prejšnje strani.)

stavlja v posebnem prostoru redno od leta 1925 talje, vajeniško obrtniško razstavo leta 1925, tekstilne razstave, posebne avtomobilske razstave, railijske razstave, prekrasni arhitektonski razstavi v letih 1934 in 1935, stavbno razstavo leta 1927, cestno-prometne razstave v letih 1931, 1932 in 1933, impozantno gostinsko razstavo v letu 1936. Kmetijske razstave so se začele v letu 1926 in so bile še v letu 1927, 1928, 1929, 1931, 1932 in 1933. Na teh kmetijskih razstavah se je prikazovalo naše mlekarstvo in sirarstvo, vinarstvo, čebelarstvo, sadjarstvo in zelenjadarstvo. Zlasti zanimiva je bila ogromna razstava v letu 1928 kot jubilejna ob 160 letnici Kmetijske družbe, ki je obsegala vse panoge našega kmetijstva. Kmetijskim razstavam so bile priključene še številne razstave plemenske goveje živine, konj, koz in ovac, kuncev, perutnine, golobov itd Zanimiva je bila razstava doma pridelane volne angorskih kuncev, ki pomeni že razveseljiv dohodek malemu človeku. Posebne razstave sadja in sadni sejmi izven okvirja kmetijskih razstav, to je v mesecu oktobru in novembru so bile prirejene od leta 1924 do 1935. Leta 1933 smo imeli semenogojsko razstavo. Prekrasne vrtnarske razstave smo imeli v letih 1926, 1927, 1928, 1929, 1936 in 1937; te so se menjavale z razstavami ljubiteljev prirode v stanovanju leta 1932 in 1933. Omeniti je tudi številne mednarodne razstave čistokrvnih psov, ki so dosegle pomemben nivo. V letu 1931 smo imeli prvo gospodinjsko razstavo. Tej so sledile nadaljnje redno vsako leto, večkrat zvezane z modnimi revijami. Prvo modno revijo sploh pa je priredila banska uprava velesejma meseca marca leta 1924 v opernem gledališču. Tudi krojači so imeli že svojo razstavo v letu 1933. Gotovo sta vsakemu obiskovalcu še v spominu obsežni in zelo poučni gozdarski in lesni razstavi leta 1930 in 1936. V okvirju gospodarskih razstav sta bili prirejeni še dve razstavi sladkovodnih in morskovodnih rib leta 1934 in 1935, hranilniška razstava v letu 1934, zadružna razstava leta 1929, razstava domače preproge in domače volne leta 1935 in 1936 in pa razstava o reklami in propagandi leta 1936.

Od leta 1926 naprej prireja Ljubljanski velesejem v zvezi z Lovsko zadrugo vsako leto dvakrat, to je januarja in marca dražbo kožuhovine. Te dražbe so dobro vpeljane, deležne obiska kupcev tudi iz inozemstva in so prebrodile težkoče v trgovini krzna.

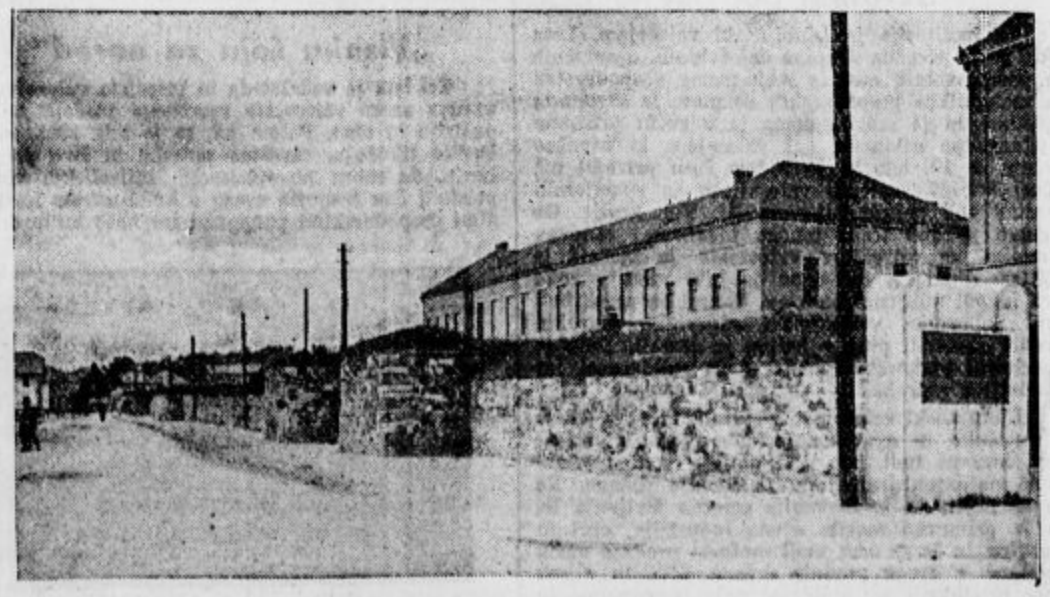

Rimski zid na Mirju.

Univ. prof. dr. Fr. Stelè:

Lice Ljubljane v stoletjih

Lice, zunanji izraz, ki ga kaže Ljubljana človeku sodobnosti, je posledica različnih činiteljev zemljepisnega, zgodovinskega in hote oblikujočega značaja. Oblika zemljišča, kjer je bila ustanovljena in kjer se je razvijala, sila in potrebe zgodovinskih dogajanj in človek, ki je s svojim okusom in po svojih potrebah snoval svoje bivališče, vsi so enakovredni oblikovalci lica našega mesta. Položaj na podnožju grajskega hriba ob Ljubljanici in v »vratih«, ki med grajskim in Šišenskim hribom vežejo Ljubljansko polje z barjansko kotlino, je za naše mesto tako bistven, da si Ljubljane ne moremo misliti brez zveze z grajsko krono nad njenim osrčjem. Tu je oporišče ene izmed neizbrisnih potez v licu Ljubljane, ki je niti potresi, niti vojske, niti sodobni stavbarski razmah v daljšo okolico niso mogli uničiti. Od prve, v glavnih obrisih zarisane podobe našega mesta na začetku 17. stol., do najnovejše G. A. Kosove slike, ki jo poklanja Ljubljana kot botra po sebi imenovani torpedovki, je njena podoba v bistvu vedno ista: Pod hribom se k podnožju stiska množica hiš, kjer se nad enakomerno gladino streh dvigajo zvoniki, nad vsem pa bdi na robu strmega brega zleknjeno počivajočemu levu podobni grad. Prepričan sem, da tudi danes ni med nami volje, ki bi se ne zavedala neocenljive vrednosti tega monumentalnega urbanističnega motiva in ki bi bila zmožna snovati v ti posrečeni celoti kako bistveno spremembo. Dokler grajska krona ostane, bo po tleh pod njo negibno razpredena gmota bivališč, kakor doslej po zahtevah časa spreminjala svojo obleko, nadomeščala bo gotske zvonike z baročnimi, te s sodobnimi in bodočimi, zidala nebotičnike in kupole, pa se na bistvu mestnega lica le ne bo dosti spremenilo. Narava je najtrajnejši urbanist, tako uči slučaj Ljubljane! Pogled na naše mesto z bregov ob Cekinovem gradu in z Bellevueja bo še dolgo oznanjal to resnico.

Koliko se je že spremenilo v mravljišču hiš pod grajskim hribom, odkar je postala Ljubljana v prvih stoletjih drugega tisočletja po Kristusu činitelj v zgodovini naše domovine in naroda! A vendar so bili predvsem trije zgodovinski činitelji, ki so oblikovali in še danes oblikujejo celoto našega mesta, srednji vek, barok in sodobnost. Srednji vek je dal Ljubljani njeno jedro, v polmesečni obliki pod grad položeno staro mesto s »krono« v gradu in lepotno magistralo v nepopisno mikavni prometni in tržni hrbtenici od Krekovega trga do Sv. Florijana. Že srednji vek je dodal temu čisto v duhu časa vsaj dozdevno svobodno, vsekakor pa z najtanjšim čutom za lepotne pogoje položaja zasnovanemu selišču, vzporedno, pomožno selišče ob Novem trgu na levem bregu Ljubljanice, kjer se je v naslonu na ozidje rimske Emone uveljavila od one različna, pravilna oblika razdelitve stavbnih sestavin. Konec srednjega veka je pod pritiskom turške nevarnosti dodal še en tudi za sledeče razdobje merodajni činitelj, obrambno ozidje. Po tem trdnem obroču je postalo obzidano mestno ozemlje za par stoletij določno oblikovana posoda, katere sledovi še danes niso zabrisani.

V tej trdno oblikovani posodi je nato nov čas po novem okusu izgradil drugo Ljubljano v dosledno zgrajeno enotno urbanistično telo, katerega višek leži v razcvetu ljubljanskega baroka sredi 18. stoletja. Južni Solnograd bi jo lahko imenovali po duhu, ki je to baročno Ljubljano oblikoval naslanjajoč se na Italijo, posebno na Benetke, ki pa mu je ta Italija bila vseeno toliko oddaljena, da, kar je nastalo, ni bila italijanska provinca, ampak nov, drugačnemu ozračju in občutju ustrezajoč kulturni izraz, Ljubljana pa znanik in širitelj posebne inačice srednjeevropske baročne kulture. Vplivni radij takratne kulturne Ljubljane je segal od Jadranskega morja in Kvarnera do Zagreba. Kot urbanistični organizem se je Ljubljana takrat do vseh podrobnosti enotno razživela. Dvostolpnata stolnica je s svojim položajem v razmerju do gradu v tem delu tudi na zunaj budila misel na južnoslovanski Solnograd. V celoti se je kazala gmota selišča, gledana od zunaj, nenavadno živahno zaradi velikega števila slikovito ostrešenih zvonikov, ki bi zaradi svoje gostote opravičevali priimek stostolpnatega mesta. Na znotraj je snovalo tiho, slikovito življenje po majhnih zatišnih trgih in dvoriščih, svoj največji poudarek pa je imela baročna Ljubljana na izlivu krivuljaste Špitalske ulice v Rotovžki trg, kjer je Fr. Robba z genialno pretehtanostjo postavil »vodnjak kranjskih rek« in kjer je v sozvočje tega monumentalnega vodnjaka, rotovža in stolnice v pogledu izpred Souvanove hiše še danes največji in nenadomestljivi urbanistični biser našega mesta. Takratna Ljubljana je bila nasičena lepote: kameniti portali, štukaturno okrašene fasade, z arkadami okrašena dvorišča, mikavna stopnišča, odlična kiparska in podobarska ter slikarska dela po cerkvah in dvoranah, freske v cerkvah, refektorijih in na fasadah hiš — dosti je bilo vsega, kar je zadovoljevalo okus.

Konec 18. stol. je začela baročna Ljubljana propadati, padla so ozidja, zaprli so se samostani in nov čas je trkal na vrata našega mesta. Z odstranitvijo obzidij pa je zapihal tudi sveži okoliški zrak skozi mestne hiše. Ljubljančane je začela mikati narava, kakor se podobno razpoloženje opaža v tem času pač tudi drugod po Evropi. Intimne baročne vrtove, o katerih nam pripovedujejo pisatelji, je sedaj nadomestila kot prvi javni park Zvezda ob Kongresnem trgu, oči pa so začeli mikati gozdovi na Šišenskem hribu. Nastali so velikopotezni Tivolski drevoredi, po njih pa se je Ljubljana zvezala v živo enoto z okoliško naravo. Tudi Barje je odkrilo svoje lepote v Mestnem logu, ki bi imel vse pogoje ljubljanskega Pratra in nič manj lepot od dunajskega.

19. stoletje je v urbanističnem razvoju Ljubljane izrazita prehodna doba. Ko je sredi stoletja stekla mimo našega mesta ena prvih evropskih železnic, je postal kolodvor na polju severno od središča mesta nov faktor v njegovem urbanističnem razvoju. Težnja, da se mesto in kolodvor zvežeta, je bila najnaravnejša, čeprav se je razmeroma počasi uveljavljala.

Druga polovica 19. stoletja je postavila Ljubljano v središče narodnega življenja Slovencev, kar je dvignilo tudi njen mednarodni pomen. Ljubljana je kot sedež deželne samouprave začela zopet cveteti. Vseeno pa je bil njen urbanistični razvoj skromen in so se dejanja omejevala na zidanje posameznih večjih javnih zgradb po vzoru drugih avstrijskih deželnih glavnih mest.

Nagel prevrat v stališču Ljubljane do urbanističnih problemov je povzročila potresna katastrofa leta 1895. Na Veliko noč je velik del še ohranjene baročne Ljubljane obležal v razvalinah. Tu se začenja tretja, sodobna stopnja urbanističnega razvoja Ljubljane. Mestni očetje so se zavedeli, da je mesto treba temeljito pregraditi. Po stoletjih so se razgrnili pred njimi zopet velikopotezni urbanistični načrti, najprej Sittejev, potem Fabianijev in še drugi. V navdušenju za novo Ljubljano pa so prezrli, da je lažje podirati kakor graditi, in tako je ostala Ljubljana v več slučajih prav po nepotrebnem vse do svetovne vojne urbanistično okrnjena ali pa, kakor v Stritarjevi ulici, brezobzirno zakrpana.

Šele po svetovni vojni, ko je njena nova vloga v jugoslovanski državi pomen Ljubljane neprimer dvignila, ko je baročni podobna osredotočitev kulturno tvornih sil v njenih zidovih povzročila tudi zrelejše gledanje na kulturna vprašanja, se je prerodila tudi zavest o urbanističnih idealih našega mesta. Mestna gradbena uprava je imela pod vodstvom inž. M. Prelovška srečno roko, ko je pritegnila k sodelovanju pri nujno potrebnih novih načrtih za bodočo Ljubljano arh. Jožeta Plečnika. Še dve desetletji nista minuli, ko kaže naše mesto že novo, k novi harmoniji usmerjeno obliko. V malem in največjem se je izrazila Plečnikova iniciativa. On je bil prvi, ki se je zavedel, da je treba obuditi k življenju spečega genija loci, prirojenega, v stoletnem razvoju uveljavljenega krajevnega duha, ki edini more zopet povezati preteklost in sedanjost v dosledno celoto. Regulacija Šentjakobskega trga, Cojzovega grabna, Vegove ulice, Tivolija, obrežij Gradaščice, okolice cerkve sv. Florijana z dohodom na grad, okolice stare cerkve v Šiški in drugod ter dela na Gradu so jasno začrtala kot, po kateri je mogoče vzbuditi Ljubljano k novemu življenju in jo približati občutju sodobnega človeka. Tako se vrača Ljubljani njen značaj prav zato, ker se je po Plečnikovi zaslugi odrekla dvomljivi tekmi s sodobnimi mesti, katero bo bolj moderno, ter se odločila, da bo predvsem svojstvena. Plečnik je dal tudi idejo za celotno urbanistično zasnovo velike Ljubljane, v podrobnosti pa izdelal zamisel novega mestnega dela med Sv. Krištofom in Sv. Križem. Od večjih stavb je postavil predvsem cerkev sv. Frančiška v Šiški, univerzitetno knjižnico, Vzajemno zavarovalnico (s sodelovanjem arh. Fr. Tomažiča), Stadion, Žale in cerkev na Barju.

Ustanovitev tehnične fakultete na ljubljanski univerzi je dala v učnih stolicah za arhitekturo, ki ju vodita prof. J. Plečnik in I. Vurnik, tudi prvo ognjišče slovenski arhitekturi. Tako razpolaga danes naše mesto že z lepim številom mladih moči, ki so sposobne na sodobno zrel način reševati premnoga arhitekturna vprašanja, ki jih neprestano postavlja sodobno življenje. Poleg Plečnika se je odlično uveljavil predvsem arh. I. Vurnik z Zadružno gospodarsko banko, sokolskim Taborom in obnovitvijo zunanjščine cerkve sv. Petra. Zadnji čas pa se intenzivno bavi z urbanističnimi problemi ljubljanske okolice. Več pomembnih novih stavb, med njimi tako imenovani nebotičnik, je projektiral arh. Vl. Šubic in se znal uspešno podrediti povojnim težnjam v naši arhitekturi.

Zgradba nove Ljubljane pa še nikakor ni dovršena. Mesto se naravnost fantastično širi v okolico, pa tudi v notranjem organizmu se opažajo velike spremembe. Središče mesta se vidno odmika od stare hrbtenice, o čemer priča nastajanje novih, za staro mesto nezaslišano dimenziranih zgradb ob Tyrševi cesti. Tudi zamisel tako imenovanega Južnega trga v zvezi z Zvezdo spada med taka značilna tipanja v novi čas.

Slika Ljubljane iz srede XVIII. stoletja. Baročna Ljubljana na višini svojega razvoja.

Plečnikov načrt Ljubljane.

Naše mesto vidno išče novega ravnotežja, ki ga je začasno zgubilo. Odtod marsikak sicer nerazumljivi dvom, med drugimi celo dvom, ali je staro mesto sploh še opravičeno, da naprej obstoja in ali naj ga kar kratko zapišemo smrti. Plečnik je že pred petnajstimi leti slutil to krizo, zato je posvetil prvo pozornost predvsem že precej zapuščenim, življenjsko in lepotno odmirajočim delom starega mesta in njih lepotni povezanosti z novimi deli mesta. Vsa dela na Gradu morejo imeti in imajo edino smisel, da ta lepotno nenadomestljiva točka našega mesta zopet zaživi, in sklep občinskega sveta, da se vrzel na Vodnikovem trgu zapolni z novim magistratom, izvira iz iste zavesti. Grad, novi magistrat, Južni trg so po našem tri programske točke, ki so bistveno važne za bodočo Ljubljano, če hoče ohraniti sloves urbanistično svojskega, turistično in spomeniško vabljivega in od ljudi, ki v njem prebivajo, cenjenega, ljubljenega mesta. Vsak prenagljen korak preveč v stran od teh osnov utegne pokazati lepo staro Ljubljano, a ne najti ji nadomestila. Izbrisati stare, značilne poteze iz lica Ljubljane, preden so danes karakteristične nove, pomeni lahkomiselno razmetavanje solidne dediščine očetov, ki so z ljubeznijo in samozavestnim zanosom v času največjega kulturnega zagona pod vodstvom Academije Operosorum gradili predhodnico sedanje, baročno Ljubljano. To zdravo konservativno stališče je treba podčrtavati prav danes tem bolj, ker resnično trkajo na vrata vseh, tudi najlepših mest, novi, predvsem prometni problemi, o katerih se popotresnim urbanistom, ki so snovali Ljubljano bodočnosti, ni sanjalo. Z mirnim preudarkom bomo danes, ko nam deželi največjega urbanističnega razmaha, Italija in Nemčija, kažeta pota uspešnih kompromisov med zahtevami sodobnosti in ohranitvijo podedovanih vrednot, mogli tudi mi najti pravo pot, čeprav je ljubljanski problem med izredno kočljivimi.

Povojna gradbena delavnost v Ljubljani

Predvojna gradbena delavnost v Ljubljani je odgovarjala tedanjemu položaju Ljubljane v našem gospodarstvu. Male razmere niso mogle iz Ljubljane napraviti velikega središča, čeprav se je Ljubljana vedno bolj uveljavljala kot kulturno središče Slovencev v Avstriji.

Po vojni so se naše gospodarske razmere bistveno izpremenile. Ljubljana je postala najvažnejše središče Slovencev v svobodni državi ter se je začela hitreje razvijati. V gradbeni delavnosti se je to kmalu pokazalo. Predvsem je zavladala velika potreba po stanovanjih, ker se za časa vojne ni nič gradilo in tudi prva povojna leta kapital zaradi slabe donosnosti hiš ni kazal nobenega zanimanja za naložbe v nepremičnine. Tako je morala priti na pomoč tudi javna iniciativa. Predvsem je tu mestna občina ljubljanska začela živahno gradbeno delavnost, kasneje pa se je tudi pridružil Pokojninski zavod, ki je vložil velike zneske v investicijska dela v Ljubljani.

Prav povojna leta normalna potreba stanovanj ni mogla biti krita vsako leto (z izjemo leta 1922), kasneje pa je število novih zgradb tako naraslo, od leta 1926 dalje, da je bila potreba normalnih časov krita in smo doprinesli mnogo tudi za nazaj.

Naslednja tabela nam kaže razvoj gradbene delavnosti po vojni v Ljubljani (visoke zgradbe):

	Število novozgrajenih hiš	V njih novih stanovanj	Število skupno pridobljenih stanovanj	Skupna vrednost investicij v tisočih dinarjev
1919	2	2		4.320
1920	16	27		4.300
1921	35	66		9.800
1922	90	168		17.100
1923	32	90		10.053
1924	15	51		12.000
1925	40	84		43.500
1926	92	207		57.500
1927	105	310		57.750
1928	162	453		51.830
1929	120	359	384	49.500
1930	125	356	393	58.800
1931	155	487	515	67.500
1932	129	368	407	50.910
1933	72	266	293	60.948
1934	52	163	172	29.783
1935	71	192	219	15.609
1936	140	460	481	46.800
1937	135	450	486	36.600
1938	103	394	414	41.927

Skupno je bilo vsa leta po vojni zgrajenih, oziroma pridobljenih hiš in stanovanj ter je znašala vrednost investicij:

nove hiše	1.671
nova stanovanja	4.953
adaptirana stanovanja	445
skupno pridobljenih stanovanj	5.398
vrednost investicij	719.5 milij. din.

Če razčlenimo te številke, vidimo, da je najbolj narasla vrednost investicij v stanovanjske hiše zadnjih deset let po vojni.

Na levi: Marijin trg v Ljubljani l. 1850. — Na desni: Marijin trg s tromostovjem danes.

Dr. Jože Rus:

Prve kali slovenske Ljubljane

Domače korenine njenega meščanskega življenja

Znamenita lega ljubljanskega prostora na velikem prehodišču je dala že Rimljanom pobudo, da so uredili tukaj sedež svoje politične uprave za vse kraje v mejah med Hrušico (882 m) in Trojanami (609 m) ter med Karavankami in višenjskim klancem Stehanom (463 m). Vedno in povsod vladajoči zakon, da se oblastva kopičijo na isti kraj, je privedel v Emono tudi starokrščansko cerkev in njeno organizacijo.

Prišli pa so časi velikih homatij, doba tako imenovanega preseljevanja narodov. Emonskemu mestu kot točki glavnega prehajanja proti obljubljeni deželi Italiji je bilo usojeno posebno dosti trpljenja. Zaradi tega so bila rimljanska oblastva prisiljena se izseliti, le emonski škof je mogel še čvrsto vztrajati in lajšati domačemu ljudstvu veliko gorjé tako dolgo, dokler se niso pričeli bližati Emoni naši slovenski predniki. Okoli leta 591. mu ni preostalo drugo, ko da se je preselil k morju v Istro ter si tam uredil novo škofijo v Novem gradu (Cittanova), vendar pod starim, s seboj prinešenim »emonskim« imenom.

»Ako bi bili naši preddedi prišli v te kraje, ko je Emona, mesto neslovenskih prejšnjih prebivalcev, še stalo, ohranilo bi se nam bilo v slovenščini staro ime Emona, spremenjeno kajpada v obliko Jemín ali se verjetneje Min, primerjaj Aenona in Nin (v Dalmaciji). Ker se nam ni ohranilo, sodim, kakor mislim, po nekoliški pravici, da je bila Emona podrta, preden so se naši predniki naselili v te kraje.« To globokoumno sodbo je bil napisal o. Stanko Škrabec že pred več ko petdeset leti. Dà, ko so Slovenci zasedli ne brez hudih bojev našo sedanjo domovino, je Emona izginila tako temeljito, da je utonilo v pozabo celo njeno častitljivo ime. Rimljansko selišče na planoti nad levim bregom Ljubljanice je opustelo in je prejelo od novih gospodarjev značilni imeni Gradišča, ozir. Mirja, brez vsakršnih zvez s to preteklostjo pa je oživela na drugi strani reke, v znožju grajskega griča, nova slovenska naselbina z docela novim imenom.

Od Emone do Ljubljane

Zavesa izpred Ljubljane se dvigne v pisanih virih zelo pozno, šele leta 1144. Za to leto je izpričan naš kraj v svoji nemški obliki, dve leti pozneje se pojavi tudi njegovo slovensko ime. Oboje najdemo v zvezi z imenom brata koroškega vojvode, Ulrikom (Urhom), ker se je podpisal prvič »de Laibach«, drugič »de Luwigana«. Ta pridevek si zgodovinarji tolmačijo soglasno tako, da je Urh bival deloma v našem kraju ter upravljal kranjsko deželo v imenu koroškega vojvode.

Iz leta 1163 je dokazan za Ljubljano tudi že posebni župnik. V neki listini, napisani »pri Škrljevem v cerkvi sv. Ruperta« na Dolenjskem, nastopa kot priča med sedmimi župniki ljubljanski tovariš na prvem mestu. Iz tega, kakor tudi iz prej povedanega pa smemo sklepati dalje, da je morala biti Ljubljana v 12. stoletju že najugodnejša enota slovenskega naselja na Kranjskem, da je torej imel njen socialnogospodarski ustroj za seboj že kaj dolgo pot razvoja.

Ker najdemo emonsko ime poslednjič zapisano leta 408, nam zazeva do leta 1144 dolga doba 736 let, doba neprodirne teme, kjer nas neposredni zgodovinski viri puščajo na cedilu. Ali druge panoge človeškega znanja nam le pomagajo postaviti na kakor v rogu temno pot vsaj nekaj brlečih luč, ki nam dajo vsaj nekaj gotovosti in znanja.

Vsi na ta način nabrani drobci govorijo odločno za to, da Ljubljana ni mesto, ki bi bilo sezidano na deviških tleh in po vnaprej napravljenem načrtu morda šele v 12. stoletju, ko se, kakor smo videli, prvič pojavlja, ona je tržni kraj dokaj starejših korenin, nego se je doslej mislilo. Vse govori za to, da so jo naselili Slovenci že takoj ob prihodu. Da, kraju so dali takoj celo prav isto važnost, kakršno je imel v dobi rimljanske okupacije.

Ljubljanska župa in njen grad

Iz zgodovinskih virov vemo, da so bili stari Slovani prvotno organizirani po tako imenovanih župah z župani na čelu. Za naše sedanje slovenske dežele župe in župana nimamo dokazanih. Da smo jih vendarle imeli, za to govori že sama beseda župan, beseda, ki nam je ostala živa vse do najnovejših dni, ko smo se je začeli, Bogu bodi potoženo, kar nekam sramovati ter ji nočemo več dajati prostora v našem javnem življenju niti v tako omejenem smislu, da bi nam označal predsednika naše občinske samouprave.

Starinsko zveneča imena, kakor Ig, Vič, Koseze, Šiška, Udmat in Poljane, nam pričajo, da so te vasi vsaj tako stare kakor Ljubljana. Na véliko vprašanje, zakaj je izbira župnega središča zadela prav naše, ljubljansko selo, dobimo prav jasen odgovor: odločilnega pomena pri tem je bil — grajski grič.

Samostojna višina z odprtim razgledom na vse strani in vodna lega, ker se okoli znožja ovija veliki okljuk Ljubljanice, so napravili iz našega griča za vse čase majhne varnosti visoko cenjeno pribežališče. Zato je čisto gotovo, da so si tudi stari Slovenci uredili tam zgoraj najprej grad v čisto preprostem pomenu te besede, namreč okop z lesenim plotom. Ta grad prvotno ni bil stalno naseljen, le ob nevarnosti se je spremenil v vojni tabor ali pribežališče, kamor se je zatekalo prebivalstvo župe tudi s svojim premakljivim imetjem, zlasti z živino. Tam zgoraj si smemo predstavljati, da so vršali tudi poslednji in odločilni boji za obrambo slovenske politične samostojnosti, boji »brez upa zmage«, kakor jih opeva Prešeren.

Naj si bo stalno naseljena družba še tako preprosta, vsaka čuti potrebo, da najde svojim članom zbirališče ali kraj sestankov. Obhajanje praznikov, trgovanje, politični in sodni zbori zahtevajo nujno prostorov za ljudi, ki se hočejo, oziroma morajo teh prireditev udeleževati. Pri tem pa ni nič bolj naravnega, kakor da sta bila zborovališče župe, oziroma bivališče, sedež župana, izbrana kolikor mogoče blizu tam, kjer je že bilo župno pribežališče. In glejte, pri nas je bil za ta namen silno prikladen prav trikotni prostor z nepremakljivimi stranicami grad-rečna struga-barjè, v studenčine bogatem prisojnem znožju Gradu. Da je to več ko verjetno, naj pokaže še naslednje razmišljanje o imenu našega kraja.

„Trg" in „Ljubljana"

V 13. stoletju je za našo naselbino že splošno obveljalo ime Ljubljana. Ali imeni za cela dva mestna dela, Stari trg, oziroma Novi trg, nam govorita za domnevo, da se je kraja prijelo najpoprej golo ime Trg. Naše mesto so torej prvotno klicali tako, kakor je še danes v navadi med preprostim ljudstvom Vipavske in Ribniške doline. Tamkajšnji kmetje hodijo po opravkih v Trg, Vipava oziroma Ribnica pa jim pomenita vso okolico teh središč. Ob prihodu so našli Slovenci krajevno ime »Ljub« neznanega izvira in pomena, kateremu so s pripono »-jane« dali označbo za prebivalstvo cele župe. Ta širši pomen se je skrčil samo na bivši Trg šele v dobi tujske vladavine.

Prenovljena avla ljubljanskega magistrata.

Naj si bo neko selo še tako veliko, po svojem gospodarskem ustroju je in ostane le preprosta vas, če se bavijo njegovi prebivalci zgolj s kmetijstvom. V naš kraj pa je privedla naselitev župana in njegove družine ljudi, ki se s kmetijstvom niso utegnili baviti ter so bili glede svoje prehrane dokaj odvisni od dobave pridelkov svoje župe. Prav v tem pa je dobilo podgrajsko selišče Slovencev organsko pobudo k razvoju višje vrste.

Že davno, preden so nam zavladali tujci, so se torej začeli v Ljubljani pojavljati prvi znaki delitve dela. Meščanska usmerjenost je začela potiskati naš kraj v ospredje ostalih vasi, s tem pa je bilo vrženo prvo seme za razvoj mestnega, korenito slovenskega življenja, ki mu ne vidimo kraja.

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku d. d.

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku je bila ustanovljena leta 1859, začela je obratovati leta 1860, ter spada danes med najstarejša industrijska podjetja dravske banovine.

Najprej se je kemična tovarna v Hrastniku bavila s proizvodnjo kalijevega solitra, nato je bila leta 1870 fabrikacija razširjena na žvepleno-solno kislino in glauberjevo sol. Počenši od leta 1873 proizvaja tvornica železno-oksidne barve in zeleno galico. Fabrikacija superfosfata je bila vpeljana leta 1890, potem izdelovanje kristalne sode in magnezijevega sulfata. — Okoli leta 1900 je tovarna zgradila svoje apnenice, ki so se pozneje modernizirale ter ima tovarna danes svoj lastni kamnolom in 3 jaškove peči za žganje apna v Hrastniku. — V letu 1925 je tovarna začela s proizvodnjo vodotopnega olja za kožarsko in tekstilno industrijo. Nato je bila leta 1927 ustanovljena podružnična tvornica za izdelovanje fosfatnih gnojil v Celju. — Nov oddelek za kemofarmacevtske proizvodnje je tvornica uredila leta 1932 ter izdeluje sedaj vse važne opojne droge (alkoloide opiuma itd.).

Kakor izhaja iz tega kratkega pregleda, se je Kemična tvornica v Hrastniku iz malega obrata v teku več desetletij razvila v veliko industrijsko podjetje kemične stroke, čigar proizvodi so znani v celi kraljevini ter zlasti tudi v sosednih državah. — Kljub večletni gospodarski krizi je bila tovarna v Hrastniku stalno v obratu ter zalaga skoraj vse industrijske in obrtne panoge, kakor tudi trgovino z najvažnejšimi kemičnimi izdelki, razen tega pa naše kmetijstvo z izvrstnimi umetnimi gnojili, klajnim apnom, zaščitnimi sredstvi za rastline, končno naše zdravstvene zavode z opojnimi drogami, desinfekcijskimi sredstvi itd.

Obsežen fabrikacijski program Kemične tovarne v Hrastniku se od leta do leta izpopolnjuje z novimi proizvodi, kar je v času splošne avtarkije in pomanjkanja deviz od velike važnosti za nemoteni razvoj našega gospodarstva.

Ljubljanski velesejem

od 3. do 12. junija 1939 (45. razstavna prireditev)

600 razstavljalcev iz dvanajstih držav. Najraznovrstnejše blago.

Posebne razstave: pohištvo, avtomobili, narodne vezenine. — Polovična voznina na železnici. Pri postajni blagajni kupite rumeno železniško izkaznico za 2 din.

Obiskovalci velesejma bodo spet nagrajeni s krasnimi dobitki,

ki jih bo določil žreb.

Dobitki:

Orehova spalnica — Rok Berlič, Št. Vid
Motorno kolo Phaenomen, Šivalni stroj Pfaff, Kolo Panax — Vok, Ljubljana
Motorno kolo Bismarck — Rebolj, Ljubljana
5 cevni radio Siera — Klemenčič, Ljubljana
Kuhinjska oprema — Erman & Arhar, Št. Vid
Klavirska harmonika — Meinel & Herold, Maribor
Pralni stroj Viktorija — G. Puc, Ljubljana
Zložljiv šotor za 4 osebe — Interpromet, Ljubljana
Kolo Axo — Suttner, Ljubljana
Kolo Diktator — Splošna trgovska družba, Ljubljana
Kolo Tribuna — Batjel, Ljubljana
Lutzova peč — Rupena-Lutz, Ljubljana VII
2 preprogi — Moderni dekor, Zagreb
Vrtna garnitura — Remec & Co., Duplica
Vrtna garnitura — Učakar, D. M. v Polju
50 steklenic Unionskega piva
12 buteljk vina — Moser, Zemun
Manicura — Vovk, Ljubljana
Zaboj Kneippove žitne kave
2 zaboja Rogaške Slatine
Pletena zibelka — Stražišar, Notranje Gorice
Kaseta kosmetičnih predmetov — Cotič, Ljubljana
20 ročk po 1 kg maslinovega olja — Prvo dalmatinsko trgovačko društvo, Dubrovnik
2 brezplačni vožnji s parnikom I. razr. Sušak—Kotor in nazaj — Jadranska in Dubrovačka plovidba
21 dnevne počitnice v Niški Banji
21 dnevne počitnice v Brestovački Banji
10 dnevne počitnice v Slatini-Radencih
10 dnevne počitnice v Dobrni
10 dnevne počitnice v Čatežkih toplicah
8 dnevne počitnice na Omišlju — Hotel Učka
7 dnevne počitnice v Novem Vinodolu, Palace Hotel
7 dnevne počitnice v Krapinskih Toplicah
7 dnevne počitnice v Mediji-Izlake
5 dnevne počitnice v Rogaški Slatini
5 dnevne počitnice v kopališču Palič
2 dnevne počitnice na Bledu — Hotel Union

Slavnosti in zabave v stari Ljubljani

Poročila o družabnem življenju v stari Ljubljani segajo daleč nazaj v stare čase. V preteklih stoletjih se ljubljanski meščani niso toliko brigali za javne in politične razmere kakor dandanes. Takrat tudi ni bilo toliko in takih prometnih sredstev, kakršna imamo v novejši dobi, zato v starih časih ljudje niso toliko potovali v druge kraje, temveč so iskali razvedrila in zabave doma. Dobrodošla jim je bila vsaka domača slovesnost in preprosta zabava, da so se po svoje izživljali.

Cesar Leopold I. v Ljubljani

Posebno slovesno je sprejemala stara Ljubljana vladarje, cesarje, kralje, nadvojvode in ostale odličnike. Eden največjih sprejemov, ki je prekašal po svojem sijaju vse podobne prireditve, je bil prirejen leta 1660 cesarju Leopoldu I. V Ljubljano je dopotoval s Koroškega čez Ljubelj, skozi Tržič in Kranj. Dne 7. septembra je obedoval v gradu v Goričanah pri Medvodah. Po obedu se je pomikal ves cesarski sprevod proti Ljubljani. Pol milje od mesta je stal krasen paviljon, okrašen s kranjskim deželnim grbom. Tukaj je sprejel in pozdravil cesarja deželni maršal grof Ivan Herbart Turjaški. Na čelu sprevoda je jahal cvet hrvatskega plemstva in viteštva, 600 s kopji oboroženih in s tigrovimi kožami ogrnjenih konjenikov. Pred njimi je plesal in kazal svoje jahaške umetnije dvajsetletni mladenič na neosedlanem konju, z veliko zastavo v roki. Sledile so štiri stotnije deželnih brambovcev z rumenimi, modrimi in rdečimi perjanicami. Nato je jahalo na plemenitih konjih vse kranjsko plemstvo v oklepih in čeladah, v krasnih opremah in oblekah.

Potem so vodili konje cesarja in ostalih nadvojvod, odete s prelepimi ogrinjali. Sledili so vsi knezi in grofje cesarskega dvora z nadvojvodi na konjih in cesarski podmaršal grof Lamberg z golo sabljo v roki. Nato je prijahal cesar Leopold pod razkošnim, z zlatom pretkanim baldahinom, katerega je nosilo osem starešin. Za njim so jahali papeški nuncij, poslanik beneške republike, veliki majordom grof Porzia, veliki mojster konjuštva grof Dietrichstein, cesarski in nadvojvodski paži. Nato je korakala cesarjeva telesna straža, peljali so dvorne kočije in nosili nosilnice. Slavnostni sprevod je zaključevalo osem stotnij vojaštva. Ob straneh v špalirju pa so se zgrinjale nepregledne množice ljudstva, ki so v nemem občudovanju gledale dotlej nevideno razkošje cesarskega dvora. Ves čas sprevoda so streljali s topovi na Ljubljanskem gradu.

Pred vicedomskimi mestnimi vrati na Dvornem trgu je stala oborožena stotnija meščanov z zastavo, razporejenih v špalirju. Tukaj je pozdravil cesarja mestni župan v spremstvu sedmih starešin. Nato se je sprevod pomikal do stolne cerkve, kjer je bil slovesni Te Deum. Cesar je stanoval v škofijskem dvorcu, pred njim je stalo vojaštvo, ki je med banketom pri zdravicah streljalo salve. Zvečer je bila bajna razsvetljava mesta z umetnim ognjem, to se je ponavljalo tri noči zaporedoma. Na mali Šmaren, 8. septembra, je bil cesar v stolni cerkvi pri službi božji dopoldne in popoldne. Prihodnji dan je povabil cesarja Leopolda deželni glavar kranjski, grof Turjaški, naj obišče njegov vrt, ki se je nahajal med Rimsko in Tržaško cesto. Vsa pota so bila pokrita z rdečim suknom. Tam se je izvajala spevoigra v italijanskem jeziku. Cesar je obiskal tudi samostan bosonogih avguštincev (diskalceatov) na prostoru današnje Kmetske posojilnice in kolegij oo. jezuitov, kjer je bil pri maši, obedu in gledališki predstavi jezuitskih gojencev. Dne 13. septembra je bila slovesna poklonitev deželnih stanov z obljubo zvestobe. Cesar je slovesno potrdil stanovom njihove pravice in privilegije. Pri slavnostnem obedu je bilo devet deželnih dostojanstvenikov v službi. Ta jim je delala veliko preglavico, saj so bili prvič v takem poslu; ti so bili: veliki majordom, dedni maršal, veliki komornik, veliki konjušnik, veliki lovec, dedni poveljnik konjuštva, dedni nadsokolar, dedni stotnik in veliki točaj. Vsak dan so bile v Ljubljani velike veselice, kjer je bilo pogoščeno tudi meščanstvo z jedjo in pijačo. Vse dni se je tudi streljalo iz pušk in topov. Dne 15. septembra se je cesar Leopold I. poslovil in odpeljal po Ljubljanici do Vrhnike, kamor so ga spremljali vse plemstvo, vitezi in dvorjani, nato pa je odpotoval naprej v Trst in Gorico. Še v poznejših dobah je sprejemala Ljubljana svoje vladarje, toda nikdar več tako slovesno in razkošno, pa seveda tudi ne tako potratno.

Papež Pij VI. v Ljubljani

Kako drugačen in skromen je bil sprejem, ki ga je priredila Ljubljana svojemu vrhovnemu cerkvenemu poglavarju, sv. očetu papežu Piju VI. Vendar je treba poudariti, da se je to zgodilo zato, ker je sam odklonil vsak slavnostni sprejem. Papež je potoval na Dunaj z namenom, da bi pregovoril cesarja Jožefa II. k preklicu njegovih verskih reform. V Ljubljano se je pripeljal 16. sept. 1782 med tretjo in četrto uro popoldne. Stanoval je v komendi nemškega viteškega reda v Križankah. Tu so ga čakali škofa ljubljanski in lavantinski, deželni namestnik grof Lamberg ter še mnogo ostalih cerkvenih in posvetnih odličnikov. Papež je takoj sprejel cesarjevo sestro Marijano, opatinjo samostana Mons na Koroškem, ki je prišla prav zato v Ljubljano, da bi se poklonila sv. očetu. Nato je sprejemal duhovščino in plemstvo; zvečer je ponovno sprejel opatinjo-nadvojvodinjo. Nekoliko dni pred papeževim prihodom je cesar odstavil deželnega glavarja, katerega je to zadelo kakor strela z jasnega. Njegova odstavitev je bila v zvezi z goriškim nadškofom Edlingom, ki ni hotel razglasiti tolerančnega edikta, deželni glavar grof Lamberg pa je to dolgo časa prikrival.

Povsod, kjer je papež prenočeval, je stalo 40 vojakov; kjer so pa menjali konje, pa po 14 mož, ki so skrbeli za red in varnost. Papežu je bil na razpolago tudi del cesarske kuhinje. Cesar je določil diplomata grofa Filipa Cobenzla (iz slovenskega rodu Kobencljev), da je šel papežu naproti ter skrbel za njegovo varno in udobno potovanje po avstrijskih deželah. Ta je hotel na vsak način zvedeti, kaj papež prav za prav namerava na Dunaju, da bi cesarja že naprej poučil, toda na vsem potu se mu to ni posrečilo. Papež je potoval vedno z dvema škofoma v eni kočiji, njegov nuncij pa za njim v svojem vozu. Po sprejemu dostojanstvenikov in vernikov je šel papež v svoje sobe, molil brevir, se razgovarjal z nuncijem, večerjal sam in šel nato k počitku. Že prihodnji dan dne 17. marca zjutraj je papež Pij VI. zapustil Ljubljano ter odpotoval naprej čez Celje in Maribor.

Pasijonske procesije

Med raznimi cerkvenimi slovesnostmi v stari Ljubljani so bile najbolj znamenite in sijajne pasijonske procesije, katere je zaobljubila bratovščina Redemptor mundi (Odrešenik sveta) o priliki strašne kuge v letih 1598 in 1599. Pasijonske procesije je omogočil šele pobožni meščan Troppenau, ki je volil v ta namen 1500 goldinarjev. Prvič je šla pasijonska procesija 24. marca 1617 iz kapucinske cerkve skozi vse mesto, nato se je obnavljala redno vsako leto. Velikanske množice od blizu in daleč so jo prišle gledat. Domači zgodovinar Valvasor piše o tem: »Da bi si ogledali procesijo, se zbirajo mnogo milj od mesta oddaljeni ljudje. Ravno tako jo hvalijo tudi tujci, češ da še nikjer niso videli tako lepe, pobožne in dolge procesije. Vrši se ponoči s številnimi plamenicami in baklami. Pri tem se prikazuje Kristusovo trpljenje poleg raznih zgodb iz starega in notega testamenta. Vse to se kaže pobožnim gledalcem deloma s prenašanjem in prevažanjem, deloma pa peš in na konjih. V procesiji so tudi mnogi spokorniki in bičarji, ki bičajo sami sebe, ostali, ki nosijo s seboj velike križe, razni puščavniki itd.« Po izjavah inozemcev po vsej Nemčiji ni bilo tako velike procesije.

V prvih letih so predstavljali Kristusa, apostole in ostale znamenite svetopisemske osebe odličniki iz visokega plemstva, pozneje pa le še najemniki. Jude so predstavljali sprva Krakovčani in Trnovčani. Pasijonska procesija je veljala mnogo denarja. V začetku je skrbela za stroške bratovščina, pozneje pa je radodarnost minila in so oo. kapucini prevzeli vso skrb za stroške in plačila. Pasijonska procesija se je pomikala v svitu žarečih plamenic in gorečih sveč od današnje Zvezde, kjer je stal kapucinski samostan s cerkvijo, skozi vicedomska vrata, Gosposko ulico, na Novi trg, potem skozi Čevljarsko ulico, čez Čevljarski most, mimo jetnišnice Pod Trančo na Stari trg in tam okoli vodnjaka nazaj. Nato je šel sprevod čez Mestni trg mimo stolnice do frančiškanske cerkve in samostana, ki sta stala na današnjem Vodnikovem trgu, ter se je vračal skozi Špitalsko ulico čez most do kapucinskega samostana. Procesija se je pomikala v strašni gneči ter nepopisnem hrušču in trušču, v katerem je zamrla vsaka beseda: bobnarji so bobnali, piskači piskali, fanfare slovesno donele. Pri procesijah pa so se večkrat dogajale nerednosti in nedostojnosti, tako da so jih končno posvetne in cerkvene oblasti v dobi cesarice Marije Terezije prepovedale in odpravile.

Zabavne vožnje na Ljubljanici

Ljubljanica ni bila samo zelo važna tovorna in prometna cesta, temveč za ljubljansko prebivalstvo tudi eno izmed najprijetnejših zabavišč. Vožnje po Ljubljanici so bile od vseh nekdanjih zabav prav posebno priljubljene. Skozi vse poletje so bogataši prirejali na ladjah gostije ter večerne zabave z godbo in s petjem. Ob Valvasorjevem času si Ljubljančani skoraj niso mogli misliti večje slovesnosti brez vožnje po Ljubljanici. Poročila o takih zabavah segajo v 11. stoletje nazaj. Valvasor poroča, da so že leta 1092 priredili za čolnarje tekmovanje na vodi ali regato. Tekmovalci so se borili za trojno darilo: tovor vipavskega vina, tri vatle sukna in par nogavic. Tekma je bila podobna viteškemu turnirju na vodi: dva moža sta stala, vsak z dolgim drogom na sprednjem delu svojega čolna, ki sta ga veslala po dva spretna ribiča. Na dano znamenje sta si zdrčala čolna nasproti, tekmovalca pa sta skušala drug drugega z drogom pahniti v vodo. Kdor se je poslednji vzdržal v čolnu, tisti je dobil darilo.

Tudi cesar Leopold I. se je leta 1660 vozil po Ljubljanici v prekrasnem čolnu, katerega so dali napraviti deželni stanovi po italijanskem načinu; bil je ves pozlačen in pregrnjen z damastom in okrašen z zastavami. Čoln je veslalo 24 dobro izurjenih italijanskih veslačev, oblečenih v rdečo livrejo z belimi, s srebrom obrobljenimi prsniki. Za cesarjevim čolnom je veslalo še mnogo čolnov, okrašenih z rdečim, rumenim in zelenim suknom; v njih so sedeli ministri, gospoda cesarskega dvora, deželnih stanov in plemstva. Najbolj pogostne zabavne vožnje po Ljubljanici so bile okrog leta 1800. Valentin Vodnik piše leta 1797 v svojih »Novicah«: »Musikanti Lublanskiga mesta so se z musiko gori po Lublanci pelali inu zvečer ob deseti uri nazaj peršli. Čolnovi so bili z lučmi inu baklami razsvitleni. Eden je pustil eno razveselenje z ognam naredit, to je rakete s pulfram napolnene peržigat; ti so šli visoko na kvišku, so se raspočili inu podobe od kač ali zvezd imeli. Četrtek so oficirji tukaj okol stoječih regimentov inu bataljonov eno vožnjo po Lublanici z musiko naredili inu zraven s enim kanonam, kateriga svinec je za kugle po dvajset liber, strelat pustili, de so ludem na žabjeki šipe po oknih pokale. Ludi je vkup perteklo brez števila ziale prodajat.«

Velika veselica na Ljubljanici je bila leta 1810 ob Napoleonovi poroki z nadvojvodinjo Marijo, hčerjo avstrijskega cesarja. Slavnostna vožnja po Ljubljanici pa je bila tudi leta 1814 po odhodu Francozov iz naših krajev. Na reki je plavalo nad 200 čolnov in ladij, s cvetjem in venci okrašenih ter z lučmi in balončki razsvetljenih. Na velikem travniku grofa Turna pri izlivu Ižce v Ljubljanico so priredili za občinstvo veliko zabavo in pogostitev. Bila je bajna razsvetljava z umetnim ognjem, streljali so iz topov in možnarjev na bregovih in na ladjah. Splošno so ljudje sodili, da take veselice še ni bilo na Ljubljanici. Pa tudi sicer so ljubljanski meščani radi prirejali zabavne vožnje po Ljubljanici do Podpeči in Vrhnike ter ostajali ob nedeljah po ves dan zunaj v naravi in se razveseljevali. Pozneje pa so zabavne vožnje po Ljubljanici prenehale, ker se je dogodilo na reki mnogo nesreč, le še god ljubljanskih Anic so praznovali s slavnostnimi vožnjami. Tudi je postalo zaradi poznejše poglobitve struge in hitrejšega rečnega toka veslanje proti vodi vedno bolj težavno. Leta 1840 je bila prva vožnja po Ljubljanici s parnikom, ki je imel ime popularnega nadvojvode Ivana. Parnik je bil dolg 28 m in širok 4 metre ter je imel 14 konjskih sil. Nepregledne ljudske množice so prišle gledat prvo vožnjo. Parnik je vozil do leta 1850. Ker so se pa dogajale razne nesreče, so ga dejali narazen, naložili na tri parizarje po 4 konj ter odpeljali čez Ljubelj v Celovec na Vrbsko jezero. Še enkrat so poskušali vožnjo s parnikom po Ljubljanici, česar se starejši ljubljanski rod še dobro spominja. Bilo je to leta 1898, ko je prevažal Kotnikov parnik tovor in ljudi od Ljubljane do Vrhnike, a tudi tokrat se vožnja ni obnesla.

Godbe, koncerti, plesi, in gledališča

Že nekdanji mestni očetje so skrbeli tudi za razveseljevanje svojih someščanov in so plačevali iz mestne blagajne štiri mestne piskače. To je bila prva ljubljanska godba v prvi polovici 16. stoletja. Igrali so poleti vsak dan, pozimi pa ob lepih dneh po eno uro pred poldnevom s piskarskega stolpa (Pfeiferturm) na Gradu. Zaradi resnih časov: kuge in raznih bolezni, vojne, smrti kakega člana vladarske hiše itd. so morali godci večkrat utihniti. Leta 1568 so bile prepovedane vse svatovščine, vse hrupne zabave in botrinje. V prostem času so hodili mestni piskači gost po zasebnih hišah in gostilnah. Pozneje so dobili prav resne tekmece, tako imenovane mestne godce (Stadtgeiger), s katerimi so se leta 1712 prav resno spopadli. Zato so mestni očetje objavili nalašč zanje poseben godčevski red. Zaslužek je moral biti pa zelo donosen, zakaj pred pustom so prihajali v mesto celo kmetski godci, ki pa so se morali najprej oglasiti pri mestnih piskačih in dobiti dovoljenje od mestnega sodnika, sicer so jim glasbila pobrali in jih razbili.

Pa tudi koncerti in glasbene akademije so bile v stari Ljubljani zelo priljubljene. Prirejala jih je Filharmonična družba redno, pa tudi izredne ob posebnih prilikah, kakor za cesarjev god, ob visokih obiskih, o kongresni dobi itd. Večkrat so izvajali koncerte tudi potujoči umetniki, med katerimi sta vzbudila posebno pozornost osemletni Freiherr von Praun in znameniti glasbenik Wolfgang Amadeus Mozart, kateremu na čast so priredili 20. julija 1820 slavnostno vožnjo po Ljubljanici. Zvečer 23. junija 1822 je prvič igrala v Lattermannovem drevoredu, današnjem Tivoliju, tako zvana turška godba in 13. julija 1824 prvič na Kapucinskem trgu, v današnji Zvezdi, polkovna godba. Filharmonična družba je priredila 5. novembra 1824 glasbeno akademijo v čast novemu škofu.

Kjer so godci, tam je tudi ples. Valvasor poroča, da so leta 1257 priredili sinovi in hčere ljubljanskih meščanov več plesnih veselic. Pri teh je plesalo dvanajst deklic in dvanajst mladeničev na Starem trgu pod lipo. Najstarejše plesišče v Ljubljani je bilo na rotovžu. Za to je bila določena soba zadaj pod Gradom. Leta 1762 je bilo na rotovžu od 16. januarja do 13. februarja osem balov, za katere je magistrat prejel 217 goldinarjev pristojbine. To dokazuje, da so bili plesi v stari Ljubljani zelo priljubljeni in obiskani. Pozneje je bilo tako zabavišče in plesišče reduta, veliko poslopje na prostoru, kjer stoji danes šentjakobska dekliška šola. Poprej je stal tamkaj jezuitski kolegij, katerega je leta 1774 uničil strašen požar z drugimi poslopji, nad 100 po številu, v Krakovem in Št. Jakobskem okraju. Za plese v reduti je bila zelo visoka vstopnina. Vsakega bala se je udeležilo povprečno po 300 oseb.

Najstarejše ljubljansko gledališče je bila že omenjena plesna dvorana na rotovžu, kjer so večkrat igrali potujoči »nemški komedijanti«. Tukaj je leta 1763 tudi kazal neki Italijan opico in ježevca ter moral za to plačati magistratu en goldinar pristojbine. Preden je bilo sezidano deželno stanovsko gledališče (1765), so bile gledališke igre le še v jezuitskem kolegiju in v deželni palači (lontovžu). Deželni stanovi so ta zavod radi podpirali in mu dovoljevali v sredi 18. stoletja po 100 goldinarjev podpore na leto. Poleg tega pa so še popravljali vse, kar se je pri gledališču pokvarilo. Opereto so gojili le plemenitaši v deželni hiši ter plačevali mestu po 2 gold. za vsak komad. Leta 1765. je bilo v deželni hiši 13 oper in 8 komedij. Tega leta je bilo sezidano tudi deželno stanovsko gledališče. K zidavi je pomagal tudi magistrat z večjo količino brezplačno dostavljenega lesa. Deželni stanovi so se izkazali hvaležne s tem, da so mu podarili v novem gledališču ložo. Večkrat so v stari Ljubljani gostovale italijansk operne družbe, posebno priljubljen je bil skladatelj Rossini. Izvajale so se že zgodaj tudi slovenske predstave. Prvo poročilo o slovenski gledališki predstavi sega v leto 1670. V tem letu so igrali ljubljanski dijaki pred tivolsko graščino Pod Turnom, tedanjim letoviščem oo. jezuitov, igro »Paradiž«. Poznejši viri o kakšnih slovenskih gledaliških igrah popolnoma molče tja do 18. stoletja. Šele o baronu Žigi Zoisu slišimo, da je večkrat uglasbil kako slovensko domačo pesem, katero so peli italijanski pevci in dodali svojim operam. Dne 28. decembra 1789. so prvič igrali Linhartovo »Županovo Micko«. Poleti 1803 in drugič 14. novembra istega leta so otroci igrali igro »Tinček-Petelinček«, katero je spisal nemški dramatik Kotzebne, poslovenil pa Jernej Kopitar, z dodatnimi verzi Valentina Vodnika. Dne 22. marca 1822 je objavil gledališki list z rdečimi črkami: »Dones bo igran »Golfani Starez« kratkozhasnost u enim delu is Nemshkiga prestavlene od Kotzebnae. Igra se je pozneje še večkrat ponavljala. — V dobi slovenskega narodnega preporoda so skrbele za razvedrilo in zabavo, tako v Ljubljani kakor tudi drugod, čitalnice, bralna in pevska društva. (Po virih naših domačih zgodovinarjev: Valvasorja, Dimitza, Vrhovca, dru. Grudna, dr. Mala itd.).

Labacensis.

Sprehajališče v Tivoliju

PORTLAND CEMENT

je najboljši in najbolj ekonomičen gradbeni materijal, ki ustreza vsem zahtevam moderne gradbene tehnike in omogoča izvajanje najdrznejših stavbnih konstrukcij in najraznovrstnejših izdelkov

„CEMENT“ A. D.

LJUBLJANA • BEOGRAD • ZAGREB • SPLIT

Dr. R. Andrejka:

Obrtniki v stari Ljubljani

S tem naslovom bi se dala napisati cela knjiga. Tesno odmerjeni časopisni članek more podati samo nekaj bežnih pogledov.

Stara Ljubljana je bila izrazito trgovsko in obrtniško mesto. Danes to ni več; v njej prevladujejo javni in zasebni nameščenci in delavci.

V stari Ljubljani, to je v Ljubljani do konca 18. veka, so bili obrtniki najštevilnejši meščanski stan. Imeli so velik vpliv na mestno upravo, ker so imeli v zunanjem mestnem svetu večino.

Združeni so bili v cehih, ki so zajamčili obrtniku stalen zaslužek in s tem življenjski obstanek; po drugi plati pa so cehi varovali s strogim nadzorstvom izdelovanja občinstvo pred slabimi izdelki.

Cehe je v Ljubljani in v vseh ilirskih deželah leta 1809 odpravilo francosko medvladje pod Napoleonom; po zopetni upostavitvi avstrijskega gospodstva nad Kranjsko in Ljubljano leta 1814 pa tudi avstrijska vlada ni hotela več cehov oživiti.

Leta 1859 se je uvedel v Avstriji nov obrtni red, sloneč na načelih gospodarskega liberalizma, obrtne svobode in proste konkurence. Fabriško blago je z nizko ceno, čeprav slabšo kakovostjo, izpodrivalo obrtniške izdelke. Rokodelec, sam sebi prepuščen, je čedalje bolj propadal.

Odpor obrtništva je rodil obrtne novele iz leta 1883, 1885 in 1897, v katerih se je uvedel obvezni dokaz usposobljenosti za rokodelske obrti in položil temelj obrtniškim zadrugam.

Od tedaj se je začelo stanje obrtništva počasi obračati na bolje, vendar je ljubljansko obrtništvo šele v našem stoletju s pomočjo strožje organizacije in poglobljene strokovne izobrazbe doseglo ugodnejši položaj.

Razvito obrtniško življenje stare Ljubljane je zapustilo spomin v celi vrsti uličnih imen v tistih mestnih delih, kjer je ta ali ona obrt posebno cvetela. Medarska ulica za škofijo, Krojaška in Ključavničarska ulica za Mestnim trgom, Kleparska steza v začetku Starega trga, Čevljarska ulica in Čevljarski most, Sodarska steza ob ulici na Grad, Vozarski pot in Zvonarska ulica ob začetku Karlovske ceste, Suknarska ulica, Barvarska in Lončarska steza na Poljanah itd.

Tudi stari davčni urbarji mesta Ljubljane so nam poleg hišnih lastnikov od leta 1709 naprej ohranili imena in poklice starih ljubljanskih obrtnikov.

Najštevilnejši so bili v Ljubljani pred 200 leti gostilničarji (45); takoj za njimi so tkalci (34), kar kaže, da je bila ta obrt tudi v Ljubljani prav donosna. Znatno je bilo število čevljarjev (18), mesarjev (16), krojačev (15) in pekov (13). Krznarjev je bilo 8 (več ko danes!), prav toliko mizarjev. Od ostalih obrtov so bili s sedmimi mojstri zastopani sodarji, s petimi ključavničarji, klobučarji, usnjarji in jermenarji.

Na razvito stavbarstvo kaže znatno število stavbenikov, med katerimi je na prvem mestu omenjen Gregor M a č e k, znameniti graditelj ljubljanske stolnice in ljubljanskega rotovža, romarske cerkve na Šmarni gori, župnih cerkva v Kamniku, na Dobrovi itd. Poleg njega se omenjajo še Janez Jurij Schmidt, Simon Kernic in Peter Anton Conti. Kesarsko obrt sta zastopala Ludovico Luigi Bombasio in Francesco Grumnig, oba laškega porekla. Kovačev je bilo takrat samo 4, barvarjev in pivovarjev 3, prav toliko urarjev, knjigovezov in sedlarjev.

Obrti posebne vrste, ki so v Ljubljani že davno izginile, so bili izdelovalci lasulj, pečatnikov, špalirjev (Spalnermacher) in stolonosci. Zanimivo

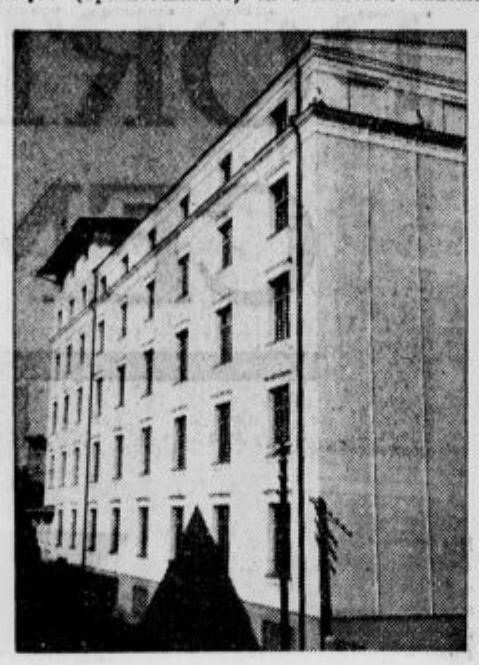

Vajeniški dom v Ljubljani

je, da je bil leta 1730 v Ljubljani že obrtnik, ki je izdeloval matrace.

Že leta 1720 je Ljubljana imela dve kavarni; vodila sta jih Italijana Domenico Morella in Francesco Gamba. Proti koncu 18. stoletja (1796) se je število kavarn pomnožilo na 5, leta 1830 pa na 10. Na mesto Italijanov stopajo počasi Švicarji (1796: 3 Italijani, 2 Švicarja, 1822: 1 Italijan, 4 Švicarji, 1830: 2 Italijana, 8 Švicarjev). Prvi slovenski kavarnar je bil Anton Virant na Sv. Jakoba trgu (1840); za njim je leta 1859 Slovenec Jožef Zalar odprl kavarno Slon.

Kdor pozna razmah, ki ga je Ljubljana doživela v prvi in drugi tretjini 18. stoletja v likovni umetnosti, se ne bo čudil, da je bilo leta 1730 v Ljubljani kar 10 slikarjev, med katerimi so nekatera znana in slavna imena (I l o v š e k, J a m š e k, M e t z i n g e r).

Večino obrtov so že v tej dobi izvrševali domačini, zlasti je bila gostilničarska, mesarska, pekovska in tesarska obrt skoraj popolnoma, usnjarska, tkalska, krznarska, mizarska, sodarska in jermenarska obrt pa pretežno v slovenskih rokah. Priseljeni Nemci so se pečali s živovarstvom, tiskarskim, nožarskim, urarskim in rokavičarskim obrtom, Italijani pa z zlatarskim, zvonarskim, kavarnarskim, klesarskim in vlasuljarskim obrtom.

Kratka doba francoske Ilirije je bila za ljubljanske obrtnike ugodna, saj je imela Ljubljana kot glavno mesto ilirskih dežel močno vojaško posadko in bila tudi sicer žarišče živahnemu trgovskemu prometu z jugom. Zlasti gostilne so v tem času imenitno delale in se neverjetno pomnožile.

Tudi po odhodu Francozov je Ljubljana obdržala svoje stališče kot eno najvažnejših prekupčijskih mest na jugu. Posebno je cvetela spedicijska obrt in kar je bilo obrtov z njo v zvezi (gostilničarji, veliki in mali čolnarji, kolarji itd.). Nič manj ko 12 velikih spedicijskih obrtov naštevajo seznamki iz leta 1837; med njimi je mnogo slovenskih imen (Debevec, Greselj, Kham, Lenče, Martinčič, Pesjak, Tomšič). V tem času so bogateli gostilničarji Maliči, Savinški, Židani, Klemenci, Lukmani, Prusniki, Šušteršiči, Viranti, Novaki in stare mesarske rodbine Černetov, Dolinškov, Košakov, Počivavnikov, Rozmanov, Štrukljev in Urbasov.

V začetku 19. stoletja se pojavi v Ljubljani Tolminec Štefan G e s t r i n, ustanovitelj stare slovenske barvarske rodbine, ki je cvetela skoraj eno stoletje, v klesarstvu pa Ignacij T o m a n in brata Franc in Janez V o d n i k. Izvrstni tesarji so bili v tem času Jernej K o š i r, Janez V e s l a j in znameniti Jurij P a j k. Sila stara je tudi jermenarska rodbina Ž l e b n i k o v, ki je delovala že sredi 18. stoletja in se držala do leta 1850. Za najboljšega ljubljanskega mizarja je slovel v tej dobi Martin R e g a l i; kmalu pa ga je dohitel Vipavec Jakob N a g l a s (Naglost), ustanovitelj današnje tvrdke J. J Naglas. Med stavbeniki je deloval samouk Matevž M e d v e d, ki je leta 1841 zgradil kupolo ljubljanske stolnice.

Sloveči peki so bili: Anton P e r m e, Tomaž P o d r ž a j in Miha Š u š t e r š i č, odlični krznarji M a h k o t i in R o v a n i; kot izdelovalec orgel je slovel Fran G o r š i č.

Kot nova obrt se pojavlja že okoli leta 1820 dežnikarstvo. Nje prvi zastopniki so Lovrenc Mikuž, Jakob Kobilca in Alojzij Jentl.

Prve postreščke je dobila Ljubljana aprila leta 1864, isto leto (oktobra) tudi prvega izvoščka.

V knjigoveškem obrtu se pojavijo okoli 1850 prvi Slovenci z Lovrom Švrljugo, Henrikom Ničmanom in Lovrom Kremžarjem. Slednji je začel kot prvi Slovenec tudi po malem prodajati razne slovenske knjige. V knjigotrštvu so Slovenci — razen Katoliške bukvarne — začeli delovati šele konec 18. stoletja.

Leta 1863 se je naselil v Šempetrskem predmestju Čeh Ivan Nep. H o r a k ter tu odprl rokovičarsko obrt. Postal je eden prvih organizatorjev narodnega ljubljanskega obrtništva ter ustanovil leta 1856 Obrtno pomožno društvo, ki je bilo dolga leta edini denarni zavod v pomoč obrtništva. Iz njega se je leta 1918 razvila Obrtna banka.

Otvoritev proge južne železnice leta 1849 od Celja do Ljubljane in leta 1858 od Ljubljane do Trsta je ljubljanskemu obrtništvu, vsaj začasno, prej škodovala ko koristila. Promet, ki je bil prej uravnan po državnih cestah in vodnih potih v Ljubljano, je šel sedaj m i m o Ljubljane. Prevozništvo in spedicija sta začela hirati. Najbolj so to občutili ljubljanski veliki in mali čolnarji, gostilničarji itd. Tudi številne vojne (1848—94, 1859, 1866) so zavirale razmah obrti, k temu je prišel še pogubni vpliv obrtnega reda iz leta 1859, ki je izročil mnogo obrtnikov, zlasti v oblačilni in kovinski stroki, na milost in nemilost konkurenci tovarniške produkcije.

Leta 1883 se je začelo ljubljansko obrtništvo organizirati v obrtnih zadrugah.

Zaslužni organizatorji ljubljanskega obrtništva so po časovnem redu: mizar Jožef Regali, krojač Matija Kunc, ki je med 1883—88 izdajal prvo slovensko obrtniško glasilo »Obrtnika«, čevljar Alojzij Erjavec, ključavničar Jožef Rebek star., gostilničarji Ivan Belič, Ivan Dachs in Fran Kavčič, stavbenik Ivan Ogrin, pasar Ivan Kregar, krojač Fran Jeločnik in last not least — brivski mojster Engelbert Franchetti, ustanovitelj (1902) deželne zveze kranjskih obrtnih zadrug.

To pa že spada v novejšo dobo, ki ni predmet tega članka.

Konzum vina in piva v Ljubljani narašča

Po podatkih o potrošnji vina in piva na osnovi plačila mestne trošarine za te predmete se vidi, da konzum vina in piva v Ljubljani stalno narašča. Pred vojno se je pri manjšem številu prebivalstva v Ljubljani popilo okoli 2 do 3 milijone litrov vina, dočim je znašal n. pr. konzum piva leta 1914 3.2 milij. litrov, torej se je popilo več piva kot vina.

Po vojni pa je pivo zaradi previsoke davčne obremenitve postalo predrago in se je potrošnja vina povečala v škodo piva.

Razmerje med konzumom vina in piva vidimo v zadnjih letih iz naslednjih številk (v tisočih litrov):

	vino	pivo
1930	2 870	1.416
1931	3.377	1.429
1932	3 514	976
1933	3 966	619
1934	3 226	564
1936	3 649	586
1937	4.003	719
1938	4.100	835

Upoštevati je treba, da se je s priključitvijo okoliških občin leta 1935 število prebivalstva Ljubljane povečalo za okoli 22.000 oseb in ne gre torej primerjati popolnoma številk za posamezna leta.

Vidi se, da je konzum vina v stalnem dvigu, na drugi strani pa se opaža tudi že postopno povečanje konzuma piva, vendar pivo še daleč ni doseglo one višine konzuma, kot je bila še pred krizo.

Dajemo posojila vsake vrste. Kratkoročna posojila dajemo pod ugodnimi pogoji.

OBRESTUJEMO VLOGE na hranilne knjižice in v tekočem računu z najugodnejšo obrestno mero.

KUPUJEMO prodajamo in posojujemo vrednost. papirje Opravljamo vse posle denarnih zavodov.

Dravska banovina jamči z vsem svojim premoženjem in davčno močjo za naše obveznosti.

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

LJUBLJANA • MARIBOR • CELJE • KOČEVJE

Msgr. Viktor Steska:

Cerkve in samostani v Ljubljani

Krščanstvo se je širilo v stari Emoni že v rimski dobi. Ko so se pa tu naselili Slovenci, je zopet izginilo. Šele v 8. stoletju se je zopet pojavilo. Najstarejša cerkev v Ljubljani je bila po splošnem mnenju pri Sv. Petru, ki je nastala že v misijonski dobi. Prvi župnik se pa v zgodovini imenuje šele l. 1163. L. 1472. so Turki cerkev požgali. Nova gotska cerkev je stala potem do leta 1730., ko so začeli zidati sedanjo (1730—1734). Svetišče in ladjo je poslikal s freskami Franc Ilovšek (1731—1736). Njegovi sta tudi dve oljni sliki: sv. Družina (1734) in sv. Magdalene. Vse druge oltarne slike je pa naslikal Valentin Metzinger

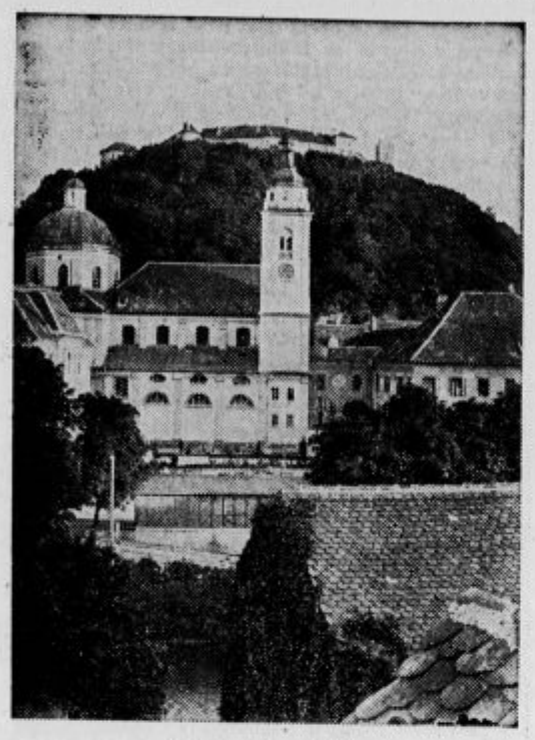

Ljubljanska stolnica

(1734—1743). L. 1937. je bila zunanjščina prenovljena.

Po Zaloški cesti pridemo mimo drž. bolnišnice in Leonišča, mimo gluhonemnice in vojaške bolnišnice na Selo, kjer je samostan s cerkvijo karmeličank (1889). Glavno stensko sliko je ustvaril dunajski slikar Jožef Kastner. Čedna je kapelica sv. Terezike. Nasproti tej cerkvi je mladinsko vzgojevališče, ki ga vodijo salezijanci.

Nedaleč od sv. Petra je cerkev Jezusovega Srca s samostanom misijonske družbe sv. Vincencija Pavelskega. Cerkev je bila posvečena l. 1883. Zidana je v gotskem slogu. V njej je kapela sv. Cirila in Metoda.

Cerkev sv. Nikolaja je župna cerkev in obenem stolnica ljubljanske škofije. Prva cerkev na tem mestu je bržkone nastala v 12. stoletju. Ko je l. 1386. pogorela, so sezidali prostorno gotsko cerkev s 13 oltarji. Ker je zaradi potresov mnogo trpela, so jo l. 1701. podrli in sezidali novo v baročnem slogu (1701—1706). Odlikuje se po krasnih freskah italijanskega slikarja Julija Quaglio (1703—1706 in 1721—1723). Kupolo so postavili šele l. 1841. Poslikal jo je deloma po Quaglievem načrtu Matej Langus (1843-4). Quaglio je naslikal tudi oljno podobo sv. Dizma, Langus pa več oltarnih slik. Znamenita sta oba angela ob tabernaklju v levi prečni ladji, delo Francesca Robba ok. 1750. Križev pot je delo Jos. Planka iz leta 1860., posneto po Führichu. Orgle imajo 53 spremenov in so največje v ljublj. škofiji. Postavil jih je orglarski mojster Milavec l. 1906. — Za stolnico je duhovsko semenišče z lepim portalom in s krasno knjižnico, ki jo je opremil s freskami Julij Quaglio l. 1721.

Quaglieva freska v stolnici

Po Mestnem trgu in Starem trgu nas vodi pot do cerkve sv. Jakoba, ki je bila najstarejša cerkev v stari Ljubljani med mestnim obzidjem. Leta 1494. so se tu naselili avguštinci, ki so morali zaradi turške nevarnosti zapustiti cerkev in samostan zunaj mestnega obzidja na kraju, kjer je sedaj frančiškanska cerkev. L. 1511. je cerkev sv. Jakoba porušil potres. Avguštinci so novo cerkev sezidali l. 1513. L. 1597. so semkaj prišli oo. jezuiti, ki so l. 1613—1615. zidali novo cerkev v baročnem slogu, samo svetišče je v bistvu še ostalo od gotske cerkve, kar se pa samo zunaj spozna po opornikih. Kapelico sv. Frančiška Ksaverija so prizidali l. 1669. in jo okrasili s štukaturami. Najlepši oltar je veliki, ki ga je izklesal iz kararskega marmorja Francesco Robba l. 1732. Oltar sv. Frančiška Ksav. je napravil Jakob Contieri iz Padove l. 1720. Okvir okrog slike velikega oltarja je izvršil Janez Wolf l. 1869., slike na stropu svetišča in ladjo pa Jurij Šubic l. 1886. Cerkev je imela do potresa l. 1895. na pročelju dva zvonika, ki so ju morali do strehe podreti; zato so ob desnici pri zakristiji postavili nov zvonik.

Blizu cerkve sv. Jakoba je cerkev sv. Florijana, ki so jo zidali (1672) v spomin na strašni požar iz l. 1660. V tej cerkvi častijo staro sliko Žalostne M. B. Pri glavnih vratih je marmornat kip sv. Janeza Nepomučana, delo Fr. Robba iz leta 1727. Nad stranskim vhodom je freska Marije Pomočnice. Prvotno sliko je fresko slikal Janez Potočnik. L. 1875. jo je obnovil Janez Wolf in leta 1922. Matej Sternen. Slika glavnega oltarja je Herrleinovo delo. Pod zvonikom je vodnjak klasicistovske oblike iz dobe ok. 1780., semkaj postavljen l. 1862.

V župnijo sv. Jakoba spada tudi Ljubljanski grad s kapelico sv. Jurija. Bila je sezidana v gotskem slogu vsaj l. 1444, na kar spominja letnica na zvonu. V tej kapeli so naslikani grbi vseh kranjskih deželnih glavarjev od l. 1261 do 1742.

Na levem bregu Ljubljanice stoji župna cerkev sv. Janeza Krstnika v Trnovem. Sedanjo cerkev so zgradili l. 1854—57. v novoromanskem slogu v obliki križa; nekateri imenujejo ta slog novobizantinski slog. Cerkev je poslikal Matej Sternen. V velikem oltarju je slika sv. Janeza Kristnika, Metzingerjevo delo iz l. 1755., druge oltarne slike je napravil Pavel Künl l. 1856-57.

Iz Trnovega dospemo v Krakovo, kjer opazimo v kapelici starodaven kip M. B. iz 13. stoletja, ki je bil do l. 1714. v križanski cerkvi.

Križansko cerkev so postavili stari templarji, po njih so jo pa dobili v last križarji ali križevniki in po njih se imenuje cerkev križanska. Ko je bil komptur tega samostana Gvidon grof Stahremberg, sorodnik znanega dunajskega branilca l. 1683., je dal staro razpadajočo cerkev podreti in je sezidal l. 1714-15 novo cerkev. Tri oltarne slike so darovale tri tedaj na Dunaju živeče cesarice, namreč vdova cesarja Leopolda I., vdova Jožefa II. in soproga vladajočega cesarja Karla VI. Dve tedanji sliki sta še ohranjeni: sv. Jurij (Martino Altamonte) in sv. Elizabeta (Scoonjans), tretja Marija Pomočnica (Rothmayr) je pa l. 1875. pogorela. Na njeno mesto je naslikal leta 1859. Canon novo.

Cerkev Marijinega Oznanjenja ali frančiškanska cerkev stoji pred frančiškanskim samostanom na nekoliko vzvišenem prostoru. Poleg cerkve stoji frančiškanski samostan. Na tem mestu je bila avguštinska cerkev. Ti avguštinci so pa morali zaradi turških vpadov svoj dom zapustiti in se naseliti pri sv. Jakobu l. 1494. Mesto je samostan in cerkev podrlo, da ju niso mogli Turki uporabljati za oporišče pri napadih na mesto. Avguštinci so šli l. 1555. v Opatijo v Primorju, pa so se l. 1625. vrnili v Ljubljano. Cerkev jim je na lastne stroške sezidal l. 1646—1660. veliki mecenat Konrad Rus pl. Russenstein. Veliki oltar je napravil Francesco Robba (1736 id.), oltar sv. Treh kraljev pa Mihael Cussa (1691). Za velikim oltarjem je lavretanska kapela. Cerkev je l. 1848 do 1855. na mokri omet poslikal Matej Langus (1848 do 1855), po potresu je slike z oljnovoščenimi barvami obnavljal Jos. Kastner, l. 1935. pa jo je na stropu svetišča in ladje na novo slikal Matej Sternen.

Cerkev sv. Jožefa ali jezuitska je bila zidana l. 1912. do 1914. in l. 1921., posvečena pa l. 1922. na sv Jožefa praznik 19. marca. Dolga

Frančiškanska cerkev

je 68.5 m in je najdaljša v ljubljanski škofiji. Zvonik je visok 63 m. Jezuiti so prišli v Ljubljano l. 1597. in so bivali pri sv. Jakobu do l. 1773., kjer so imeli svojo gimnazijo. V Ljubljano so zopet prišli 12. novembra 1887. ter se naselili pri sv. Florijanu. L. 1896. in 1897. so zidali svoj sedanji samostan na Zrinskega cesti in se 8. novembra 1897. tja preselili. Načrt cerkve je napravil benediktinec o. Anzelm Werner, gradil pa jo je stavbenik Val. Scagnetti. Med vojsko je bila še ne popolnoma dovršena cerkev skladišče za prehrano, res po napisu: Ite ad Joseph! Pojdimo k Jožefu!

Na Kongresnem trgu stoji uršulinska cerkev presv. Trojice z uršulinskim samostanom. Uršulinke so prišle v Ljubljano l. 1702. in so l. 1703. odprle dekliško osnovno šolo. Njih veliki dobrotnik Jakob Schell pl. Schellenburg jim je sezidal samostan in cerkev. Cerkev je plemenita zgradba s kupolo nad velikim oltarjem. Zidali so jo od l. 1718—1726. Veliki oltar je postavil Francesco Robba l. 1744. Lepe so skupine Vere, Upanja in Ljubezni in kipa sv. Ane in sv. Katarine. V oltarjih je več Metzingerjevih slik (sv. Avguštin, sv. Uršula, sv. Frančišek Pavelski).

Na starem pokopališču stojita dve cerkvi druga tik druge: stara cerkev sv. Krištofa in nova sv. Cirila in Metoda. Prva je bila prvotno postavljena l. 1497. L. 1706. so jo podrli in novo sezidali. Slika sv. Krištofa v velikem oltarju je iz l. 1763. in je delo Antona Zebeya. L. 1779. so tu napravili novo pokopališče za celo Ljubljano. Ko so l. 1906. otvorili novo pokopališče na ljubljanskem polju pri Sv. Križu, je pokopališče Pri Sv. Krištofu prenehalo. Sedaj grade na tem pokopališču novo duhovsko semenišče. L. 1934. so prizidali k tej cerkvi novo večjo cerkev sv. Cirila in Metoda kot župno cerkev za bežigrajski okoliš. Načrt je izvršil prof. Jos. Plečnik.

Cerkev v Mostah je lesena in začasna ter čaka boljših časov. Od 1. januarja 1938. je sedež moščanske župnije.

Na Kodeljevem so salezijanci poleg svojega oratorija sezidali mogočno cerkev sv. Terezike, ki čaka še na izpopolnitev. To je prva cerkev v ljubljanski škofiji, ki je sezidana na čast tej svetnici.

K splošni državni bolnišnici spada cerkev sv. Križa. Sv. Križu je posvečena tudi cerkev sv. Križa na novem pokopališču (1906).

Na Viču so frančiškani sezidali cerkev posvečeno sv. Antonu Padovanskemu (1908). Dolga je 45 m. Stropne slike je napravil Josip Kleinert.

Stara šempetrska cerkev v Ljubljani

V Spodnji Šiški so frančiškani postavili cerkev sv. Frančiška Asiškega (1926). Dolga je 46 m in 34 m široka. Načrt je napravil prof. Jos. Plečnik, freske pa o. Blaž Farčnik.

Na Ljubljanskem barju so l. 1938. postavili novo cerkev, posvečeno sv. Mihaelu, po načrtu prof. Jos. Plečnika.

Poleg cerkva je v Ljubljani še mnogo kapel po samostanih in šolah.

TUJSKOPROMETNA ZVEZA
LJUBLJANA, Tyrševa 11

TUJSKOPROMETNA ZVEZA
MARIBOR, Trg Svobode - Grad

GLAVNI ZASTOPSTVI

PUTNIK A. D.
BEOGRAD

Podrobne informacije in prospekti vseh turističnih krajev Slovenije, zdravilišč, letovišč, planinskih postojank, kakor tudi posameznih turističnih obratov, hotelov, penzionov itd.

Brezplačni nasveti, prospekti, programi, rute ter vse ostale usluge in navodila za potovanja v tu- in inozemstvo.

Vse vozne karte za železniški in zračni promet v tu- in inozemstvo.

Nakup in prodaja valut, kreditna pisma, potovalni čeki in hotelski boni, splošno priljubljeni izleti.

Poslovalnice Tujskoprometnih zvez:

osrednje: Ljubljana, Tyrševa 11
Maribor, Trg Svobode-Grad

stalne: Ljubljana, Miklošičeva 11
Ljubljana, Glavni kolodvor
Maribor, Glavni kolodvor
Bled, Celje, Gornja Radgona, Dravograd-Meža, Kranj, Kranjska gora, Jesenice, Ptuj, Rateče-Planica, Sv. Janez v Bohinju, Št. Ilj

sezonske: Jezersko, Korensko sedlo, Planina, Rogaška Slatina

Vsi dohodki služijo izključno samo namenu naše tujskoprometne propagande

Potniški in blagovni promet v Ljubljani

Ljubljana je imela vedno znaten potniški promet, ki je bil v zvezi z vedno bolj naraščajočim standardom prebivalstva vsako leto na višji stopnji. Niso pa temu povečanju prometa v primeri s predvojnimi časi odgovarjale naše železniške naprave, ki so potrebne temeljitega povečanja.

V naslednjem podajamo zanimive podatke o potniškem in blagovnem prometu v Ljubljani (na vseh treh ljubljanskih kolodvorih):

	potniški	blagovni	
	v tisočih	v tis ton	v tis. ton
1925	1.248	327	144
1926	1.106	297	106
1927	1.140	309	118
1928	1.197	466	119
1929	1.137	379	123
1930	1.138	363	110
1931	1.021	379	90
1932	919	238	65
1933	976	263	66
1934	967	280	52
1935	1.148	249	49
1936	1.264	231	48
1937	1.389	272	56
1938	1.443	254	54

Te številke kažejo, da je v letih krize potniški promet padel, vendar se je kmalu začel večati in je v zadnjih treh letih presegel stanje pred krizo.

Tovorni promet pa kaže stalno nazadovanje, na eni strani se zmanjšuje dovoz v Ljubljano, vendar je to zmanjšanje manjše kot pri izvozu iz Ljubljane, ki je padel na polovico količine, kakor je bila zabeležena v letih pred krizo. To pomeni, da se izvažajo iz Ljubljane manj količinski predmeti, ampak predvsem izdelki manjše teže. Ne upoštevajo pa seveda te številke tudi dejstva, da se je motorni promet v zadnjem času zelo razvil, da tudi v blagovnem prometu dela hudo konkurenco železnici, ki ima manj tovorov kot bi jih drugače imela.

Iz zgodovine ljubljanskih bank

Kapitalizem, kakor ga poznamo zlasti v 20. stoletju, je privedel v teku svojega razvoja tudi moderne denarne zavode, ki so se v marsičem razlikovali od prejšnjih denarnih institucij, ker so bile njih naloge bistveno drugačne kot prej.

Na evropski celini se je pojavila prva moderna banka, ki je odgovarjala novemu gospodarskemu redu, v Belgiji. Bila je to leta 1822 ustanovljena in še obstoječa (v nekoliko izpremenjeni obliki) Société generale pour favoriser l'industrie nationale. Še bolj sodobna pa je bila ustanovitev Credit Mobilier l. 1852 v Parizu, v dobi, ko je živelo evropsko gospodarstvo v dobi vzpona, ki je trajal do krize leta 1873. V nekdanji Avstriji je bila prva moderna banka leta 1855 ustanovljeni Kreditni zavod za trgovino in industrijo.

V naših krajih smo potrebovali še dolgo časa, da smo se osvobodili vezi fevdalnega sistema. Že leta 1820 smo dobili prvo hranilnico, Kranjsko hranilnico, ki je bila ob ustanovitvi druga hranilnica v Avstriji. Nato pa so bile razmere v našem gospodarstvu zelo konservativne, dokler ni prišla doba železnic in brzojava, ki je bistveno izpremenila gospodarske in sploh kulturne razmere.

V naših krajih je bilo tedaj poleg Kranjske hranilnice več zasebnih bankirjev, ki so se pečali z bančnimi posli. Te bančne hiše so se razvile iz blagovne trgovine, v kateri so tudi kasneje imele še močno ozadje in oporo. Še iz francoskih časov so delali v Ljubljani bankirji Heymanni (židje).

Doba hitrega razvoja gospodarstva po letu 1848 je prinesla vedno nove zahteve tudi na bančnem polju in so šla prizadevanja trgovskega sveta, ki je tvoril v Ljubljani važno gospodarsko panogo, saj ceni Trgovska in obrtna zbornica v Ljubljani za leto 1854—1856, da je bilo v Ljubljani na koncu leta 1856 1787 obrtov, trgovin in industrij z 2526 delavci in 3.5 milij. goldinarjev obratne glavnice, zlasti za tem, da dobi Ljubljana podružnico emisijske banke, ki je predstavljala najcenejši izvor kredita za trgovino in kakor so te podružnice imela že druga večja avstrijska mesta. Tej prošnji Trgovske in obrtne zbornice je bilo ustreženo leta 1856, ko je bila odprta podružnica tedanje Avstrijske nacionalne banke v Ljubljani, ki je kmalu pokazala velike uspehe na polju kreditne politike.

Tudi obrtništvo se je začelo zavedati pomena kredita ter si je osnovalo v Ljubljani leta 1856 Obrtno pomožno društveno blagajno, ki je dajala kredite obrtništvu. Na osnovi avstrijskega zadružnega zakona iz leta 1873 se je to društvo pod isto firmo preosnovalo v zadrugo, ki je še dolgo časa obstojala.

V razgibani dobi 70 let, ko se je začelo tudi narodnostno prebujanje Slovencev, je bila ustanovljena v Ljubljani prva delniška banka, katero pa so vodili Nemci. Bila je to leta 1867 ustanovljena Laibacher Gewerbebank z malo glavnico 30.000 goldinarjev, ki je bila l. 1871 zvišana na 50.000 goldinarjev, bilančna vsota banke pa je narasla na 262.448 goldinarjev.

Pred krizo 1873 so se razmahnile po vsej Avstriji dunajske in graške banke s svojimi podružnicami. Tako je leta 1872 ustanovila graška Steiermärkische Escomptebank tudi svojo podružnico v Ljubljani, prevzela pa je ta podružnica tudi vsa aktiva in pasiva obstoječe Ljubljanske obrtne banke. Kaže, da so se ljubljanski trgovci, ki so bili glavni delničarji banke, zbali konkurence močne in večje banke.

S krizo leta 1873, ki je nastala po znanem majskem polomu na dunajski borzi, se je tudi poslovanje podružnice štajerske banke zelo skrčilo in leta 1876 je banka opustila zaradi nerentabilnosti svojo podružnico v Ljubljani. Tedaj je vskočila v praznino, ki je nastala v ljubljanskem denarstvu, zopet po ljubljanskih trgovcih ustanovljena Krainische Escomptegesellschaft, ki je imela glavnice 150.000 goldinarjev in kateri je uspelo do leta 1883 zbrati skoraj 1.3 milj. goldinarjev vlog.

V letu 1884 pa je nastopila zaradi krize depresija tudi banke, ki so izgubile velike vsote pri dolžnikih. Kranjska eskomptna družba je imela povrh še nesrečo s samomorom njenega ravnatelja, kar je povzročilo naval vlagateljev in v začetku l. 1885 je bila Kranjska eskomptna družba prisiljena likvidirati.

V opisani dobi pa se je začela naša narodnostna zavest javljati tudi na polju denarstva, za kar nas je vzpodbadal zlasti češki vzor. Predvsem smo se Slovenci oklenili zadružništva kot najprikladnejše oblike organizacije za malega človeka. Stremeli pa smo tudi za ustanavljanjem slovenskih regulativnih hranilnic, od katerih je bila prva leta 1889 ustanovljena Mestna hranilnica ljubljanska.

Vendar pa se v dobi do leta 1900 nismo mogli povzpeti do lastnega denarnega zavoda v obliki delniške družbe. Šele ob prelomu stoletja je bila z aktivno pomočjo Živnostenske banke, ki se je razvila v velik slovanski zavod, ustanovljena prva slovenska delniška banka, Ljubljanska kreditna banka. Ljubljanska kreditna banka je kmalu posegla čez ozke meje slovenskega gospodarstva in ustanovila svoje podružnice tudi v izvenslovenskih krajih. Ob prelomu stoletja sta obstojali v Ljubljani še dve zasebni banki, Mayer in Luckmann, od katerih pa je najprej Luckmann svojo banko odstopil Kreditnemu zavodu (leta 1907), dočim se je Mayerjeva banka pretvorila leta 1911 v podružnico Splošne prometne banke z Dunaja.

Leta 1905 je bila ustanovljena z znatnim sodelovanjem hrvatskega kapitala Jadranska banka v Trstu, ki je leta 1911 prišla v Ljubljano, prevzela je namreč Trgovskoobrtno zadrugo. Pozneje je ta podružnica Jadranske banke postala ena najmočnejših, zlasti med svetovno vojno, pa tudi še kasneje, ko je sploh bil dejanski sedež Jadranske banke v Ljubljani.

Leta 1910 je bila ustanovljena Kranjska deželna banka (kasnejša Hipotekarna banka jugoslovanskih hranilnic), ki je skrbela predvsem za hipotekarni in komunalni kredit.

Končno je bila leta 1914 ustanovljena še sedaj obstoječa podružnica Češke industrijalne banke v Ljubljani.

V tej dobi se je izvršila tudi znatna preusmeritev v našem narodnem gospodarstvu in se je naše delovanje razmahnilo tudi na gospodarskem polju, zlasti veliko je bilo ustanovljenih zadrug in tudi mreža slovenskih regulativnih hranilnic je naraščala. Mnogo so imeli koristi slovenski denarni zavodi od leta 1908, ko so se vloge pri največjem denarnem zavodu v Ljubljani, tedanji Kranjski hranilnici, zaradi dviganja slovenskih vlagateljev, zmanjšale v teku enega leta za 15 milij. kron, kar je šlo večinoma v slovenske denarne zavode. Samo pri treh največjih kreditnih zadrugah v Ljubljani so se povečale leta 1908 hranilne vloge za 17 milj. kron.

Po vojni so tudi v slovenskem bančništvu nastopile velike spremembe. Slovenski denarni zavodi so se močno razmahnili, prevzeli številne podružnice dunajskih bank na naših tleh, sodelovali pa so tudi pri hitro naraščajoči industrijalizaciji ter pri prevzemu raznih industrijskih podjetij v slovenske roke.

Ustanovljene so bile nove banke, ki so prva inflacijska leta zelo dobro delale, vendar je kmalu prišla deflacijska politika s krepitvijo dinarja, ki je dovedla leta 1926 do poloma Slavenske banke, ki je imela tudi podružnico v Ljubljani, pa je tudi drugače imela močan vpliv v našem gospodarstvu. Posledice tega poloma kakor tudi prehoda Jadranske banke na jug so bile za slovenske denarne zavode zelo občutne in še dolgo niso mogli preboleti posledic te krize.

Od 1927 do 1930 je bila doba razmaha obstoječih zavodov, ki so zbrali nadalje znatna sredstva. Leta 1931 pa je nastopila splošna kriza denarnih zavodov, pri kateri so bile prizadete tudi ljubljanske banke. Zlasti se je začela tudi na našem denarnem trgu pojavljati občutna konkurenca privilegiranih denarnih zavodov, ki so vse do zadnjega v premali meri kreditirali naše gospodarstvo, čeprav so ravno iz naših krajev dobivali znatna tuja sredstva. Dočim smo pred vojno imeli v Ljubljani samo podružnico Avstroogrske banke, smo po vojni dobili tudi podružnico Poštne hranilnice, Obrtne banke, Državne hipotekarne banke in nazadnje tudi Privilegirane agrarne banke, torej imamo sedaj kar pet podružnic privilegiranih zavodov.

V povojni dobi se je povečal tudi vpliv zagrebških denarnih zavodov v Sloveniji in naravno tudi v Ljubljani kot središču Slovenije. Dobili smo tri podružnice zagrebških bank, ki imajo znatno razvito poslovanje v Ljubljani, pa tudi drugod po naših krajih.

Po podatkih za konec leta 1937 je razpolagalo sedem ljubljanskih bank z glavnico 72 milijonov 900.000 din in je dosegla bilančna vsota višino 1.021.1 milij. din, dočim je znašal čisti dobiček s prenosom iz prejšnjega leta vred 9.36 milij. din.

Da se poslovanje ljubljanskih bank, ki so pod zaščito, postopno obnavlja, je razvidno tudi iz dejstva, da je bilančna vsota v novem poslovanju narasla od 141 na skoraj 200 milij. din od leta 1937 na 1938. D. P.

Najmodernejše pohištvo za okras doma!
Postreže Vam
Kos Anton
strojno mizarstvo
Kranj, Jezerska c. 16
Cene nizke! Delo solidno!

Ljubljanski vodovod

Do leta 1888, ko se je začel graditi ljubljanski vodovod, so morali Ljubljančani piti vodo iz vodnjakov, katerih pa je bilo v mestu malo in je večkrat vladalo pomanjkanje vode.

Zaradi tega je začel obč. svet leta 1888 graditi vodovod v Klečah na Ljubljanskem polju in so bili gradbeni stroški preračunani na pol milijona goldinarjev. Leta 1890 je bil ljubljanski mestni vodovod dograjen.

Z razvojem Ljubljane so bile stavljene na mestni vodovod vedno večje zahteve in naprave v Klečah je morala mestna občina stalno povečevati in modernizirati.

To se vidi tudi iz statističnih podatkov, po katerih se je dolžina vodovodnih cevi povečala v Ljubljani od 74.3 km leta 1913 na 165.5 km lani. Tudi se je nadalje v dobi od 1929 do 1938 povečalo število hišnih priključkov od 3.490 na 5.607. Največja dnevna poraba vode je znašala lani 21.453 kubičnih metrov, najmanjša pa 11.065 kubičnih metrov.

O črpani množini vode imamo naslednje podatke: leta 1913 2.13 milij. kub. metrov, leta 1920 3.5, leta 1925 3.7, leta 1930 5.17, leta 1935 5.4 in lani 5.54 milij. kub. metrov.

Plin v Ljubljani

Ena najstarejših delniških družb v Ljubljani je bila družba za plinarno. Ta družba je leta 1861 zgradila prvo plinarno v Ljubljani. V družbi je imel glavno besedo Avgust Riedinger iz Augsburga. Ob prelomu stoletja je večina delnic prešla v slovenske roke in je družba kot taka likvidirala, ker je prešel obrat v roke mestne občine.

V prvih desetletjih se je plinarna lepo razvila, slabši pa je postal njen položaj, ko je nastopila svojo zmagoslavno pot elektrika. Med vojno je morala plinarna celo ustaviti nekaj časa obratovanje, ker je manjkalo premoga.

Pomen plinarne ni toliko za razsvetljavo, ampak za delo v obrti ter v domačem gospodinjstvu, kjer se plin uspešno uveljavlja kot gorilno sredstvo. To nam dokazujejo tudi številke o razdelitvi konzuma plina v Ljubljani. Tako je oddaja plina za cestno razsvetljavo padla od leta 1925 do 1938 od 450.000 m³ na 371.400 m³, istočasno je padla poraba plina za zasebno razsvetljavo od 328.600 na 14.263 m³, narasla pa je domača poraba plina, odn. izguba v omrežju. Poraba plina v domačem gospodinjstvu ter v obrti in industriji je narasla od 39.500 m³ leta 1922 na 1.386.200 m³. Zaradi tega je tudi število odjemalcev plina naraslo od 837 leta 1922 na 2585 lani. Tudi se je dolžina omrežja mestne plinarne od leta 1922 do 1938 več kot podvojila, saj je znašala leta 1922 22.8 km, lani pa 51.44 km.

Ko pridete na velesejem v Ljubljano, si oglejte na novo zgrajeno trgovsko hišo tvrdke

F. I. Goričar na Sv. Petra cesti št. 29

ki nudi za časa velesejmske prireditve posebne ugodnosti pri nakupu. Vsled velike zaloge si morete izbrati po lastnem okusu blago za moške obleke že od 50—140 din; angleško blago pa od 160 din dalje. Najnovejše francoske vzorce rožastih in enobarvnih svil, različno volneno blago v vseh modnih barvah za damske obleke in kostume v širini 130 cm od 40 din dalje. Pralno bombažno blago za vsakdanje obleke od 7·50 din dalje. Specialne vzorce za dečve v volni, svili in bombažu. Boljše damske in moške obleke izdelujemo tudi po meri in sicer v najkrajšem času in v prvovrstni izdelavi.

V lastni moderno urejeni šivalnici izgotavljamo damske obleke, krila, bluze iz vsakovrstnega svilenega in volnenega blaga po najnovejših krojih, damske letne plašče in kostume v prvovrstni krojaški izdelavi, pralne obleke že od 48 din dalje, različne oblekce za otroke, dalje moške obleke v različnih cenah. Damski zimski plašči in obleke po polovični ceni!

F. I. Goričar na Sv. Petra cesti št. 30

nasproti glavne trgovine je naša podružnica, kjer imamo specialno zalogo vsakovrstnih zaves, preprog in tekačev, klotastih prešitih odej, polnjenih s fino vato od 95 din dalje, svilene, gladke in brokataste odeje od 200 din dalje, specialne odeje za poletje in volnene odeje. Gradl za žimnice, morsko travo, žimo in volno ter izgotovljeno posteljno in namizno perilo, ki ga razstavimo na velesejmu v paviljonu E.

V lastni šivalnici izgotavljamo kompletne nevestine bale in opreme za hotele, katerim nudimo izjemen popust. Osebno perilo za dame in gospode.

F. I. Goričar na Sv. Petra nasipu št. 29

za vodo, ob Zmajskem mostu ima veliko izbiro različnih tekstilnih ostankov dobre kvalitete in izredno nizke cene, prav tako pa tudi trpežno žensko in moško blago za vse one, ki se žele dobro in poceni obleči.

Iz naših trgovin mora oditi vsak zadovoljen!
Naše geslo je: Majhen zaslužek — velik promet!
Pridite tudi Vi, tudi Vas bomo postregli v Vaše največje zadovoljstvo!

Ljubljana - kulturno središče Slovenije

Ljubljana je **kulturno središče slovenskega naroda** že od vsega početka, odkar so se Slovenci začeli zavedati, da so Kranjci, Korošci, Primorci eno in da spadajo skupaj vsaj kulturno, ko so jih že deželne meje ločile. To se je sicer zgodilo precej pozno, saj še Slomšek pozna Kranjce-Slovence in Štajerce-Dolenjce, toda zavest, da je izmed vseh glavnih mest bivših avstrijskih kronovin Ljubljana **najbolj slovenska**, je povzročila, da so se Slovenci iz obrobnih krajev vedno bolj nagibali k njej kot središču. Tako je v kulturnem življenju Ljubljana središče Slovencev že od Trubarjevih časov dalje ter je tudi ona odločila, da naj Trubar

Grb, geslo in akademsko ime prvega predsednika Akademije operosorum iz leta 1693 stolnega prošta Janeza Prešerna.

še nadalje piše v slovenskem narečju in postala s tem začetnica slovenskega kulturnega dviga. In pozneje je zbirala Slovence k sebi s prevajanjem svetih pisem v času protestantizma in tudi pozneje janzenizma, z delom Cojzovega kroga, z novo slovnico Kopitarjevo in Vodnikovimi Novizami ter njegovimi pesmimi, pa tudi že prej z ustanovitvijo Akademije operozov — prve in druge — dalje Kmetijske družbe, celo pa v času francoske Ilirije. Ob vseh teh dejstvih je postajala Ljubljana kulturno žarišče slovenskega naroda, odkoder je preporod naroda šel v obronke in vzbujal na Štajerskem in Koroškem novo pomlad. S Prešernovo pesmijo in njegovim kulturnim krogom se je to kulturno delo samo afirmiralo za vedno. Sicer se je pomen Ljubljane kot središča slovenske kulture nekako omajal v času **ilirizma**, ko se je vzhodni del Štajerske pa tudi Koroške začel nagibati k Zagrebu kot novemu osišču, vendar je ob prirodni pameti zmagala težnja k slovenski Ljubljani, kjer je narod zbiral Bleiweis s svojimi Novizami in ga skušal v l. 1848 narodno prebuditi. Tedaj je Ljubljana v težnji po **Zedinjeni Sloveniji** bila predestinirana za naravno središče celotne in enotne Slovenije, v kateri bi tudi kulturno zorenje imelo svoje osrednje središče, kar naj bi pričala slovenska univerza, ki je tedaj v resnici tudi pognala v nekaterih svojih poganjkih, toda samo za nekaj let. Sicer se je v poznejših letih absolutizma kulturna **delavnost prenesla zopet v obrobne dele**, tako v Celovec (Janežič), in pozneje na Dunaj (Stritar), da, celo v Maribor (Slovenski narod),

Narodno gledališče: Drama.

toda s prehodom »Slovenskega naroda« v Ljubljano je Ljubljana v vsem, tudi kulturno kakor politično prevzela za vedno vodstvo v Sloveniji ter se začela tudi formirati kot vsestransko središče slovenskega naroda s težnjo po gledališčih, univerzi, znanstvenih društvih, šolah itd., kar je bilo doseženo šele z narodno osvoboditvijo. Odslej je Ljubljana kraljevo prestolno mesto, eno izmed treh v Jugoslaviji in nosilec vsega združenega napora Slovencev na vseh področjih in ne z najmanjšimi uspehi na kulturnem.

Danes ima Ljubljana skoraj vse tiste kulturne ustanove, ki jih mora imeti vsako središče katerega koli naroda. Če človek pride v tuja mesta, se vpraša gotovo po Akademiji, univerzi, Galeriji, muzejih, slikarskih in glasbenih akademijah ter gledališčih, kajti vse to je nujno zvezano z glavnim kulturnim središčem naroda, pa naj bo še tako majhen. In dokler nima teh najvišjih ustanov poleg svojih političnih avtonomnih in postavodajnih pravic, bo tako mesto provinca, »dolga vas«.

Šele lani je Ljubljana dobila najvišjo ustanovo

Akademijo znanosti in umetnosti

ki je sicer nadaljevanje starih akademij izpred stoletij, ki so bile sicer ljubljanske, ne pa slovenske, o katerih pa bi lahko upali, da bi se poslovenile tekom let. Toda danes je od kralja ustanovljena in belgrajski in zagrebški akademiji enakovredna priznana ustanova torišče naših najvidnejših znanstvenih in umetnostnih delavcev. Danes sicer še nima Akademija svojega poslopja, ki ga bo gotovo morala dobiti tekom let, in s katerim bo lahko tudi na zunaj kazala veličino ustanove, ki predstavlja največji narodni zaklad: umsko delo, prinos slovenskega duha k omiki slovenskega naroda in človeštva sploh.

Toda človek, ki pride v Ljubljano, pa če tudi samo na velesejem, si bo gotovo ogledal drugo reprezentativno stavbo slovenskega kulturnega življenja,

slovensko univerzo kralja Aleksandra

na Kongresnem trgu, najlepši plod naših prevratnih dni in prvega leta svobode 1919. Spomnil se bo borb, ki jih je slovenski narod bil za to svojo kulturno ustanovo že v l. 1848 — in že prej — najbolj tik pred vojno, in koliko dobrega je storila v teh dvajsetih letih obstoja. Koliko znanstvenih in strokovnih delavcev vseh strok so vzgojili tu slovenski učitelji in jim odprli pota v kraljestvo duha. Slovenski znanstveni jezik, ki je bil na tehtnici še ob začetku svobode l. 1919, se je tekom let po zaslugi naše slovenske univerze dvignil na višino vseh evropskih jezikov in z lahkoto izraža najtehtnejše pojme in najgloblje misli. Slovenska univerza je pečat naše kulturne tvornosti in garancija rasti slovenskega duha. Sicer danes še ni popolna, kakor bi se središču Slovenije spodobilo: imamo sicer vse fakultete, toda če **tehnična** potrebuje še veliko izpopolnitev raznih laboratorijev in odsekov, pa je **medicinska** okrnjena ter ji je postavljen samo temelj, kateri pa bo moral slej ko prej sprejeti nase celotno medicinsko fakulteto s kliniko, kakor jo sedaj še pogrešamo. To bo ena največjih nalog naše univerze v bodočih letih.

Za vsakega domačina kakor tujca neobhodno potreben pa je ogled

državnega muzeja

katerega zamisel zgraditve je bila izrečena že ob priliki ljubljanskega kongresa l. 1821 in katerega ustanovitev je istega leta v kranjskih stanovih predlagal škof Gruber, dosegel pa l. 1826. Tako že več kot sto let zbira naš muzej sistematično vse, kar je važno za razvoj naših krajev in naše zgodovine. In koga med nami ne bi zanimala slovenska preteklost, naša zgodovina, življenje naših prednikov, način obdelave zemlje, noše, navade in šege, vse, kar je dajalo vsebino življenju najstarejših ter polpreteklih dob in ljudi na našem ozemlju? Krasna stavba blizu Tivolija, kateri je bil temeljni kamen položen l. 1883, vabi vsakogar, da si ogleda zaklade preteklosti, zbrane tu na enem prostoru, dasi so v resnici zbrani iz vseh dob in vseh delov našega slovenskega sveta. V **arheološkem oddelku** si bo predstavil obličje naše zemlje v

Narodna galerija: Pogled v razstavno dvorano.

prastarih časih, ko je bila Ljubljana **še stavba na koleh** in barje še jezero. Iz tega časa bo videl ohranjen ostanek čolna ter rekonstruirano Ljubljano na kolih. V čas 3000 let pred Kristusovim rojstvom ga bo vodilo kamenje in orožje ter nakitje iz grobov ter ga peljalo preko dobe brona in bakra v dobo železa, iz katerega časa je svetovno znana situla z Vač. Spomeniki in mozaiki, glave in posode kažejo obličje rimske Emone, sponke in ornamenti preseljevanje narodov in naselitev Slovencev. Tako dobi obiskovalec strnjeno podobo tisočletja na naših tleh, odkoder potem lahko zasleduje slovensko zgodovino dalje. Zbirka **starega novca** to kontinuiteto samo še izpopolnjuje ter kaže že na politično zgodovino te zemlje, ki so ji vladali Rimljani nekaj stoletij in potem Germani do osvoboditve. Pomembne so **zbirke slik** v muzeju, h katerim je prispeval mnogo tudi škofijski muzej. Zanimiva za širše sloje je obrtna zbirka raznih domačih izdelkov umetno-obrtnega značaja, ki kažejo vse značilnosti tedanjega sloga. Največji pa je vsekakor **zgodovinski del** od naselitve Slovencev dalje do današnjih dni. Velike so zbirke **našega živalstva**, naših **rudnin, rastlin** in posebno — narodopisnega blaga iz raznih krajev naše domovine. Posebno ta oddelek je zanimiv in uči našega podeželskega človeka spoštovanja pred starino in čuvanja spomenikov na preteklost. Ta **etnografska zbirka** predstavlja od l. 1921 dalje **posebni muzej**, ki bo slej ko prej tudi terjal zase posebne prostore in posebno stavbo, kakor jih imajo podobni muzeji drugod. Opozarjamo, da je vodnik po našem muzeju izšel pred leti (1931 I. del. Kulturnozgodovinski) ter bi ga vsak obiskovalec muzeja moral imeti v rokah, ko si ogleduje to nakopičeno bogastvo (stane 15 din, naravoslovni del pa 20 din). V muzejski stavbi ima prostore tudi **konservatorski** urad, ki skrbi za varstvo zgodovinskih spomenikov.

Poleg tega državnega muzeja je v Gosposki ulici bil lani odprt tudi

mestni muzej

ki je deloma prevzel iz državnega muzeja gradivo, ki se nanaša na mesto Ljubljano, deloma pa se sam iz sebe tvori in dopolnjuje. V tem muzeju so posebno zanimive sobe ljubljanskih meščanov v najrazličnejših dobah ter so tako našim obrtnikom predstavljeni najrazličnejši slogi, ki so vladali v ljubljanskih hišah (rokoko, barok, bidermajer itd.). Tu se hranijo tudi vse znamenitosti (mestni ključ), ki se nanašajo na ljubljansko zgodovino. Poleg muzeja je tu tudi mestni **arhiv**.

Od muzeja se je nekako osamosvojila po vojni

Narodna galerija

to je zbirka slik in podob iz najrazličnejših časov, ter se iz muzeja preselila v prostore Narodnega doma, katerega solastnik je postal. Tu človek lahko vidi razvoj naše umetnosti od goteke dobe preko renesanse, baroka in rokokoja do naših prvih idealističnih realistov, naših mojstrov Šubicev do impresionističnega rodu, ki vpeljava v galeriji nov čas, moderno, pa do umetnikov najmlajšega datuma. Pa ne samo teh slovenskih umetnikov dela so zbrana v teh zračnih in svetlih prostorih, temveč tudi tistih, ki so delali na slovenskih tleh, dasi niso bili Slovenci (Kremser, Schmidt, Metzinger itd.). Od začetka do zadnjih dni je tu predstavljena slovenska **likovna umetnost**, ki je tako resnično last vsega naroda, kakor je tudi nastala iz napora živih umetnostnih sil v narodu. Cerkvena in profana dela se vrste na stenah in bude v obiskovalcih navdušenje nad poezijo čopiča.

Ko bo zgrajena **še Moderna galerija**, ki bo zrastla njej nasproti ob vhodu v Tivoli, kakor so predvideni načrti, bo kulturna Ljubljana za eno pomembnih kulturnih stavb bogatejša ter bo nudila obiskovalcem Ljubljane nov razgled v slovensko kulturno ustvarjanje, v katerem se lahko ravnamo velikim narodom. Te razstavne prostore priznanih del slovenske umetnosti pa dopolnjuje **Jakopičev paviljon** v Tivoliju, kjer sodobni umetniki redno razstavljajo svoja dela na ogled občinstvu, v kritiko in — prodajo in ki nosi ime po našem največjem živem likovnem umetniku, akademiku Jakopiču, ustanovitelju in zgraditelju tega skromnega, toda za našo umetnostno reprezentanco nujnega prostora.

Ponosni smo lahko Ljubljančani na svoje narodno gledališče

in sicer na **Opero** in **Dramo**, dve poslopji za gledališko umetnost, kakor jih nimajo tudi večja mesta. Toda ponosni smo tudi na tradicijo teh dveh gledaliških umetnosti pri nas, saj vemo, da so Ljubljančani slišali prvo opero — ne sicer slovensko — že deset let po operi v Parizu in ima gledališče že lepo tradicijo od protestanskih in jezuitskih časov pa do stanovskega gledališča, ki je bil vse do požara v Filharmoniji in kjer je nastopal še sedaj živeči »ata Danilo«, nestor slovenskih igralcev. Ponosni smo na Operno gledališče, ki smo ga postavili Slovenci sami v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja slovenski Taliji in ga je s kipi oprem eden naših prvih kiparjev Gangl, ki je umrl šele pred par leti v Pragi. Dramsko gledališče, ki ima igralski zbor na zavidni višini, pa je prav pred meseci praznovalo svojo dvajsetletnico in postavilo v svojo avlo kip Ivana Cankarja, mojstra naše besede in predstavnika naše igre. To narodno gledališče naj bo matica vseh slovenskih gledališč — tudi svet namreč ve, da smo Slovenci morda najbolj igre ljubeč narod! — in naj izžareva ljubezen do slovenske kulture, in zato ga tudi naše občinstvo mora podpreti z vso pomočjo. In — ali bi ne kazalo tudi misliti na stalno prosto gledališče, ne morda pod Tivolijem, kakor doslej, tudi ne zgolj na Kongresnem trgu, temveč morda na ljubljanskem gradu na tak način, kakor prirejajo Poljaki svoje slavnostne predstave na arkadnem dvorišču wawelskega kraljevskega gradu? Tudi take prireditve spadajo med reprezentanco narodne kulture.

Razne knjižnice

krase Ljubljano in ji nudijo duhovno čerilo že dolgo vrsto let. Tako prva in najstarejša knjižnica v Ljubljani — semeniška, v krasni stukaturni dvorani s Quaglijevimi freskami, ki so jo ustanovili naši Operczi s Prešernom na čelu in spada med najpomembnejše biblioteke v Ljubljani. Potem **frančiškanska**, ki ima tudi svojevrstno bogastvo in je prav tako tudi galerija slik v malem. Posebno je odlikovana stara **licejska knjižnica**, ki ima sedaj prostore v gimnaziji na Poljanah, pa je povišana v **vseučiliško knjižnico** in čaka, da bo prenesena v novo impozantno zgradbo **vseučiliške knjižnice**, kot jo je postavil Plečnik v Vegovo ulico in si jo vsak domačin in tujec mora ogledati vsaj od zunaj kot

Muzej: Hodnik v I. nadstropju.

eno najlepših modernih stavb v mestu. Velike in pomembne so knjižnice v muzejih, tako državnem kakor mestnem. Pri tej zadnji omenjamo, da se snuje v **prvo slovansko knjižnico** v naši državi s pridobitvijo **»Masarykove biblioteke«**, ki jo je darovala še češkoslovaška država našemu mestu po posredovanju bivšega konzula g. Miniovskega in ki predstavlja tako trden temelj novi slovanski knjižnici. Ko se bo še izpopolnila z ruskimi, bolgarskimi in poljskimi knjigami, bo to svojevrstna kulturna ustanova, kot je nima naša **država**. Naši **univerzitetni seminarji** nudijo dovolj strokovne literature, dočim naše velike **javne knjižnice**, kot so izposojevalnica v Delavski zbornici, Ljudska knjižnica, Šentjakobska knjižnica itč itd. ter knjižnice pri vseh prosvetnih društvih skrbe za čtivo ljubljanskemu občinstvu, ki je znan ljubitelj knjig in postaja počasi tudi izrazit bibliofil v zapadnem smislu besede. To izpričujejo naše velike **založbe knjig** na čelu s **Slovensko Matico** in **knjigarne**, ki izdajajo svoje knjige resnično v tako lepi opremi, da se lahko kosamo v knjižni kulturi tudi z drugimi velikimi narodi. Vsaka tuja razstava knjig v Ljubljani nas v tem znova prepriča. Vemo namreč, da dokler bomo ljubili **slovensko knjigo**, bomo ostali narod in sicer **kulturen narod**, tudi če nam je odmerjena kakršnakoli politična usoda! Ta zavest je globoko ukoreninjena v našem človeku, ki ljubi knjigo in vse, kar je zvezano z njo: jezik, lepoto in človeško dobroto, kakor jo oblikujejo v njih naši pisatelji in pesniki.

In še bi lahko imenovali in naštevali tiste kulturne ustanove, ki dajejo Ljubljani pečat kulturnega središča naroda. Tako **Filharmonijo** in **Glasbeno Matico**, ki že — lahko rečemo — stoletja (Filharmonija izvira že iz XVII stol. in ji je posvečal kompozicije Beethoven in Schubert) goje glasbo pri ljubljanskih meščanih in drže stik s svetovno glasbeno kulturo ter reprezentirajo slovensko ustvarjalno glasbeno moč. Posebno spomenike naših glasbenikov pred Glasbeno Matico bi si moral ogledati vsak obiskovalec z dežele ter se pokloniti veliki slovenski glasbeni kulturi od Gallusa do Adamiča. Tu se moram dotakniti stremljenja **po glasbeni akademiji kakor tudi slikarski akademiji**, ki sta sicer obe v »porajanju«, pa sta nujno potrebni vsakemu mestu, ki hoče biti **resnično kulturni predstavnik naroda**, kar Ljubljana mora in tudi hoče biti! Omenjati bi moral še razna **znanstvena** in **strokovna društva** (znanstveno, pravniško, filozofsko, geografsko, slavistično itd.), ki vsa goje slovensko znanost in kulturno razgibanost na vseh poljih, omenjati slovensko knjižno in revijalno in časopisno reprodukcijo, omenjati razne organizacije umetnikov, književnikov, slikarjev itd., obrambna društva pa tudi **ljudsko prosvetna**, izmed katerih je ponosna stavba **»Slovenskega doma«** ena največjih kulturnih zahtev letošnjega leta kot centrale ljudsko prosvetne katoliške kulture med Slovenci, ki naj bi Ljubljani poudaril nov pomen središča. Tudi to bi nas privedlo vse predaleč in v podrobnosti, kakor ni bil namen tega informativnega članka. Nikakor pa ne moremo iti mimo enega največjih in najmodernejših poudarkov kulturnih središč, ki je

radio postaja

in od koder gre **slovenska beseda** iz samega srca — kar nam Ljubljana je — v širni svet, kjer jo lahko sliši vsak naš človek, ki je domovino zapustil, ali je od nje odtrgan, pa je z njo prav v **slovenski duhovni kulturi** najbolj povezan. Prav slovensko kulturno delo je tisto, ki veže vse Slovence v enoto, pa naj bodo raztreseni še tako daleč po svetu. In vsej tej **duhovni skupnosti**, ki sega preko začrtanih meja in kontinentov je tudi **središče Ljubljana**, prestolnica slovenskega **naroda** v najširšem smislu. In prav Ljubljani kot takemu kulturnemu središču bi radi dali tisti sladki Prešernov epiteton, najslajši, kakršnega je kdaj koli zapel ta naš veliki duh v sredini, namreč, da bi bila vedno

ljubica nebes in sreče!«

Universa Labacensis Alexandrina.

Arh. Tomažič France:

Ljubljana bodočnosti

Mesta so kakor ljudje in narodi.

Rode se in nastajajo, razraščajo se in razcvetajo, izoblikujejo in postarajo v stoletjih. Mnogokrat tudi zamro v lastnih ruševinah.

Mesta so živi organizmi, v katerih utripa življenje in se pretaka reka živih bitij dan za dnem skozi stoletja. Najraje zažive v osrčju pokrajine, kjer se stekajo ceste in vode. Svoje življenjske moči črpajo v zdravem narodu.

Mesta pa so podobna tudi velikim grmadam, na katerih izgorevajo dragocene tvarine in odmira telesnost, da se porajata duhovnost in kultura. Vidni spomeniki človeške kulture so, kakor nam govorno pričajo imena znanih mest: Atene, Rim, Florenca, Pariz itd.

*

Kdo je prvi zaustavil korak na ljubljanskem polju ali na obrežju nekdanjega jezera, ne vemo, toda tradicija mesta je na ravnici med Gradom in Rožnikom stara skoraj že dve tisočletji.

Rimljani so prvi začrtali strogi pravokotnik Emone, nekdanjega prvega mesta Italije. Čista

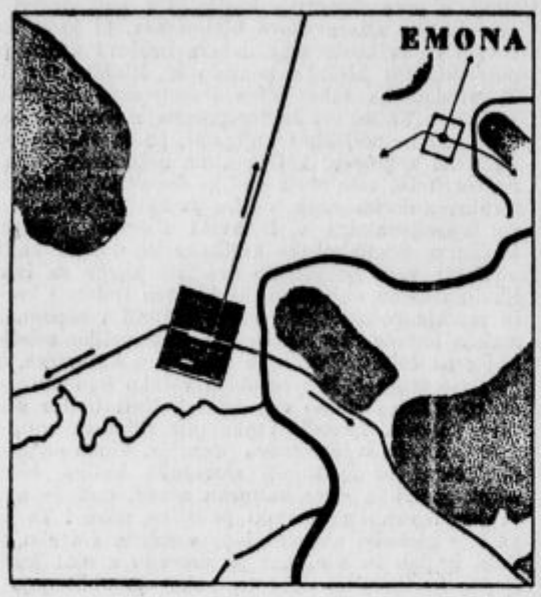

Načrt rimskega mesta Emone z glavnimi deželnimi cestami. Preprosta in stroga geometrična oblika in vzorna ureditev sta značilni za premišljeno zasnovo rimskega mesta.

geometrična oblika s pravokotno prekrižanimi cestami, vzorna ureditev mesta z vsemi napravami in dovršenost celokupne zamisli vzbujajo upravičeno občudovanje visoke kulture nekdanjega rimskega mesta. Dolga stoletja niso mogla zabrisati jasnih oblik, čeprav je Emona bila zagrnjena z ruševinami in pepelom ter preraščena s travo. Skrita pod zemeljsko površino je usmerjala ceste bodoče Ljubljane.

Naši predniki so se ustalili v zavetju Gradu in Ljubljanice. Svoje sprva majhno mestece so prilagodili naravnim oblikam ozkega pasu v podnožju Gradu in dali hišam in ulicam mehke in prijetne zaokrožene oblike polmeseca. V nasprotju z Emono ne najdemo sedaj nič preračunanega in nikakih sledov stroge geometrije. Strnjena pročelja se družijo v skladno celoto, trgi postanejo kakor okrašene dvorane, mesto pa je podobno bogato razčlenjenemu in okrašenemu vencu, ki se vije pod Gradom.

Ko se je 18. stoletje že poslavljalo, so ljubljanski meščani odprli mestna vrata in podrli mestno obzidje. Naznanjala se je nova doba in Ljubljana se je pripravljala na drzni polet 19. stoletja. V mesto se selijo nove življenjske sile. Tla bližnjih predmestij ožive, hiše in hišice rastejo in se zbirajo v gruče Novo mesto nastaja na rimski osnovnici Dunajske ceste, vrtnarji se umikajo zidarjem in ob boku starega mesta se kmalu po-

Talni načrt Ljubljane iz srede 17. stoletja. Na podnožju ljubljanskega Gradu opazimo mehke, zaokrožene in nepreračunane oblike starega obzidanega mesta. Toda že je začrtana prema osnovnica Dunajske ceste, ki bo postala hrbtenica nove velike Ljubljane.

javi močan tekmec, ki bo v nekaj desetletjih prevzel vodstvo in pritegnil naše življenjski tok iz osrčja starega in zasanjanega mesta.

Potres zamaje koncem prejšnjega stoletja naše mesto in prizadene največjo škodo hišam starega mesta. Meščani podirajo staro in zidajo novo, da si dobiteli druga mesta, ki so se tako razrastla. Nove hiše se košatijo s tujimi pročelji, ki naj spominjajo na Prago in Dunaj. Stanovanjske hiše z najemnimi stanovanji rastejo druga čez drugo varljivo in kratkotrajno zunanjostjo in nezdravim srčjem. Vmes završi svetovna vojna. Nato prisene stanovanjska beda z vlažnimi kletmi in mrlimi podstrešji. Stvarnost in podjetnost gradita hiše in jih slačita, dokler ne postanejo gole, stiejene in nagomilene. Kup stisnjenih in razmetanih iš, med katerimi leže vrzeli ozkih in globokih ulic — tako bi lahko imenovali novo mesto, ki ima še svojega osrčja, hrbtnice, zdravega ogrodja in urejenih zunanjih oblik. To je pravcato predmestje starega mesta pod Gradom. Kakšna razlika med staro Ljubljano in novimi deli mesta! Na eni strani domačnost in zaokrožena celota, na drugi strani pa brezobzirnost, brezčutnost in nered. Zamrl je dragoceni čut za skupnost — za mesto. Nadomestili so ga pravilniki in zakoni.

*

In Ljubljana bodočnosti, kakor se glasi gornji naslov? Kakšna naj bo njena bodočnost, kako se bo razrastla in kakšna bo njena zunanja podoba?

Pravijo, da živimo v veliki dobi, ko svet izpreminja svoje lice in ko se bodo tudi mesta popolnoma presnovala in preoblikovala, zopet ozelenela in prezračila. Toda živimo in delamo po starem, namesto da bi polagali temelje novi dobi. V tem nasprotstvu misli, besedi in naših del se zrcali vsa problematika današnjih regulacijskih načrtov, ki ne morejo in ne smejo zajeti in uresničiti zamisli o novodobni ureditvi mest.

Ako govorimo o bodočnosti Ljubljane, ne smemo imeti pred seboj samo mesta in njegove najbližje okolice. Ljubljana je srce Slovenije in njena prestolnica, ki ne sme biti brezbrižna za svojo obširno zemljo, ki ji daje življenje in rast. Prepad, ki je nekoč zijal med mestom in deželo, se bo moral še bolj izravnati — ali z drugo besedo: regulacija Ljubljane pomeni obenem tudi regulacija vse Slovenije.

Regulacijski program računa, da bo naše mesto narastlo v nadaljnjih 40 letih do 1981 na okroglo 200.000 prebivalcev. Osnutek regulacijskega načrta pa kaže, kako veliko ozemlje bo zasedla Ljubljana. Težko si danes zamislimo njeno velikost in zunanjo podobo, ko še ne vemo, ali ne bodo prodrla druga načela, ki bodo mesta bolj razrahljala in povezala z zaledjem. In sprašujemo se, kakšne naloge bo prevzelo mesto in kako hočemo opravičiti toliko zbiranje ljudi na majhnem kosu sveta.

V tem je zelo poučna razpredelnica Ljubljančanov po poklicih, kakor nam jo kaže regulacijski program. Skoraj vsak peti Ljubljančan je v javni službi in vsak sedmi upokojen. Ljubljana je torej izrazito upravno središče z mnogimi uradi in z velikim številom upokojencev. Industrija in obrt nista značilna za naše mesto. Pač pa stanuje v Ljubljani mnogo dijakov, ker spada po statistiki že vsak deveti prebivalec v njihove vrste. Druga naloga našega mesta je torej na kulturnem področju.

Ne moremo se pohvaliti, da stanujemo primerno našim res,ničnim potrebam. Skoraj tri četrtine stanovanj ne dosega stanovanjskega minima dveh sob in med temi jih je več kot ena tretjina samo z eno sobo ali celo s samo kuhinjo. Za Ljubljano so postale značilne visoke najemniške hiše, ki žal v mnogih primerih ne skrbe dovolj za zdravje in srečo kaserniranih družin. Podjetnost in dobiček jih ustvarjata in urejujeta. Dom izgublja svojo domačnost in prijetnost. Zato se polnijo kavarne, gostilne, kino itd. Treba bo kmalu odmerjati in urejevati stanovanja tako, da bo družina imela dovolj prostora. Postati morajo zdravi, sončni in zračni domovi Ljubljančanov. In takih ne smemo iskati med visokimi stenami mestnih hiš, temveč v zelenju in vrtovih.

Mestni regulacijski načrt Ljubljane v splošnih obrisih, ki oblikuje in urejuje naše mesto.

Zadnja leta govorimo in tožimo samo o cestah. Ako primerjamo in tehtamo tudi druge naše potrebe, moramo reči, da pretiravamo pomen cest in da preveč podlegamo glasnim geslom izza meja. Res je, potrebni smo cest, toda manjka nam tudi cela vrsta drugih naprav, ki nas hromijo. Spomnimo se bolnišnice, zavetišč, šol, zdravih stanovanj, javnih zgradb, spomnimo se naših vasi! Zato regulacijski program nima prav, ko trdi, da Ljubljana ni nikoli središče glavnih deežlnih cest, temveč le križišče, da je neobhodno potrebno izpopolniti ne samo obstoječe cestno omrežje, temveč da je predvideti predvsem periferne obhodne tranzitne ceste. Pač pa nam očitajo številne prometne nesreče, da so naše ceste preozke in nepregledne. Želeli bi jih razširiti in obdati z zelenicami ali vsaj z drevjem.

Kar cela kopica raznih tehničnih ureditev in naprav je danes v programu vsakega mesta. Skoraj sleherno mesto se bori z železnico, ki jo stiska in davi. Vodovodi, kanali in razne vrste instalacije razkopavajo ceste in po svoje urejujejo mesto. Pri vsem pa pozabljamo, da je mesto živ organizem, kateremu se morajo podrediti vse naprave, ako naj zraste mesto v urejeno celoto, kjer ne sme biti trenja, ne nadvladovanja in zanemarjanja posameznih panog.

Živimo še v dobi, ko se mnogokrat precenjuje vrednost in pomembnost starin. Razvila se je obširna znanost, ki ljubosumno varuje zastarele in preperele, temne in vlažne stare hiše, ne da bi jih mogla obvarovati razpadanja. Prišel je čas, ko se meščan v udobnem domačem razkošju sladka nad slikovitimi razpadajočimi pročelji, za katerimi se skrivata revščina in bolezen. Celo na deželo hodi meščan tako »kmetovat«.

Potihnila je svojevrstna borba za spomenik koncem Aleksandrove ceste. Kakor vse kaže, nismo naloge prav razumeli in nam je zato prizadejala toliko truda. Toda ne smemo se čuditi.

Zidali smo hiše, nismo pa gradili mesta. Pozabili smo na trge. Povsod imamo razna križišča, toda javnega prostora, ki je prav tako potreben, nismo ohranili in oblikovali. Skrb nas navdaja, da so se v regulacijskem osnutku trgi prav tako umaknili parcelacijam in križiščem. Tudi novodobnega mesta si ne moremo misliti brez trgov, katerih seveda ne smemo zamenjavati s cestnimi križišči in vrtiljaki.

Ljubljana se ponaša z lepim Tivolijem, obraščenim Gradom in Rožnikom. Toda v središču izginevajo vrtovi drug za drugim. Ako pozorno opazujemo razvoj mesta v okolico in čitamo razne načrte, vidimo, da se zelenice umikajo, zmanjšujejo in da izginevajo. Prebivalci severnega dela Ljubljane se danes sprehajajo po polju — toda nekoč bodo zaman iskali zelenic. In prav zelenice, parki, otroška igrišča, športni prostori, sprehajališča in vrtovi so najbolj značilni znak bodočega zdravega in urejenega mesta.

*

Mesto je tako ogromen in mnogovrsten organizem, da bi ne mogli zajeti njegovih nalog v obširnih knjigah. Tudi bi ga zajeli z opisom le za kratek čas ali pa ustvarili sanjavo podobo. Ta posebnost zapeljuje nekatere, da vidijo v mestu samo spreminjanje in ga hočejo prepustiti samemu sebi, da najde po srečnem naključju svojo pravo obliko. Trde izkušnje nas uče, da taki nauki mestu ogromno škodujejo in povzročajo meščanom skrbi, ki zopet tirjajo velike žrtve. Prav podoben je način načelnih kompromisov, ki ne vodijo nikamor in ustrezajo le trenutnemu ugodju naše neodločnosti in slabosti.

Ako razmišljamo o bodočnosti naših mest in posebej še naše Ljubljane, nas mora voditi pri vsem delu jasna vodilna misel, ki jo mora vsebovati tudi regulacijski načrt. In kaj more biti ta misel drugega, kakor čista podoba urejenega, lepega, zdravega in sončnega mesta, v katerem se želje posameznikov podrejujejo skupnim koristim in lepši bodočnosti mesta.

Obris talnega načrta našega mesta po zahtevah zračne obrambe. Zaščita pred zračnimi napadi hoče preobraziti mesta, da jih zavaruje pred katastrofami.

Zadružna gospodarska banka d. d. v Ljubljani

»Zadružna gospodarska banka« je bila ustanovljena leta 1920. Pobudo za njeno ustanovitev je dala Zadružna zveza v Ljubljani, ki je tudi vplačala večino delniške glavnice. Banka je bila ustanovljena z namenom, da ustvari zvezo med kreditnim zadružništvom in denarnim trgom. Njena naloga je, da zadružnemu kapitalu, ki ga zbirajo posojilnice v obliki vlog in v kolikor v zadružništvu samem zanj ni uporabe, odpre denarni trg in mu poišče plodonosnih naložb v gospodarstvu. Razen te svoje posebne funkcije posredovanja med zadružništvom in denarnim trgom, se bavi seveda banka tudi z vsemi običajnimi bančnimi posli.

Ob ustanovitvi banke je bila njena delniška glavnica določena na 1,000.000.— din, je pa bila do leta 1922 postopoma zvišana na 12,000.000.— din in je ostala na tej višini do leta 1936.

V slovenskem gospodarstvu se je Zadružna gospodarska banka kmalu uveljavila in se je pričela udejstvovati tudi v ostalih delih države, zlasti v Vojvodini in Dalmaciji, kjer je ustanovila več podružnic. Po obsegu svojega poslovanja ter po sredstvih, s katerimi je razpolagala, je stopila med najmočnejše zavode, ne samo slovenske, ampak tudi v vsej državi. Ob desetletnici njenega obstoja je bilančna vsota že prekoračila pol milijarde dinarjev.

Banka je udeležena tudi pri raznih industrijskih podjetjih. Odločilen vpliv ima pri tvrdkah »Šešir«, tovarni klobukov v Škofji Loki, »Stora«, d. d., tovarna zaves v Št. Vidu nad Ljubljano, »Zmaj«, tovarni za galvanične elemente in elektrotehniko v Ljubljani ter »Tekstilna«, d. d., tovarni sukna v Kočevju. Proizvodi teh tvrdk so na trgu dobro vpeljani in upoštevani. Nekatere teh tovarn spadajo med največje svoje vrste v državi.

Zadružna gospodarska banka je, kot vsi ostali denarni zavodi v državi, tudi občutila posledice svetovne gospodarske krize, ki je pri nas prišla do izraza posebno kot denarna in kreditna kriza. Zaradi izrednih razmer, zlasti zaradi kmečke zaščite, se je morala poslužiti uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov. Ob priliki ureditve zavoda po tej uredbi, kar je bilo izvršeno leta 1936, je bila delniška glavnica zvišana na 20,000.000.— din, tako da je bilo izdanih za 18,800.000.— din prednostnih delnic, katere je v celoti podpisala Zadružna zveza.

Z izboljšanjem splošnega gospodarskega položaja je bilo poslovanje zavoda poživljeno. V obeh zadnjih poslovnih letih so bili doseženi ugodni rezultati, tako da je mogla banka upnikom specielnega rezervnega fonda vrniti za leto 1937 6%, za leto 1938 pa 4% tega fonda.

Tudi likvidnost v starem poslovanju se postopoma izboljšuje in je banka v svojih prvih treh izplačilnih načrtih izplačala svojim vlagateljem v celoti vse vloge, ki so na dan 10. aprila 1934, to je na dan, ko je prosila za zaščito, znašale 25.000.— din ali manj. Poleg tega je na vse stare vloge izplačevala tekoče obresti, na vloge med 25.000 do 50.000 dinarjev pa tudi 10% glavnice. Tako je do sedaj prejelo odnosno ima na prosto razpolago svoje vloge 86% vseh starih vlagateljev.

Na podlagi uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov je morala banka odstopiti za 50 milijonov din svojih kmečkih dolžnikov Privilegirani agrarni banki. Definitivni prevzem teh terjatev po Privilegirani agrarni banki bo gotovo še pospešil likvidiranje starih vlog.

Novo poslovanje ugodno napreduje. Konec leta 1938 je banka imela okrog 60,000.000 dinarjev novih vlog, od tega sta bili približno dve tretjini plasirani v novih kratkoročnih kreditih, ostalo pa je bilo v gotovini in drugih najlikvidnejših sredstvih. Obseg novega poslovanja dokazuje, da ima zavod popolno zaupanje svojih vlagateljev in svoje klientele.

Banka ima podružnice na Bledu, v Kranju, v Mariboru, v Novem Sadu in v Splitu. Nekatere teh podružnic so po obsegu svojega poslovanja že prekoračile obseg, ki so ga imele pred krizo. Pričakovati je, da bo zavod napredoval v razvoju svojega poslovanja in v svoji notranji učvrstitvi, da bo v slovenskem gospodarstvu obdržal isti pomen, kot ga je imel pred krizo ter da bo mogel izvrševati svojo nalogo kot posredovalec med zadružništvom in splošnim denarnim trgom.

Dr. Milan Dular:

Z ljubljanskega velesejma

Umetnostne razstave

V nizu kulturnih razstav, ki so bile prirejene na Ljubljanskem velesejmu, moramo zlasti omeniti številne razstave likovne umetnosti v letih 1926, 1927, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1937 in 1938. Umetnostne razstave so bile deloma splošnega značaja, deloma pa so bile prirejene pod posebnimi gesli. V letu 1932 in 1938 smo imeli mednarodno razstavo fotografije, leta 1933 pa razstavo umetnostne portretne fotografije poklicnih fotografov. Istega leta je bila prirejena razstava »Slovenska knjiga«, leta 1934 velika Glasbena razstava, leta 1927 Gledališka razstava pod geslom »Gledališče, ljudstvo, družba«, leta 1933 razstava slovenskih cerkva, v letih 1933, 1934 in 1937 misijonske etnološke razstave, leta 1931 prekrasna razstava »Slovenska mesta«, v letih 1927, 1928 in 1932 revije slovenske narodne noše, leta 1935 obsežna in prezanimiva razstava »Naš Jadran«, leta 1934 kartografska razstava, istega leta tudi razstava jugoslovanskih plakatov in ruske emigracije; leta 1929 razstava meščanskih šol in v letih 1927 in 1935 dve esperanto-razstavi V svežem spominu pa je vsem še razstava slovenskega novinarstva, ki je bila prirejena jeseni 1937 s prav posebnim uspehom.

Higienske razstave smo imeli v letih 1925 in 1934. V spominu je še vsem veterinarska razstava leta 1933, ki je obsegala 1500 m² razstavnega prostora.

Poučni in zanimivi sta bili Izseljenska razstava v letu 1934 in Gasilska razstava leta 1935.

Tudi športu smo posvetili pozornost. V letu 1925 je bila prirejena razstava slovenskega športa, v letih 1925 in 1935 zrakoplovni razstavi, leta 1932 razstava o naši alpinistiki, v letih 1924, 1930 in 1937 lovske in planinske razstave, leta 1933 sokolska razstava in leta 1933 in 1937 dve skavtski razstavi.

Kaj bo nudil letošnji velesejem

Za letošnjo pomlad smo pripravili spet običajni vzorčni sejem z izbranimi razstavljalci. Splošni del velesejma bo obsegal vse panoge obrtniške in industrijske proizvodnje. Pohištvo bo tvorilo posebno razstavo. Te razstave so že tako ukoreninjene, da jih pozna vsa Jugoslavija. Iz vseh predelov prihajajo kupci, da tukaj na podlagi razstavljenih garnitur izbirajo in naročajo po svojem okusu in premoženjskih razmerah. Razstava avtomobilov, avtobusov in motornih koles bo tako bogata kot še nikdar doslej. Še pred leti smo bili navezani na uvoz tekstilnega blaga. Sedaj že naše tvornice skoraj krijejo domačo potrebo in mislijo že na izvoz. Gradnja cest je za našo državo življenjsko vprašanje. Na velesejmu bodo razstavljeni najmodernejši stroji za gradnjo cest. Zveza gospodinj v Ljubljani vzajemno z Ženskim društvom bo podala letos pregled slovanskih narodnih ženskih izdelkov, predvsem vezenin, narodnih noš in ženskih ročnih del. Ljubljanska tobačna tovarna pripravlja razstavo tobačnih izdelkov. Zanimiva bo tudi dolenjska kmečka hiša v narodnem slogu, razstava Zveze za tujski promet in razstava o pasivni obrambi prebivalstva za primer vojne. Jesenska velesejmska prireditev od 2. do 11. septembra pa bo dala poseben poudarek zlasti našemu kmetijstvu.

Jugoslovanska javnost je naklonjeno in lepo ubrano z dobrimi željami in nasveti spremljala delo Ljubljanskega velesejma, najstarejše tovrstne ustanove v svobodni Jugoslaviji. Ljubljanski velesejem je imel in ima samo prijatelje in pospeševalce, ker vsi, ki nas ljubezen veže na to prelepo zemljo, vemo in čutimo, da je Ljubljanski velesejem naša in samo naša ustanova, ki je zaslužno koristna in nepogrešno potrebna ne samo Sloveniji, marveč celi državi za vse tiste, ki pri nas delajo in se vbadajo in se drže starega slovenskega navodila, da brez dela ni plačila in naj ne jé, kdor ne dela.

Načrti za bodočnost

Leto 1940 bo pomenilo pomemben mejnik na razvojni poti Ljubljanskega velesejma, dobo novogradnje razstavišča in razstavnih zgradb. Dvajset let smo prirejali razstave v sedaj že popolnoma dosluženih lesenih zgradbah, zbirali delavoljne, izvedli propagando za našo državo, ožjo domovino in Ljubljano in zato porabili milijonske zneske, privedli smo v Ljubljano stotisoče obiskovalcev, širili glas o državi daleč po tujini, vse do danes, ko se je začel podirati krov. Nujno moramo misliti na nove zgradbe baš sedaj, ko imata Zagreb in Belgrad že moderno razstavišče.

In bodoče delo? Čim bo urejeno novo sejmišče z modernimi razstavnimi zgradbami, bo lažje če ne sploh mogoče izvesti razne zanimive in koristne razstave iz gospodarskega in kulturnega področja, ki so že na sporedu. Po dosedanjih izkušnjah je najlažje organizirati specialne razstave, ki stanejo ogromno truda, v Ljubljani, ker ne Zagreb, ne Belgrad nimata toliko idealnih in nesebičnih sodelavcev, strokovnjakov, kakor baš mi Slovenci Specialnih razstav ne more organizirati velesejmska uprava sama s svojimi nameščenci, marveč so zato potrebni številni požrtvovalni strokovnjaki iz raznih kulturnih in gospodarskih področij, ki so se doslej vedno radevolje odzvali našemu vabilu. Njihove zasluge za naš narod so res velike.

Sporedi naših razstavnih prireditev pa so poglavje zase Naš človek s simpatijami in naklonjeno spremlja delo Ljublianskega velesejma, je pa tudi zelo kritičen. Sporede razstav je treba skrbno sestaviti in proučiti, upoštevaje kulturne in gospodarske potrebe. V načrtu imamo zlasti že nekaj let veliko balkansko likovno razstavo, kot gospodarske prireditve pa razstavo kemije in rudarstva poleg drugih zasnov in želja. Z ubranim delom strokovnjakov bo lahko v bodoče nudil naš velesejem še mnogo koristnega.

Hvalevredno je in koristno, da se vsi trije velesejmi v Jugoslaviji, Belgrajski, Zagrebški in Ljubljanski bratsko pomagajo in medsebojno izpopolnjujejo.

Zaključujem z željo, da bi naši lepi, prostrani domovini zasijalo sonce lepše bodočnosti. Staro francosko revolucionarno geslo »Liberté, égalité, fraternité« naj združuje vse sinove Jugoslavije v globoki ljubezni do svoje domovine.

Trgovina v Ljubljani

Ljubljana je že od nekdaj slovela kot trgovsko mesto, ki je posredovalo zlasti med Italijo ter vzhodnimi in severnimi pokrajinami. Bila je središče velikega trgovskega prometa, ki je šel deloma po cestah, prav mnogo pa tudi po vodni poti, po Ljubljanici in Savi. Ta promet pa je uničila doba železnic in drugih modernih prometnih sredstev.

Obdržala pa se je pozicija ljubljanske trgovine. To vidimo zlasti iz statistike trgovskih obratov. Po statistiki Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je bilo na koncu leta 1938 v vsej Sloveniji 10.365 trgovskih obratov. Za primerjavo navajamo, da je znašalo največje število trgovskih obratov v Sloveniji na koncu leta 1937 celo 14.464. Od vse slovenske trgovine odpade največji del na Ljubljano. Ljubljansko Združenje trgovcev, ki je najstarejša organizacija trgovstva v Sloveniji, je štelo na koncu leta 1938 1.393 članov ali 13.4% skupnega števila trgovskih obratov v Sloveniji

Gibanje števila trgovskih obratov v Sloveniji nam kaže naslednja tabela (to je članstvo Združenja trgovcev v Ljubljani):

1920	1.211	1930	1.368
1921	1.262	1931	1.290
1922	1.208	1932	1.058
1923	1.313	1933	1.162
1924	1.303	1934	1.114
1925	1.363	1935	1.100
1926	1.336	1936	1.315
1927	1.384	1937	1.349
1928	1.270	1938	1.393
1929	1.326		

Iz teh podatkov je razvidno, kako zelo je škodovala splošna gospodarska kriza ljubljanski trgovini. Število obratov se je od leta 1930 do 1935 zmanjšalo za 268, kasneje pa je število obratov zopet naraslo. Toda prirastek od 1935 na 1936 je pripisati dejstvu, da so bile priključene Ljubljani leta 1935 okoliške občine, ki so imele znatno število trgovin, ki so postale članice ljubljanskega Združenja trgovcev. Če upoštevamo to dejstvo, vidimo, da ljubljanska trgovina vkljub napredku v zadnjih letih številčno še ni dosegla onega stanja, kakor ga je izkazovala pred krizo.

VSAK DAN SVEŽE PRAŽENA
MOTOHOVA KAVA
JE NAJBOLJŠA!
BOGOMIR MOTOH
LJUBLJANA
Krekov trg 11 Telefon 23-48
Vodnikov trg 5 Telefon 25-77
VEDNO V ZALOGI TUDI ŠPECERIJSKO BLAGO VSEH VRST

Prebivalstvo Ljubljane

V reviji »Kronika slovenskih mest« je napisal leta 1935 tedanji vodja mestnega statističnega urada g Lojze Pipp zanimivo študijo o prebivalstvu Ljubljane od njenih prvih početkov.

Številke segajo v najstarejšo dobo in kažejo v lepi luči razvoj mesta Ljubljane. Iz teh podatkov posnemamo naslednje ugotovitve (podatki segajo do leta 1934):

Emona je štela leta 34 pred Kristusom 1260 prebivalcev, porušena pa je bila leta 451 ali 452 po Kristusu.

Nato zasledimo prve točnejše podatke za leto 1600. Tedaj je imela Ljubljana okoli 6000 prebivalcev, do leta 1700 je število prebivalstva naraslo na 7500.

Prvi točni statistični podatki na osnovi štetja prebivalstva so nam ohranjeni iz leta 1754. Tedaj je znašalo prebivalstvo Ljubljane 4128. Za začetka Napoleonskih vojsk je imela Ljubljana okoli 14.000 prebivalcev

Pri štetju leto 1857 je bilo izkazanih 20.747 prebivalcev, pri naslednjem štetju leta 1869 22.593, leta 1880 26.284, leta 1890 31 663 (vštevši priključeni del Udmata), leta 1900 36.547, leta 1910 (prištevši leta 1914 priključeno Spodnjo Šiško) 41.727.

V novi državi je štela Ljubljana dne 31. januarja 1921 53.298 prebivalcev, pri štetju dne 31. marca 1931 pa 59.768 prebivalcev.

Leta 1935 so bile priključene nekatere okoliške občine in deli Ljubljani, ki je tako postala veliko mesto Na koncu leta 1935 je imela Ljubljana mesto v prejšnjem obsegu 62.476 prebivalcev. Za leto 1936 pa ceni Higijenski zavod v Ljubljani število prebivalstva na 85.572, ker so že upoštevane priključene občine in deli občin.

Konec leta 1938 je štela Ljubljana po statistiki Higijenskega zavoda, ki upošteva samo naravni prirastek ne upošteva pa migracij, katere izkazuje samo statistika ljudskih štetij, 87.572 prebivalcev. Verjetno znaša število prebivalstva zaradi stalnega dotoka v mesto že nad 90.000, kar lahko danes navajamo kot število prebivalstva mesta Ljubljane.

Obiščite Ljubljanski velesejem!

Ustanovljeno 1876
Najstarejše špedicijsko podjetje v Sloveniji
BRZOJAVNI NASLOV: RANZINGER — TELEFON 20-60, 31-60
R. RANZINGER
LJUBLJANA
Lastno od Finančnega ministrstva konces. carinsko posredništvo. Od ministrstva Trgovine in industrije konces. javna skladišča z direktno zvezo s progo državnih železnic. — ZASTOPSTVO v vseh trgovskih in industrijskih centrih tuzemstva in inozemstva
Prevoz pohištva s pohištvenimi vozovi in avtomobili

Dobra roka Ljubljane

»Z mirno vestjo Vam dajem svojo besedo, da pri delitvi podpor revnim in potrebnim še nikdar nismo in tudi nikdar ne bomo iskali politike v praznih želodcih!«

Iz govora župana dr. Jura Adlešiča pri otvoritvi prehodnega otroškega doma v stari cukrarni.

Dobrodušnost našega naroda že od nekdaj slovi po svetu in glavno mesto Slovenije v tem pogledu uživa dober glas na prvem mestu. Ljubljančan je mehak, od srca dober in usmiljen ne samo za domačina, temveč enako tudi za tujca. Dobrodelne ustanove našega mesta gledajo že na dolga stoletja in naloge nekdanjih dobrodelnih bratovščin so prevzela razna humanitarna društva in karitativne organizacije, ki so se pod sedanjo mestno upravo združile k nesebičnemu in res požrtvovalnemu delu za bližnjega v *Vrhovnem socialnem svetu mesta Ljubljane.*

Delo v okviru Vrhovnega socialnega sveta je silno obsežno in raznovrstno. Ta odbor res najbolj prepričevalno predstavlja zlato srce Ljubljane in je najmarljivejši ter najuspešnejši pomočnik *mestnega socialnega oddelka.* Ta oddelek mestnega poglavarstva ima širok delokrog in vedno nalog čez glavo. V glavnem je delo razdeljeno na mladinsko, starostno in delavsko skrbstvo. Njegova naloga je v glavnem skrb za manj premožne, siromašne in za vse pomoči in podpore potrebne.

V letih preobilice razvrednotenega denarja po prevratu se je silno pomnožilo prebivalstvo vseh mest. Nastopila je

stanovanjska beda

Njo je tudi v Ljubljani morala slediti *stanovanjska akcija.* Mestna občina ljubljanska je v letih 1921 do 1931 sezidala 77 hiš s 689 stanovanji. Kakor povsod, se je tudi v Ljubljani pojavila *brezposelnost* in dotlej neznane skrbi in težave z brezposelnimi. Ljubljana je hotela brezposelnost odpraviti z velikimi investicijami in je zidala ter gradila na vseh straneh. Mestna občina ljubljanska je v navedenih letih investirala v *stanovanjska poslopja 52,844.000 din.* Ta vsota se deli na dolgoročna posojila v nominali 25,174.367 din. Vse drugo pa izvira iz tako imenovanega 6% obligacijskega posojila, ki bo amortizirano deloma že l. 1943, deloma je bilo pa l. 1936 konvertirano z novim obligacijskim posojilom na sanacijo Mestne hranilnice ljubljanske. Sedanji mestni upravi se je posrečilo znižati obrestno mero od 7% na 6% in naposled celo na 5½%, s čimer je dosegla prihranek letnih 300.000 din.

Od leta 1932 so pričele padati najemnine, hkrati so se pa pojavili tudi odpisi zaradi neizterljivosti stanarine. Pri mestnih stanovanjskih hišah mora občina na leto doplačati okrog dva milijona. Ker je bila pa prisiljena znižati najemnine, zato je ta žrtev mestne občine ljubljanske za olajšanje stanovanjske bede postala še večja.

Ob zaključku proračunskega leta 1934 so namreč anuitete, vzdrževalni stroški in davki za mestne stanovanjske hiše znašali 5,537.000 din, najemnine pa samo 5,053.000 din, ker se to razmerje doslej ni bistveno izpremenilo, je upravičena trditev, da Ljubljana žrtvuje do 2,500.000 din na leto, ker so prejšnje uprave predvsem z dolgoročnimi posojili reševale socialna vprašanja.

Mestna občina je pa dala manj premožnim slojem tudi svet in brezobrestno posojilo, da so si zgradili 241 hišic na Galjevici in na drugih straneh Ljubljane.

V Koleziji je mestna občina postavila za tri milijone dinarjev 14 ličnih hišic s po štirimi stanovanji s sobo, veliko stanovanjsko kuhinjo, pritiklinami in vrtičkom. Za Bežigradom ima občina 13 podobnih hiš, ki so veljale 1,939.000 din, na Vodovodni cesti je pa 16 hiš s po štirimi stanovanji in je ta kolonija veljala 3,117.000 din. Najemnina v vseh teh kolonijah znaša za stanovanje največ 250 din mesečno.

Po teh načelih je sezidana tudi velika nova *delavska stanovanjska kolonija za Bežigradom,* ki bo veljala tri milijone din. V dveh dvonadstropnih poslopjih bo 48 stanovanj, med obema poslopjema pa dnevno otroško zavetišče za 64 otrok. Na istem stopnišču bo v vsakem nadstropju samo po dvoje stanovanj s predsobo, prostorno stanovanjsko kuhinjo, spalnico in pritiklinami, poleg tega bodo pa strankam na razpolago tudi pralnice, sušilnice in kopalnice. Med poslopji so vrtovi in igrišča.

Ljubljana potrebuje za prvo silo najmanj 200 delavskih stanovanj in sedaj v surovem stanju dograjena *bežigrajska kolonija* je samo pričetek te širokopotezne socialne akcije sedanje mestne uprave. Mestna uprava si pri tem delu predvsem prizadeva za to, da bi manj premožni sloji dobili v resnici zdrave in take domove, da bi mestno prebivalstvo ne bilo odtrgano od zemlje in se spet navezalo nanjo.

Z brezobrestnim posojilom Javne borze dela je mestna občina ljubljanska leta 1933 zgradila na oglu Bleiweisove in Gosposvetske ceste

Delavski dom

ki je veljal 4,398.855 din. Toda to poslopje se je izkazalo za premajhno in sedanja mestna uprava je izposlovala pri Javni borzi dela spet brezobrestno posojilo 1,870.000 din in s tem denarjem sezidala velik prizidek z ženskim oddelkom Delavskega doma. Z vsemi stroški za dopolnitve centralne kurjave, za ureditev vrta in z drugimi manjšimi dopolnitvami je sedanji Delavski dom, povečan in dopolnjen veljal 6,400.000 din. V starem delu Delavskega doma, ki ga je prejšnja uprava postavila s 4,400.000 din, so prostori za Javno borzo dela in javno kuhinjo ter je prostora za 20 postelj za služinčad in za 151 postelj azila, a v novem delu, ki ga je sezidala sedanja mestna uprava, so tri dvosobna stanovanja z vsemi pritiklinami in še 110 postelj ženskega azila, kar je vse skupaj veljalo samo 1,870.000 din. Uslužbenstvo, materialni izdatki in davščine znašajo na leto 814.000 din, a živil je bilo minulo leto kupljenih za 635.000 din. Zaradi dobrega gospodarstva se ta odlični socialni zavod vzdržuje popolnoma sam brez podpore mestne občine, edino gradbeno glavnico odplačuje mestni zaklad. *V javni kuhinji* Delavskega doma je toliko gostov, da vsak dan izda do 700 porcij. Vsako noč v Delavskem domu prenoči nad 250 oseb, pri tem pa moramo pomisliti, da so oddane vse mesečne sobe tako v moškem kakor v ženskem oddelku, ker so praktično in čedno opremljene, popolnoma čiste in res prijazne ter je stanarina samo 150 din za lepo sobo na mesec. Tudi skupne spalnice so vedno zasedene in prenočevanje velja le 5 din.

Novo otroško zavetišče v Trnovem bo jeseni že izročeno svojemu namenu.

Lani pred božičem je pa mestna občina uredila v stari cukrarni na Poljanskem nasipu topel

dom najbednejših

Za adaptacijo tega starega, za popolnoma druge namene zidanega in že za najraznovrstnejše namene rabljenega poslopja, prav tako pa tudi za njegovo ureditev, za uslužbenstvo in za prehrano je mestna občina do 31. marca plačala 225.000 din. V tem kratkem času je v cukrarni *javna kuhinja za najrevnejše sloje* izdala blizu 45.000 porcij in nasitila 1060 lačnih popolnoma *brezplačno.* Poleg tega je v tem zavodu prenočevalo 66 oseb in je bilo naštetih 1215 prenočnin. Kuhinja velja na mesec tudi do 25.000 din in bo vse leto samo za hrano v cukrarni potrebnih do 300.000 din.

Poleg javne kuhinje so v mestnem zavodu v stari cukrarni doslej že v rabi velike spalnice, posebej za moške in posebej za ženske, ter dvorana ogromnih dimenzij za dnevno bivanje zlasti pozimi.

Dne 4. aprila je bil pa v tem mestnem zavodu odprt tudi

prehodni otroški dom

Namenjen je zanemarjenim otrokom, ki beračijo po mestu, zanemarjajo šolo in le prepogostokrat zaidejo na kriva pota. Brezsrčni starši otroke silijo k beračenju, da jim otroci nosijo naberačeni denar za pijačo. Odkar je odprt ta otroški dom, so z mestnih ulic in cest že skoraj popolnoma izginili mali prodajalci cvetlic in drugega drobiža, pa tudi z drugimi oblikami beračenja se zanemarjeni otroci ne upajo več pokazati po cestah in javnih lokalih.

Z zavodom v stari cukrarni je mestna uprava pričela uspešen *boj proti beračenju* in uspehi se že vidijo po vsem mestu, ker je beraška nadloga prav znatno ponehala.

Skrb za mladino

Po načelu preventivnega socialnega skrbstva žrtvuje mestna občina ljubljanska izredno velike vsote in težke napore za *skrb za mladino,* saj s tem prihrani davkoplačevalcem težke milijone, ki bi jih morali v bodočnosti izdati za vzdrževanje bolnišnic in kaznilnic.

Ljubljana skrbi že *za revne matere, dojenčke in rejenčke.* Z letošnjim proračunskim letom je sedanja mestna uprava samo za mleko za dojenčke izdala 55.000 din, a za *rejenčke* je bilo v teh štirih letih potrebnih nad 821.000 din. Preskrbljenih je bilo 770 rejencev tako, da je Ljubljana samo za *rejnine* v štirih letih žrtvovala blizu 2,250.000 din.

Skrb za šolsko mladino je sedanji mestni upravi narekovala ustanovitev *šolskih kuhinj.* Leta 1937-38 jih je ustanovila že na 14 mestnih šolah, kjer je 631 revnih učencev brezplačno dobivalo topel zajtrk, kar je veljalo 134.170 dinarjev. Od lani ima Ljubljana šolske kuhinje že na 17 mestnih šolah, a letos je v ta namen pripravljenih 160.000 din, da bo mestna občina v treh letih žrtvovala 450.000 din za toplo mleko in kruh revnim šolskim otrokom. Že 900 šolskih otrok dobiva vsak dan v šoli topel zajtrk in šolska vodstva zatrjujejo, da se je revna mladina znatno okrepila in so se zboljšali tudi učni uspehi.

Dnevna otroška zavetišča pozna Ljubljana že sto let, a sedanja mestna uprava je prevzela tri dnevna otroška zavetišča. Do kraja leta bo to število že potrojila, ko odpre še posebno dnevno zavetišče pri novi delavski stanovanjski koloniji za Bežigradom in pa *veliko otroško zavetišče v Trnovem.*

Leta 1936-37 je mestna občina za 182 otrok v treh zavetiščih porabila 152.000 din, a letos bo imela v oskrbi že blizu 600 otrok, kar jo bo veljalo nad 600.000 din. V štirih letih veljalo mestna otroška dnevna zavetišča nad 1,330.000 din. Nova stavba trnovskega zavetišča, ki bo najmodernejša v državi in bo imela velik vrt ter igrišča, bo pa veljala okrog 3,500.000 din. V tem zavetišču bo internat z vso preskrbo, dnevno zavetišče in otroški vrtec. Novo *bežigrajsko zavetišče pri delavski stanovanjski koloniji* je pa preračunjeno na din 900.000 in bo v njem prostora za 64 otrok stanovalcev kolonije.

Mladino revnih staršev mestna občina že več let pošilja na *počitnice,* da si okrepi zdravje. Leta 1936-37 je omogočila lepe počitnice 160 revnim otrokom, a letos ima pripravljenih 175.000 din za počitnice 400 otrokom, da bo mestna občina v štirih letih za počitnice okrog 1350 otrokom izdala blizu 650.000 din.

Pred božičem Ljubljana razveseli otroke in starše ter ima mestna občina za letošnje *božičnice* pripravljenih 100.000 din, a v minulih treh letih so jo božičnice veljale nad 206.000 din. Tudi med letom je za obutev in obleko ter druge nujne potrebe izdala v štirih letih 240.000 din, še posebej je pa v tej dobi za šolske potrebščine revnih otrok žrtvovala 122.000 din.

Pri tem pa mestna občina ni pozabila na *obrtniške vajence.* Prvo leto je sedanja uprava plačala oskrbo za 14 vajencev, letos pa skrbi že za 40 vajencev, da jo bodo podpore za 111 obrtniških vajencev v štirih letih veljale nad 125.000 dinarjev.

S posebnim veseljem Ljubljana podpira tudi cvet šolske mladine, naše *visokošolsko dijaštvo.*

Leta 1936-37 je mestna občina ljubljanska dala za prehrano visokošolcev 40.000 din, letos ima pa v ta namen pripravljenih že 67.500 din, da jo prehrana visokošolcev v štirih letih velja 207.000 din.

Po preračunu bo mestna občina letos porabila za mladinsko skrbstvo 3,130.439 din, torej 43.05% vsega preračuna mestnega socialnega urada. V tej vsoti pa niso všteti prispevki dobrotnikov, ki dosegajo že prav znatno vsoto. Pri vsem tem pa moramo opozoriti, da tudi pri preračunih drugih oddelkov najdemo prav znatne vsote za mladinsko skrbstvo v širšem pomenu.

Lajšanje brezposelnosti

Ker z dežele pritiskajo brezposelni v mesto, ima mestna občina ljubljanska prav velike skrbi z lajšanjem brezposelnosti. Tudi pri tem perečem vprašanju je sedanja uprava stopila s poti prejšnjih uprav in krenila na vzgojno stran, ki hkrati koristi tako brezposelnim kakor davkoplačevalcem. Današnje podpore brezposelnim so plodonosne vsemu prebivalstvu mesta.

Občinska uprava ljubljanska je pričela po tem načelu dajati brezposelnim *podpore v obliki dela in zaslužka.* Seveda pa delo brezposelnih, ki pripadajo 70 poklicem in z večino niso vajeni težaškega dela, tudi ni polnovredno. Podčrtati pa moramo, da za tako delo ne plačuje nobeno privatno podjetje tako visokih mezd, kakršne daje brezposelnim mestna občina. S tem načinom podpiranja se brezposelni ne odvadijo dela, na drugi strani je pa njim in njihovim družinam olajšan obstanek, da ne krenejo na slaba pota. Tako podpiranih ne teži občutek miloščine, temveč jih ta podpora bodri k poštenemu zaslužku.

Lansko zimo je bilo na delo sprejetih 632 brezposelnih in jim izplačanih 784.217 din, da si je prislužil vsak podpiranec že 1241 din zaslužka.

Pripomniti pa moramo, da so tako podpirani brezposelni dobivali tudi še druge podpore v živilih, obutvi in drugih najpotrebnejših predmetih za družino. Te podpore so lani znašale 33.503 din, da je mestna občina izdala za brezposelne skupaj 817.720 din.

Če k tej vsoti prištejemo še stroške za zavod najbednejših v cukrarni, dobimo vsoto *1,042.720 dinarjev za podpore najpotrebnejšim minulo zimo.*

Skrb za starost

je častna dolžnost vsakega otroka in tako je tudi dolžnost vsake občine, da skrbi za revne onemogle in ostarele občane.

V mestnem zavetišču za onemogle vzdržuje mestna občina 272 starih žena in mož. Skrb za onemogle v tem zavodu je leta 1936-37 veljala 757.000 din, leta 1937-38 806.460 din, lani že din 981.600, a letos je za onemogle v tem zavodu pripravljenih 1,004.290 din, tako da preskrba onemoglih v zavetišču v Japljevi ulici za štiri leta velja 3,550.000 din. *Redne podpore* onemoglim za isto dobo znašajo skoraj 4,700.000 din v gotovini, a *izrednih podpor* so dobili v tem času 365.000 din. Za *obleko in obutev* je starčkom mestna občina v štirih letih plačala 105.000 din. *Oskrba bolnikov na domu* je veljala vso to dobo 160.000 din, a *oskrba onemoglih v raznih drugih zavodih* za štiri leta 2,132.000 din.

Uprava mesta je spoznala, da morajo biti ostareli in onemogli revni Ljubljančani blizu doma in je zato zanje kupila veliko *zemljišče graščine Bokalce,* ki meri 38 ha, z novim nakupom je pa to svoje posestvo povečala na 40 ha ali na 400.000 kv. metrov. Za vse to zemljišče je plačala 1,290.000 dinarjev in s tem pripravila prostor, da tam sezida raznovrstne socialne zavode na dobrem zraku in lepi okolici med vrtovi, gozdiči in gaji za kratkočasne sprehode.

Mestna uprava se bavi s študijami, da čimprej prične graditi velik *dom onemoglih na Bokalcah.* Po sedanjih osnutkih naj bo v tem domu prostora za 1000 onemoglih, kjer bodo varovanci imeli prav vse za mirno in zadovoljno starost. Upajmo, da bo vsaj polovico tega velikega načrta mogoče pričeti uresničevati že v najkrajšem času.

S tem pa še nismo zaključili s starostnim skrbstvom. Za *zdravila bolnikom* bo porabila mestna občina ljubljanska v štirih letih 765.000 din, *karitativnim društvom* bo z letošnjim letom vred dala 255.000 din, za oskrbo bolnikov bo v tej dobi plačala 600.000 din, še posebej pa je dala lani in letos *Kolodvorskemu misijonu* po 12.000 din podpore, a naposled imenujmo tudi *pogrebne stroške* za revne, ki znašajo za predlansko, lansko in letošnje leto blizu 100.000 din.

Po teh številkah nihče ne more očitati Ljubljani, da ne izpolnjuje IV. božje zapovedi, saj je sedanja mestna uprava z letošnjim letom dala *onemoglim in ostarelim občanom skoraj 13 milijonov dinarjev.*

Druge mestne higiensko-socialne ustanove

Tudi mestni fizikat deluje na socialnem polju, ker leči in daje zdravila revežem ter skrbi za zdravje vsega mesta. Za pobijanje nalezljivih bolezni je bilo izdanih 60.000 din, saj so otrokom grozili zlasti davica in škrlatinka. Za protituberkulozni dispanzer da mestna občina vsako leto 100.000 din, Rdečemu križu po 10.000 din in društvu »Atenis« za lečenje revnih otrok s telovadbo 15.000 din. V mestnem fizikatu se zbira tudi sklad za *gozdno šolo,* ki je doslej sedanja mestna uprava zanjo pripravila 150.000 din.

Za nepričakovane bolezni, za nezgode in nesreče je pa noč in dan pripravljena tudi *mestna gasilska in reševalna postaja.* Vsi stroški za reševalno postajo so leta 1936-37 znašali 342.000 din in so lansko leto narasli že na 530.000 din. Reševalna postaja opravi na leto okrog 4000 voženj in gasilci pomagajo pri povprečno 50 požarih. Stroški za gasilski urad so leta 1936-37 znašali 385.000 din, leta 1937-38 celo 513.000 din in lansko leto din 421.000.

Če pomislimo, da ima reševalna postaja 4000 voženj na leto in da so gasilci ter reševalci dan in noč pripravljeni na pomoč bližnjemu, jim mora Ljubljana priznati, da pri tako majhnem številu osebja prav vestno opravljajo svojo človekoljubno službo, ki traja noč in dan. Naši reševalci so res dobro izvežbani za prvo pomoč, da v sili večkrat nadomeste zdravnika in celo babico ter rešijo marsikatero življenje z urno pomočjo. Opremljeni so z mnogimi sodobnimi pripravami in tudi z zdravniškimi inštrumenti.

Kakor mestni fizikat, reševalna postaja in socialni urad skrbe neposredno in posredno za zdravje mestnega prebivalstva, tako tudi *tržni urad* z uspehom dela na socialnem polju, ker skrbi za dobra in zdrava živila in čim cenejšo prehrano občanov.

Žale.

Predvsem manj premožnim slojem je pa namenjena tudi *mestna zastavljalnica,* ki s svojim delovanjem zasluži, da jo moramo imenovati med izrazito socialnimi zavodi mestne občine ljubljanske. Prav znatno je znižala pristojbine, da se lahko njene pomoči posluži vsakdo v zadregi. Poleg znižanja pristojbin je pa sedanja mestna uprava poskrbela tudi za red v tem zavodu, da se občinstvo z zaupanjem zateka vanj. Nihče ne more oporekati, da bi bili brez mestne zastavljalnice zlasti manj premožni sloji izročeni brezsrčnim izkoriščevalcem.

Veličastne Žale

Naposled pa moramo na kratko omeniti tudi *mestni pogrebni zavod,* ki je zadnja leta prav občutljivo znižal cene pogrebom, da je dostojen pogreb dosegljiv vsakemu občanu. Pred pokopališčem Sv. Križa pa kmalu odpre *veličastne Žale,* ki bodo občane rešile pretresljivega sožitja z mrliči. Tudi pogrebi z Žal bodo cenejši kakor iz mesta, poleg tega bo pa počitek umrlih na Žalah olepšan in oblažen na najplemenitejši način.

Premalo je prostora, da bi še nadalje opisovali socialno delo mestne občine ljubljanske, saj že iz tega kratkega orisa mora spoznati vsa javnost za res dobro roko Ljubljane. Ta roka je vedno odprta, da pomaga vsem občanom, saj je *samo županstvo v minulih treh preračunskih letih izplačalo pičle tri milijone podpor raznim organizacijam in posameznikom,* zato je pa tudi upravičena želja vseh dobrih Ljubljančanov, naj bo ta dobra roka tudi vsem *dober zgled pri skupnem delu za blaginjo mesta in za lajšanje skrbi in težav revnih in ubogih!*

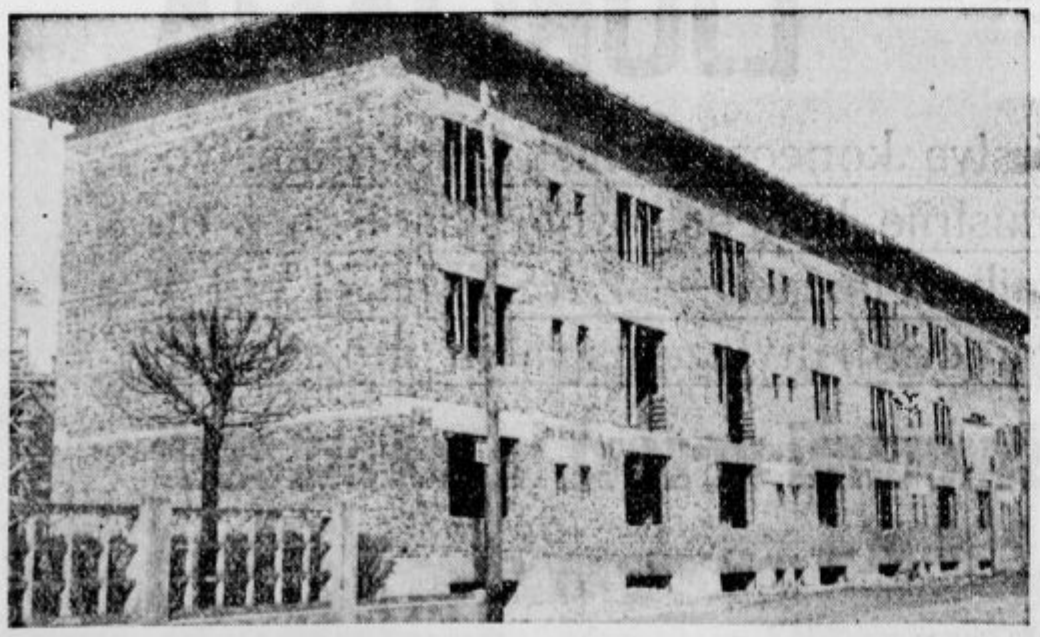

Delavska stanovanjska kolonija za Bežigradom ima dve taki hiši, med njima pa še posebno poslopje dnevnega otroškega zavetišča. Stanovalci se vselijo jeseni.

Stoji, stoji Ljubljanca, Ljubljanca dolga vas

Ko se za litijskimi hribi zbudi novo jutro in Rožnik dobi svetlejši obraz, začno tudi luči po Ljubljani bledeti. Od nekod pridejo možje, ki molče po eden gredo po ulicah, na tem ali onem vogalu se ustavijo in sežejo po nekaj v steno in vse luči nad tisto ulico mrknejo. Mrtve obvise na svojih licah. V plinske svetilke pa ti možje narahlo dreznejo z nekim lahkim drogom — in tudi plinske svetilke mrknejo. Kmalu po mestu ni nobene luči več. Nov dan prihaja, mesto je začelo vstajati.

Ulice se začno vznemirjati, čeprav še nikjer ni videti nobenih množic. Neki ropot je že prišel

Opazovalci mestnega vrveža

v mesto in ga ne zapusti več. Izza ovinka s počasnim korakom prihaja železničar s svojo usnjato torbico v roki — domov odhaja, služba je končana. Pojavi se tudi kak »boljši« človek — to bo kak dežurni, ki mu je minila noč v dolgočasju. Zvonovi v zvonikih se zazibljejo in slovesno pojo preko streh kot edini gospodarji čez vse. Počasi ulice oživljajo. Nič ne veš, odkod je prišlo življenje v nje, pa so vendar že razgibane. Takrat začno mesarji naskakovati Ljubljano. Z vseh strani drve v mesto s svojimi vozmi, da glave telet mrtvo opletajo nad kolesi. Z vseh strani jo naskakujejo, kakor da drve bogve kam, vse ulice so polne njihovega ropota. Pa se drug za drugim izgubljajo po trgih in pred stojnicami začno razkladati zaklana živinčeta. Dan mesta raste in je vedno glasnejši. Tramvaji že dirjajo prazni gori in doli, zvonovi vabijo, v ulice je vdrlo sonce, rolete na oknih drdrajo v stene, vrata gostiln in mlekarn se odpirajo, po pločnikih pred njimi brhka dekleta dvigajo prvi prah, kolesarji švigajo skozi križišča — vedno bolj strnjene so vrste ljudi po pločnikih in vozov sredi ulic — se je že začelo, nov dan smo učakali, nov grižljaj našega življenja, Bog bodi zahvaljen zanj in sveta Barbara!

Ura cerkva

Sonce po ulicah se je že razlilo. Prešerno obseva stene in sili na okna, strehe se blišče v njegovih žarkih in zvoniki se objemajo z njimi. Tramvaji bijejo s svojimi zvonci, kakor da kličejo potnike, dokler še veljajo jutranji vozni listki; iz treh kolodvorov se vsipljejo reke ljudi, vsak kaj prenaša, ženske na glavah in se veličastno zibljejo

Dva mlada dijaka je fotograf zasačil na Gradu pri »napornem študiju«

proti trgom, moški stiskajo zavitke pod pazduho in se izgubljajo proti tovarnam, pisarnam, delavnicam. Avtobusi bahato vozijo v svoja postajališča, kakor da ni boljšega vozila na svetu; na vsaki strehi stoji mlad fant in podaja kričečim ženskam spodaj košare, posode z mlekom, kolesa, nahrbtnike — kaj vse se prepelje na strehi avtobusa. Pred mitnicami se zbirajo vozički, ki so jih okoliške mlekarice pritiščale do sem, tricikli stoje v gručah — saj je kakor majhen shod! Mitničarji vzdigujejo prtove in pogledujejo, kaj dežela vozi v Ljubljano, trgajo listke iz svojih blokov in pobirajo drobiž. Nato pa se vozički drug za drugim luščijo iz te gruče in lahkotno odrdrajo proti mestu, tricikli si z imeni lastnikov na sprednjem delu iščejo prehoda v gosti reki na cestah.

Pa vse to je šele pripravljanje, zbiranje za poslovni promet novega dne in vsakemu za njegov kruh. V teh prvih urah, ko se dan speljuje in je Ljubljana vsake pol ure bolj živahna, se kot prvi javni prostor polnijo cerkve. Od petih pa tja do osmih je gneča v njih, kot da je vsaka božja pot. Po oltarjih gore sveče in vabijo, duhovniki z ministranti se izmenjujejo, po klopeh so vsake pol ure novi ljudje. Začno služkinje, ki so prve pokonci, kakor hlapci in dekle na deželi. Pa je dotok vedno močnejši, med vrati jih je vedno več, ki se izmenjujejo. Za služkinjami prihajajo dijaki, ki so jih vlaki prezgodaj pripeljali v mesto, in mladi uradniki, ki jih pisarne ne vabijo pred začetkom uradnih ur. In tako prihajajo vsi stanovi, v Ljubljani je prišlo že kar v navado, da zjutraj, preden dokončno odideš na svoj posel, stopiš v cerkev, ali »mimogrede« ali po dnevnem redu — kdo bi to sodil! Za temi jutranjimi pridejo še deželani, ki ne zamudijo pogledati ljubljanske cerkve, pridejo gospe, ki nimajo služkinj in hodijo same na trg — kar tja do desetih se cerkve ne izpraznijo. Ali je bilo vedno tako ali pa se je začelo šele takrat, ko je starejši rod začel tožiti, da »vera peša«, ne bomo preiskovali. Zato pa so tudi ljubljanske cerkve lepe in dobro oskrbovane, da je res prijetno in domače v njih.

Mravljišče na trgu

Medtem se je mesto že popolnoma razgibalo. Že je poln dan, jutranji vozni listki na tramvaju ne veljajo več, stopile so v veljavo vse normalne tarife. Vse rolete so že zropotale v okvire, kjer imajo lepo ali celo drago posteljno perilo, ga zračijo v debelih kupih na oknih, ostali ga kopičijo po ograjah hodnikov na notranja dvorišča in ga vidijo samo poštarji; izložbe so že vse slekle svoje površnike in že ustavljajo tiste ljudi, ki se jim ne more reči drugače kot »pasanti«; izza pisarniških oken že drdrajo pisalni stroji; v trgovinah že delajo in strežejo prvim odjemalcem; brivski pomočniki že hodijo na vrata svojih obratovalnic po sapo; prometniki, ki imajo do komolcev bela rokava, so že vsi na svojih mestih in vsakemu avtomobilistu posebej zamahnejo smer; reka ljudi je že strnjena, vsem se silno mudi, pešcu na pločniku in kolesarju sredi ulice, vsak lovi dan, kot da je zadnji — mravljišče je oživelo. Vse mesto je polno nerazločnega vršanja, tistega znaka razgibanosti, ki ga na gorah vsi zmerjamo z »mestni hrup«.

Dohodi na trge so za vozila že zaprti. V Ljubljani je dopoldne višek življenja prav za prav le na trgih in menda je po vseh mestih tako. V pisarnah je dan dnevu enak, še ura uri, taka enoličnost je tudi v tovarnah in delavnicah, trg pa je vsak dan znova živ in zanimiv. Tu se zbere vsa dežela in uje sadovi, prav izpod gorenjskih gora pa do Bele Krajine, zbira se mesto, vsaj po svojih gospodinjah, ki pa jih je za celo ljudstvo. V dolgih vrstah stoje košare, koši, vozički, vse polno najraznovrstnejših pridelkov, od rož pa do buč, od najbolj zanikrnega sadja, ki se na kmetih otroci obmetavajo z njim, pa do najbolj razkošnega, ki se lahko postavi na vsako mizo. Kar naša dežela ne premore, pa pripeljejo od drugod, branjevke stalno varujejo svoja odprta skladišča in čakajo kupca. Seveda se tudi ljubljanski trgi izrabljajo za dvojen namen: za kupčijo in pogovor. Kuharice se srečujejo in ustavljajo in si pripovedujejo, kako je pri »njihovih«. Pri tem se izve vse: kje so zdravi, kje bolni, kje se razumejo, kje ne, kje je začelo iti navzdol in kako se bo to še končalo. Trg vse ve. Ne misli nič hudega, le pogovoriti se hoče in tej želji tudi zadosti.

Pridejo že tudi prve gospodinje, tiste, ki nimajo služkinj in same opravljajo vse ženske poklice. Te imajo čas odmerjen, doma jih čakajo otroci — vsaj največjega pa so gotovo vzele s seboj —, opoldne bo prišel mož iz službe in mora biti dom urejen, kot da ga je urejal cel kader žensk. Te hite od vozička do vozička in brž naberejo polne torbe, okrog desete že nobene ni več na trgu.

Ko v teh urah stopaš po ulicah, ti iz sleherne gostilne zadiši — golaž, ki je zajtrk preprostejšega popotnega ljudstva, zlasti v tistih gostilnah, kjer je gostilničar obenem tudi mesar. Golaž pa je »mali« in »veliki«, meri pa se to po denarju, ne po lakoti. Revež mora biti malega sit, kdor je trdnejši v žepu, si naroči dva »velika«, zlasti če je dovolj sam v gostilni. Izkuhi v teh urah pripravljajo »vampe«. Tudi to je izrazito jutranja jed, ki je na jedilnem listu na vratih na prvem mestu. Tudi vampi so »mali« in »veliki«, zato da jih je več vrst in je jedilni list bolj dolg. Bolj kot golaž in vampi pa »gre« dopoldne — mleko. V vseh mlekarnah je v urah trga prava gneča. Skodelice se polnijo in praznijo kot na tekočem traku. Prednost mlekaren je v tem, da se za majhen denar dobro naješ, da se z vsem skupaj zamudiš le nekaj minut in da z mlekom lahko poješ tudi star kruh, ki bi se ti sicer upiral. Zato se majhne mizice v mlekarnah vse jutro ne izpraznijo, eni odhajajo, drugi prihajajo. Na prvi pogled pa lahko spoznaš, da so to ljudje, ki mleka ne uživajo po navodilih zdravnika, ampak jim je vsakdanja hrana morda od otroških let. To so ljudje, ki so morda s trga za trenutek stopili v mlekarno, morda so na poti v trgovino, pa so v izložbi videli kupe masla ali krajec sira in jih je zvabilo, dijakom in akademikom pa je mleko vsakdanji zajtrk — razen tistim, ki gredo za zajtrk naravnost v šolo. Te v mlekarnah že poznajo in jim dovolijo, da po majhnih mizicah razgrnejo svoje knjige in zvezke in se zamislijo v šolske nerazumljivosti.

Na trgu spoznaš vso Ljubljano. Tisto majhno, ki nima kaj za pod zob in se živi od krompirja v oblicah in črnega kruha, in tisto majhno, ki ne ve kaj je pomanjkanje in je vsa obupana, ko v »svojem« časopisu bere o tatvini poljskih pridelkov; tisto, kjer se otroci rode s hranilnimi knjižicami v roki, in tisto, ki si vleče za sproti; vidiš pa tudi tisto pravo, lepo Ljubljano, ki edina da resnične množice in živi po Salomonovi želji: bogastva ji Bog ni dal in revščine jo je obvaroval, zato pa ni ošabna, ni visoka, ni domišljava, se ne spakuje v jeziku, ampak je vsa — domača.

Opoldanski mir

Dopoldanski dirindaj traja nekako do enajstih. Takrat pa se trgi kakor na povelje začno prazniti. Novih kupovalcev (k) ni več, mesarji hite zapirati svoje stojnice, pomočniki še pomivajo težke tnale; pred vsako stojnico že stoji konj z vozom in kmalu poženejo — za danes je opravljeno. Tudi vozički odhajajo, sedaj so samo na pol še polni. Kmetice spet zadenejo svoje košare na glavo in ker še niso vsega prodale, gredo s svojim blagom po hišah, raje ga za vsako ceno spravijo v denar, kot pa da bi ga nosile domov. Hitreje kot bi človek mislil se trg izprazni in kmalu ostanejo samo še branjevke, ki vztrajajo ob svojih skladovnicah tja do poznega večera. Na ulice lega opoldanski mir, ki ga kmalu po dvanajsti zmoti sunek šolske mladine, ki se razlije po vseh pločnikih, zasede vse tramvaje, napolni vsa križišča. Po stanovanjih pripravljajo kosilo, ker kmalu bodo privršali domov — otroci iz šole, mož iz pisarne, delavnice ali tovarne; opoldne je dopoldanskega miru, ki so ga gospodinje in matere tako vesele, konec in začne se domači vrišč. Gospe, ki imajo služkinjo, sobarico in še svojo perico, pa so vesele opoldanske ure, ker so rešene samote in dolgega časa in vidijo svoje spet zbrane okrog sebe in lahko odložé puste revije in razna »ročna dela«. Nekatere pisarne za eno uro ali celo dve zapro svoje prostore, po drugih pa uradniki začno čakati in se pripravljati, kdaj bo ura dve, takrat bo konec za ves dan.

Deželani se zatečejo v gostilne, večinoma pa se izgube kar proti kolodvorom in potrpe, dokler sredi poldneva ne pridejo domov.

Ako bi smeli gledati za stene hiš, bi bilo tudi o ljubljanskih opoldanskih urah veliko povedati. Toda to bi bilo nevljudno, zato moramo ostati na ulici, ki počasi dobiva pravo ljubljansko lice. Takole okrog dveh smo Ljubljančani že povsem sami. Vse se je razkropilo, ostali so kvečjemu še tisti, ki so prišli na sodnijo in so pravdo končali. Ti v kaki gostilni dajejo duška veselju, da je pravica zmagala, lepo razdeljeni v dva tabora: tabor tožnika in tabor toženega, vsak v svoji gostilni. Da pa ne bi takoj v Ljubljani začeli popravljati zapisane pravice s tem, da bi si skočili v lase, pametni sodniki dolgoletno pravdanje in večurno pravdo zaključijo z zmagoslavnimi besedami: »Sodba pismeno,« kar obe stranki navda z upanjem, da je vsaka zmagala in imata obe povod, da zmago zalijeta. Po dvoriščih gostiln pa stoje vozovi in čakajo in z ojesi streljajo v nebo.

Ljubljančani sami

Popoldne je v Ljubljani tak lep mir, da bi človek mislil, da je v kakem zdravilišču. Nesreča kolesarja ali karambol avtomobila je že dogodek, ki se kaj kmalu raznese po vseh trgovinah, po vseh brivnicah in pisarnah od Viča pa do Most. Gneče ni nobene, zato na križiščih rado pride do

Stalna straža pred Prešernovim spomenikom

učinku, o plinskih napadih, o Sovjetski Rusiji ali ruskem valjarju, o vojskah od Napoleona sem, o silnih bojih in zmagah, ki so jih doživljale tiste čete, tisti polki, tiste države, v katerih so oni služili. Tudi tvarina pogovorov je deljena po socialnih plasteh. V gostilnah in ob nepogrnjenih mizah govore o bolj prijemljivih in vidnih stvareh, v kavarnah in restavracijah pa govore tudi »abstraktno«: o zunanji politiki, Litvinov : Molotov, o Alexandretti in Suezu, o verjetnosti in neverjetnosti bodoče vojne, o nevtralnih državah in o trdnosti denarnih zavodov. Višjo družbo spoznaš tudi po tem, da natakar temu ali onemu poleg naročenega piva ali kave brez posebnega naročila prinese tudi sodo — že ve, da je cenjeni gost bolan na želodcu. V to družbo spadajo višji uradniki, ki imajo nekateri celo po 4000 ali še več na

Na mlekarskem in sirarskem trgu

kake nesreče, kar zbere vse ljudi, ki so takrat na ulici. Največ življenja je še v parkih, kamor se zateka mlado in staro. Mlado se hodi zračit in zabavat, staro sredi zelenja in cvetja hvali prejšnje čase in prejšnje rodove, zlasti tistega, h kateremu spadajo sami. Če je lepo vreme, se ulice v poznih popoldanskih urah že skoraj popolnoma izpraznijo. Nihče ne mara ostati med »zidovi«, med tistimi »soparnimi« ulicami, v »nezdravem mestnem zraku«, kjer ti na vsakemu ovinku zapiha v obraz veter naravnost izpod planin, vse gre ven v svobodno naravo, ki se razprostira pod kapom okrog in okrog Ljubljane in prodira prav tja na Marijin trg. Nekateri ta mir Ljubljane in njen zrak imenujejo »ljubljanski dolgčas« in hočejo s tem reči, da so bili že v velikih mestih, kjer moraš hoditi ure in ure, da prideš do prvega zelenja, pametni in od tujstva nezastrupljeni pa temu zdravemu vzdušju pravijo »blagor Ljubljanec«.

V istem lahkem koraku teče večer. Ljudje se razkrope po prireditvah in na ulici le mimogrede pod površniki zaslutiš slovesne obleke. Drugi napolnijo kavarne, kjer začno s časopisi, nadaljujejo z razgovori in končajo z burkami. Tudi v gostilno mora Ljubljančan od časa do časa stopiti, da pride malo »v družbo«. Mladoporočenci jemljejo žene s seboj, starejši hodijo ali vsaj sede: moški sami med seboj, ženske imajo spet svojo družbo, v najtrdnejših zakonih pa celo mirno počakajo doma. V takih omizjih pa se govori: o bombah in njih mesec, zastopniki svobodnih poklicev in podjetniki, t. j. lastniki raznih obratovalnic in osebnih avtomobilov. Sicer nobeden od teh nima svojega vlaka, svoje jahte ali svoje letalo z letališčem, pa je bilo vendar še pred nekaj leti o njih rečeno, da bi jih bilo treba z revolucijo iztrebiti iz slovenskega občestva, ker imajo svoje vile in njihove žene nekaj prstanov in uhanov. Ker pa prvi revolucionarji niso smeli v prve vrste, voditelji morajo pač ostati, da bi mogli urediti nov svet, ki bi nastal na razvalinah starega, nižji pa se iz discipline niso smeli riniti v prve vrste — no in tako je slovenska, t. j. ljubljanska revolucija propadla in so socialne plasti ostale in v vsakem želja, da bi prišel v zgornjo.

Iz želje po ritmu velemest in po hitri obogatitvi lastnikov so se v Ljubljani rodili tudi »nočni lokali«, to so lokali, kjer od časa do časa ugasnejo pol luči. Zato pa pivo prodajajo po 14 din, za nameček pa redko natresene goste zabava nekako pol godbe na odru. Ljubljančani v nje ne gredo, ker poznajo svoje rojstno mesto, deželani pa samo po enkrat v življenju, drugič si ga privoščijo do mere in čez pri polni razsvetljavi. Pa tudi ti ne zmotijo nočnega miru v Ljubljani, ki je opolnoči že tako mirna in krotka, da bi ji nihče ne prisodil, da ima skoraj 80.000 prebivalcev.

*

V čem je skrivnost Ljubljane in njenega slovesa?

Ni skoraj deželana, ki bi v Ljubljani ne imel kakega znanja. Ali sorodnica kje služi, ali je brat prišel »naprej« in je v kaki pisarni, ali pa je vsaj kak političen ali organizacijski znanec. Skoraj vsak deželan ima v Ljubljani kako hišo, kamor lahko stopi in posedi vsaj v kuhinji, če ga ne peljejo na parket. Ni meščana v Ljubljani, ki bi ne vedel, čigavih krav mleko pije, iz čigave njive prihaja krompir na njegovo mizo, ki bi spomladi ne vedel, kam bo šel jeseni z nahrbtnikom in vso družino po sadje. Ni meščana, ki bi ne ločil živali, ki bi ne poznal žit, ki še ni videl pluga in oranja — v nekaj minutah je na popolni deželi, kjer vidi polja in gore in sliši šumenje gozdov, in to lahko vsak delavnik. Ko po Vseh svetih potegne mrzel veter, po vseh ulicah zadiši po snegu, sredi mesta lahko ustanoviš vrtnarijo in bo cvetje uspevalo. Sredi ulice greš lahko čez cesto kakor čez travnik, pa ne boš prišel pod nobeno kolo in tudi promet se zaradi tebe ne bo ustavil, ker si ujel med vrzelmi. Sredi mesta slišiš zbor zvonov, ki naznanjajo jutro in noč in praznik, slišiš praznično pritrkavanje in zvonenje mrliču. Za vsako slovesnost ve vsa Ljubljana in se vsa lahko zbere k njej. — Taka je Ljubljana: dežela, sam oddih, ki pa ti obenem postreže s prvim okusom resničnega mesta. Zato je Ljubljana toliko občudovana in — ljubljena.

Ljubljanski »ris« na Marijinem trgu

Gospodarstvo

Glavna bratovska skladnica

Prejeli smo poslovno poročilo Glavne bratovske skladnice v Ljubljani za preteklo poslovno leto, iz katerega posnemamo naslednje podatke:

Pokojninsko zavarovanje.

V pokojninskem oddelku je število zavarovancev naraslo od 12.040 na 12.332. Število upokojencev je lani naraslo za 103 na 2594 (priraslo je 197, odpadlo pa 88). Ta prirastek ni nadpovprečen. Število staroupokojencev se je zmanjšalo za 44 na 665, tako da je skupno število upokojencev lani naraslo za 59 na 3259.

Pokojninski oddelek izkazuje na prispevkih dohodkov 16.6 (13.6) milij. din, izdatkov pa 16.45 (17.3) milij. din. Ker je tudi obrestni donos bil znaten, je imovina pokojninskega zavarovanja narasla od 13.7 nea 14.6 milij. din, tako odpade na enega aktivnega člana 1185 (1137) din imovine Dotacija iz lastnega rezervnega sklada in Osrednjega sklada bratovskih skladnic ni bila potrebna.

Imovina rezervnega sklada po sanacijski odredbi je lani narasla na 0.84 milij. din. Posebni pokojninski sklad za delavstvo Kranjske industrijske družbe je lani narastel na 1.56 milij. din.

Nezgodno zavarovanje.

V nezgodni panogi je število zavarovancev naraslo za 323 na 13.117. Tudi dohodki tega oddelka so se lani povečali za 0.5 na 3.8 milij., od tega prispevki od 2.9 na 3.45 milij. din. Sicer je istočasno narasla tudi vsota izdatkov od 3.35 na 3.7 milij., vendar se je imovina povečala od 5.1 na 5.2 milij. din, odn. na enega člana zmanjšala od 398.54 na 396.13 din zaradi povečanja števila članov.

Bolniški oddelek.

Število bolniško zavarovanih članov in svojcev je lani naraslo za 1651 na 41.264. Dohodki bolniških oddelkov so narasli za 1.45 na 12.14 milij. din, izdatki pa za 1.2 na 11.4 milij. din, tako da je imovina narasla od 19.94 na 20.7 milij. din ali na 1 aktivnega člana od 1559 na 1579 din.

V bolniškem zavarovanju so bile znatne nove investicije, zlasti pa je omeniti gradbo nove bolnišnice krajevne bratovske skladnice na Jesenicah. Ta bolnišnica bo obsegala okoli 100 postelj. Gradbeni stroški so preračunani na 5 do 7 milijonov dinarjev, od tega prispeva Glavna bratovska skladnica 2 milij. din posojila, Kranjska industrijska družba pa je votirala 2 milijona din, dočim menijo 3 milijone din najeti pri osrednjem skladu bratovskih skladnic v Belgradu.

Podpiranje brezposelnih.

V začetku leta 1938 je bilo vpisanih brezposelnih 793, na novo se jih je prijavilo 1095, delo so dobili 104, iz evidence jih je odpadlo 885, tako da je na koncu leta ostalo nezaposlenih 798.

Pri železarski industriji so v začetku lanskega leta odpuščali mlajše delavce, popolnoma je bilo ustavljeno delo v premogovnikih Bela—Motnik, Liboje in pri Rudarski zajednici v Prevaljah, kjer je bil rudnik v Lešah popolnoma izčrpan. Libojski rudarji so bili deloma zaposleni v Pečovniku, leški pa so še vedno brezposelni.

Število zaposlenega delavstva je lani v rudnikih naraslo od 6827 na 7327, dočim je število delavstva v topilnicah padlo od 5967 na 5790.

Dohodki te rudarske borze dela so znašali 0.9, izdatki pa 0.46 milij. din.

Končno nam je še omeniti, da je Glavna bratovska skladnica lani kupila hišo na Vrtači št. 6 za 1.36 milij. din.

POGLED
v naše izložbe Vam pričara pravljičen svetpogled na pestrobarvne svile je kakor pogled na cvetočo livado. — Pridite, prav poceni boste kupili svilo za Vašo novo obleko.
BRATA VLAJ, Wolfova 5

Borze

2. junija.

Denar

Angleški funt 258

Nemški čeki 13.80

V zasebnem kliringu je tečaj Prage bil danes nekoliko višji kot včeraj, nemške marke pa so ostale nespremenjene.

Devizni promet je znašal v Zagrebu 5,309.535, v Belgradu 6,739.000 din. V efektih je bilo prometa v Belgradu 2,286.000 din.

Ljubljana — Uradni tečaji:

London 1 funt	206.00— 209.20
Pariz 100 frankov	116.35— 118.65
Newyork 100 dolarjev	4381.75—4441.75
Ženeva 1000 frankov	995.00—1005.00
Milan—Trst 100 lir	231.70— 234.80
Amsterdam 100 goldinarjev	2355.00—2393.00
Berlin 100 mark	1770.12—1787.88
Bruselj 100 belg	749.00— 761.00

Zasebni kliring:

Ljubljana:	
Berlin 100 mark	13.70— 13.90
Praga 100 kron	145.00 den.
Zagreb:	
Pragga 100 kron	141.30—143.70
Solun 1 drahma	31.25 bl.
Belgrad:	
Praga 100 kron	144.32—146.72
Solun 1 drahma	30.40— 31.10

Ljubljana — Svobodno tržišče:

London 1 funt	256.40— 259.60
Pariz 100 frankov	144.87— 147.17
Newyork 100 dolarjev	5458.13—5518.13
Ženeva 100 frankov	1237.77—1247.77
Amsterdam 100 goldinarjev	2931.33—2969.33
Bruselj 100 belg	932.29— 944.29

Curih. Belgrad 10, Pariz 11.74, London 20.75, Newyork 443.0625, Bruselj 75.45, Milan 23.31, Amsterdam 236.87, Berlin 177.80, Stockholm 106.85, Oslo 104.25, Kopenhagen 92.65, Praga 15.175, Varšava 83.75, Budimpešta 87. Atene 3.90, Carigrad 3.60, Bukarešta 3.25, Helsingfors 9.16, Sofija 5.40, Buenos Aires 102.375.

Montecatini
pri Florenzi (Italija)
SEZONA: 1. aprila do 30. novembra
Najznamenitejše italijansko zdravilišče za črevesne motnje in prebavila, tropske bolezni in revmatizem. PITNA, KOPALNA IN BLATNA ZDRAVLJENJA — FIZIOTERAPIJA 250 hotelov in penzionov. — Vse privlačnosti svetovnih zdravilišč — Znižane vožnje po železnici
Pojasnila: ENIT, Terazije 16, BEOGRAD in vse potovalne pisarne ter Ufficio Propaganda, Montecatini Terme (Pistoia) Italija.

Vrednostni papirji

Vojna škoda:

v Ljubljani 463.50—467
v Zagrebu 464 denar
v Belgradu 464.25—464.75

Ljubljana. Državni papirji: 7% invest. pos. 99.50—101.50, agrarji 60—61, voj. šk. promptna 463.50—467, begl. obv. 89—90, dalm. agr. 87—88, 8% Bler. pos. 101—102, 7% Bler. pos. 92.50 do 93.50, 7% pos. Drž. hip. banke 100—101, 7% stab. pos. 98.50—101. — Delnice: Narodna banka 7.400—7.600, Trboveljska 185—195.

OTROŠKE VOZIČKE
KOLESA
ŠPORTNE PREDMETE
najugodneje kupite
TEHNIK Banjac
LJUBLJANA
Miklošičeva cesta 20

Zagreb. Državni papirji: 7% invest. posojilo 99.50 denar, agrarji 60 denar, voj. šk. promptna 464 denar, begl. obv. 88.75—90, dalm. agr. 86 denar, 4% sev. agr. 60 denar, 6% šum obv. 83.50 denar, 8% Bler. pos. 101—102, 7% Bler. pos. 93.62—93.75 (93.50, 94), 7% pos. Drž. hip. banke 100 denar 7% stab. pos. 98 denar. — Delnice: Nar. banka 7.400 denar, Priv. agr. banka 212 denar, Trboveljska 190—192.50, Gutman 50 blago, Sladk. tov. Osijek 75—90, Jadr. plovba 300—320.

Belgrad. Državni papirji: 7% invest. posojilo 101—102, agrarji 60—61.50 (61), voj. šk. promptna 464.25—464.75 (464.75, 464.50), za konec junija 463.50, 463, za konec julija 463.50 den. (464), begl. obv. 89—89.25 (89.25), dalm. agr. 87—87.25, 4% sev. agr. (60), 6% šum. obv. 84.50—84.75 (84.50), 8% Bler. pos. 101.50—102, 7% Bler. pos. 93—93.25 (93), 7% pos. Drž. hip. banke 100 den., 7% stab. pos. 101—102. — Delnice: Priv. agr. banka 216—217 (217.50, 216).

Žitni trg

Novi Sad. Pšenica bač. srem. 151—153, slav. 152—154, ban. 148—152. — Oves bački, sremski, slavon. 146—148. — Rž bačka 140—142. — Ječmen bački, sremski 158—160. — Koruza bačka 103 do 104, pariteta Indjija, Vršac 103—104. — Tendenca stalna. Promet srednji.

Sombor. Pšenica bačka, sred. bačka, bačka okolica Novi Sad, bačka ok. Sombor 150—152, gornjebačka in sremska, kasa duplikat 150, slav., kasa dupl. 151—153, južna 146—148, gornja ban. 148—150, bač. ladja kanal 150—152, bač. ladja Begej 150—152, bač. Tisa, šlep I. in II. 152—154 bač. ban. ladja Dunav 152—154. — Rž. bač. 137—139. — Ječmen, bač. okolica Sombor 160—162.50, srem. 160—162.50. — Koruza, bač. prompt. 101—103 — Moka, bač. 235—245, 215—225, 195—205, 175—185, 150—160, 115—120. — Otrobi, bač. 108—110, srem. 104—106. Tendenca čvrsta. Promet 72 vag.

Živinski sejmi

Cene živine in kmetijskih pridelkov v ljubljanski okolici dne 27. maja t. l. Voli I. vrste 5.50, II. 5, III. 4.50, telice I. vrste 5.50, II. 5, III 4.50, krave I. vrste 4, II. 3.50, III. 2—3, teleta I. vrste 8, II. 7, prašiči špeharji 9, prašiči pršutarji 8 din za kilogram žive teže. — Goveje meso I. vrste prednji del 10 din, zadnji del 12 din, II. vrste prednji del 8 din, zadnji del 10 din, svinjina 14 din, slanina 16, svinjska mast 16—18, čisti med 16, goveje surove kože 12, telečje surove kože 10, svinjske surove kože 10 din za kilogram. — Pšenica 200 do 210, ječmen 200—220, rž 200, oves 210—230, koruza 160—190, fižol 225—360, krompir 75—100, seno 90 do 100, slama 60, pšenična moka 300—325, koruzna moka 190—215 din za 100 kilogramov.

Ptujski svinjski sejem 31. maja. Prignanih je bilo 58 svinj in 142 prascev, skupno 200, od tega prodanih 54 Cene so bile naslednje: prasci od 6—12 tednov stari 90—160 din za komad, pršutarji 7—7.50, debele svinje 8, plemenske svinje 6.50 do 7.25 din za kg žive teže. — Prihodnji svinjski sejem bo 7. junija 1939.

ŠPORT

Nedeljska tekma med Italijo in Jugoslavijo

Naši reprezentanti so imeli zadnji trening na igrišču BSK-a, ki se temeljito ureja za nedeljsko srečanje. Zvezni kapitan je izjavil, da pričakuje od naših igralcev, da se bodo borili tako požrtvovalno kakor proti Angležem. Vratar Lovrič, ki je bil poškodovan, bo po izjavi zdravnikov lahko v nedeljo igral proti Italiji.

Značilno je, da je italijanska ekipa za 33 let starejša od naše. Člani Italijanske ekipe so stari namreč skupaj 294 let, naši pa 261. Najstarejši italijanski igralec je star 33, najmlajši pa 23 let. Pri naših pa je najmlajši vratar Lovrič, ki je star 19 let, najstarejši pa je Vujadinovič, ki je star 30 let.

Tekme za Davisov pokal v Zagrebu

Belgijski igralci, ki nastopijo proti našim teniškim igralcem v polfinalnih borbah za Davisov pokal, so dospeli v Zagreb že v sredo, a tekme se bodo zaradi slabega vremena pričele šele danes, in sicer po naslednjem redu:

v soboto ob 3:
Punčec : Lacroix, Mitič : Geelhand;
v nedeljo ob 3.30:
Punčec-Mitič : Lacroix-De Borman;
v ponedeljek ob 3:
Mitič : Lacroix in Punčec : Geelhand.

Pričakovati je sigurne zmage naših.

Jutri deset let SK Svobode

Kot edina večja športna prireditev jutrišnjega dne bo pokalni turnir SK Svobode, ki bo ob vsakem vremenu na igrišču SK Ljubljane. — V nedeljo Ljubljana ne bo imela tako lahkega stališča, ker bo naletela na tri prvorazredne klube, ki so vsi v dobri formi. Ljubljančani bodo imeli priliko videti tudi enajstorico SK Kranja, ki je v finalnih tekmah odpravil najstarejšega kandidata, SK Železničarja iz Maribora. Pa tudi SK Hermes in SK Svoboda bosta enakovredna nasprotnika. Tekme se pričnо ob 15.

Bumba: Kam?
Bumbo: Po banane!
Bumba: Smešno! Vzemi bananin bonbon 500 s črto!
ORIGINALNA AROMA
505
SA ČRTOM
ZA OKO - ČRTA
ZA OKUS - AROMA
PROIZVODI „UNION" ZAGREB.

Žensko lahkoatletsko tekmovanje

Propagandni ženski meeting priredi SK »Planina« v okviru programa olimp. dne 18. junija t. l. na Stadionu v Ljubljani, s pričetkom ob 14.30. Pravico nastopa imajo atletinje verificiranih in neverificiranih klubov, telovadnih društev enako tudi atletinje, ki niso včlanjene pri nobeni športni oziroma telovadni organizaciji. Prijave za to tekmovanje je poslati najkasneje 16. t. m. na naslov Franc Jeglič, Ljubljana Kongresni trg 2.

Spored in vrstni red disciplin je sledeč: 1. tek 60 m, 2. met krogle (kg 4), 3. skok v višino z zaletom, 4. tek 100 m, 5. met diska (kg 1), 6. skok v daljavo z zaletom, 7. štafeta 4×60 m, 8. odbojka.

Grafika : Vrhnika

Jutri bo ob pol 10 na igrišču SK Ilirije za Kolinsko tovarno prvenstvena tekma med prvakom Notranjske, SK Vrhniko in SK Grafiko. — Simpatični Vrhničani bodo gotovo hoteli popraviti poraz iz prvega srečanja z SK Grafiko, zato je pričakovati lepe in zanimive borbe, ki jo more nuditi le prvenstvena tekma. Ta tekma je za oba kluba velike važnosti, ker se zmagovalec plasira v finale s prvakom Goreniske. Vabimo naše prijatelje in vse ostale športnike, na poset. Vstopnina minimalna.

Vesti športnih zvez, klubov in društev

SK Grafika. Vsi igralci, ki so nastopili proti Vrhniki, naj bodo ob 9 na igrišču SK Ilirije. Poleg teh naj se javijo: Verbek, Bačak in Drašler. Vsi in točno!

Prvi gorenjski moto klub sporoča, da se razpisana moto dirka Jesenice—Sv. Križ, prav tako kolesarska dirka Kranj—Jesenice vrši po prvotnem programu in v določenem času.

DELNIŠKA DRUŽBA PIVOVARNE
Union v Ljubljani
priporoča svoje izborne izdelke
svetlo in črno
UNION PIVO
v sodih in steklenicah
PEKOVSKI KVAS
in
ŠPIRIT vseh vrst

Za poletno sezono
krasne svile v najnovejših vzorcih
Velika izbira angleškega, češkega in domačega blaga za promenadne in športne obleke ter plašče
manufaktura
JANKO ČEŠNIK
Ljubljana Lingarjeva ul.

LJUBLJANA

Čigava je zlatnina izpod ciganskega šotora

Naše zadnje poročilo o najdenem zlatem zakladu je vzbudilo ogromno pozornost med številnimi lastniki pogrešane zlatnine. Policijo so posebno blegali številni okradenci in vsi so se sklicevali na poročilo »Slovenca«. Res se je policiji posrečilo s pomočjo našega lista ugotoviti lastnino devetih strank. Usoda dveh tretjin zlatega zaklada je sedaj pojasnjena.

Ostala pa je še dobra tretjina, za katero nas policija prosi, naj jo bolj pozorno opišemo. Ta zlatnina je tudi vredna še svojih 30.000 din. V zalogi na policiji so še: 2000 din vredna zlata verižica z obeskom iz ametista, moška verižica s topazom, tenka moška verižica, zlata zapestna ura tvrdke Serdix, ki je bila menda kupljena v Ljubljani, starinska ženska urica z graviranimi rožicami, starinska ura brez pokrova, ki je bila popravljena v Ljubljani, medaljonček na tenki zlati verižici z rdečim in zelenkastim kamenčkom ter s sliko brezjanske Matere božje, zelo fina tenka ovratna verižica z 12 tenkimi obeski, majhen štirioglat obesek z graviranim angeljčkom, prstan s smaragdom in z monogramom »Franci 16. 9. 1934«. Poročni prstan z monogramom L. S. 30.4. 1905, dva masivna poročna prstana vredna najmanj po 500 din, zlata krona z zobovjem, prstan s safirjem, uhanči z murnčki, en uhan z diamantom, dva gladka uhana, dva manšetna gumba z plavo in belo emajliranimi pikicami, zlat ovalni obesek Matere božje s staroslovanskim napisom, prstan, ki mu manjka kamenček, majhen zlat srček, srebrn obesek z lurško Materjo božjo, doza iz tula srebra z monogramom H. S., dalje so pri ciganki našli šest velikih, šest malih žlic, šest nožev, šest vilic, vse »Rostfrei«. Ta pribor je bil ukraden okoli 25. maja nekje v Ljubljani.

Za najbolj dragocen predmet, to je **za zlat križec, ves posut z drobnimi diamanti**, pa policija tudi še ne ve lastnika. Kdor bi zaslutil v opisanih predmetih svojo lastnino, naj se zglasi na policiji pri g. Lovrenčiču.

Predno obesite oz. kupite nove zavese, si oglejte izložbe tvrdke

A. & E. Skabernè
Ljubljana

Poseben oddelek za linolej, zavese etc.

l **Maša za turiste in izletnike** bo jutri v kapeli Vzajemne zavarovalnice ob 5 zjutraj.

l **Ljubitelji umetnosti,** oglejte si pravočasno umetnine Franceta Kralja na jubilejni razstavi v Jakopičevem paviljonu. Odprta je dnevno od 9 do zvečer. Poslužite se kataloga.

l **Mestno zdravniško nedeljsko službo** bo opravljal od sobote od 8 zvečer do ponedeljka do 8 zjutraj mestni zdravstveni svetnik dr. Mis Franta, Poljanska cesta št. 15-II., telefon št. 32-84.

l **Prijava za vpis v I. razred deške in dekliške vadnice.** Ravnateljstvo drž. učiteljske šole v Ljubljani sporoča onim staršem, ki želijo dati otroke v I. razred vadnice, da se zglasijo v ravnateljevi pisarni v torek 6. junija od 10—11 dopoldne. Ravnateljstvo prosi tudi one starše, ki so svoje otroke že prijavili za vpis v I. razred, da pošljejo isti dan enega izmed svojcev v ravnateljevo pisarno zaradi razporeda zdravniškega pregleda, ki bo za deklice v petek 9. in za dečke v soboto 10. junija t. l. na Šolski polikliniki, Aškerčeva cesta. Po zdravniškem pregledu bodo imena sprejetih otrok v I. razred vadnice od 14. junija dalje objavljena v zavodovi veži na oglasni deski. Ravnateljstvo.

Birmanska darila

po nizkih cenah pri

J. VILHAR, urar
LJUBLJANA, Sv. Petra c. 36.

l **Varietejne predstave** bodo na velesejmu pred veliko restavracijo ob drevoredu dnevno med 7 in 12 zvečer, ob nedeljah in praznikih pa tudi popoldne ob 4. uri. Nastopali bodo mednarodni plesalci in plesalke, klovni na kolesih, 14 letni deček, ki z neverjetno spretnostjo uganja razne vragolije, komični ekscentrični par ter skupina petih svetovnih žonglerjev in ekvilibristov. Videli bomo tudi višek pasje dresure, psa, ki ugane celo misli. Vstopnine k tem predstavam ne bo.

l **Tudi Florjanska ulica bo tlakovana.** Sedaj so delavci že dotlakovali popolnoma Mestni trg, ki je bil zaradi zgradbe tramvajske proge razdrt, nadaljujejo pa tlakovanje Starega trga. Mestna občina je pa odločena, da nadaljuje tlakovanje tudi na Florjanski ulici do cerkve sv. Florjana. Tam se pa Florjanska ulica neha ter se prične Karlovška cesta, ki pa ni mestna last in zato ne bo tlakovana. Pač pa je že pripravljeno gradivo za tlakovanje karlovškega mostu, pa tudi znanega križišča Karlovške ceste in ceste Za Gradom ter vsega prostora pred Rostoharjevo hišo.

Vezati pakete z motvozom Grosuplje = prihranek režije!

l **Petkov trg.** Včerajšnji ribji trg se je odlikoval po svojevrstnem rekordu: tako malo rib že dolgo ni bilo na prodaj v Ljubljani. Umevno je zato, da je bilo povpraševanje večje, kakor ponudba in so nekateri prodajalci svoje skromne zaloge takoj zjutraj prodali, pospravili svoje posode in odšli. Dopoldne so bile na razpolago le sardelice in sardele. Te ribice, ki jih je bilo še kar dovolj, so običajno v dobrih dnevih po 6 do 8 din kg, včeraj pa so bile po 16 do 20 din kg. Škombri so bili po 26 din kg, pa so hitro šli. Bilo je tudi nekaj malega ščuk, ki pa so bile hitro razprodane. Vzrok za tako slab ribji trg je v tem, ker je morje viharno in luna ni ugodna, v sladkih vodah, ki so vse kalne in narastle, pa seveda ni mogoče loviti rib. — Ostali živilski trg je bil kar dobro založen ter je vsega dovolj. Domača zelenjava je nekoliko dražja, kakor običajno ob tem času, čemur je vzrok, da zaradi dežja vse bolj počasi raste, ker ni solnca. Vojvodinski letošnji grah je po 6 do 7 din kg, vojvodinski letošnji krompir po 5 din. Na trgu je opaziti, da je zelo malo češenj, ki so po večini bosanske in ki gredo v promet po 4 do 8 din kg. Bogato je založen tudi perutninski trg in so že letošnje jarčke na razpolago. Cene so seveda različne, vendar še vedno take, da konkurirajo mesu. — Deževje zadnjega meseca se pozna tudi cenam in velikosti sadik, bodisi za cvetlice, bodisi za povrtnino. Sadike so šibke in še kar drage. Upati je, da bodo čez teden dni, ako bo sijalo solnce, nekoliko krepkejše in — cenejše.

l **Za nedeljski izlet v Komendo** se poslužijo jutri v nedeljo večinoma vsi udeleženci prvega kamniškega vlaka, ki odhaja iz Ljubljane ob 5.25 in dospe v Duplico ob 6.10. Komur je pa to prezgodaj, se lahko posluži Žužkovega avtobusa, ki odhaja izpred evangeljske cerkve ob 7.10 in pride v Komendo ob 8, ko se prične služba božja za ljubljanske izletnike. Vsi, ki se pripeljejo z avtobusom ali kolesom, naj se zaradi kosila takoj oglase v restavraciji g. A. Mejača, kjer je avtobusna postaja.

Za aube .n zavijačke

M. DRENIK
LJUBLJANA Kongresni trg št. 7

zlate niti, luskinice, rožnati trakovi i. t. d.

l **V Stritarjevi ulici štev. 6 v Ljubljani,** pri frančiškanskem mostu, se sedaj nahaja optik in urar **Fr. P. Zajec**, torej ne več na Starem trgu. Samo kvalitetna optika.

l **Gostilna Martinc, Zg. Šiška.** Najcenejša in solidna zabava! Jutri nastopi pomnoženi jazz! Do 2. ure!

l **Javno nagradno kegljanje pri »Novem svetu«,** Gosposvetska, danes in jutri. Razdelitev nagrad in sto drugih dobitkov jutri ob 20. uri.

Smrt v dimniku

Ljutomer, 31. maja.

Dne 30. maja je šel delavec Sinigojeve usnjarne Polak F. v dimnik, da bi ga temeljito osnažil. Pravijo, da je bil takrat menda pijan, napil se je baje šmarnice. Ko je bil v rovu, ki vodi v dimnik, že okoli tri ure, pa ga ni bilo na svetlo, so šli gledat, kje je. Ko so pa delavci prišli do njega, so videli, da je mrtev. Potegnili so ga iz dimnika ter ga odpeljali v mrtvašnico. Zdravnik je konstatiral srčno kap. Danes se je izvršila obdukcija. Bil je star 35 let, je viničar v Žgajnarjevi viničarji v Presiki ter je oče sedmerih otrok. — Žalostni ženi in otrokom naše sožalje.

Celje

c **Koncert CPD** ob 45 letnici društvenega delovanja in 60 letnici odličnega slovenskega skladatelja Antona Lajovca bo drevi ob pol 9 v dvorani Celjskega doma. Na koncertu bo nastopila tudi operna pevka Valči Heybalova iz Ljubljane.

c **Celjsko pevsko društvo** bo priredilo na Telovo, 8. junija ob 3 popoldne koncert narodnih in umetnih pesmi v dvorani hotela Šporn v Rogatcu, ob 8 zvečer pa v zdraviliški dvorani v Rogaški Slatini.

Specialna trgovina moškega perila in moder. blaga

Karol Pajk

Celje, Glavni trg

c **Lužnik Franc obsojen na 5 mesecev zapora.** Celjsko okrožno sodišče je obsodilo Lužnika Franca iz Žreč pri Konjicah po čl. 3 o zaščiti države na pet mesecev strogega zapora in na izgubo častnih državljanskih pravic za dobo dveh let, ker je delal tujo propagando za ločitev dela naše države k tuji državi. Obsojenec je prosil sodišče, da bi smel pred nastopom kazni še domov, kar pa je sodišče zavrnilo.

Priporoča se fotografski atelje

IVAN KVAS

Celje, Dečkov trg 3

c **Avtobusni izlet** na ljubljanski velesejem priredimo v torek 6 junija z odhodom iz Celja ob 7 zjutraj izpred glavnega kolodvora ter z odhodom iz Ljubljane ob 10 zvečer. Prijave sprejema podružnica »Slovenca« v Celju. Cena vožnji 37 din.

c **Oče ubil sina.** V torek, 6. junija bo pred okrožnim sodiščem v Celju razprava proti Kranjcu Gašperju iz Novak pri Novi cerkvi zaradi umora svojega sina. Za razpravo vlada veliko zanimanje.

Slovenj Gradec

Tombola zasebnih nameščencev. Kakor smo že neštetokrat poročali, bo v nedeljo, dne 4. t. m. velika tombola naših nameščencev organiziranih v društvu Združenih zasebnih in trgovskih nameščencev Slovenije. Glavni dobitek tombole je nov avto »Opel Kadet«, dalje šivalni stroj, 10 kolec, moška in ženska obleka, vreča moke ter 500 drugih dobitkov. **Tombola se prične ob treh popoldne,** po prihodu Savinjskega vlaka. **V primeru zelo slabega vremena se tombola preloži na prihodnjo nedeljo, dne 11. junija.** Tombolske karte se dobe v predprodaji pri vseh trgovcih v Slovenj Gradcu, v Dravogradu, in drugih krajih. Na dan tombole pa se bodo prodajale tudi pri vseh vlakih in na Glavnem trgu. Pridite polnoštevilno na našo prireditev.

Delo našega g. nar. poslanca. Za po neurju poškodovano prebivalstvo v Trobljah je naš narodni poslanec g. Ivan Theuerschuh izposloval pri predsedniku narodne skupščine g. Milanu Simonoviču podporo v znesku din 5000. Ta znesek je osebno razdelil med najbolj prizadete posestnike in reveže. Obdarovano ljudstvo je g. poslancu zelo hvaležno za njegovo dobroto ter se mu tem potom javno najtopleje zahvaljuje. Je pa tudi zelo dobrodelno vplivalo na naše ljudstvo, ker je g. poslanec osebno obiskal poškodovane kraje v času, ko je divjalo neurje in pozneje, ko so je cenila škoda in pri razdeljevanju podpore. Prešnjih poslancev ni bilo med ljudstvo niti v najhujših primerih.

Cankarjeva proslava. Tukajšnje Prosvetno društvo priredi v soboto, dne 3. t. m. ob 8 zvečer v društveni dvorani v Starem trgu »Cankarjevo proslavo« z nagovorom o Cankarju pevskimi točkami in dramatično predstavo Jakoba Tuka. Posetite v polnem številu to prvo javno prireditev našega Prosvetnega društva.

MARIBOR

Aleksander Klešič — 60 letnik

Ugledni mariborski kavarnar in restavrater ter predsednik ondotnega združenja g. Aleksander Klešič praznuje danes, dne 3. junija, svoj 60. rojstni dan, ki ga je zatekel pri najboljših življenjskih močeh. Jubilant se je rodil v Zagrebu. Po dokončani učni dobi na Dunaju, je ostal še dalje časa tam, nato pa se je podal v Švico, Francijo, Italijo itd. Za časa svetovne vojne mu je bilo poverjeno zdravilišče in okrevališče oficirjev in ostalega moštva v Stubičkih Toplicah v hrvatskem Zagorju. Po prevratu ga najdemo kot hotelirja in restavraterja na Klopinskem jezeru pri Doberlivesi na Koroškem. V Mariboru je nato prevzel »Veliko kavarno«, uvedel pa je tudi poleg teh obratov še restavracijo, ki slovi po vsej državi in izven nje.

Jubilant se udejstvuje od svojega prihoda v Maribor v strokovnem združenju, kateremu je bil dvakrat podpredsednik, letos pa ga je doletela še posebna čast, da je v tretje izvoljen za predsednika združenja. Udejstvuje se nadalje pri naši zvezi gostilničarjev, katere dolgoletni član in podpredsednik je, pri banovinskem in mestnem turističnem svetu, pri Tujsko-prometni zvezi itd. —

Nesporna je njegova velika zasluga za dvig in razmah gostinstva v Mariboru, njegovo delovanje je spravilo skupaj izredno uspelo edinstveno kuharsko razstavo, razstave na »Mariborskem tednu« itd. G. jubilant ima izredno veliko število prijateljev, posebno v strokovnih krogih, ki ga znajo ceniti kot moža, strokovnjaka in gentlemana. Vsi njegovi prijatelji in stanovski tovariši mu želijo ob strani njegove ugledne gospe Marije še mnogo zdravih in uspešnih let.

•

m **Težka nesreča na lokalni progi** v Slovenski Bistrici se je dogodila v četrtek zjutraj. 70 letna žena upokojenega železničarja, Neža Jerič, se je zjutraj peš napotila v Slovensko Bistrico, da bi dvignila moževo pokojnino. Na cesti jo je dohitel znanec, ki se je peljal na kmečkem enovprežnem vozu. Povabil jo je, naj prisede na voz, kar je tudi storila. Kmalu lima je prisopihal nasproti lokalni vlak. Do srečanja je prišlo na mestu, kjer je cesta speljana preko tira. Voznik je pognal konje, da bi še pred prihodom vlaka prišel čez tir. Tedaj pa se je konj splašil in potisnil voz nazaj. V tistem trenutku je privozila lokomotiva ter udarila v voz, da je voznika vrglo daleč na njivo, sopotnica pa je padla na tir tako, da so ji kolesa odrezala obe nogi. Prepeljali so jo takoj v bolnišnico, kjer pa je umrla, še preden so jo mogli operirati.

m **Olimpijska vožnja motoristov in kolesarjev v Prekmurju** bo v izvedbi jugoslovanskega Touring-kluba, podružnica Maribor, v nedeljo, 18. t. m., ko bodo v Murski Soboti prireditve »Prekmurskega tednа«. Pri vožnjah bodo sodelovali motociklisti, avtomobilisti, kolesarji in avtokari. Vsa navodila za te vožnje je dobiti pri Touring-klubu, Trg Svobode — grad.

m **K članku »Maribor — središče napadov iz zraka«** pojasnjujemo, da dan vaje v obrambi pred zračnimi napadi še ni določen in da bo natančna in dokončna navodila o načinu izvedbe vaje izdala banska uprava in ki jih bo mestno poglavarstvo sporočilo prebivalstvu.

m **Zastavice za protituberkulozni teden.** Zaradi stalnega slabega vremena je onemogočeno raznašanje simboličnih zastavic z dvojnim belim križem. Dostava zastavic se bo zaradi tega gotovo raztegnila tudi na prihodnji teden. Vsak, ki želi zastavice odkupiti, pa jih dobi ves dan pri vratarju OUZD v Marijini ulici 13, nasproti sodišču. Mariborčani, odkupujte zastavice in upoštevajte nabiralno akcijo po ulicah.

m **Slovesen začetek protituberkuloznega tedna** bo jutri, v nedeljo, ob pol enajstih dopoldne v mestni posvetovalnici.

m **Pritožbe proti šoferjem tovornih avtomobilov** se zelo množijo. Po naših cestah vozi čimdalje več tovornih avtomobilov, ki imajo pogostokrat tudi prikolice. Ta vozila drvijo dostikrat z veliko brezobzirnostjo, šoferji se ne zmenijo za osebne avtomobile, še manj pa za uboge voznike s konjsko vprego. Dolžnost merodajnih oblasti bi bila, da bi naš cestni promet zaščitila pred takimi brezobzirnimi šoferji.

m **Tat na okrožnem sodišču.** Ko je uradništvo včeraj zjutraj prišlo v službo, je v sobi štev. 74 okrožnega sodišča opazilo, da je zmanjkal pisalni stroj, dve uradnici pa sta pogrešili svoja delovna plašča. Za tatom manjka vsaka sled.

m **Nesreča na cesti.** V Koroščevi ulici se je v četrtek zgodila težja nesreča, katere žrtev je postal 42 letni hlapec Andrej Žil. Ko je pred hišo št. 2 stopil z voza, mu je tako nesrečno spodrsnilo, da je padel na pločnik ter z glavo zadel ob oster rob. Prebil si je lobanjo nad levim sencem. Takoj so ga prepeljali v bolnišnico.

m **Nesreča epileptično bolne.** Včeraj so prepeljali v bolnišnico 33 letno ženo zidarja Kristino Ferlinc iz Gačnika. V noči od srede na četrtek je bila sama doma. Dobila je epileptični napad, pri čemer je padla na zakurjen štedilnik ter si močno opekla obe roki. Bolečine so na bolno ženo tako vplivale, da je zbežala na polje in se skrila v žito, kjer jo je naslednje jutro našel soseda, ki jo je nato odpeljal v Maribor.

Gledališče

Sobota, 3. junija, ob 20: »Utopljenca«. Red D. Zadnjič.

Jesenice

Kino Krekovega prosvetnega društva predvaja v soboto 3. junija ob pol 9 zvečer in v nedeljo 4. junija ob 3 popoldne in pol 9 zvečer najzabavnejši film: »Dan smeha«. Za dodatek: Fox tednik in zabavni film »Mišja svatba«.

Hrušica

Fantovski odsek in Dekliški krožek v Hrušici pri Ljubljani priredi v nedeljo 4. junija 1939 ob 3 popoldne na društvenem vrtu svoj II. telovadni nastop. Po telovadbi prosta zabava, ribolov itd. Pri prireditvi igra godba iz D. M. v Polju.

Slovenski javnosti!

Ko bodo te dni navrele množice k velesejmskim prireditvam v slovenski metropoli, naj nam bo dovoljeno, da opozorimo javnost na skromen, tih jubilej, ki ga je nedavno praznovala ena najuglednejših tvrdk v Ljubljani. Mlad, podjeten slovenski trgovec g. V. Lesjak je pred desetimi leti odprl v Šelenburgovi ulici trgovino z modnim blagom, ki je kmalu zavzela vodeče mesto v svoji stroki. Neutrudna volja do dela, smisel za vse, kar svet prinaša napredka v okusu in življenjski kulturi, in domač kapital brez vsake tuje opore, so pripomogli, da je podjetje vzdržema raslo, saj si je od leta do leta pridobivalo zmerom širši krog stalnih odjemalcev v mestu in v podeželju. Prav za desetletnico je podjetju uspelo, da ponovno razširi svojo delavnost, ko je v novi palači hotela »Slon« najelo udobne, moderno urejene prostore, v katerih je namestilo svoj oddelek za gospode. Domačemu podjetju in njegovemu šefu g. V. Lesjaku iskreno čestitamo k jubileju z željo, da bi njegovo podjetje raslo in cvetelo k zmerom novim uspehom.

Hotel „SLON“ otvorjen

Nove povodnji so bile še hujše kot prve

Voda v Strugah vedno hujše raste

Struge, 2. junija.

Voda v Strugah je v noči od 1. do 2. junija silno narastla. Od vseh strani derejo vode v to nesrečno dolino, podzemeljske jame neprestano bruhajo. Razen povodnji v l. 1933. niti najstarejši ljudje ne pomnijo tako silne povodnji. Mnogo ljudi je že zapustilo svoja stanovanja in zbežalo k sosedom, ki imajo hiše v višjih legah. Ljudje so s seboj vzeli živino in vse, kar so mogli rešiti. Škoda je ogromna in pomoč tem nesrečnim poplavljencem nujno potrebna.

Povodenj v Št. Jerneju na Dolenjskem

Št. Jernej, 31. maja.

Redko se oglašamo, še bolj redko se sliši z naših ust zdihovanje, četudi smo tolikokrat tako hudo prizadeti. Vremenske neprilike groze, da nam vse uničijo. Predlanskim smo utrpeli strašno škodo, ko je Krka 22 krat preplavila polje in travnike za Krko. Letos se ta velika nesreča ponavlja.

Prva povodenj oni teden nam je naredila ogromno škode. Ko so vode odtekale, se je krompir in fižol posušil, ječmen je domala uničila voda. Iz zemlje na travnikih se je širil silen smrad, ki je naznanjal, da je trava ne le vsa blatna, ampak, da gnije. Ubogi ljudje s strahom gledajo v bodočnost. Že sedaj je bila vsa živina bolna na jetrih, četudi je bila lansko leto Krka mirna, letos bo živina ginila v velikih množinah.

Vse to je delo vode, ki je stala na polju le dobre štiri dni, na travnikih nekoliko dalje časa. Bila je pa tako velika voda, kakor edino pred 60. leti in pomnijo tako veliko vodo le najstarejši ljudje.

Sedaj imamo zopet povodenj, nič manjšo od prve. Pobrala bo voda še to, kar je pustila prvič. Zadnje upanje gre iz vasi ob Krki.

Zelo so prizadete vasi: Gor. in Dol. Gomila, Čadreže, Drama, Št. Jakob, Ostrog, prizadeti so pa tudi drugi posestniki, ki imajo ob Krki njive in travnike. Najbolj je prizadetih 125 družin, katerih domovi so takorekoč na vodi. Saj je prišla voda celo do precej oddaljenega Št. Jakoba, kjer so jo imeli v hlevih več kot en dan, zdaj je pa zopet prišla.

V osrčju Gorjancev, v Kobilah je voda popolnoma uničila sicer dobro gozdno vozno pot, da se sedaj niti peš ne more po njej. Odtod je voda drla po strugi proti Št. Jerneju in Krki, podirala mostove, odnašala jezove mlinov in žag, trgala žlebove mlinom, naredila novo strugo, po kateri se je obrnila proti Dol. Stari vasi, kjer je gospodarila po tavnikih, ogrožala hiše, pustošila vrtove, se obrnila proti Grobljam in v Ledečivasi naredila tako veliko škodo, da je ne pomni nihče podobne. Vse to ravno v času, ko plačujejo mlinarji melioracijski fond za drugo poletje lanskega leta, ki ni ravno majhen? Ali se bo res ta fond porabil v ta namen, se sprašujejo z velikim nezaupanjem?

Potok je odnesel vrtove, pobral iz njiv vso plodno zemljo s posetvijo, raztrgal pota. Kaki so vinogradi, je bolje, da ne omenjamo.

Leta in leta so obetali regulacijo Krke, ostalo je pri obljubah. Niti lopata se ni zasadila v zemljo. Sedaj bo treba misliti na to.

Če ne, potem naj se popravi vsaj klasifikacija travnikov in njiv ob Krki. To je mogoče narediti, da se stara krivica popravi. S tistim malenkostnim odpisom davkov se v teh razmerah ne moremo potolažiti.

Povodnji v Slovenskih goricah

Sv. Lenart v Slov. gor., 31. junija.

Komaj so začele vode reke Pesnice in njenih pritokov po povodnji prve dni preteklega tedna nekoliko upadati, je deževje binkoštnih praznikov povzročilo novo naraščanje vodovja, posebno Pesnice, Velke in Globovnice. Ti potoki, ki se, razen Pesnice, spremenijo v letnem času v suhe struge, se sedaj kakor urnobesni hudourniki zlivajo čez polja, travnike in vrtove, odnašajo s seboj rodovitno zemljo in jo zopet odlagajo po raznih zatišjih stranskih dolin.

Ljudstvo, ki si je ob lanski sadni sezoni komaj toliko opomoglo, da so vsaj plačali zaostale davke, zopet s trahom gleda v bodočnost, posebno ker so prebivalci teh delov Slovenskih goric izven sadnih letin navezani izključno na živinorejo. — Živinoreja, posebno govedoreja, pa še ni preživela težkih posledic poplav v letu 1937, ko je bilo 90% govedi obolele od metiljavosti, preteklo leto je razsajala parkljevka, sedaj pa je prišla ponovna katastrofa — poplave — in posledica tega zopet blatna krma, ponovna obolenja za metiljavostjo. Občinski uradi so preoblegani zaradi izdajanja živinskih potnih listov, ker so ljudje primorani živino kar na debelo odprodajati. Starih zalog ni več, sena ne bo, ker je preplavljeno z blatom, na pašnike živine sploh ne morejo spustiti, ker se razširja v okolici od nanešenega blata in druge nesnage neznosen smrad — leglo novih kužnih bolezni.

Kako temu nevzdržnemu stanju odpomoči? Kako dvigniti gospodarsko vrednost tega lepega dela slovenske zemlje, ki je drugače zelo hvaležna? Pri nas se sliši samo en vzdih, ne samo vzdih, želja, zahteva — *regulacija Pesnice* in nje pritokov, ki se vleče že od leta 1872, pa še do danes ni prišlo do uresničitve. Povsod se izvajajo javna dela, v Slovenskih goricah ne more priti do uresničitve tega za gospodarstvo tako važnega dela. Na binkoštni ponedeljek se je vršilo na iniciativo poslanca Špindlerja v središču opustošenih krajev v Gočovi zborovanje vseh prizadetih interesentov in občinskih odborov zainteresiranih občin, ki se je zaradi številnega obiska spremenilo v mogočno manifestacijo za gospodarski podvig Slovenskih goric in iz katerega so bile poslane tozadevne brzojavke ministrskemu predsedniku g. Cvetkoviču, gradbenemu ministru g. dr. Kreku in banu g. dr. Natlačenu.

Upamo, da bodo baš zadnje poplave odprle vsem odločujočim činiteljem oči, kaka škoda se dela z vednim odlašanjem regulacije teh potokov ter bo banovina znala preskrbeti tozadeven kredit za ta javna dela, ki so važna tudi zato, da bo naš delavec in mali človek dobil zaslužek doma in ne bo hodil s trebuhom za kruhom v razne tuje države, odkoder prinese v domovino le izžeto, razočarano, revolucionarno idejo, katero potem skuša širiti tudi v domovini. Kake posledice rodi tak socialni in moralni propad našega podeželja, smo videli ob dogodkih na severni meji.

Z javnimi deli bi se dobila zaposlitev, prinesla bi gospodarsko blagostanje, prepričani smo, da bi s tem odpadlo tudi vsako drugo, tudi nacionalno vprašanje.

V dobrniški dolini stoji voda do 5 m visoko

Nesreča, kot je ne pomnijo niti stari ljudje, je zadela te dni našo faro. Ves dolnji del dobrniške doline je pod vodo. Zlasti so prizadete sledeče vasi: Vrbovec, Korita, Zagorica, Artmanja vas in Preska. Občutno škodo zaradi vode trpe mnogi posestniki iz Dobrnič, Dobrave, Gorenje vasi, Vapče vasi, Železnega, Knežje vasi, Luže in Občin. Na njivah je uničeno prav vse. Polja zaliva do 5 m globoka voda, ki se ne bo odtekla v več tednih, tudi če dež pojenja.

Meljoracijska dela, ki jih je naredila banska uprava pretekli leti v tej dolini proti poplavam so se sicer izkazala, vendar bi jih bilo treba čim prej dokončati in prekopati iztok v požiralniku pri Podlipi, ki sedaj ne požira vode, ampak jo celo bruha iz sebe.

Ker je naša dolina zaradi kraškega značaja že itak revna, je škoda zaradi poplave še toliko bolj občutna. Zato upravičeno upajo vsi prizadeti na pomoč oblasti, zlasti pričakujejo, da se jim odpišejo davki.

Ščavnica je znova udarila čez strugo

Ljutomer, 31. maja.

Komaj dober teden je minil, ko je silno neurje, ki je divjalo nad našimi Slovenskimi goricami med Ivanjkovci in Ljutomerom, napravilo ogromno škodo v naših vinogradih. Utrgal se je oblak, voda je v potokih tekla s hribov v doline ter vso rodovitno zemljo vrtov, njivic in na novo zasajenih vinogradov odnesla, poleg tega odnesla ves nasad krompirja, koruze, pšenice in žita, trsnic in novonasajenih trt. V dolinah pa so bili pravi veletoki, ki so uničili lepe travnike in njive, tako da je v nekaj urah zgledala vsa pokrajina silno žalostno. Jokali so vinogradniki nad škodo, kmetje in viničarji, katerim je voda vzela še tisto malo posajene zemlje, na kateri so si vsaj nekaj nasadili. Škoda je bila ogromna. Sedaj pa že zopet grozi naša Ščavnica, ki je znana kot mirna reka, v pomladanskih časih in ob neprestanem dežju pa prestopi svojo strugo, se začne razlivati po travnikih in poleg stoječih njivah ter napravlja veliko škodo. Kar še ni bilo zadnjič uničeno, bo, kakor kaže, sedaj. S strahom se ozirajo posestniki njiv in travnikov, ki jih imajo ob Ščavnici, kako škodo bo zopet napravila letos. In to se godi leto za letom. Kmet seje in sadi, namesto da bi žel lepo pšenico in kopal krompir, pa mora po povodnji običajno preorati in si na kak drug način pomagati, da mu še kaj zraste, ako seveda ni že prepozno. Naš kmet vedno misli in misli, kdaj bo prišel človek, ki bo začel enkrat popravljati ta hudournik, ki nam dela leto za letom nepopisno škodo. Zaradi poplav nastopajo, kakor je že znano, pri nas razne bolezni, pri ljudeh malarija, ki se zlasti pojavlja pri otrocih, pri živini pa zopet metiljavost, za katero je poginilo pred dvema letoma toliko živine.

Kopališče ILIRIJA odprto

Kopališče ILIRIJA odprto

Kopališče ILIRIJA odprto

Kadar perete uporabljajte le pralni prašek

„PERION“

ker je zelo ekonomičen in perilo lepo in čisto opere.

Domač izdelek!

Kako so divjale vode v Veliki Dolini

Vel. Dolina, 1. jun.

Že od nedelje, 28. maja, pa do danes nismo vidlei sonca. Težki oblaki vise nad nami kakor ogromna, siva čepica, polna vode. Pohleven dež pada iz nje, dež, ki bi bil po suši pravi blagoslov, ki pa je po prvi povodnji pred dobrim tednom zaradi svoje vztrajnosti za večino prebivalcev Breganjskega sela in Bregane katastrofalen.

Potok Breganica, ki teče na meji savske in dravske banovine po ozki dolini, še ni utegnil dodobra upasti, ljudje si tudi še niso opomogli od strahu po prvi poplavi, že so vode nanovo narastle in prestopile bregove. V ponedeljek ponoči je njih zlovešči šum prebudil prebivalce Breganjskega sela in Bregane, da so hiteli reševati živino, kajti pri nekaterih je ta stala že do kolen v vodi. Nihče ni več zatisnil oči. Brez moči so v jutranjem svitu gledali, kako jim voda ruši plotove, odnaša vrtove in pušča kotanje in kamenje, kako lomi sadno drevje, kako grozi tudi hišam. Nekaj družin se je znašlo zjutraj na otoku, voda jim je obkolila hišo.

Ljudstvo je hudo prizadeto tudi zato, ker zaradi poplav zastaja delo na poljih, ki so polna peska in mlak, nekateri niso še utegnili posaditi koruzo, posebno ne na njivah, ki bi jih bilo treba po detelji zopet preorati. Zdaj orje po njih voda in seje pesek ter sadi kamenje.

Najhuje pa je oškodovan pek K. na Bregani, ki mu je voda odnesla skoro četrtino hiše v sredo ob 10. Gasilci iz Velikodolinške občine so v sredo ves dan vozili kamenje iz kamnoloma na Mali Dolini ter ga ob pekovi hiši metali v Breganico, da bi odvrnili njeno izpodkopavanje od poslopja. Da bi se ne rušila cesta, pa so valili v divjo vodo cele smreke, ki so bile z žico pritrjene na bregu.

Ljudje so obupani in tožijo: »Boljši je ogenj, ki se vsaj da omejiti, kot ta voda, ki nam je letos že v drugič prizadela toliko gorja. Ljudje so res potrebni pomoči.

Predzadnja poplava je bila tu leta 1937, prejšnja pa l. 1926. Vedno večjo nevarnost poplav pospešuje izsekavanje gozdov v Gorjancih.

Odbori za varstvo pred poplavami

Belgrad, 1. junija. AA. Z ozirom na zadnje povodnji in elementarne nezgode, ki so prizadele posamezne kraje naše kraljevine sta minister za socialno politiko in notranji minister izdala 26. maja odlok, po katerem se pri notranjem ministrstvu takoj ustanovi Državni odbor za zaščito pred poplavami in elementarnimi nezgodami, ki bo opravljal vse posle, ki so v zvezi z dajanjem podpore prizadetim in z reševanjem ljudi, živine in premoženja.

V tem odboru so: načelnik oddelka za javno varnost v notranjem ministrstvu Vekoslav Keršovan kot predsednik odbora, in po en predstavnik ministrstva za socialno politiko, gradbenega ministrstva in finančnega ministrstva, generalnega ravnateljstva državnih železnic, državne rečne plovbe, uprave pomorstva in rečnega prometa ter Društva rdečega križa.

Državni odbor je imel že 2 seji in sklenil, da se ustanove **banovinski pododbori za zaščito pred poplavami in elementarnimi nezgodami** v dravski, savski, moravski, vrbaski in drinski banovini. Ti pododbori so že ustanovljeni in bodo izdajali točna poročila o stanju poplav in povzročeni škodi. Istočasno bodo ti banovinski pododbori vodili vsa dela pri zaščiti pred povodnjimi na kraju samem. Morebitne prošnje za podporo je treba pošiljati po pristojnih okrajnih načelnikih na banovinske pododbore.

Straža

V ponedeljek 29. maja t. l. se je poročil v Loki pri Zidanem mostu g. Jenko Josip, predsednik Kat. prosv. društva v Vavti vasi, tajnik gas. čete in kraj. organizacije JRZ., z gdč. Vorino Miroslavo. Mlademu paru želimo veliko sreče in božjega blagoslova na novi življenski poti!

Pravijo, da je hvaležnost redka čednost. O pa je še hvaležnost tu. Delavci parne žage veleindustrijalca D. Pavlina v Straži so namesto venca na grob svojega prerano umrlega delodajalca g. D. Pavlina zbrali večjo vsoto denarja, tako da se vsak teden opravi sv. maša za pokoj njegove duše.

Zaradi obilega deževja je Krka vedno razlita po travnikih in njivah. Škoda je zelo velika in kmetje s strahom zro v bodočnost, ker bo letina zelo slaba, dasi je v začetku prav lepo vse kazalo.

Stara Loka

V nedeljo 4. junija ob pol 4 popoldne bo na splošno željo občinstva v dvorani Starološkega doma ponovitev najlepše letošnje drame: Hasanaginica. Predstava traja dve in pol uri. Med odmori bo igrala domača godba!

V šolske knjižnice so tudi sprejeli zbirko življenjepisov slavnih vojskovodij (Collana »I Condottieri«). Doslej je izšlo že 22 bogato ilustriranih zvezkov z opisi italiških vojskovodij od Scipiona dalje. Od novejših imata Cadorna in Diaz vsak svoj zvezek.

P n interesenti in ljubitelji dobre kapljice se opozarjajo, da razstavlja tudi na letošnjem pomladnem velesejmu tvrdka

Bruno Moser iz Zemuna

vzorce svojih izbranih vin, destilatov, buteljčnih vin in penušcev. — Posebno priljubljen in razširjen je proizvod tvrdke original

„Fruškogorski biser“

Prepričajte se z poskušnjo o odlični kvaliteti na velesejmu v paviljonu »H«.

Zastopstvo za Ljubljano in bivšo ljubljansko oblast: M CESAR, vinska trgovina Ljubljana, Gasilska ulica 3. — — Telefon štev. 23-69.

BREZPOGOJNO Vam svetujemo, da si pred nakupom **foto-aparata** nabavite naš novi brezplačni **cenik,** ali si osebno ogledate veliko izbiro v

Foto-drogeriji „HERMES“, Ljubljana, Miklošičeva cesta 30

ali za časa velesejma

v našem razstavnem foto-oddelku **paviljon F**

NOVA ZALOZBA V LJUBLJANI

KONGRESNI TRG 19

KNJIGARNA
TRGOVINA S PAPIRJEM
UMETNINE

Ustanovljena 1917 po zamisli dr. J. E. Kreka kot književna zadruga, je s svojim založniškim delom vplivala na napredek lepe knjige in slovenskega slovstva. Izdala je zbrane spise Iv. Cankarja v 20 zvezkih, nadaljuje F. S. Finžgarjeve spise, omogoča izdajo izbranih leposlovnih in znanstvenih del. Da tudi tujci spoznajo našo omiko in zgodovino, je oskrbela izbor naše leposlovne proze (Slowenische Erzähler, v prevodu dr. J. Glonarja) in razpravo o najstarejši slovenski zgodovini (dr. J. Mal. Probleme aus der Frühgeschichte der Slowenen).

Prvotno založništvo se je razširilo v knjigarno, trgovino s šolskimi in pisarniškimi potrebščinami in umetninami. Zaradi novega zadružnega zakona se je l. 1938 spremenila v družbo z omejeno zavezo.

Patentirane **„SUPER“ tehtnice** državno žigosane

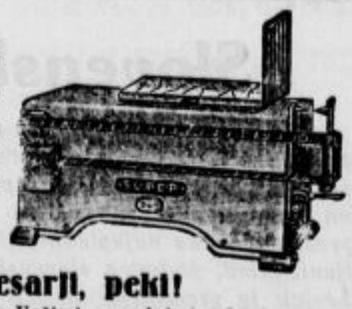

Specerije, mesarji, peki!

Ne mučite se več z Vašimi navadnimi tehtnicami na uteži, ker dobite že za nizko ceno praktične, točne, trpežne in lepe »SUPER« tehtnice, **ki tehtajo brez uteži.**

Tvornica tehtnic J. ŠEBEŠČEN, Subotica tel. 662

Obiščite nas na ljubljanskem velesejmu paviljon G

Iščemo zastopnika za Slovenijo.

Crobath
KRANJ
USTANOVLJENO 1885

Industrija perila in splošne konfekcije
PRIZNANIH NAJPOPOLNEJŠIH KROJEV IN ZADNJIH NOVOSTI
Cene za grosiste kot detajliste konkurenčne

Mali oglasi

V malih oglasih velja vsaka beseda 1 din; ženitovanjski oglasi 2 din. Debelo tiskane naslovne besede se računajo dvojno. Najmanjši znesek za mali oglas 15 din. - Mali oglasi se plačujejo takoj pri naročilu. - Pri oglasih reklamnega značaja se računa enokolonska, 3 mm visoka petitna vrstica po 3 din. - Za pismene odgovore glede malih oglasov treba priložiti znamko.

Službodobe

Spretno pletilje
takoj sprejme Križanič, Grosuplje 1. (b)

Starejšo žensko
verno, pošteno, vajeno otrok in gospodinjskih del, takoj sprejme Podobnik (konzum), Rudnik 74, Ljubljana. (b)

Šivilja z obrtjo
vešča prikrojevanja moškega perila, dobi mesto. Nastop takoj. Ponudbe v upravo »Slovenca« pod »Perilo« 8775. (b)

Kuharico
sprejmem na veleposestvo. Ponudbe v upravo »Slovenca« Maribor pod »Zmožna« 833/8729. (b)

Kupimo

Žensko kolo
dobro ohranjeno, kupim. Ponuditi »Pri Makedoncu«, Kolodvorska ulica.

Perforirko
(Perforiermaschine) tudi rabljeno, kupimo. - Ponudbe upravi »Slovenca« pod št. 8844. (k)

Pohištvo

MODROCE

otomane, kauče itd. dobite poceni in solidno pri
Ivan Habič-u
tapetnik
Kopitarjeva ulica 1
nasproti »Ničmana«

Antik jedilnica
12 komadov, iz masivne hrastovine, stara čez 200 let, brezhibno ohranjena, last nekdanjih slovaških baronov Badvanjskih — naprodaj. Sprejem naročila za izdelavo sodobnega modernega pohištva Mizarstvo »Efka«, Frančiškanska ul., Maribor.

Auto-motor

Kupim avto
proti zameni za nov motor in nove bicikije. — Pečnik Avgust, Stožice, p. Ježica. (f)

Ženitbe

Mlad obrtnik
želi poročiti gospodično z nekaj gotovine. Slika zaželjena, tajnost zajamčena. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod zn. »501« št. 8880 (ž)

Posestva

Vilo v Rogaški Slatini
prodam. Pojasnila daje: Matanič, frizerski salon, Rogaška Slatina. (p)

Weekend hišico
v bližini Ljubljane prodam. » Vprašati: telefon 20-37. (p)

Nova hiša
ugodno naprodaj. Spodnja Radvanjska cesta 50, Nova vas, Maribor. (p)

Tristanovanjsko hišo
novo zidano, lep sončen vrt in klet, blizu Maribora, prodam. Vprašati: trgovina Stromajer, Kamnica, Maribor. (p)

Stavbno parcelo
700 m², ob podaljšani Linhartovi ulici, prodam. - Interesenti naj se javijo v upravo »Slovenca« pod šifro »Vogalna« 8886. (p)

Majhno posestvo
hiša z vinogradom, njivo, sadovnjakom in gozdom v Cerovcu, postaja Ivanjkovci, ugodno naprodaj. Ponudbe upravi »Slov.« pod št. 8845. (p)

Vinograd
3½ jutra, posebno lepa lega, naprodaj skupno s posestvom 33½ jutra, v Gornjih Halozah, gozda 13, drugo travniki, sadonosnik, njive. Vprašati: Plohl, Ptuj, Muršičeva 4.

Hišico
eno ali dvostanovanjsko, z vrtom, kupim v Ljubljani. Plačam takoj v gotovini. Obširne ponudbe z navedbo cene v upravo »Slovenca« pod »Sonce, mir« št. 8825. (p)

Posestvo
z vsemi gospodarskimi poslopji, z lepim sadnim vrtom, njivami, travniki in doraščenim gozdom, ob banovinski cesti, 20 minut od farne cerkve Zagorje in postaje, naprodaj. Vse podrobnosti se zvedo na poštnem uradu Dole pri Litiji. (p)

Gostilniško posestvo
v najboljšem stanju, pripravno tudi za vinsko trgovino, z velikim senčnatim vrtom, prodam z vsem inventarjem. - Posestvo je na zelo prometni točki, ob veliki cesti v Ljubljani. Le resnim ponudbam odgovarjam pod šifro »Dobra eksistenca« št. 8240 v upravo »Slovenca«. (p)

Živali

Ovčjak-čuvaj
čistokrven, 1½ leta star, naprodaj. - Naklo št. 32 pri Kranju. (j)

Pouk

Strojepisni pouk
večerni tečaj, vpisovanje dnevno. Pričetek 5. junija. - Christofov zavod, Domobranska 15. (u)

Denar

Gospod
sedaj v službi, išče družabnico, trgovsko pomočnico s kapitalom 30 do 40.000 din ali da ima trgovino. Pisati upravi »Slov.« pod »Poštenje« 8858. (d)

LETOVIŠČA

Lepo opremljeno sobo
z veliko sončno in kopalno teraso, v moderni, ob gozdu ležeči vili, oddam kot letovišče za poletne mesece boljše situirani osebi ali zakoncema. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 8853. (L)

Razno

Gasilska četa
Kozarje-Podsmreka prestavlja tombolo od 4. junija na 18. junij. (r)

Gumbnice, gumbe, entel, ažur, monograme izvrši ekspres
Matek & Mikeš
LJUBLJANA
Frančiškanska ulica

Obrt

Popravilo in obnova
otroških vozičkov. Bogimir Divjak, Maribor — Ključavničarska 1. (r)

ALOJZIJ SMOLEJ
kleparstvo
in vodovodne napeljave
Kranj

Pozor!
Graditelji novih hiš
dobijo po nizki ceni v dobri kvaliteti in solidni izdelavi vsa mizarska dela pri Tomo Potočnik. Brezobvezne informacije stalno na razpolago. — Vižmarje 49, p. št. Vid nad Ljubljano.

VEHOVAR FRANJO
stavbno in umetno mizarstvo v Celju — izdeluje vsakovrstno navadno in najfinejše pohištvo po lastnih načrtih, kakor tudi stavbna dela. Lastna moderna sušilnica. Zaloga pohištva.
Celje
Glavni trg št. 12

Pozor
dame in frizerji!
Sponke za vodno ondulacijo in navijalke za kodranje, s katerimi delamo in ohranimo ondulirane kodre.
Jekleni prožni obroči
za kratek in olimpijski zavoj (rola) za kratke in dolge lase, kakor tudi škarje za kodre.
Predvajanje na ljubljan. velesejmu paviljon H, stojnica 319-21

Victoria kolesa prvovrstna po nizki ceni nudi tvrdka
A. BIRKE
Ljubljana, Mestni trg 9
Oglejte si veliko zalogo koles na velesejmu v paviljonu ‚F'

Zadružna tiskarna
registrovana zadruga z omejeno zavezo
Ljubljana, Tyrševa 17
Tiska časopise, revije, knjige, reklamne lepake, letake, cenike in vse reklamne tiskovine, vabila za gledališke odre in koncerte, vizitke, kuverte, tiskovine za urade, banke, hranilnice in posojilnice, trgovske tiskovine v eno ali več barvnem tisku in vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela lepo in poceni
Telefon štev. 35-67
Čekovni račun poštne hran. v Ljubljani 14.848

Trajne kodre
v modernih frizurah izvršuje damski česalni salon
GJUD ALEKSANDER
LJUBLJANA, Kongresni trg 6 (poleg kino Matice)
NAJNOVEJŠI IZUM: za občutljive dame: TRAJNI KODRI BREZ ELEKTRIKE

V Cerkveni ulici 11 v Ljubljani
je priznano **staro**
pleskarsko, sobo- in črkoslikarsko podjetje
STANE VOJSKA, preje **Valentin Vojska**
Vsa naročila izvršuje tvrdka po solidnih in zmernih cenah.
Ne zamenjujte podjetja z drugimi podjetji s podobnimi imeni.

GRADBENO PODJETJE IN TEHNIČNA PISARNA
Miroslav Zupan
Ljubljana, Vošnjakova ulica št. 6
Izvršuje: stanovanjske in trgovske hiše, industrijske zgradbe, betonske in železobetonske konst. mostove, ceste
Izdeluje: vse vrste tehničnih projektov

Naravna mineralna kisla voda Lovrenčičeva
Gaberniška Slatina
nudi prekupčevalcu največji zaslužek!
Uprava Lovrenčičeve Slatine, Podplat.

Poceni naprodaj
SINGER-jevi in PFFAF-ovi in razni drugi šivalni stroji.
Partija prvovrstnih **koles** moških in ženskih.
Otroški vozički
najnovejši modeli, športni in globoki (stare jemljemo v račun) pri
PROMET v Ljubljani
(Nasproti Križevniške cerkve)

Prodamo

Poceni naprodaj
nov univerzalni Turfan mlin v Zdenski vasi 51, p. Videm-Dobrepolje. (l)

Obleke in mobilje
naprodaj. Maribor, Aškerčeva 23, pritličje levo, od 13.—16. ure. (l)

Najugodnejši nakup
moških oblek nudi Presker, Sv. Petra c. 14, Ljubljana. (l)

Pisalni stroji
več dobro ohranjenih komadov, naprodaj »Pri Makedoncu«, Kolodvorska ulica. (l)

Parkete
razne suhe deske, orehov furnir, parketne odpadke in žaganje ugodno proda Ivan Šiška, tovarna parketov, Metelkova ulica 4, tel. 22-44. (l)

Nikjer, samo pri nas
najfinejše, najcenejše in vedno sveže čajno maslo »Vitamini« na zalogi na drobno in na debelo. — Kovačič Marija, mlekarna, Židovska steza 6. (r

Krasna izbira srajc
kravat, nogavic ter damskega perila - najugodnejše pri D. Poženel, Celje, Glavni trg št. 14. Pletene bluzice že od 15 din dalje. (l)

Kappel

tudi na obroke pri
KLEINDIENST & POSCH
MARIBOR, Aleksandrova c. 44

Gradbeniki, pozor!
vijake, spojke, samokolnice kakor tudi vse drugo gradbeno okovje vam dobavi najceneje edino tvrdka I. Globočnik — Cerklje na Gorenjskem. Zahtevajte cenik in prepričani boste. (l)

Velika zaloga
ur, zlatnine, optike in vseh zlatarskih izdelkov: poročni prstani, uhani itd. v največji izbiri pri
Rafael Salmič
urar in zlatar
Celje - Narodni dom

Vojno brodovje
podmornice, križarke, rušilci s topovi, zelo lepo in masivno izdelani, po ameriškem načrtu, so zakasnili prevoz v Ameriko ter se bodo prodali na ljubljanskem velesejmu, in sicer na veseličnem prostoru po smešno nizki ceni 15 din komad. Razveselite otroke s to lepo in trajno igračo.

CONTINENTAL

mesečno po Din 200·—, za državne uslužbence po Din 100·—
Ivan Legat
Ljubljana, Prešernova 44
Maribor, Vetrinjska 30

»Eska« kolesa
sem dobil direktno iz Nemčije. Motorje »Adler« 100 ccm dobite najceneje pri Pečnik Avgust, Stožice 47, Ježica pri Ljubljani. Trgovci in mehaniki znaten popust. Prodajam tudi bencin, olje in nafto na črpalkah. — V gostilni točim pristna dolenjska in štajerska vina. Točna postrežba! 1

Zaslužek

Vsaki osebi, družini
nudimo stalni zaslužek doma. Pišite: Anos, Maribor. (r)

Vnajem

IŠČEJO:

Krojači, pozor!
Prevzamem dobro vpeljano delavnico ali grem za poslovodjo. Ponudbe v upravo »Slovenca« pod »Zmožen« 8677. (m)

Soboslikar
stavbni in pohištveni pleskar
vzame v najem hišo
ali stanovanje s prostorom za delavnico v večjem kraju v Sloveniji. Ponudbe v upravo »Sl.« pod »Solиden in strokovnjak« št. 8871.

ODDAJO:

Pekarno
dam v najem z 10. junijem. Velik promet. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 8826. (n)

Specerijski lokal
v večjem kraju na deželi, oddam ženski, ki ima obrt, v najem ali kot družabnici s kavcijo. Ponudbe v upravo »Sl.« pod št. 8905. (u)

Tovarniške prostore v Ljubljani
primerne za vsako industrijo — oddamo s 1. julijem. Naslov v upravi »Slovenca«.

Stanovanja

IŠČEJO:

Stanovanje
eno- ali dvosobno, najraje v šentpetrskem okraju ali na Kodeljevem išče dvočlanska uradniška družina. Naslov pove uprava »Slov.« pod 8869.

Stanovanje
enosobno s kabinetom ali manjše dvosobno, čisto, v mirni hiši — iščeta s 1. julijem mati in odrasel sin, najraje v šempetrskem okraju. Ponudbe z opisom in ceno poslati v upravo »Slov.« pod »Točen plačnik« št. 8774. (c)

ODDAJO:

Trisobno stanovanje
komfortno, s kopalnico in kabinetom, oddam na Mariborski cesti za 700 din. Naslov v upravi »Slov.« pod št. 8874. (č)

Trisobno stanovanje
lepo, s kabinetom in kopalnico, ugodno oddam s 1. julijem. - Poizve se: Gosposvetska 13 (Kolizej), Strgulec. (č)

Dvosobno stanovanje
prazno, komfortno, ugodno za upokojenca, rekonvalescenta, oddam v najem za letno sezijo ali za stalno v strogem središču zdravilišča Dolenjske Toplice. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod »Radiotermia« 8829. (č)

SOBE

Samska oseba
odsotna ves dan - išče čisto prazno sobo s štedilnikom v bližini Jugoslovanske tiskarne. Naslov v upravi »Slovenca«, pod št. 8868. (c)

Priporočajo se sledeče kranjske tvrdke:

„Zložljive postelje"
se dobijo po ugodni ceni na ljubljanskem velesejmu
Izdelovatelj: **FRANC KRELJ, Kranj, Stara c. 9**

Sprejema hranilne vloge in tudi vloge na tekoči račun. Hranilne vloge se lahko vplačujejo tudi potom Poštne hranilnice in so vlagateljem te položnice na razpolago.
Hranilne vloge se obrestujejo od 4 do 5 % in so vlagateljem vedno na razpolago.

Hranilnica in posojilnica
v Kranju r. z. z n. z. Ljudski dom

PRVA KRANJSKA PLETILNICA -- Ustanovlj. 1922

ANDREJ OGRIZEK

KRANJ

Izdeluje pod strokovnim vodstvom lastnika
ZA DAME, GOSPODE IN DECO **VSE VRSTE PLETENIN** ZA ZIMO IN POLETJE
Prvovrsten materijal, solidna izdelava, moderen kroj, okusne barve — odlikujejo
„ANKO" PLETENINE

Srečko Lapajne
Ljubljana
ALEKSANDROVA CESTA 4
Telefon 37-37
VHOD S PASAŽE

AB-KO družba z. o. z. **Ljubljana** Tyrševa cesta 34
Specijalna damska kolesa
angleškega sistema. Oprema: Magistroni, FB, Regina Clement Universal in Balilla pribor. Sportni-dirkalni okvirji à din 460·—. Serije cevi Titanus in Standard.

Na debelo — Na drobno

Fr. Ševčik, Ljubljana
Telefon 33-78 Židovska ulica štev. 8
Orožje, municija za lov, šport in obrambo, lovske-ribolovne in športne potrebščine po najnižjih cenah.
Prepričajte se o izbiri, ceni in kvaliteti.

KOVINA d. z o. z. KRANJ
železnina, steklo, porcelan, barve, stavbeni materijal na drobno . . . na debelo

---

J. KNIFIC
tovarna za žimo
Stražišče pri Kranju

Priporoča svojo bogato zalogo vseh vrst spredene žime po najnižjih dnevnih cenah. Vzorce pošilja na zahtevo gratis.

BITENC IVAN
KRANJ

VELIKA IZBIRA RAZNOVRSTNIH
KOLES, MOTORJEV,
ŠIVALNIH STROJEV IN OTROŠKIH VOZIČKOV.
IZDELOVANJE ŠTEDILNIKOV IN VSEH DRUGIH DEL. ELEKTROVARENJE. SOLIDNO IN POCENI.

JOSIP ŠTIRN
LJUBLJANA - DRAVLJE
KOVNICA ZNAKOV
KOVINSKA INDUSTRIJA
DRUŠTVENI, KLUBSKI, KONGRESNI ZNAKI V KOVINI IN EMAJLU — SPORTSKE PLAKETE IN MEDAILE, KOLAJNE IN ODLIČJA — ŽEBLJI ZA ZASTAVE — KOVINSKI ŽIGI

Letoviščarji in obiskovalci mesta Kranja obiščite
slaščičarno pri „Bučarju"
v Tavčarjevi ulici

Letoviščarji in obiskovalci mesta Kranja
obiščite
Slaščičarna pri „Bučarju" v Tavčarjevi ulici

Modna trgovina za dame in gospode **WENDLING IVO, KRANJ**
Vas postreže z vsakovrstnim perilom solidno in poceni

PREDNO KUPITE *nove čevlje*
OBIŠČITE

TRGOVINO S ČEVLJI
ANDREJ ČERNILEC
KRANJ, Prešernova ulica 16
NAJNOVEJŠI VZORCI!
CENE NIZKE! ROČNO DELO!

Ivan Javornik
mesar, prekajevalec in izdelovalec vsakovrstnih izdelkov iz svežega in suhega mesa
Ljubljana -- Domobranska c. 7
Wolfova ulica 12 — Miklošičeva cesta 17
Rimska cesta 21 — Dolenjska cesta 49
Stojnica: Šolski drevored (poleg Zmajskega mostu)

W. & J. SCHEID, LIMBURG
specijalna tovarna za cestno gradbene stroje
razstavi na velesejmu v Ljubljani od 3. do 12. junija t. l. raznovrstne
stroje za asfaltiranje cest in cestne valjarje

Manufakturo
v veliki izbiri in po nizkih cenah
nudi
OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO
LJUBLJANA, Tyrševa cesta 29
(hiša Gospodarske zveze)

„METROPOL"
Miklič
Masarykova cesta št. 20—24 (nasproti glavnemu kolodvoru)
140 sob. Centralna kurjava. Topla in mrzla voda. Dvigalo itd. Prvovrstna kavarna in restavracija. Dvorana za prireditve in shode. Garaže. Zmerne cene. Točna postrežba.
Telefon št. 27-37, 20-22

Sumin - Emajl
za notranja dela
Sprimo - Emajl
za zunanja in notranja dela
Lukrator - predlak
za notranja dela

SPRINGER & MÖLLER A. G.
LEIPZIG
Generalno zastopstvo:
STJEPAN RUKAVINA
LJUBLJANA
SKLADIŠČE: WOLFOVA 4

„ALPEKO"
TOVARNA UMETNEGA KAMNA
VABI
na ogled svojega razstavnega paviljona na velesejmu, kakor tudi stalne tvorniške razstave na Tyrševi cesti 48.
VAŽNO ZA GRADITELJE IN PRIVATNIKE

Medijske toplice pri Zagorju

termalno kopališče in letovišče. Plavalni bazeni 28 °C na prostem, nove kadne kopeli, terase za sončenje, divna okolica in izleti. Idealno letovišče za vse miru in počitka potrebne, rekonvalescente, otroke itd. Prijeten nedeljski izlet. Avtobusna zveza. Lepe in čiste tujske sobe. Pension 45 din. Pojasnila daje uprava toplic, p. Medija-Izlake.

ZDRAVILIŠČE
DOBRNA
Vas vabi!

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

Krznarstvo, izdelovanje čepic
Lampič Alojzij - Ljubljana
Sv. Petra cesta 7 se priporoča

INDUS

tovarne usnja in usnjenih izdelkov
družba z o. z.

v Ljubljani

Telefon št. 25-28 in 22-73

Vseh vrst gonilnih jermen in specijalni proizvodi za tekstilno industrijo. — Usnje za čevljarsko industrijo ter galanterijsko usnje.

Otroški kotiček. 58

Konči Ahačič:

Nosan in Zalika

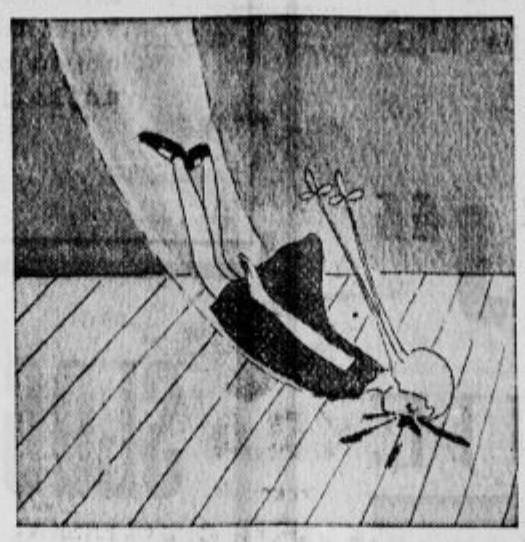

Zek — švigne punčka po zraku in — bum — prileti na lesena tla ravno s svojim malim porcelanastim obrazkom. Nekaj zaškriplje, nekaj zastoka, nekaj od žalosti grenko zajoka, potem pa je v sobi vse tiho. Le ob oknu se še zasmehlja Luna: »V Zalikinem licu nosa ni, zato ga Nosan ima za tri! Hi! Hi!«

Potem tudi Luna odplava in zopet je mrak v sobi, v kateri sveti le medla Tacina nočna lučka. In zopet spe palčki in vile, metuljčki in rožice v Tacini pravljični knjigi. In zopet leže Tacine igračke križem-kražem razmetane po tleh. Vse kakor, pred polnočjo. Le nekaj je drugače: Zalika ne leži na hrbtu, temveč na obrazu.

Slikarstvo-pleskarstvo V. ŽVEGELJ
COJZOVA CESTA 1.
Novi vzorci! Cene vsem dostopne!

MIZARJI!
Okovje za stavbe in pohištvo.
GOSPODINJE!
Weckove kozarce za vkuhavanje sadja (za leto 1939 30% cenejše), kuhinjsko posodo, jedilno orodje, ki ne rjavi.
KMETOVALCI!
Garantirane kose, srpe, škropilnice, poljsko orodje, semena, špecerijo kupite ugodno pri
JOSIP JAGODIČ, CELJE
Gubčeva ulica 2 in Glavni trg 14

Gorenjske mlekarske zadruge Naklo
se priporočajo cenj. občinstvu!

Vse pisarniške in šolske potrebščine, knjige domačih in tujih založb nudi v največji izbiri
Knjigarna Mohorjeve tiskarne
podružnica
LJUBLJANA, Miklošičeva c. 19
Telefon štev. 49-51
Zahtevajte nov seznam knjig Družbe sv. Mohorja!

CIMEAN

Obiščite svetovnoznano radioaktivno termalno kopališče in zdravilišče
KRAPINSKE TOPLICE

Sijajni uspehi zdravljenja reumatizma, išiasa, ženskih bolezni itd. Ekonomične pavšalne kure v predseziji do 30. junija in v poseziji od 1. septembra za 650 do 750 din, v glavni seziji od 770 do 870 din (10 dni stanovanje, hrana po karti, zdravnik, vse takse, termalne kopelji). V oddelku III. razreda stanovanje po 12 din, kopeli po 4 din, dnevna hrana za 25 din. Znatni popusti v pred- in poseziji za državne, banovinske in občinske nameščence in penzijoniste, duhovnike in zdravnike. — Kopališčni avtobus redno na postaji Zabok-Krapinske Toplice pri vlakih iz Grobelna (Celja), Zagreba in Čakovca, vsake sobote in torka v Rog. Slatini pri vlaku ob 11.27 (direktni vagon iz Ljubljane). Izborna hrana in postrežba, popust pri povratku na drž. železnicah. Mogočni termalni vrelci 42 °C topline in blato z dnevno kapaciteto 60.000 hl radioaktivne vode. Novo zgrajen termalni bazen na prostem in blatne kopeli. Krasna okolica in sprehodi v bližini slovenskih krajev in v srcu Hrvaškega Zagorja. Priljubljeno in zelo obiskano od vseh slojev in za vsakega. — Zahtevajte obširen ilustriran prospekt!

Zastonj

bi lahko rekli, če velja
6×9
Kodak kamera na sklop
samo 298·— dinarjev.

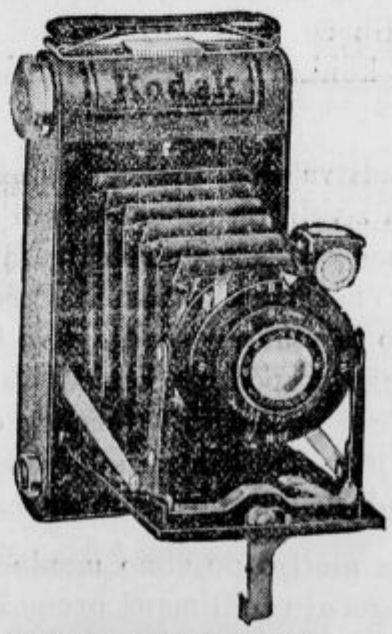

Kodak Triskop objektiv, zapor za trenutne in časovne posnetke, precizna kovinska konstrukcija, enostaven v uporabi.
8 posnetkov 6×9 na Kodak filmu 620

KODAK JUNIOR 0

Obiščite
VIII. MARIBORSKI TEDEN
OD 5. DO 13. AVGUSTA 1939.

Velika gospodarska in kulturna revija • Velike gledališke, pevske in sportne prireditve • 50% popusta na železnicah in parobrodih od 1. do 17. avgusta 1939.

Mariborski otok, najlepše kopališče v Jugoslaviji . . .
Zeleno romantično Pohorje . . .
Vinorodne Slovenske gorice . . .
Gostoljubni lepi Maribor . . .

VAS VABIJO!

Do dneva nam ugasne luč
in stan nam in stezo noč temna pokrije ...
Do dnevne svetlobe Vam v žep dajo ključ
Trpežne odlične

„ZMAJ“
BATERIJE

Obiščite **Klet „Zvezda“** Obiščite

ki je odprta vsak dan do **3. ure zjutraj** / Za prijetno zabavo skrbi koncertna in plesna godba **orkestra „ZVEZDA“** Velika izbira jedil in pečenj na ražnju / Vsak četrtek in petek okusno pripravljene **MORSKE RIBE** / Točijo se izbrana najboljša dalmatinska, domača in srbska vina

Priporoča se
Marijan Šilović

SLOGRAD
SLOVENSKA GRADBENA IN INDUSTRIJSKA D. D.
LJUBLJANA
TEHNIČNA PISARNA:
VRTAČA ŠTEV. 9.
BRZOJAVKE:
SLOGRAD LJUBLJANA

TELEFON INT.
21-80

Tvrdka gradi: stanovanjske hiše, trgovinska poslopja, moderne industrijske stavbe, betonske in železobetonske konstrukcije, vse vrste vodnih naprav, mostove in silo, železobetonske tlačne cevi za vodne naprave, vodovode itd.

Izdeluje: vsakovrstne tehnične projekte in statične proračune.

Umetni led
iz pitne vode se dobiva v
mestni klavnici ljubljanski
na licu mesta po din 3·— za kos (po 12,50 kg)

Vse vrste
svile
v krasnih, pestrih modnih barvah najnovejši vzorci za obleke in bluze, velika izbira
R. MIKLAUC
»PRI ŠKOFU«
LJUBLJANA
Lingarjeva ulica 3
Pred šolijo 3

ANKER šivalni stroji z 20 letnim tovarniškim jamstvom ter dvokolesa najboljših svetovnih znamk nudi najcenejše tudi na obroke
‚Triglav‘, Ljubljana, Resljeva 16
Oglejte si razstavo na velesejmu!
Paviljon A 156/60

Astra pinjo
150 litr., gnetilnik, sirne prte, sirne obode, strišče prodaja Krištof Franc - Ljubljana, Sv. Petra cesta 60. (1)

Ako želite ogoreti brez opeklin ter ohraniti kožo prožno, mladostno in gladko, uporabljajte specijalno kremo za sončenje iz
drogerije
„DANICA“
Ljubljana, Tavčarjeva ul. 3

Nekaj o uporabljivosti električne energije

Dandanes je samo ob sebi umevno, da povsod tam, kjer je električni tok na razpolago, isti služi za razsvetljavo in pogon motorjev. Ugodnosti električne razsvetljave in električne pogonske sile so danes v ljudstvu že tako vkoreninjene, da ni več potrebna posebna propaganda, da se tudi revnejše sloje pridobi za uporabo električnega toka za luč in pogon. Cene toku so pri skoraj vseh električnih podjetjih že tako znižane, da more električni tok uspešno konkurirati z vsemi drugimi energijskimi viri.

Širokim plastem ljudstva pa ni znano, da služi električni tok že dalje časa in z velikim uspehom tudi za kuhanje in da se tudi pri nas opaža vedno večje zanimanje za uporabo električne energije v ta namen. Prednosti električnega kuhanja so za vsako gospodinjstvo tako velike, da ne bi smela nobena gospodinja več odlašati, da se pri najboljših električnih podjetjih informira o porabi in ceni toka za kuhanje, o stroških za nabavo električnega štedilnika kakor tudi drugih koristnih aparatov.

Električna podjetja nudijo posebno ugodne cene toku za kuhanje, ki omogočajo tudi manj premožnim slojem uporabo električnega toka za kuhanje.

Posetite ljubljanski velesejem!

Krojači! Krznarji!
STROBEL SPECIJALNI ŠIVALNI STROJI pri
B. Magdić - Zagreb
Radišina ul. 11
Na ljubljanskem velesejmu v paviljonu „G“

BERKEL AVTOMATSKE IN INDUSTRIJSKE TEHTNICE TER STROJI ZA NAREZEK IN GNJAT
pri **B. Magdić - Zagreb**
Radišina ul. 11
Na ljubljanskem velesejmu v paviljonu „G“

TEKSTILNE TVORNICE

MARKO ROSNER

vsakovrstno pisano blago in hlačevina

„JUGOSVILA" d. z o. z.

svilene tkanine najboljših kakovosti in tiskano svileno blago

„JUGOTEKSTIL" d. z o. z.

popelini, blago za sportne srajce, damska modna blaga

MARIBOR

Kaj imamo in kaj delamo?

- **Ojačevalne naprave** za prenose govorov na javnih prireditvah prodajamo in posojamo
- **Mikrofonske prenose** oskrbujemo
- Vse naprave za **zvočni kino** i. s. projektorje in zvočne naprave **Zeiss Ikon** prodajamo, montiramo in popravljamo
- Razpolagamo s **prenosno napravo za zvočni kino,** s katero moremo v vsakem kraju prirejati zvočne kinopredstave
- **Vse potrebščine za kino** kot n. pr. oglje, rezervne dele za projektorje itd. imamo v zalogi. Oskrbujemo **service** za večino zvočnih kinov v Sloveniji
- Dobavljamo in montiramo **električne zvonove**
- Prodajamo in popravljamo **radijske aparate**
- Bavimo se z vsemi tehničnimi vprašanji, ki zadevajo **radijsko, projekcijsko** in **elektro-akustično stroko**

RADIO

DRUŽBA Z O. Z.

LJUBLJANA

Miklošičeva c. 7 - Tel. 31-90

Mestna podjetja Maribor

Prodajalna: Glavni trg št. 14 - Rotovž

telefon 25-23

Vse električne in plinske naprave

za gospodinjstvo obrt in industrijo

Lestence, svetilke in druge svetlobne objekte za opremo stanovanj, trgovskih prostorov in delavnic Vam dobavimo najsolidneje

Neobvezen ogled in predvajanje aparatov v naših prodajnih prostorih: GLAVNI TRG št. 14, ROTOVŽ

ENGROS DETAIL

J. C. MAYER

MANUFAKTURNA VELETRGOVINA

LJUBLJANA

Wolfova ul. Marijin trg

Osnovano leta 1834

Oglejte si izložbe!

Damske poletne obleke

v vseh kvalitetah, kostume, bluze, krila, jutranje halje, pisarniške halje iz klota in svile, otroške obleke, otroške in damske predpasnike nudi v največji izbiri tvrdka

F. I. GORIČAR

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 29

Franc Pust

tesarski mojster ter sodnijski izvedenec in cenilec se priporoča za napravo stavbnih načrtov, cenitev posestev, gozdov, izvršitev lesnih konstrukcij in statičnih računov

LJUBLJANA, Streliška ulica št. 31

Predno se odločite za nakup pohištva, si oglejte krasno **barok spalnico** v paviljonu F na ljubljanskem velesejmu. Za cenjeni obisk se priporoča mizarstvo

Štigl Milan, Poljane 51, Št. Vid nad Ljubljano

VOZNI RED

Ljubljana—Prezid—Sušak

Km	1	2	3	Din	Postajališče	1	1
—	5·40	15·40	20·00	—	↓ LJUBLJANA KREKOV trg ↑	7·30	20·45
25	6·33	16·33	20·53	14·—	Turjak	6·37	19·52
31	6·50	16·50	21·10	16·—	Vel. Lašče	6·20	19·35
50	7·28	17·28	21·48	28·—	Bloke-Nova vas	5·42	18·57
60	7·47	18·00	22·07	32·—	Stari trg	5·10	18·38
74	8·15	18·30	22·35	42·—	Prezid	4·40	18·10
—	8·30				Prezid		18·05
81	8·44			48·—	Parg, Čabar		17·50
86	8·55			50·—	Trščе		17·40
95	9·25			56·—	Gerovo		17·10
114	10·12			65·—	Črnilug		16·23
154	11·35			76·—	↓ SUŠAK ↑		15·00

Štev. 1. vozi dnevno. Štev. 2. vozi ob delavnikih. Štev. 3. vozi ob nedeljah in praznikih.

Cena vožnji Ljubljana—Sušak tja in nazaj din 125·—. Potniki, ki žele sedeže rezervirati, prosim, da se prijavijo 3 dni prej.

Naročila za posebne (izletniške) vožnje z modernimi avtobusi v tu- in inozemstvo sprejemam

Anton Pečnikar, avtopodjetje

LJUBLJANA, Dolenjska cesta 48e — tel. 4928

„TOTRA“ tovarna trakov, družba z o. z. v Ljubljani, Aleksandrova 5

izdeluje vse vrste trakov za čevlje, tako za športne kakor tudi za modne z okraski in priveski. Vrvice za ribiče, lanene in svilene.

Verige za poljedelstvo, brodarstvo in vse tehnične porabe, plužne glave, plužne pritikline, jeklene pluge znamke „LESCE“, žičnike, klepala, klešče izdeluje

TOVARNA VERIG

D. D,

LESCE PRI BLEDU

ZAHTEVAJTE NAŠE PONUDBE IN CENIKE!

MEHANIČNE tkalnice svilenih izdelkov • barvarna apretura • tiskarna

Izdeluje vse vrste blaga kakor:

Crepe de chine, Crepe satin, Crepe mongol, Crepe marocaine, Crepe imprimé, modno svilo v različnih izdelavah, svileno podlogo za plašče, svilene brokate, nadalje vse vrste jacquardnega blaga, brokate za odeje, satin za odeje, svilene rute, Echarpes Shawls

THOMA & CO.

MARIBOR IN POBREŽJE

Telefon št. 21-77, 21-76
Brzoj.: Thoma Maribor

Obiščite na ljubljanskem velesejmu mojo razstavo poljedelskih strojev in dr.

FR. STUPICA, železnina,

Ljubljana, Gosposvetska c. 1.

Ugodna prilika!

Ogalna hiša z opremljeno gostilno ter trgovino v najboljšem stanju, na prometnem kraju, s posestvom ali brez, v Ptuju, zaradi družinskih razmer takoj naprodaj. — Le resne ponudbe na podružnico »Slovenca« v Celju pod značko »Dobra eksistenca« 8843.

Svila, volna, platno

v novih vzorcih

Ivan Avšič, Ljubljana

Magirus, Deutz, Diesel tovorni avtomobili in avtobusi

Automontaža d. d.

Ljubljana

Pisarna: Pražakova ulica 13
Tovarna: Kamniška ulica 25

Tovarna patentiranih jeklenih karoserij za avtobuse

IVAN PETRIČ

elektrotehnično podjetje

LJUBLJANA

Rožna dolina, cesta V. št. 10

Zastopstvo švicarskih dvigal znamke „SCHINDLER" — Dobavljanje osebnih, tovornih in jedilnih dvigal vseh vrst Naprave električnih naprav in vodov — Montaža dvigal — Instalacijska dela za razsvetljavo in pogon — Popravljanje vseh spred omenjenih naprav Delo prvovrstno in solidno Informacije brezplačno

CONTINENTAL

EDINI STROJ ZA VAŠO PISARNO!

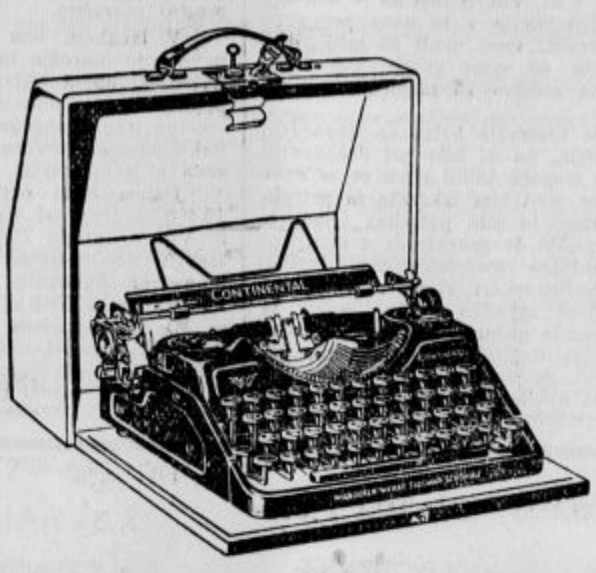

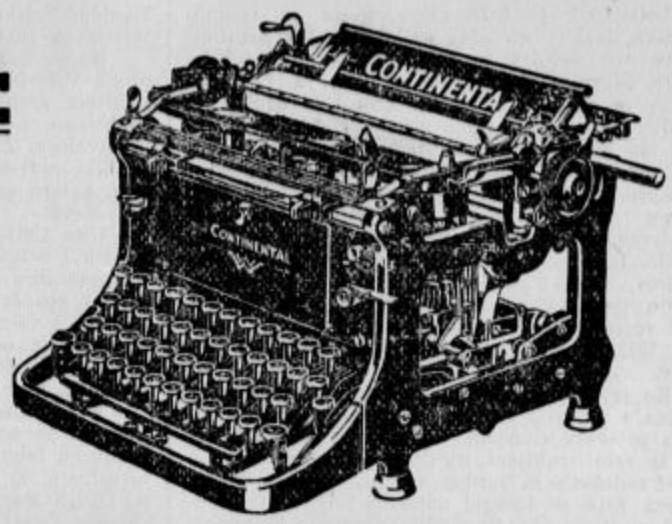

IVAN LEGAT

MEHANIK

LJUBLJANA * MARIBOR

PREŠERNOVA 44 — VETRINJSKA 30

Telefon interurban 26-36 — Telefon interurban 24-34

★ STEKLO ★
★ PORCELAN ★
★ KERAMIKA ★
★ KRISTAL ★

AVGUST AGNOLA

LJUBLJANA, Tyrševa cesta št. 10

Kompletne opreme za kavarne, restavracije, gostilne in gospodinjstvo

TELEFON 24-78

NAJVEČJI SLOVENSKI PUPILARNOVARNI ZAVOD

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Stanje vlog . . . . . Din 420,000.000·—
Lastne rezerve . . . . . Din 28,650.000·—

Dovoljuje posojila proti vknjižbi — Za vse obveze hranilnice jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Že 300 let zdravi

ROGAŠKA SLATINA

s čudodelno močjo svojih mineralnih voda vse bolezni želodca, črevesa, jeter, žolčnika, ledvic, mehurja i. dr.

Raznovrstna terapevtična sredstva zdravljenja. Najmodernejše urejeni hoteli. Prvovrstna godba in druge prireditve za zabavo in kratek čas. Veliko športno kopališče. Tenis. Izleti itd. V pred in posezoni znatni popusti. Odprto tudi pozimi. Sloviti zdravilni vrelci:

TEMPEL ◆ STYRIA ◆ DONAT

Prospekte in vse informacije daje brezplačno: Zdravilišče Rogaška Slatina

Telovadno in športno orodje

nenadkriljive opreme telovadnic z vgrajenimi orodji v najnovejši, dovršeni izvedbi nabavite v specijalni

Tvornici telovadnega orodja

J. ORAŽEM

RIBNICA NA DOLENJSKEM

Vsa elektrotehnična dela izvršuje najsolidneje in po najugodnejših pogojih

ELEKTROTEHNIŠKO PODJETJE

Jože Markeš, Jesenice

Odlična

kolesa

ADLER - VALY - AUTODIRK

avtomobilne potrebščine

Continental-pnevmatika

Varta-akumulatorji-service

A. Gorec

družba z o. z.

poleg nebotičnika

„Bellevue"

na šišenskem griču

Najlepša razgledna točka v Ljubljani. Prvovrstna kuhinja Izborne pijače. Moderno urejene sobe z mrzlo in toplo tokočo vodo. Sončne kopeli s prho. Lasten gozdni park. Avtogaraža itd. Telefon št. 30-42. — 15 sob, (24 postelj), 2 kopalnici. Soba brez takse 20 do 45 din; polna penzija 60 do 80 din.

DOM. ČEBIN

premog, drva, koks

KRANJ — Vidovdanska c. Tel. 14.

LJUBLJANA — Wolfova 3, tel. 20-56

Trgovci in obrtniki!

Ako hočete povečati svoj promet, si nabavite dostavni voz znamke TEMPO, s katerim hitro in poceni postrežete svoje odjemalce. Poleg tega Vam je pa še dana možnost, da razširite svoje poslovanje na večje področje.

Vozovi so tri in štirikolesni, nosilnosti 750 in 1000 kg, zelo ekonomični in poceni.

Zastopstvo „Lustra" V. Laznik

Ljubljana, Gosposvetska cesta 8

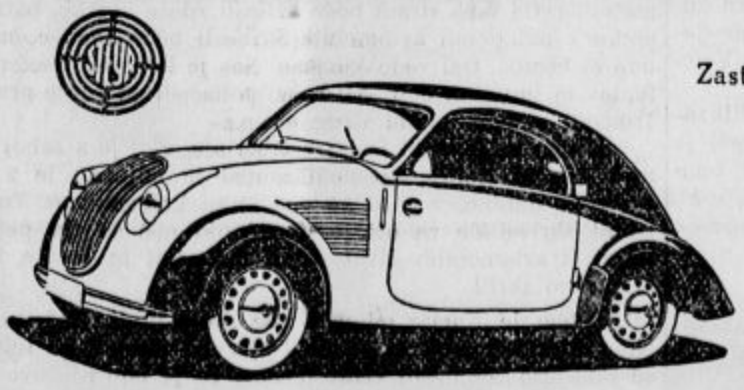

Zastopstva: **Jerman & Co.** družba z o. z.

Kolodvorska ulica 8 — Telefon 22-32

Ljubljana

Adolf Šoster

Frančiškanska ulica 11 — Telefon 22-06

Maribor

IZRAZ KVALITETE

Razstavljeno na ljubljanskem velesejmu

Ljubljanski tramvaj

Leta 1901 je bila ustanovljena na Dunaju delniška družba »Splošna maloželezniška družba«, katere vse delnice je imela znana industrijska tvrdka Siemens & Halske na Dunaju. Glavnica družbe je znašala 1.2 milij. kron. Ta družba je zgradila prvo tramvajsko progo v Ljubljani, in sicer sta bili to prav za prav dve progi: Glavni kolodvor—garnizijska bolnišnica in magistrat—dolenjski kolodvor. Obe progi sta bili dolgi 5200 metrov ter sta dolgo časa zadostovali potrebam Ljubljane, saj je prebivalstvo mesta le počasi naraščalo. Ljubljana je imela leta 1900 36.547 prebivalcev. Promet na cestni železnici ni bil znaten. Število potnikov je počasi naraščalo in doseglo pred vojno najvišje število leta 1911 s 1,153.600. Leta 1913 je bilo prevoženih samo 1,125.000 potnikov.

Ko je po vojni Ljubljana znatneje narasla, se je kmalu pojavila potreba modernizacije tramvajskega prometa v mestu. Na eni strani so bili vozovi že zelo izrabljeni, na drugi strani pa omrežje ni več zadoščalo za potrebe naraščajočega prometa. Že leta 1918 je dosegel potniški promet na ljubljanskem tramvaju 6,136.000 potnikov. V naslednjih letih je promet nekoliko padel in se je število potnikov gibalo med 2.65 in 3.2 milij. letno. Za razširjenje omrežja pa je bilo potrebno skleniti primeren sporazum s tvrdko Siemens-Halske. Že leta 1927 je bila sklenjena pogodba, po kateri je mestna občina pridobila tretjino delnic Splošne maloželezniške družbe. Ob prodaji si je tvrdka Siemens-Halske zagotovila gotove predpravice materielnega značaja glede dobav itd.

Na podlagi tega je prišlo do sklepa, zgraditi progo Vič—Šiška in ti dve občini z naraščajočim številom prebivalstva pritegniti v območje mesta Ljubljane. Leta 1931 je imel Vič že okoli 7000 prebivalcev, Zgornja Šiška pa okoli 4000. Nadalje je bilo potrebno poskrbeti tudi za znatna sredstva, katera so zahtevale investicije v nove proge in vozove.

Leta 1931 so bile dograjene proge in odprte: 31. maja proga v Šiško, 28. junija 1931 na Vič in 28. novembra 1931 v Št. Vid. S tem se je omrežje znatno povečalo. Investicije v te nove proge so znašale z vsemi stroški vred okoli 49 milij. din, od tega je odpadlo na samo progo Vič—Šiška 15.55 milij. din, na nabavo 15 motornih voz pa 7.1 milij. din.

V tem času je nastopila kriza na denarnem trgu, ki je povzročila, da ni bilo pri dosedanjih kreditnih faktorjih mogoče dobiti sredstev za nove investicije, ki so se med tem izkazale za potrebne. Kajti stara proga je bila potrebna temeljite obnove. Tedaj je prišlo do sporazuma z manjšinsko delničarko Splošne maloželezniške družbe, avstrijskih Siemens-Schuckert tvornic, po kateri je financirala največ zgradbo krožne proge ta tvrdka. To je pomenilo občutno breme za mestno občino, ker ni mogla dobiti dovolj dolgoročnega, cenenega investicijskega posojila v ta namen.

Tudi promet na novih progah ni narastel tako kot so pričakovali rentabilitetni računi, sestavljeni še v boljših gospodarskih časih. Računalo se je namreč na približno okoli 10 milij. din dohodkov letno, katerih pa ni družba dosegla nikoli. Dosedanji najvišji dohodek cestne železnice je znašal leta 1932 8.9 milij. din, kateri ni bil dosežen tudi v lanskem letu ne.

Položaj družbe je bil težaven in šele leta 1937 je prišlo do končne sanacije družbe. Velik del bremen je morala prevzeti mestna občina. Uspelo pa je mestni občini doseči znatne popuste pri Avstrijskih Siemens-Schuckert tvornicah. Postala pa je s sanacijo mestna občina edina delničarka Splošne maloželezniške družbe, ki je s tem postala tudi mestno podjetje, kar je dobilo izraza tudi v uvrstitvi izdatkov in dohodkov tramvaja v mestni proračun.

V lanskem letu je družba izvedla nadaljne povečanje omrežja in je bila odprta proga k Sv. Križu, ki obeta biti dovolj rentabilna, nadalje je podaljšala in obnovila dolenjsko progo. Čakajo pa mestno tramvajsko podjetje še nove naloge, zlasti kako povezati severni del Ljubljane ob Dunajski cesti s tramvajskim prometom v središče mesta.

Danes meri omrežje naše cestne železnice 19.490 metrov, od tega odpade na progo štev. 1 Št. Vid—Gradišče 7350 m ali nad 7 km, na progo štev. 2 Moste—Sv. Križ 5700 m, na progo štev. 3 magistrat—Rakovnik 2400 m in štev. 4 Vič—Splošna bolnišnica 5040 m.

Danes razpolaga naš tramvajski promet z 41 motornimi vozovi s 710 sedeži in 600 stojišči ter s 6 priklopnimi vozovi s 137 sedeži in 70 stojišči, skupno s 47 vozovi in 847 sedeži ter 670 stojišči, skupno s 1517 mesti. Tu nam je zlasti pripomniti, da je začelo naše tramvajsko podjetje izdelovati vozila doma, kar pomeni velik prihranek na stroških za mestno občino, ki skrbi za razvoj tramvajskega prometa v Ljubljani.

V naslednjem navajamo podatke o številu potnikov na cestni železnici od l. 1919 dalje v tisočih:

staro omrežje		novo omrežje	
1919	5.439	1931	5.448
1920	3.474	1932	6.954
1921	3.184	1933	5.112
1922	3.205	1934	4.838
1923	2.866	1935	5.180
1924	2.790	1936	6.152
1925	2.745	1937	7.077
1926	2.710	1938	7.601
1927	2.654		
1928	2.719		
1929	2.860		
1930	3.174		

Dohodki od prodanih voznih listkov so znašali lani 8,494.000 din, dočim so leta 1937 znašali samo 8,092.000 din.

Račun novih investicij je znašal do konca leta 1937 51.3 milij. din, faktično pa se je investiralo samo 42.4 milij. din (ker je v računu investicij bilo vknjiženih mnogo postavk, ki dejansko niso bile investicije, ampak so predstavljale n. pr. izgubo pri prodaji obveznic investicijskega posojila, tečajne izgube, izgube pri avtobusih, obrestih itd.

V bilanci za leto 1937 so izkazane stare investicije s 257.000 din, nove pa s 42.066.000 din. Upniki pa znašajo 34,348.000 din.

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD

KNJIGOTISK

Tiskovine za urade, trgovino in obrt, časopisi, revije, prospekti, katalogi, brošure, ceniki, letaki. Eno- in večbarvni ilustracijski tisk

KNJIGOTISK
OFSETNI TISK
LITOGRAFIJA
KAMENOTISK

BAKROTISK
KLIŠARNA
FOTOGRAFIJA
KNJIGOVEZNICA

KLIŠARNA

Klišeji v vsaki obliki, za reprodukcijo slik, fotografij in drugo, za enobarvni in večbarvni tisk v največji velikosti 70 × 100 cm

LITOGRAFIJA

Plakati, vrednostni papirji, diplome, katalogi, prospekti, etikete v eno- in večbarvnem tisku. Kameno- in offsettisk, fotolitografija

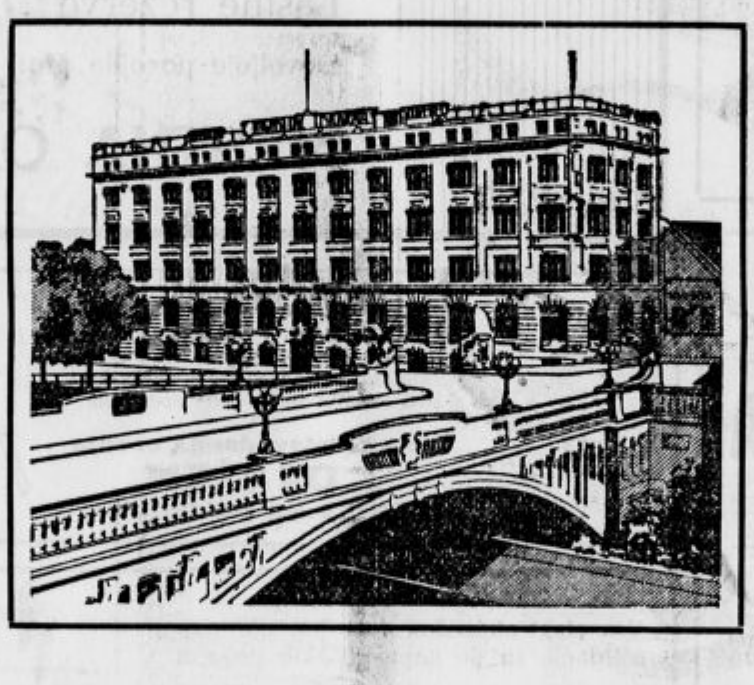

BAKROTISK

Umetniške ilustracije, prospekti, albumi, koledarji, razglednice, diplome, propagandne tiskovine v eno- in večbarvnem bakrotisku

JUGOSLOVANSKA TISKARNA
LJUBLJANA

Telefon interurban 4001—4005

Brzoj.: Jugotiskarna Ljubljana

Aleksij Pelipenko: 39

Ukrajina joka . . .

Volovodivški kmetje so sedaj prosili škofa Fotija, ki je živel kot menih v Nemirivu in ga prosili za novega župnika. Zaradi njih zvestobe in navezanosti, jim je dal na prosto izbiro, da si sami izbero župnika. Izbrali so si za svojega župnika duhovnika Petra Križenivskiga. Udeležil se je pogreba umorjenega župnika Nikandra in govoril pogrebni govor, ki je Volovodivčanom posebno ugajal.

Sleherno nedeljo in praznik je obiskoval z verniki Nikandrov grob in skupno so molili za njegovo dušo. Čim bolj je novi župnik ljudi spominjal na Nikandra in zanj molil, tembolj so ga verniki ljubili.

III. del.

Zvezda svojega ljudstva

Cerkveni zaklad.

V Vranjem gozdu je bilo vse živo. Komarjevi taborni ognji so visoko plapolali. Komarju se je pridružilo mnogo kmetov. Slaba obleka jih je le malo varovala pred mrazom v poznih jesenskih nočeh, toda njih srca so gorela. Prinesli so Komarju mnogo vojnega materijala in orožja. Vranji gozd je velik in gost, zato jih brani in skriva.

Vseeno pa je bil Komar nemiren. Koliko časa bo mogel še imeti svojo četo? Kaj naj začne? Ko je dvignil orožje je imel jasen namen. Osvoboditi župnika Nikandra in maščevanje nad čekisti. Sedaj pa je župnik Nikander mrtev in njegovi morilci so bili sojeni. Kaj naj še stori?

Ko so nekega dne zopet goreli taborni ognji in so peli kmetje ukrajinske pesmi, je stopil Komar vstran, da bi bil sam. Sedel je na panj in premišljeval:

»Če bi se naenkrat uprla vsa Ukrajina tako kot mi,« je mislil, »tedaj bi bila dežela prosta v enem dnevu. Kaj pa smo mi? Peščica kmetov, mala skupinica. Oni bodo končno le močnejši. Od vseh strani bodo sklicali rdeče vojake, bataljone, polke z oklopnimi avtomobili. Prinesli bodo topove, metalce min in bombe. Oni vedo kje smo. Nas je le nekaj tisoč mladih fantov in junaških mož. Ali bomo potlačeni od rdeče premoči? Izmisliti si bom moral drug način.«

Komar se je vrnil nazaj v taborišče, vzel je s seboj nekaj tovarišev, ki jim je posebno zaupal in odjezdil je z njimi v Plosko dubino, v gozd na ono stran Volovodivke. Tu si je izbral skrivališče za orožje. Naslednjo noč so tja peljali v tovornih avtomobilih živež, vojni materijal in orožje in vse to skrbno skrili.

Potem je Komar odpustil vse svoje ljudi. Zadržal je le okoli štirideset mož, ki so jih boljševiki poznali po imenu in se zato niso več mogli vrniti domov. To je bilo njegovo jedro. Z drugimi je sklenil, da jih bo tedaj hitro sklical, če jih bo rabil za napad kakšnega večjega komunističnega oddelka. Kmetje so prišli, se zbrali v čete, se bojevali in po nekaj dneh so se vrnili zopet domov, ne da bi komunisti kaj zapazili.

Komarjevo taborišče je bilo še vedno v Voroni dubini. V toplih kožuhih so lahko zdržali. Za živež so skrbele vasi. Pred zarjo je bilo večkrat videti mlada dekleta hiteti proti Voroni dubini z jerbasi naloženimi s kruhom, mesom in žganjem. Košare in jerbase so obesile na določena drevesa. Čez nekaj časa so prišle zopet s polnimi jerbasi in prazne vzele domov.

Noči so postajale hladnejše. Če je v gozdu hrumel vihar in so Komarjevi ljudje zmrzovali, so se posamič splazili iz gozda ter šli v bližnje vasi in prenočevali v senikih. Kmetje so jim radi dali jesti in nikogar ni bilo, ki bi jih izdal komunistom. Brez skrbi je prihajal Komar med kmete, kadar so imeli poroko ali sploh kakšno slovesnost in kot v boju je bil prvi tudi pri plesu.

Komarja se niso bali le komunisti le v lipovškem okraju, temveč v vsej breclavski guberniji. Kmetom ni prišlo več niti na misel, da bi plačevali davek. Če so se pojavili v vasi rdeči vojaki, da bi pobrali davek, je zadostovalo, da je kdo zakričal: Komar gre! — in že so zbežali.

Sem pa tja je napadala Komarjeva četica boljševiške vojaške straže, komunistične občinske sovjete in manjše vojaške posadke in jih razgnala na vse strani. Kogar so dobili v pest, so ga obesili na prvi brzojavni drog. Čeka je poskušala napraviti red z večjimi oddelki, tedaj pa je Komar sklical iz vasi svoje ljudi. Zbralo se je nekaj tisoč mož in v eni noči so uničili celo lipovsko posadko. Pri tem pa ni preteklo niti šest tednov, kar je Komar zbral svoje ljudi, da bi osvobodili župnika Nikandra.

Misel na cerkveni zaklad ni dala Komarju miru. Sam je prišel v Volovodivko zelo poredko. Vendar je vzdrževal s kmeti stike. Nekoč je poslal sla s pismom. »To pismo naj gre iz roke v roko!« je nanj napisal. V pismu je bilo napisano, da je prepričan, da je očka Nikander pokazal kakšnemu svojemu zaupniku, kam je skril pred komunisti zaklad. Zaradi očke samega, prosi slednjega, ki o zakladu kaj ve, da bi mu sporočil.

Zanatska banka kraljevine Jugoslavije d. d.

podružnica Ljubljana, Gajeva ulica štev. 6 Telefon štev. 20-30

Podeljuje obrtnikom, obrtnim podjetjem in zadrugam razne vrste posojil in kredite na tekoče račune.
Sprejema od vsakogar vloge na hranilne knjižice in tekoče račune in obrestuje po 4% do 5%.

Izvršuje vse ostale bančne posle pod najugodnejšimi pogoji.

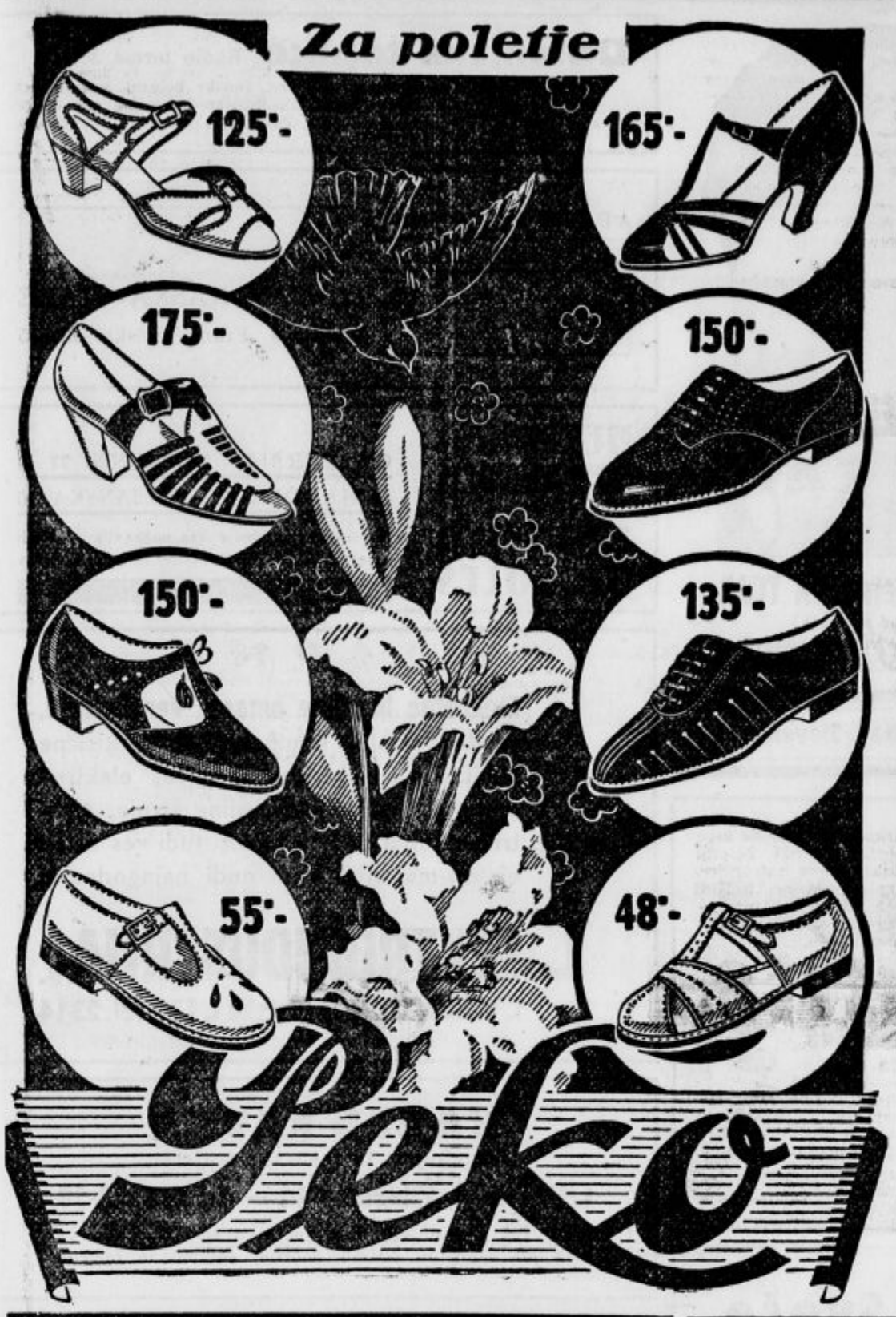

KNJIGOVEZNICA JUGOSLOVANSKE TISKARNE

LJUBLJANA - KOPITARJEVA UL. 6, II. NAD.

1. KNJIGOV. ODDELEK
VEZAVE VSEH VRST V NAKLADAH IN PODROBNO. — ČRTALNICA IN ZALOGA POSLOVNIH KNJIG.

2. TORBARSKI ODDELEK
IZDELOVANJE DAMSKIH TORBIC, KOVČEGOV, AKTOVK, LISTNIC IN DRUGIH USNJENIH GALANT. PREDMETOV.

IZDELKI PRVOVRSTNI ::: CENE NIZKE

Celuloidne ščite za vrata!

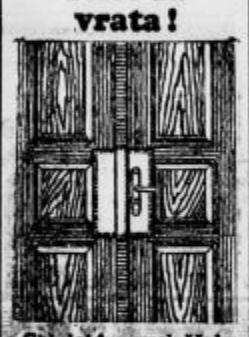

Celuloid v ploščah naročajte pri
FR. ZRNEC
Ljubljana
Kopitarjeva ulica 1.

VSAKOMUR SE IZPLAČA OGLAŠEVANJE V „SLOVENCU“

ZDRAVILIŠČA
Radio-Therma, Laško

Učinkovita moč radioaktivne termalne vode 37° za bolezni:

kronični revmatizmi vseh vrst, kronična obolenja črevesja in ožilja, ischias, ženske bolezni, arterioskleroza.

◆

Izven glavne sezone to je od 1. septembra do 30. junija pavšalne cene:
20 dni Din 1.100·— 10 dni Din 600·— (hrana, stanovanje, dnevno 1 kopel, zdravniški pregled, in ostale takse)

Informacije, prospekte in cenike pošlje na željo Zdraviliška uprava

LJUBLJANSKA MESTNA PLINARNA

proizvaja: **Plin** za kuho, obrt in industrijo
Koks za centralne kurjave in kovaštvo
Katran za izolacijo in gradnjo cest
Bencol za pogon motorjev in za industrijo
Karbolinej vse vrste za impregnacijo
izvršuje: **Vse plinske instalacije**
prodaja: **Vse plinske aparate**

◆

Tovarna: RESLJEVA CESTA 28 - Tel. 43-27
Prodajni lokal: NABREŽJE 20. SEPTEMBRA
Telefon 43-26

Janko Oblak, Vrhnika

Mehanična delavnica in trgovina dvokoles

Izdeluje vse vrste prevoznih tricikljev, po zelo ugodnih cenah. Ima stalno na zalogi dvokolesa znamenitih znamk ter nadomestne dele.

Sprejema vsa v stroko spadajoča popravila.

Cene zmerne — postrežba solidna!

„TRIGLAV“ J. OLUP LJUBLJANA

INDUSTRIJA PERILA IN OBLEK
Na vogalu **STARI TRG 2, POD TRANČO 1**

Priporoča lastno, splošno priznano perilo in obleke za vse letne čase po najnižjih cenah za vsak stan in za vsako starost. Prepričajte se o tem v trgovini. Obleke in perilo izvršuje tudi po meri najceneje in po najnovejšem kroju

Na veliko in malo Trgovci znaten popust

„Sana“ ČOKOLADA

Gnojnične črpalke brzoparilniki štedilniki **GAMA**

novi modeli, višek dovršenosti, odlični v rabi, 10-letna garancija, najnižje cene, izdeluje
Podržaj Ciril, Ig 147 pri Ljubljani

Weekend stanovanjsko hišico

Vam zgradi od din 30.000·— dalje, preskrbi: načrte, gradbeno dovoljenje, nakup parcel; Sv. Križ, Dovje-Mojstrana, Gozd-Martuljek, Kranjska Gora, Podkoren, Rateče-Planica, Bled in vsa Bohinj. okolica

Priporoča se za vsa v stroko spadajoča dela
Informacije: **Petkoš Ivan, Jesenice-Fužine**

Priznano prvovrstna francoska kolesa
AIGLON
Najlažji tek.
VIKTOR BOHINEC
Ljubljana, Tyrševa cesta 12 (dvorišče)

ZUGMAYER & GRUBER

DELNIŠKA DRUŽBA ZA PROMET S KOVINAMI
Domača tvornica bakra in medenine
LOVENSKA BISTRICA

Prodajno skladišče:
ZAGREB, Svačičev trg 12 — Telefon 22-657

Proizvaja in ima stalno v zalogi:

Baker: pločevino, plošče, okrogle plošče (šajbe), cevi, palice, kovane šalice, elektrolitne bakrene žice, palice za elektroindustrijo, žice za varjenje, sredstva za desoksidacijo, bakreni lokomotivni materijal, bakrene zakovice in silicium bronćeno žico.

Medenina: pločevino, plošče, cevi, žico itd.

Kupujemo vsako množino **starega bakra** po najvišjih dnevnih cenah!

SLOVENIA TRANSPORT

železniško carinski špedicijski in transportni zavod za trgovino in industrijo

EKSPOZITURE: Jesenice — Rakek Maribor — Sušak. — Zastopstva in korespondenti v vseh industrijskih in trgovskih centrih tu- in inozemstva

Brzojavni naslov: SLOVENIATRANSPORT — Telefon 27-18, 37-18, car. pisarna 37-19, stanovanje 24-19

družba z o. z. • Lastnik Josip L. Šilih

IZVOZ UVOZ

Špedicija - Mednarodni transporti - Odprema robe po kopnem in po morju preko raznih tu- in inozemskih pristanišč - Zbirni promet za tu- in inozemstvo - Reekspedicije - Strojni transporti - Carinska špedicija - Oskrba uvoznega, izvoznega, tranzitnega ocarinjenja ter raznih dovoljenj za carinesvobodni in znižani uvoz. Skladišča - Prevozi - Autotransporti - Preselitve s pohištvenimi vozovi - Inkaso faktur in povzetij - Železniško-carinski, tarifni in revizijski biro - Kontrola tovornih listov in carinskih deklaracij - Reklamacije - Rekurzi - Transportni proračuni - Železniško-tovorninske in carinsko-tarifne informacije - Oskrba transportnih zavarovanj - Obavljanje vseh v transp. stroko spadajočih poslov

LJUBLJANA • Miklošičeva cesta • Jugoslavija

Mestna elektrarna ljubljanska

V svoji prodajalni na Mestnem trgu št. 2 ima bogato zalogo lestencev, namiznih svetilk, grelnih aparatov, likalnikov, motorjev in električnih štedilnikov, žarnic in sploh vsega električnega materiala. Za popolnoma elektrificirana gospodinjstva nudi električni tok po izredno nizkih cenah. Posebna cena za ogrevalnike vode na nočni tok (60 par za kilovatno uro). Izvršuje vse električne instalacije za luč in moč najsolidneje in po najnižjih cenah.

Ravnateljstvo mestne elektrarne: LJUBLJANA, Krekov trg št. 10
PRODAJALNA MESTNE ELEKTRARNE V LJUBLJANI, Mestni trg št. 2
(magistratno poslopje)

Razirna krema LA TOJA
Edinstvena na svetu!
Generalno zastopstvo za Jugoslavijo:
CHEMOTEHNA, družba z o. z., LJUBLJANA, Mestni trg 10

Dolenjske toplice Radio terma 38° C.
Uspešno zdravijo revmatizem vseh vrst, ženske bolezni, motnje srca in krvnega obtoka, posledice zlomljenin itd. Izredno nizke cene. Specialne masaže. Lepa okolica za izlete. Zahtevajte prospekte. Uprava.

APARTNE NOVOSTI
MODNA MANUFAKTURA
LONCAR-RASKA-STARE
Ljubljana, Frančiškanska ulica 5

MEHANIČNA DELAVNICA IN TRGOVINA DVOKOLES
GAŠPERŠIČ - DOBRUNJE 77 in SUHADOLNIK - POLJANSKA 70
Izvršuje najugodneje vsa popravila - Nudi najugodnejši nakup dvokoles in nadom. delov

TELEFON INTER. 45-47 POŠTNI PREDAL 335

Ivan Pielick, Ljubljana

Trgovina z južnim in domačim sadjem ter zelenjavo
na debelo
Pisarna in skladišče: Lingarjeva ul. (Knezoškof. palača)

Čitajte in širite »Slovenca«!

Beneški jarmniki, cirkularke, nihalne žage najnovejše sestave, brusilni stroji. Železni deli k pogonu mlinskih kamnov, zatvornice. Transmisijski deli, kakor osovine, ležišča, spojke, jermenice vseh vrst in velikosti. — Rebraste cevi iz kovanega železa in s prav ugodnim grelnim učinkom.

Strojno podjetje
R. Willmann !
LJUBLJANA - SLOMŠKOVA ulica 3

Elektrotovorna in jamska dvigala, vitli, dvigalne in transportne naprave. Projektiranje in opremljanje žag, mlinov in drugih industrijskih naprav. Vsakovrstna popravila strojev. Razne ponudbe brezplačno. Na željo obisk strokovnjaka. Telefon 20-55

Električne hladilne omare, ventilatorje, vrtalne stroje, kompresorje, električne štedilnike, električne črpalke, elektromotorje, polirne in brusilne stroje, električne kable in žice kakor tudi ves ostali elekro-materijal Vam nudi najugodnejše

ELEKTROINDUSTRIJA D. D.
LJUBLJANA, Gosposvetska c. 13 - Tel. 2314

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO

LJUBLJANA, Prešernova ulica štev. 50
(v lastnem poslopju)
Telefon št.: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84
Brzojavni naslov: Kredit Ljubljana

*

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic, kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo, Safe-deposits itd.

Sveče
namizne in voščene, bakle, kadilo, parafin, čebelni vosek, stearin itd.

Svečarna Pax
Kopač & Stele, d. z o. z.
LJUBLJANA, Celovska c. 14

KAREL KAVKA
stavbenik in tesarski mojster
LJUBLJANA, Zibertova 11 — Telefon 20-50
gradi vsa v graditeljsko in tesarsko stroko spadajoča dela po danih in lastnih načrtih, solidno in poceni.

Preden oddaš pleskarska in ličarska dela, se obrni na nas!

Fr. Rebernik
stavbeni, pohištveni pleskar, ličar, slikar in črkoslikar
Ljubljana, Komenskega ul. št. 22
za dobro delo jamčimo - Cene konkurenčne
Telefon 31-77

Najstarejši celjski denarni zavod

Celjska mestna hranilnica

sprejema hranilne vloge na najugodnejše obrestovanje in jih izplačuje vsaki čas in brez omejitve.

Za vloge jamči Mestna občina Celje

Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku d. d.

Tovarne v Celju in Hrastniku

proizvaja:

Solno in žvepleno kislino — Kalijev in natrijev soliter — Kristalno sodo in pralni prašek — Glauberjevo in grenko sol — Apno in apnenčev prah — Fosfatno žlindro in kostno moko — Rudninski in kostni superfosfat — Železno-oksidne barve in zeleno galico — Vodotopna olja za industrijske svrhe — Alkaloide opiuma in druge farmac. izdelke — Razna sredstva za zaščito rastlin in uničenje škodljivcev

Natančnejša pojasnila se dobe pri tvornici v Hrastniku
Telefon interurban št. 2

VIŠEK NEMŠKIH IZDELKOV

na področju INDUSTRIJE TOVORNIH AVTOMOBILOV bodo pokazale na LJUBLJANSKEM VELESEJMU sledeče znamke:

Ljubljanska kartonažna tovarna in papirna industrija

J. Bonač sin

Ljubljana, Čopova cesta 16

Tovarna za papir in lepenko na Količevem pri Domžalah

izdeluje vsakovrstni papir, lepenko in karton, kakor barvasti dupleks- in tripleks-karton, kromonadomestek, specialni karton jacquard itd.

Kartonažna tovarna v Ljubljani, Čopova 16

izdeluje vse vrste kartonske in papirne embalaže za lekarne, industrijo, slaščičarne, nadalje papirne serviete, toaletni papir znamk „Sanol" in „Hermes" registratorje, mape itd., kakor tudi vsa dela, ki spadajo v to stroko.

Telefon 23-07, 34-81

Centralne kurjave, vodovode, sanitarne opreme, plinovode, strelovode in splošno kleparstvo izvršuje podjetje

Pičman Lovro

LJUBLJANA

Ilirska ulica 15 — Telefon 29-11

Bratje Tuma

D. Z O. Z.

LJUBLJANA MOSTE

TELEFONSKA ŠTEV. 45-08

Predelovalnica in tiskarna specialnih papirjev: transparentni papir aluminijevi foliji staniol itd.

Stroje za obdelavo lesa!

t. j. za mizarstvo, kolarstvo itd. Žagine naprave dobavi slej ko prej v najboljši izvedbi tvrdka

PETER ANGELO d. z o. z.

LJUBLJANA, Miklošičeva 30 (Vhod Pražakova 8/I)

Cenj. interesente opozarjamo, **da na velesejmu ne razstavljamo** in Vas vljudno prosimo, da si našo zalogo na skladišču ogledate.

Splošna trgovska družba

LJUBLJANA Z O. Z. ŠT. VID NAD LJUBLJ.

PRODAJA PO UGODNIH CENAH **NA DEBELO IN DROBNO**

NAJBOLJŠE KVALITETE

KOLES, ŠIVALNIH STROJEV, MOTORJEV, RADIOAPARATOV ITD.

NA VELESEJMU PAVILJON „G" (ZUNAJ)

ŽEJN RASTISLAV

URAR

LJUBLJANA, Mestni trg 20

(PREJ ŠKOPEK)

Specialna delavnica za popravilo ur in vseh v to stroko spadajočih predmetov.

Velika zaloga! Nizke cene!

FRIDERIK THÄLE

mehanična delavnica za tiskarske-pletilne stroje in prodaja strojev

LJUBLJANA

CELOVŠKA CESTA 50

Telefon štev. 20-53

Poštni čekovni račun štev. 14.558

IVAN BRICELJ

pooblaščeni graditelj,

LJUBLJANA, SLOMSKOVA ULICA 19,

TELEFON 25-27

Gradbeno podjetje in tehnična pisarna za visoke in nizke zgradbe.

Gradnja sodobnih avtomobilskih cest.

VINKO CUNDER

torbarstvo, sedlarstvo in jermenarstvo

LJUBLJANA, IGRIŠKA 3, za Dramo

nudi vsakovrstne damske torbice, kovčke, aktovke, nahrbtnike itd. itd. Izdeluje po naročilu. Sprejema popravila.

Cene zmerne!

BORGWARD

(Hansa — Lloyd)

TOVORNI AVTOMOBILI

1 — 5 To Bencin in Diesel

JERMAN & Co., družba z o. z.

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica 8

Razstavljeno na ljubljanskem velesejmu

Cenj. obiskovalcem velesejma se priporoča specijalna trgovina

J. Vavpetič

ČOKOLADA, KEKSI, BONBONI

LJUBLJANA-ŠIŠKA
CELOVŠKA 69

Diamant

Adolf Führ

bicikli, motorna kolesa in pletilni stroji

Ljubljana, Masarykova c. 19.

Telefon 44-34

Nad 50 let

OBSTOJEČA TVRDKA

JOSIP F. GOLDSTEIN

OPTIK

v LJUBLJANI — POD TRANČO 1

priporoča svoje prvovrstne optične predmete; očala svetovnih znamk, tlakomere, toplomere, tehtnice za žganje, vino, mleko itd.

Javni nameščenci in dijaki imajo izjemno ceno. — Cene solidne in le samo prvovrstno blago.

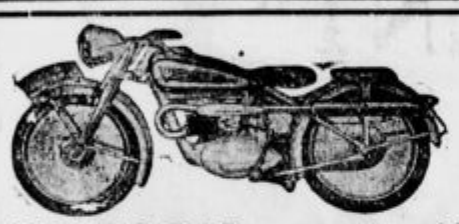

»VICTORIA«-motorji

od 200 cm³ do 350 cm³

»Sachs«-motorji

Kolesa za časa velesejma znaten popust!

OSKAR REMEC, Ljubljana, Dolenjska 5

Ne pozabite si ogledati

vedno novodošlih novosti

v modni trgovini

T. Eger

Ljubljana, Sv. Petra c. 2

Prosimo, oglejte si izložbe!

AVTOMOBILISTI

OBIŠČITE RAZSTAVO

NAŠIH AVTOMOBILSKIH PNEUMATIK

NA

LJUBLJANSKEM VELESEJMU

Pričakujemo Vas, da Vam pokažemo vse vrste in dimenzije naših prvovrstnih pnevmatik za avtomobile, motorje in kolesa, katere lahko dobite v vseh naših trgovinah za brezkonkurenčne cene.

Pridite, obiščite nas, oglejte si naše odlične pnevmatike in prepričajte se o nizkih cenah. Naš cilj je, da Vas postrežemo strokovno in vestno.

Rata

SPLOŠNA ZAVAROVALNA DRUŽBA

PODRUŽNICA LJUBLJANA

KRALJA PETRA TRG 8/I

„ANKER“

ZAVARUJE:

ŽIVLJENJE, POŽAR, NEZGODE, JAMSTVO, LOM STEKLA, VLOM, AUTOKASKO IN JAMSTVO, CHOMAGE TER PREVZEMA TUDI DRUGE VRSTE ZAVAROVANJA

NA DEBELO! *NA DROBNO!*

Vrvarske lastne izdelke

kupite najcenejše in najboljše pri

Juan N. Adamič

Prvi kranjski vrvarni in trgovini s konopnino

LJUBLJANA, Sv. Petra c. 31. Tel. 2441

MARIBOR, Vetrinjska ul. št. 20. Tel. 2454.

CELJE, Kralja Petra c. št. 33

- žima
- volna, afrik.
- blago za pohištvo
- motvoz, platno (gradel)
- bičevniki, biči
- predpražniki: kokosovi in drugi
- kokosove preproge
- juta (Hessian)
- nepremočljive konjske plahte
- konopnene in gumijaste cevi
- ribje in gugalne mreže vseh vrst itd.

Znamka Gagel

jamči Vam za res izborno kakovost

Endivje (Eskariol)

ter vseh ostalih semen

Zahtevajte povsod le

GAGELOVA SEMENA

Črko in figuralno slikanje na steklo

les, pločevino i. t. d. izvršuje solidno in poceni

KRULJC KAROL

LJUBLJANA, Breg št. 6.

Močne kotle za žganjekuho

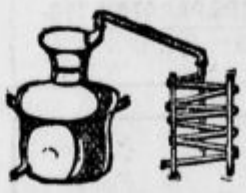

brzoparilnike, pralne kotle, kotle in aparate za kuhanje hrane, kave, mleka in sadnih sokov. Posebno močno **aluminijum posodo** za hotele in zavode v vseh velikostih.

Aparate in naprave za vso **kemično** in **živilsko** industrijo iz bakra, aluminija, čistega nikla, rje prostega jekla itd. **Specijalne aparate** za proizvajanje **kemično čiste vode** od 1 do 100 l na uro

JOSIP OTOREPEC

izdelovanje aparatov in kovinastih izdelkov

LJUBLJANA — ZA GRADOM štev. 9

(ob koncu Streliške ulice)

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: inž. Jože Sodja Urednik: Viktor Cenčič